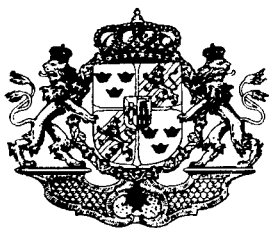

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

HÄLSO- och SJUKVÅRD

VID ARMÉN ÅR 1915

AV

KUNGL. ARMÉFÖRVALTNINGENS
SJUKVÅRDSSTYRELSE

TRYCKT HOS

P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1916

INLEDNING TILL

**Hälso- och sjukvård vid försvaret / Försvarets sjukvårdsstyrelse.
– Stockholm, 1912-1970. - (Sveriges officiella statistik).**

Täckningsår: 1911-1969.

1911-1913: Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses underdåniga berättelse.

1914-1930: Hälso- och sjukvård vid armén.

**1931-1936: Hälso- och sjukvård vid armén samt flygvapnet /
Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ; Flygstyrelsen.**

**1937-1942: Hälso- och sjukvård vid armén och flygvapnet samt veterinärvård
vid armén / Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ;
Flygförvaltningen ; Överfältveterinären.**

**1943-1944: Hälso- och sjukvård vid försvaret och veterinärvård vid armén /
Försvarets sjukvårdsförvaltning; Överfältveterinären.**

**Från 1943 ingår även Hälso- och sjukvård vid marinen, som utkom 1911-
1942, i denna serie.**

1911-1936 ingår veterinärvård vid armén i ett särskilt avsnitt i denna serie.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 1,
Sundhetskolligii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt,
1864-1912. - Sundhetskolligium ersattes 1879 av Medicinalstyrelsen.
Täckningsår: 1861-1910 = Ny följd 1-50.

Efterföljare:

Hälso- och sjukvård vid försvaret / Försvarets sjukvårdsstyrelse. – Stockholm :
1973–1975. – (Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1970/72-1973/74.

Veterinärvård vid armén /Överfältveterinären. – Stockholm : 1946-1957. –
(Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1945-1955.

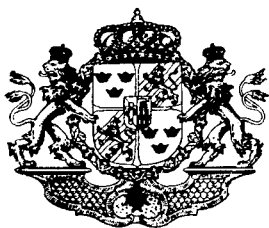
Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II
publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.
S. 163: Tab. 157. Militära sjukvården 1903-1947.

Hälso- och sjukvård vid armén. År 1915. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

HÄLSO- och SJUKVÅRD

VID ARMÉN ÅR 1915

AV

KUNGL. ARMÉFÖRVALTNINGENS
SJUKVÅRDSSTYRELSE

TRYCKT HOS

P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG, STOCKHOLM 1916

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
BIBLIOTEKET
STOCKHOLM 27

TILL KONUNGEN.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse får härmed avgiva underdånig berättelse över sin verksamhet samt över hälso- och sjukvården ävensom veterinärvården vid armén under år 1915.

Stockholm den 1 juni 1916.

Underdånigst

Anton Nettelblad

Peter Schmidt

Iwar Dahlheim

Arvid Hane

INNEHÅLL.

TEXTAVDELNING.

	Sid.
A. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältläkarbyrån	7
B. Hälso- och sjukvården vid armén.	
1. Fältläkarkåren	9
2. Utdrag ur läkarnas årsberättelser	10
3. Viktigare bestämmelser och föreskrifter rörande arméns sjukvård m. m.	76
C. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältveterinärbyrån.....	79
D. Veterinärvården vid armén.	
1. Fältveterinärkåren	79
2. Utdrag ur veterinärernas årsberättelser	80

TABELLBILAGOR.

Tab. 1. Tablå över truppsjukvårdsanslaget	98
2. Sammandrag av rapporterna om läkarbesiktningarna å värnpliktiga	102
3—4. Översikt av kassationsorsaker vid läkarbesiktningarna å värnpliktiga inom olika inskrivningsområden	104
5. Översikt av ändringar i förut inskrivnas värnpliktsförhållanden inom olika inskrivningsområden	108
6. Olika kassationsorsakers procentiska andel hos förut inskrivna värnpliktiga	109
7. På grund av kroppsfel eller sjukdom frikallade i % av prövade inom olika inskrivningsområden	109
8. Sjukligheten bland manskapet vid arméns truppförband	110
9. Sjukdomar bland manskapet vid arméns truppförband.....	114
10. De veneriska sjukdomarna bland fast anställda och värnpliktiga inom armén	130
11. Dödlighet bland arméns manskap inom olika områden och efter ålder.....	131
12. Revaccination av manskap vid armén.....	132
13. Å garnisonssjukhusen vårdade sjuka.....	133
14. Å garnisonssjukhusen vårdade sjukdomsfall	134
15. Översikt över operativt behandlade sjukdomsfall å garnisonssjukhusen	140
16. Tablå över truppveterinärvårdsanslaget	142
17. Sammandrag av hästsjukbesked	144
18. Döda hästar	147
19. Dödade hästar	148
20. Kasserade hästar	149

TABLE DES MATIÈRES.

	Page.
A. Fonctionnement de la Direction de santé de l'armée au bureau médical.....	7
B. Service sanitaire et soins aux malades dans l'armée.	
1. Corps des médecins militaires	9
2. Extraits des rapports annuels des médecins militaires.....	10
3. Règlements et stipulations importants concernant le service de santé etc. de l'armée pendant l'année.....	76
C. Fonctionnement de la direction de santé de l'armée au bureau vétérinaire	79
D. Service vétérinaire de l'armée.	
1. Corps des vétérinaires militaires	79
2. Extraits des rapports annuels des vétérinaires militaires.....	80
Tableaux.	
Tabl. 1. Relevé des crédits alloués au service de santé des troupes	98
<i>Col. 1: Les régiments ou détachements. Col. 2: Moyens réservés de l'année précédente. Col. 3: Allocation de l'année. Col. 4: Recettes extraordinaires. Col. 5: Allocation extraordinaires. Col. 6: Total. Col. 7: Excédent de dépenses de l'année. Col. 8: Excédent des dépenses de l'année précédente. Col. 9: Dépenses de l'année courante. Col. 10: Total.</i>	

	Page.
<i>Col. 11: Moyens réservés à l'année suivante. Col. 12: Nombre des jours de service. Col. 13—22: Dépenses par jour et par soldat en ore. Col. 13: Matériaux sanitaires. Col. 14: Fournitures. Col. 15: Acquisition de fournitures neuves. Col. 16: Entretien. Col. 17: Blanchissage. Col. 18: Médicaments. Col. 19: Transferts. Col. 20: Dépenses diverses. Col. 21: Pour épidémies. Col. 22: Total.</i>	
Tabl. 2. Résumé des rapports sur les inspections médicales des conscriptionnaires... <i>Col. 2: Examinés. Col. 3—9: Non conscrits. Col. 10—14: Conscrits.</i>	102
3 — 4. Résumé des causes de réformation de conscriptionnaires.....	104
5. Résumé des rapports sur les modifications des relations de service des conscrits	108
6. Causes de réformation des conscrits.....	109
7. Non enrôlés par suite de vice de formation ou de maladie en % de tous les examinés.	109
8. Morbidité parmi les soldats	110
<i>Col. 1: Régiments. Col. 2: Total des jours d'exercice. Col. 3: Restés de l'année précédente. Col. 4—6: Malades entrés (par âge). Col. 7—18: Malades entrés (par mois). Col. 19: Malades (restés et entrés) à la chambre et à l'infirmerie. Col. 20: Malades (restés et entrés) à l'hôpital militaire. Col. 21: Malades (restés et entrés) à l'hôpital civil. Col. 22: Total des malades (restés et entrés). Col. 23: Evacués capables de continuer leur service militaire. Col. 24: Evacués incapables de reprendre leur service militaire. Col. 25: Décédés. Col. 26: Nombre des malades restant à l'année suivante. Col. 27: Nombre des journées de traitement. Col. 28: Journées de malades pour 100 jours d'exercice.</i>	
9. Maladies parmi les soldats	114
Les numéros des colonnes correspondent aux numéros de la nomenclature de maladies.	
Groupe I: Vices de formation ou de développement. Groupe II: Maladies d'infection aiguës. Groupe III: Maladies zooparasitaires. Groupe IV: Maladies d'infection chroniques. Groupe V: Maladies constitutionnelles. Groupe VI: Maladies d'intoxication chroniques. Groupe VII: Maladies mentales. Groupe VIII: Maladies du système nerveux. Groupe IX: Maladies des yeux. Groupe X: Maladies des oreilles. Groupe XI: Maladies de l'appareil circulatoire. Groupe XII: Maladies de l'appareil respiratoire. Groupe XIII: Maladies de l'appareil digestif. Groupe XIV: Maladies non vénériennes de l'appareil génito-urinaire. Groupe XV: Maladies de l'appareil locomoteur et du système osseux. Groupe XVI: Maladies de la peau et du tissu cellulaire. Groupe XVII: Tumeurs. Groupe XVIII: Ruptures et distensions des muscles et tendons. <i>Col. 146: Distorsions. Col. 147 a, b: Luxations, simples, compl. Col. 148 a, b: Fractures, simples, compl. Col. 149: Contusions. Col. 150: Blessures d'armes aiguës ou pointues. Col. 151: Blessures d'armes à feu. Col. 152: Excoriations causées par la chaussure. Col. 153: Excoriations causées par l'équitation. Col. 154: Brûlures et traumatismes causés par explosion. Col. 155: Engelures. Col. 156: Coups de soleil et coups de chaleur. Col. 157: Intoxications aiguës. Col. 158: Traumatismes d'autres sortes. Col. 159: Suicides, tentatives de suicide. Col. 160: Maladies indéterminées. Col. 161: Cas d'observation. Col. 162: Total des malades entrés.</i>	
10. Maladies vénériennes dans l'armée	130
11. Mortalité et causes de mort parmi les soldats	131
12. Revaccinations des soldats	132
13. Malades traités dans les hôpitaux de garnison	133
14. Maladies traitées dans les hôpitaux de garnison	134
15. Opérations pratiquées dans les hôpitaux de garnison	140
16. Tableau des crédits alloués au service vétérinaire des troupes	142
17. Résumé des rapports sur les maladies des chevaux de l'armée	144
18. Chevaux morts.....	147
19. Chevaux tués	148
20. Chevaux réformés	149

A. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelsens verksamhet å fältläkarbyrån.

Under år 1915, sjukvårdsstyrelsens åttonde verksamhetsår, hava å fältläkarbyrån handlagts 3 546 ärenden, därav 271 av hemlig natur. De åtgärder för upprätthållande av rikets neutralitet, vilka betingats av det under året allttjämt pågående världskriget, samt genomförandet av den år 1914 beslutade nya härordningen hava jämväl under 1915 medfört en så väsentlig ökning av arbetet inom denna byrå, att behovet av en förstärkning av de ordinarie arbetskrafterna blivit alltmera oavvisligt. Å fältläkarbyrån har under året tjänstgjort personal till samma antal och i samma egenskap, som under år 1914, varjämte biträde av läkare m. fl. anlitats i den mån härför anslagna medel lämnat tillgång. Arbetet har fortfarande varit fördelat mellan fältläkaren, läkarassistenten och intendenten på samma sätt, som omförmäls i styrelsens underdåniga berättelse för år 1908.

Bland viktigare, icke hemliga ärenden, som under året handlagts å fältläkarbyrån, må nämnas följande utredningar, förslag eller utlåtanden:

Åtgärder för anskaffning av röntgenlaboratorier för garnisonssjukhusen i Stockholm och Boden samt å Visborgs slätt.

Utgivande av ny »Förteckning över arméns sjukvårdsmateriel».

Åtgärder för anskaffning av ny typ förbinderivagnar m/15.

Anordnande av utbildningskurser i krigssjukvårdstjänst för civila läkare.

Anställande av försök med utrustning för sjuktransporter å järnväg.

Utfärdande av nytt »besiktningsreglemente».

Slutbehandling av förslag till ordnande av tandvården vid armén.

Förberedande åtgärder för uppförande av nytt garnisonssjukhus å Järvafältet för Stockholms garnison.

Underdånigt förslag till bestämmelser för tillsättandet av beställningar å Fältläkarkårens reservstat.

Utarbetande av planer för anordnande av röntgenlaboratorier vid arméns samtliga fasta krigssjukhus.

Utgivande av »Anvisningar i krigssjukvård» till ledning för arméns värnpliktiga läkare samt för civila läkare, vilka vid mobilisering anställas i militär läkarbefattning.

Åtgärder för anskaffning av överreden till automobiler för sjuktransport.

Åtgärder för utsändande till utlandet av 12 tandläkare i och för studier angående käkskadors behandling under nu pågående krig.

Underdånigt förslag till bestämmelser för utbildningen av vapenföra och icke vapenföra medicine studerande.

Upprättande av en poliklinik för veneriska sjukdomar och hudsjukdomar vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Underdånigt förslag till organisation av en sjuksköterskekår för arméns truppförband.

Underdånig framställning angående anvisandet av medel för en fackskola för värnpliktiga medicine studerande.

Underdånig framställning att för specialutbildningens höjande bland arméns läkare generalfältläkaren måtte bemyndigas att beordra bataljonsläkare till genomgående av utbildningskurser i speciella grenar av läkarvetenskapen med bibehållande av samtliga avlöningsförmåner.

Styrelsens arbete med vidmakthållande och förökande av arméns tillgångar av sjukvårdsmateriel har under året fortgått i enlighet med härför uppgjord plan. Kurser i krigssjukvårdstjänst för civila läkare, som i händelse av mobilisering skola tjänstgöra i militärläkarbefattning, hava hållits vid I., IV. och V. arméfördelningarna. De ifrågavarande kurserna, i vilka deltagandet var frivilligt, mottogos med stort intresse och rönt livlig tillslutning. Taktiska övningar för militärläkare hava hållits vid II. arméfördelningen. Militärläkarkurs hölls i Stockholm från tiden för avslutandet av årets regementsövningar till den 23 december. I densamma deltog bataljonsläkarna K. E. J. Weisner, D. T. Lindblom, M. G. Gussarsson, R. L. Rinander, P. W. Morsing och E. G. Eklund samt extra bataljonsläkarna A. D. Hägg, C. G. O. Sjögren och P. A. Johansson.

Det frivilliga sjukvårdsväsendet har genom sammanslagning av Röda korset och Drottning Sophias förening vunnit större anslutning och ökade utvecklingsmöjligheter. Alltmera betydande äro också de insatser Svenska Röda korset under prins Carls ledning gör till understödjande av arméns sjukvård i krig. Särskilt har under detta år S. R. k:s utrustning för järnvägstransporter blivit väl tillgodosedd. Därjämte har utbildningen av sjukvårdspersonal främjats genom upprättandet av sjukvårdstrupper, bestående bland annat av icke vapenföra värnpliktiga, vilka tilldelats S. R. k.-sjuksköterskor, sjukgymnaster och hjälpsystrar. Denna utbildningsverksamhet är med hänsyn till bristen på sjukvårdspersonal vid armén synnerligen erkännansvärd.

B. Hälso- och sjukvården vid armén.

1. Fältläkarkåren.

Under år 1915 har fältläkarkåren undergått de förändringar, som framgå av följande tabell:

Beställningar	Lediga vid årets början.	Ledigblivna genom			Summa	Återbesatta	Lediga tjänster, som icke skola återbesättas enligt nya organisationen	Lediga vid årets slut
		transport, befordran eller pyllsättning	avsked	dödsfall				
Fältläkare	—	2 ¹	—	—	2	2	—	—
Fördelningsläkare (med arvode)	—	—	3 ²	—	3	1	2	—
Regementsläkare	2	1	2 ³	—	5	4	—	1
Bataljonsläkare	9	5	—	—	14	1	2 ⁴	11 ⁵
Extra Bataljonsläkare	3	6 ¹	—	—	9	3	—	6
Fältläkarstipendiater	6	2	—	—	8	3	3	2
Summa	20	16	5	—	41	14	7	20

Till fördelningsläkare vid II. arméfördelningen har förordnats regementsläkaren vid Östgöta trängkår A. Gullström, som samtidigt utnämndes till fältläkare i fältläkarkåren. Till fältläkare med lön på stat från och med den 1 januari 1916 hava utnämnts regementsläkarna C. G. Borgström vid I. arméfördelningen och S. R. Erhardt vid IV. arméfördelningen.

Av bataljonsläkarna på ny stat har bataljonsläkaren C. G. Stabe under året fått sig tilldelad högre lön.

Fältläkarkårens nya organisation har under året genomförts vid Vaxholms grenadjärregemente samt Svea och Skånska trängkårerna. Vid årsskiftet 1915/16 återstå följande truppförband, vid vilka den äldre organisationen fortfarande tillämpas, nämligen Livregementets grenadjärer, Första livgrenadjärregementet, Jönköpings och Hälsinge regementen, Södra Skånska infanteriregementet och Positionsartilleriregementet.

Fältläkarkårens reserv har under 1915 ökat med 2 regementsläkare, 8 bataljonsläkare och 2 fältläkarstipendiater men minskats med 4 rege-

¹ Nyinrättade från och med 1916 års ingång. — ² Fältläkaren C. C. Ekeroth på grund av tilländagånget nådigt förordnande samt fältläkarna O. P. Sörensen och G. E. Möller på grund av nådigt entledigande från fördelningsläkarbefattning. — ³ Regementsläkarna J. V. Beronius och E. L. Örn. — ⁴ Vid T. 1 och T. 4. — ⁵ Av dessa skola 5 vakanta beställningar vid fördelningskavalleriregementena tillsättas först vid nuvarande regementsläkares avgång.

mentsläkare, 1 bataljonsläkare och 7 fältläkarstipendiater. Den bestod vid årsskiftet 1915/16 av 4 fältläkare, 8 regementsläkare, 40 bataljonsläkare och 37 fältläkarstipendiater.

Resestipendier hava, jämlikt härom under år 1915 utfärdade nådiga brev, tilldelats tandläkarna A. Roth, P. H. Bergman, J. P. N:son Holgers, I. M. Engfeldt, D. Larsson, E. H. N. Johansson, J. E. Andersson, E. Melchert, G. Örnmark och G. O. Köhler (den 10 april), bataljonsläkarna N. A. Brinke och P. U. A. Hylin (den 30 april), apotekaren H. Wastenson och farmacie kandidaten J. P. Syrén (den 18 juni), regementsläkaren S. F. Åkerlund och bataljonsläkaren G. V. Göthlin (den 5 november) samt regementsläkaren S. R. Erhardt (den 12 november). Därigenom att en okänd givare ställt till sjukvårdsstyrelsens förfogande ett belopp av 2000 kr. att användas till reseunderstöd åt två svenska läkare i och för studier å någon av krigsskådeplatserna av de till bekämpande och förebyggande av epidemier vidtagna åtgärder, bereddes styrelsen tillfälle att till utlandet i sådant syfte dessutom utsända fältläkare A. H. Christenson och professor G. Wirgin.

2. Utdrag ur läkarnas årsberättelser.

I. Arméfördelningen.

Karlskrona grenadjärregemente.

Det är mig en tung plikt att framhålla, att hälsotillståndet vid regementet under vissa delar av året, under II. och IV. kvartalen, varit långt ifrån tillfredsställande. Antalet sjukskrivna för året uppgår nämligen till den höga siffran 1 589, oberäknat den här förlagda skyddstruppen tillhörande sjukskrivna. Orsakerna till denna, särskilt under senare delen av mars samt under april och maj rådande, stora sjuklighet äro i hela sitt omfång svåra, att icke säga omöjliga, att överskåda. Enligt min mening torde de dock företrädesvis böra sökas i den dåvarande tränga förläggningen inom logementen, i de under mars månad inryckta beväringssrekryternas ovana vid härvarande klimat och vid långvarigt vistande i den kalla, skarpa vårluften, i att manskapet under de elementära, ofta å kasärngården pågående militärövningarna fingo stå stilla långa stunder kanske ej alltid med tillräcklig beklädnad, oaktat nödvändigheten att påtaga kapporna vid flera tillfällen påpekades o. s. v. I samband härmed vill jag framhålla, vilken allvarsam olägenhet det ur hälsosynpunkt är, att manskapets kläder hänga på sängarna, varigenom luften vid

och omkring dem, särskilt under vintertiden, blir stillastående och osund. Varje man borde under soldatutbildningen hava tillgång till ett helt skåp, där hans kläder, då de ej äro upphängda i putsrummet, kunde förvaras; tyvärr saknas under nuvarande förhållanden utrymme i logementen härför.

Överhuvudtaget äro enligt min åsikt vårmånaderna mars och april den olämpligaste tiden av året för inkallande och inövande av rekryter, vilka ju av brist på träning och vana vid friluftsliv äro långt mera mottagliga för årstidens sjukdomar och infektionssjukdomar än värnpliktiga, som under några månaders militärövningar varit i tillfälle att härda sig och vänja sig vid soldatlivets mödor och ansträngningar.

Ej nog med att sjukligheten under angivna tidsperioder var synnerligen stor, även allvarliga och livsfarliga sjukdomar förekommo därunder i osedvanligt stort antal, i all synnerhet under vårperioden. Inom densamma uppträdde över 30 lunginflammationer av osedvanligt elakartad och långvarig beskaffenhet, i vilka ej mindre än 7 patienter — 1 officer och 6 av manskapet — borttrycktes. Den lömska karaktären hos denna art av lunginflammation visade sig bland annat dels i täta recidiv, dels i mer eller mindre svårartade komplikationer såsom lunginfarcter, metapneumoniska empyem, pleuriter o. s. v. Dessutom förekommo under denna period ett synnerligen stort antal — över 70 bronchiter av envis och häftig beskaffenhet, samt denna årstids vanligaste sjukdom, angina tonsillaris, i särdeles stor mängd, över 160 fall. Från den vid åtskilliga andra truppförband samtidigt härjande epidemiska hjärnhinneinflammationen var regementet ej heller förskonat, i det att 2 värnpliktiga, den ene furir vid regementet, den andre tillhörande »skyddstrupperna», angrepos därav; båda fallen ledde till dödlig utgång.

Till allt detta sällade sig en scharlakansfeberepidemi, som utbröt i april och först in i maj kunde begränsas, sedan 35 patienter angripits av densamma. Lyckligtvis var den av mera godartad karaktär, och ingen av de i densamma insjuknade hava företett några allvarliga komplikationer eller följder av sjukdomen.

Med ingången av juni började sjukligheten att tämligen snabbt avtaga, och under sommaren och hösten kan hälsotillståndet vid regementet betraktas såsom relativt gott. Under november började emellertid sjukligheten att ånyo i oroväckande grad tilltaga. En scharlakansfeberepidemi uppträdde åter; de första — och även de flesta — av fallen inom densamma inträffade bland den kontingent värnpliktiga, regementet i slutet av oktober erhöi från Göteborg; skäl finnes ju därför för antagandet, att smittan hitförts med dem, ehuru vid inryckningen intet fall kunde påvisas. Upprepade sundhetsvisitationer hava företagits med sagda kontingent.

Epidemien var vid årsskiftet ännu ej fullt begränsad. Dessutom har under årets sista månader en påssjukepidemi på nära 70 fall förekommit; den fortfor ännu vid årsskiftet. Lyckligtvis har denna andra period av stor sjuklighet i det hänseendet varit mera mild än den första, att svåra och livsfarliga sjukdomar icke i något avsevärt stort antal förekommit under densamma.

Under dessa skildrade perioder av större sjuklighet hava naturligtvis regementets sjukhus och sjukvårdsresurser varit otillräckliga att fylla behovet. Under den första perioden blev denna olägenhet avhjälpt genom befälhavande amiralens i Karlskrona fästning tillmötesgående på så sätt, att han medgav, att de sjuka, för vilka plats å regementssjukhuset eller regementets improviserade sjukrum ej kunde beredas,ingo avpolletteras till flottans sjukhus. Dessutom anställdes under den svåraste tiden genom hans försorg en extra sjuksköterska vid regementssjukhuset. Under den andra perioden inskränktes dock detta hans ovan nämnda medgivande till sjuka tillhörande »skyddstrupperna».

Regementssjukhuset har under årets lopp undergått väsentliga förbättringar med hänsyn till dess inredning. Så har äntligen under sommarmånaderna vindsvåningen blivit fullständigt inredd, varigenom sjukhuset ökats med 2 sjuksalar — en å 5 och en å 7 sängplatser — sjuksköterskebostad, lämpliga förrådslokaler o. s. v. I december erhöll det, på samma gång som kasärnetablissemnet i övrigt, elektrisk belysning. Och när det nu snart även, genom Kungl. Arméförvaltningens Sjukvårdsstyrelses försorg blir utrustat med lämpliga och tidsenliga sjuksängar och sängutredningar samt får sitt möbelinventarium kompletterat, kan man med fog påstå, att Karlskrona grenadjärregementes sjukhus tillfredsställer även ganska högt ställda fordringar på ett modernt militärsjukhus.

Men en brist vidlåder dock ännu detsamma. Såsom ovan framhållits har sjukhuset under årets lopp visat sig vara alldeles för litet. Under de svåra sjukdomsperioderna kunde det ju ej ens tillnärmelsevis mottaga alla dem, som krävde sjukhusvård, och även under perioder av mindre sjuklighet har utrymmet mestadels varit ganska hårt anlitat. När därtill kommer, att regementet från och med början av år 1916 uppsätter sin 3. bataljon, så kommer ju denna brist på utrymme att med varje dag bliva allt mera kännbar. Det är därför i högsta grad av behovet påkallat, att sjukhuset med det snaraste tillbygges, så att det erhåller en mot regementets numerär någorlunda svarande storlek. Önskvärt vore också, att vid en sådan tillbyggnad en avdelning för epidemiska åkommor även inreddes, så att man åtminstone i viss mån kunde inbespara de dryga och för truppsjukvårdsanslaget i så hög grad betungande utgifterna för vård av epidemipatienter å stadens epidemisjukhus.

Under större delen av året har sjuksköterska varit anställd vid regements-sjukhuset, och jag hyser den fasta förväntan, att denna anställning nu, sedan regementet erhållit sin 3. bataljon, skall för framtiden bliva permanent, ty det är ett oefftergivligt villkor för att sjukvården skall kunna på ett tillfredsställande sätt bestridas. Det är nämligen ej blott sjuksköterskans samvetsgranna och plikttrogna arbete och den moraliska inverkan, hon genom sitt exempel och föresyn utövar på den övriga sjukvårdspersonalen, utan även hennes i allmänhet högre skolning och vidgade erfarenhet inom sjukvården, som gör henne oundgänglig å ett modernt militärsjukhus.

Bristen på kompetent och tillräcklig sjukvårdspersonal gör sig ännu alltför gällande vid regementet. Emellertid har mot årets slut denna brist börjat i viss mån fyllas genom anställning av 2 dugliga sjukvårdskorporaler, vilka förut tillhört annat truppförband. Provisoriskt har även den utvägen att anskaffa tillräcklig sjukvårdspersonal måst anlitas, att lämpliga sjukbärare nödtorftligen utbildats och fått tjänstgöra såsom sjukvårdsbeställningsmän. Behovet av sådana fyller ju även periodiskt genom kommenderingarna av de tränga tillhörande värnpliktiga sjukvårdare vilka vid regementssjukhuset erhålla sin sjukhusutbildning.

Slutligen vill jag framhålla, att såväl sjuksköterskor som sjukvårdsbeställningsmän under de hårda och prövande perioderna av stor sjuklighet ådagalade en plikttrohet, villighet och arbetsförmåga, som äro värda allt erkännande, ett erkännande som för övrigt å regementsorder kommit såväl läkarne som dem till del.

(Åkerlund.)

Kronobergs regemente.

Hälsotillståndet måste under det gångna året betecknas som synnerligen dåligt, till största delen sannolikt beroende på den tidiga förläggningen till Kronobergs hed.

Under året ha tvenne epidemier grasserat vid regementet, epidemisk hjärnhinneinflammation med 8 fall å Kronobergs hed, därav 4 dödsfall, och 3 fall i Växjö, varav 1 dödsfall, samt scharlakansfeber med 56 fall å Kronobergs hed och 24 i Växjö, å båda ställena utan dödsfall.

På grund av dessa epidemier ha upprepade ut- och inflyttningar av kompanierna måst företagas med förläggning i tält och ty åtföljande desinfektioner och isoleringsåtgärder. Av mera svårartade fall, som inträffat, må nämnas otaliga fall av halsfluss och bronchit samt påssjuka, vilka tillsammans med ovannämnda epidemier gjorde nödvändigt att förutom regementets ordinare sjukhus som sådana inrätta förhryda Betaniakapellet, manskapets läs- och skrivrum samt barack nr V., varjämte togos i bruk en del halmhyddor för isolering av en del epidemiskt sjuka.

Sjukhusförhållandena vid regementet lämna mycket övrigt att önska, men så länge regementet ej är kasärnerat, torde frågan härom få ställas på framtiden.

Sjukvårdsmaterielen, såväl den gamla som nyanskaffade, befinner sig i gott skick.

Under året förekommande fälttjänstövningar ha tyckts av truppen väl fördras, dock ha fotskador i väl stor utsträckning förekommit.

Som ett sorgligt faktum bör påpekas, att »tryneriet» bland truppen varit minst sagt oskäligt. (*Eklund.*)

Hallands regemente.

Sjukligheten har under året varit betydlig, särskilt under våren, då utom svårare epidemiska sjukdomar en mängd fall av lung- och lungsäcksinflammationer uppträdde. Vid ett tillfälle lågo i dessa sistnämnda sjukdomar icke mindre än 14 i en sjuksal samtidigt sjuka. Lunginflammationerna voro synnerligen lömska, vanligen börjande centralt och ofta komplicerade med serösa och variga pleuriter.

Meningitis epidemica (Weichselbaum) uppträdde med 13 fall, av vilka 6 avledo trots snabbt inledd serumbehandling (utom 1 fall, enär serum icke fanns att tillgå). Samtidigt härjade scarlatina med stor utbredning. Läkaren på stadens epidemisjukhus, med vilket kronan har avtal om tillträde till högst 10 sjukplatser på en gång, blev överansträngd och förklarade sig på grund av bristande utrymme icke kunna mottaga flera fall än de redan inkomna av epidemiska sjukdomar från regementet. Detta inträffade just under den för regementet mest kritiska tiden. Det gällde då att i all hast fullständigt omgestalta sjukvårdsanstalterna vid regementet. Redan 48 timmar efter det epidemisjukhusläkaren stängde sitt sjukhus portar för regementet, var regementssjukhuset förvandlat till epidemisjukhus och tillfälligt regementssjukhus upprättat i kasärn III, nedra botten i 9. kompaniets lokaler, vilket kompani, då intet annat utrymme stod till buds, förlades i gymnastiklokalen. En extra sjuksköterska avsändes från Stockholm genom Sjukvårdsstyrelsens försorg till regementets hjälp och av arméfördelningschefen sändes från T. 4 4 sjukvaktare att tjänstgöra vid det tillfälliga sjukhuset.

Halmstads invånare voro i hög grad uppskrämda, och skrämseln fortplantade sig även till stadens hälsovårdsnämnd, ehuru i själva staden blott ett enda fall — en resande från annan ort — av epidemisk hjärnfeber uppträtt. På regementet gick allt sin lugna gång, ehuru den stora sjukdomsfrekvensen av andra sjukdomar

beredde stora svårigheter för sjukvården, vilka dock småningom avvecklade sig, sedan Sjukvårdsstyrelsen även sändt 1 extra läkare till hjälp.

Första meningitisfallet inträffade den 23 mars, det sista den 4 april. Flera dagar efter sistnämnda dag kallades hälsovårdsnämnden till extra sammanträde med anledning av epidemien i kasärn och beslöt att hos Kungl. Medicinalstyrelsen telegrafiskt hemställa om stränga isoleringsåtgärder för kasärnfolket, ehuru jag vid sammanträdet meddelade, att Kungl. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, som enligt TjR. för armén § 132 utövar överinseendet över sjukvården vid armén ävensom över fältläkarkårens tjänsteutövning, funnit de redan vidtagna åtgärderna till förekommande av smittans spridande fullt betryggande, och ehuru, som förut nämnt blivit, intet fall inträffat efter den 4 april. I kommandoväg utfärdades från Kungl. Lantförsvarsdepartementet kasärnförbud med undantag av det närmast intill kasärnen gränsande området. Vilka ytterligare svårigheter detta beredde — i kasärnerna voro förlagda omkring 1 800 man förutom i underofficerarnes m. fl. bostadslägenheter boende personer — är lätt att förstå för varje militärläkare, och om verkligen epidemisk meningit vore så smittofarlig, som allmänheten och många läkare anse, hade, enligt min åsikt, faran för regementet genom denna åtgärd väsentligen ökats, ty sjukdomsalstraren, Weichselbaums kokk, var nog icke försvunnen, den fanns nog kvar hos de många pneumoni-, bronchit- och anginafallen och kanske även hos en stor del friska personer. Men efter den 4 april hade den tydligen förlorat sin förmåga att angripa hjärnans och ryggmärgens hinnor och var således nu mindre farlig.

Trångboddheten och det lilla området för övningar och vistelse utomhus bidro dock säkerligen att öka frekvensen av scarlatinfallen, av vilka i april uppträdde icke mindre än 32. En ytterligare försvårande omständighet var att även då en massa fall av rubeola — i april 72 — inträffade. Då dessa båda sjukdomar under de första dygnet i många fall äro ytterligt svåra, för att icke säga omöjliga, att säkert skilja från varandra, förstås lätt, vilket oerhört arbete och omsorger alltjämt måste nedläggas på beredandet av möjligheten att isolera misstänkta fall och på desinfektionsåtgärderna.

På sjukhuset iakttog jag åtskilliga fall, som förvärvat scarlatina- och rubeola virus samtidigt. Sedan en patient genomgått scarlatina i vanlig ordning, var feberfri och lamelltjällande, inträffade nämligen i flera fall, att patienten omkring 16. å 17. sjukdomsdygnet fick ett nytt erythem, nu av typiskt rubeolautseende med 1 å 2 dagars feber upp till 39° å 40°, men för övrigt med lindriga symtom. Att smittan förvärvats nästan samtidigt, stämmer väl med inkubationstiderna.

Under september—december uppträdde mässling med 48 fall och i slutet av året påssjuka, som ännu vid årets slut pågår.

Även några fall av tyfoidfeber hava inträffat.

Utom de förut nämnda 6 dödsfallen i epidemisk hjärnfeber, avled under året icke mindre än 8 personer, varav 1 (musikfanjunkare) i tyfoidfeber, 1 i scarlatina, 1 erysipelas, 1 cerebrospinalmeningit (utan Weichselbaum i cerebrospinalvätskan), 1 lungtuberkulos, 1 akut pneumoni med gangrän i lungan och foudroyant förlopp, 1 akut nefrit, ävensom 1 genom skottskada under fältskjutning. Av samtliga dödsfall inträffade 5 på regementets sjukhus, de övriga på civilt.

Sjukhuset äger ingen likbod, vilken omständighet berett svårigheter.

I närheten av regementssjukhuset har under året uppförts en paviljong för »sjuka i sjukrum», varigenom kompanierna befriats från andra sjukskrivna än dem, som icke äro värre därän än att de kunna förrätta handräckningsgöromål, vakttjänst m. m. Sjukrumpaviljongen lyder i militärt hänseende närmast under

regementsväbeln med 1 underbefäl, som är dit förlagt. Särskild instruktion är utfärdad för paviljongen.

Sjukvisitationerna hava varit talrikt besökta av sjuka och icke sjuka. Försök skall under år 1916 göras att inskränka de senares besök delvis i enlighet med regementsläkare Klefbergs förslag, framlagt i föredrag inför Svenska läkaresällskapet under benämningen »Några detaljer rörande sakkunskap och militär sjukvård». Till samtliga kompanichefer utdelas 1 exemplar härav till varje, så att alla officerare beredas tillfälle att sätta sig in uti saken. Sedermera komma blanketter i huvudsaklig överensstämmelse med regementsläkare Klefbergs att utdelas på kompaniexpeditionerna till användning.

Två ögonsimulanter och en annan simulant hava åtalats vid krigsrätt, som vid årets slut ännu icke avkunnat sitt utslag.

Fotvårdens övervakande från befälets sida lämnar ännu åtskilligt att önska. Jag upprepar min åsikt, att ingenting hjälper häremot, förrän en för alla fottrupper gemensam instruktion för fotvården utfärdats på *generalorder*, i vilken det bör framgå, att det är på kompanibefälet och icke på läkarna ansvaret vilar till förekommandet av fotskador. Och jag upprepar även: *infanteristen bör kunna sköta sina fötter lika väl som sitt gevär.*

Revaccinationen har givit bättre resultat än på länge, emedan bättre vaccin har erhållits (utom den först på året bekomna). Naturligtvis vägrade värnpliktiga på flera kompanier kompanivis att låta vaccinera sig, tydligen efter agitation av läsare av vaccinationsfientliga tidningar. Det tjänar rakt intet till att för sådana hålla föredrag om vaccinationens nytta. Dövärat slås till även för den kraftigaste bevisföring. Jag höll en gång framför fronten av ett kompani ett föredrag om smittkoppornas fruktansvärda härjningar inom franska armen och folket, där vaccinationen då icke var införd, under 1870—1871 års krig med Tyskland, vars armé och folk så gott som alldeles förskonades från farsoten, tack vare revaccinationen. Efter föredraget vägrade alla utom 5. Jag håller intet föredrag härom mera. Endast lagbestämmelser kunna utträtta, vad som oundgängligen är behöfligt, obligatorisk revaccination för alla. Förhoppningarna, att dessa skola komma, äro icke stora, förrän vår armé decimerats av en utbredd smittkoppefarsot.

Utspisningen har i allo varit tillfredsställande. (*Söderberg.*)

Operationsberättelse.

Det är en verklig tillfredsställelse att numera med den utmärkta operationsutrustning, som erhållits från Sjukvårdsstyrelsen, kunna utföra så gott som alla operationer, även större och mera omfattande, å regementssjukhuset. Med undantag av den tid, då operationsavdelningen på grund av sjukhusets apterande till epidemisjukhus ej varit tillgänglig, ha också i regel alla vid regementet erforderliga såväl smärre kirurgiska ingrepp som större operationer utförts å regementets eget sjukhus.

Förutom de vid regementet alltid förekommande talrika smärre ingreppen ha under året å regementssjukhuset utförts följande operationer:

Nr	Operationer	Antal	Sjukdom	Utgång
10	Exartikulation i metacarpofal. led.	1	Osteoperiostit et arthritis tu- berculosa	God
12	Arthrotomi (med dränage) ...	1	Hydrops gen. recidiv.	»
18	Radikalop. (exstirpation)	1	Hygroma præpatellare	»
		1	» olecrani	»
21	Operation för varices	9	Varices crur. et anticurur. ...	»
53	Amputation av bröstkörtel ...	1	Mastitis	»
55	Thoracotomi med revbensre- sektion	3	Empyema pleuræ	»
71	Operation för perityphlit. (ap- pendectomi)	1	Appendicitis acuta gangrænosa	»
		1	» chron. catarrh.	»
76	Radikaloperation för bräck...	6	Hernia inguinalis	»
79	Radikalop. för hämorrhoider...	1	Tumores hämorrhoidales	»
91	» » phimosis	1	Phimosis	»
92	» » hydrocele	1	Hydrocele	»
93	» » varicocele	1	Varicocele	»
95	Dilatation forcée	1	Contractura ani	»

Samtliga operationer ha läkts inom normal tid och med fullgott resultat.
(Weisner.)

Norra skånska infanteriregementet.

Hälsotillståndet har på det hela taget varit tillfredsställande. Av epidemisk hjärnhinneinflammation förekom blott 1 fall, som efter lumbalpunktion och serum-behandling fick ett lyckligt förlopp. Åtskilliga fall av denna sjukdom, därav flera med dödlig utgång, hava under året inträffat bland den civila befolkningen i om-givningen av Ljungbyhed. Lyckligtvis hava scarlatina och difteri likaledes före-kommit blott i enstaka fall.

Vid förläggningen i Kristianstad äro sjukvisitationslokalen och sjukrummen trånga. Även saknas väntrum för de sjuka. (Möller.)

Södra skånska infanteriregementet.

Redan i november 1914 förlades regementets skolor provisoriskt till Lund och först i mars innevarande år kom etablissementet å Revinge hed åter till använd-ning. Den 15 mars inryckte nämligen 1915 års rekrytskola därstädes. Vissa mindre kontingenter jämte till staden beordrad bevakningstrupp hava dock under hela året varit förlagda i Lund.

I november detta år inryckte 1915/16 års rekrytskola till förläggning i Lund och endast regementets underbefälsskolekompanier kvarstannade å Revinge hed till årets slut. I Lund är alltså numera förlagt regementet i sin helhet med tre batal-joner. I Valskvarnen (Södra kasärnen) en bataljon och i f. d. sockerraffinaderiet

(Norra kasernen) två bataljoner. Lokalerna hava blivit provisoriskt på bästa sätt iordningställda för förläggningen, men lämna naturligtvis åtskilligt övrigt att önska i fråga om utrymme och andra hygieniska förhållanden. Man får därför hoppas på, att dessa provisoriska anordningar måtte bli av så kort varaktighet som möjligt. Regementets sjukvårdsavdelning är förlagd till en förhyrd, enskild bostadsvåning, lämnande plats för cirka ett fyrtiotal sjuksängar, vilket endast knapphändigt motsvarar behovet. Under alla förhållanden är dock förläggningen i Lund att föredraga framför en vinterförläggning i barackerna å Revinge hed. Den tidiga årstiden (den 15 mars) för förläggningen av årets rekrytskola till Revinge hed hade man sökt kompensera genom att ombesörja en kraftigare uppvärmning av logementen, men icke desto mindre led dock en stor del av manskapet av kölden under nätterna, vilket bland annat visade sig i en ökad sjuklighet. Dagligen inställde sig över 100-talet värnpliktige vid sjukvisitationen och företedde därvid i regel katarrar med feber och andra s. k. förkylningsjukdomar, vilka i allmänhet för var och en medförde flera dagars otjänstbarhet samt träffade en ganska betydande procent av styrkan i sin helhet. Bland smittande sjukdomar hava som vanligt förekommit ett större antal halsfluss och påsjsuka samt några fall av difteri. Men dessutom hava vi haft en scharlakansfeberepidemi. Redan vid inryckningen till 1915 års beväringsskolor förekommo spridda fall av sjukdomen och denna underhölls under hela andra kvartalet genom manskapets livliga förbindelse med resp. hemorter, enär epidemien vid denna tid var spridd överallt i provinsen. Två fall av hjärnhinneinflammation hava förekommit, av vilka ett fick dödlig utgång. Skolad sjuksköterska har varit anställd såväl i Lund som å Revinge hed under största delen av året, en åtgärd, som visat sig vara alldeles nödvändig, enär såsom vanligt sjukvårdsmännens numerär varit omöjlig att upprätthålla och dessutom deras i allmänhet korta tjänstetid ej lämnat tillräcklig tid till verklig utbildning för sjukhustjänstgöring. (*Lindau.*)

Skånska husarregementet, Hälsingborg.

Hälsotillståndet vid bataljonen har under året varit mindre tillfredsställande, då under detsamma uppträtt en epidemi av scharlakansfeber under våren samt två epidemier av difteri; den första började i slutet av juni och nådde sin kulmen i juli; den andra började den 22/11, var envisare än den första och nådde sin kulmen i medio av december samt fortfor ännu vid årets slut. Alla difterifallen äro bakteriologiskt diagnostiserade. Under den senare epidemien ha flere fall av croup förekommit; för övrigt ha de flesta difterifallen varit ganska lindriga.

Så snart i ett logement inträffat mer än ett fall av difteri, ha genast övriga i samma logement boende underkastats svalgbesiktning och bakteriologiska prov ha tagits, då något tecken till svalgkatarr förekommit; på så sätt hava en mängd infektionsbärare upptäckts, vilka ock genast remitterats till epidemisjukhuset. Alla misstänkta fall hava inlagts på isoleringsavdelningen, till dess svar kommit från epidemisjukhuset, där de bakteriologiska undersökningarna utförts.

Desinfektion av logement har utförts i överensstämmelse med »Handledning vid användande av arméns desinfektionskärror». Därjämte har under den senare epidemien allt, som lämpat sig för desinfektering med ånga, förpackats i säckar och förts till stadens desinfektionsanstalt.

Manskapet har på order strängeligen tillhållits iakttaga noggrann munhygien, varje man har erhållit sitt eget dricksglas och i övrigt uppmanats till noggrann

personlig renlighet. Då gamla spelkort, som ofta användas av manskapet, sannolikt bidra till difterismittans spridande, hava alla sådana tillvaratagits och oskadliggjorts.

Badstubad med bassäng (dagl. nytt vatten) erhåller manskapet en gång i veckan och har för detsamma påpekats vikten av att vid baden väl rengöra sig med borste och såpa. Denna uppmaning tyckas de ock följa, ty antalet i bölder insjuknade har under året varit ganska obetydligt. (*v. Essen.*)

Skånska husarregementet, Landskrona.

Hälsotillståndet vid avdelningen har under året varit särdeles gott.

Av epidemiska sjukdomar hava få fall förekommit: ett fall av scharlakansfeber och 3 fallen av difteri. Skabb har liksom föregående år att uppvisa talrika fallen.

Ett dödsfall har förekommit, självmord medelst skuret sår i halsen av en rakkniv.

Revaccinationen har ingen vägrat underkasta sig. Resultatet har även varit tillfredsställande. (*Hederström.*)

Skånska dragonregementet.

Hälsotillståndet har under året på det hela varit gott. De på våren mycket talrika fallen av scharlakansfeber, påssjuka och influensa voro lindriga och likaså de då uppträdande fallen av lunginflammation, varemot dessa på sista delen av året varit svårartade.

Vaccination, vilken ingen vägrat underkasta sig, har under januari verkställts med de hösten 1914 inryckta stam- och vpl. rekryter (1914 års), i allt 438 man, med nära 4 mån. gammal vaccin — resultatet positivt hos 15.3 %. Ny vaccin rekvirerades för omvaccinering — denna gången fick jag 2½ mån. gammal vaccin, och genom den lyckades det av då vaccinerade 348 man få positivt resultat hos 122 = 35.1 %. Med samma vaccin ympades 27 nyinryckta »icke vapenföra» med positivt resultat hos 23 = 85 %. Vaccinen var sålunda god och man tvingas till den slutsatsen, att den först använda vaccinen visserligen icke varit stark nog till att giva positivt resultat hos de mindre mottagliga, men dock tillräcklig stark till att hos dem hindra den efterföljande starkare vaccinen från att giva positivt resultat. Under sommaren ympades större delen av officers- och underofficerskåren — i allt 60 man med 1 mån. gammal vaccin med positivt resultat hos 60 % — hos 2 personer följde allvarligt illamående och feber under 14 dagar. Som det sålunda visat sig att resultatet blev betydligt bättre med vaccin, som icke var för gammal, vaccinerade jag åter i november de nyinryckta rekryterna i förhoppning att få ny vaccin. Detta slog dock fel, vaccinen var nära 3 mån. gammal och resultatet blev att av 485 fingo 207 = 42.7 positivt resultat. Som det icke var troligt, att nyare vaccin stod att få så sent på året, uppgav jag att försöka omvaccination av dessa. Jag har sålunda under året verkställt 1 358 vaccinationer. — Jag skulle vilja draga följande slutsats av årets erfarenhet: emedan för gammal vaccin utlämnas, låter det sig oaktat all omsorg icke göra att få hälften av manskapet oemottagligt för smittkoppor, och emedan det vid mobilisering är omöjligt att skilja på dem, som under tjänstetiden blivit med framgång vaccinerade,

få alla då omvaccineras. *Följaktligen kan man så gärna låta bli all vaccination vid truppförbanden under fredstid* såvida icke bättre vaccin kan skaffas. Vaccin, som är äldre än omkring 2 mån., är antagligen god nog för en första vaccination men för svag för revaccination.

Sjukhuset har icke undergått annan förändring än att jag begagnat det på grund av de många inkallelser ovanligt stora anslaget till att lata ommåla större delen av inventariet och — förutom inredning av rum för sjuksköterskan — skaffat säng m. m. för att kunna inlägga en sjuk officer eller underofficer, vilket flere gånger visat sig önskvärt. Likaledes ha anskaffats en täckt kärra för hämtning av maten från det ganska avlägsna köket. Jag hoppas att snart få elektriskt ljus, vilket nu saknas, oaktat avståndet till elektricitetsverket är obetydligt, så att installationskostnaden icke skulle bli stor. Att få värmeledning vore högst önskvärt och skulle säkert medföra besparing — de befintliga kakelugnarna få ständigt omsättas och sluka stora mängder ved.

Undervisningen har under året varit mindre betungande än vanligt, emedan värnpliktiga från T. 4 icke i år beordrats hit för sjukhusutbildning. Det är dock tillräckligt arbete för läkaren kvar härmed: 40 timmar ($\frac{1}{4}$ pr skv.) till samaritkurs och 2 timmar dagligen under 3 mån. med sjukvårdssoldatskolan — förutom en och annan timmes övning med varje skvadron i förbandsanläggning och transport av sårade.

Renhållningen förbättras därigenom, att gödselupplagen så småningom förläggas utom kasernområdet och härigenom minskas flugplagan.

Rekryteringen har givit ännu sämre resultat än vanligt — för utbildningsåret 1916 har jag vid 1915 års slut endast kunnat godkänna 72 rekryter av 158 undersökta. (*Ammitzböll.*)

Kronprinsens husarregemente.

Genom extra anslag från K. Sjukvårdsstyrelsen hava genomgripande förbättringar kunnat åvägabringas inom sjukavdelningen. Sålunda hava linoleummattor inlagts i alla rum, de gamla skrymmande och bristfälliga järnsängarna utbytts mot nya sängar med resårbottnar, halmmadrasserna som underlag borttagits, de gamla tagelmadrasserna omstoppats efter rengöring av tageln.

Tandkliniken har fått ökat utrymme och förbättrad belysning, isoleringsrummet har kunnat anordnas på lämpligare plats än förut.

Till läkarerummet har nyskaffats undersökningsbänk, tidsenligt instrumentskåp, steriliseringsapparater för instrument och förbandsartiklar. Badrummet har erhållit bättre belysning. Dessutom har sjukhusutrustningen i vad angår beklädnad, sängutredningar m. m. fullständigats.

Arbetet inom sjukvården har varit avsevärt större än vanligt. Halsfluss har förekommit i 24 på sjukbeskeden redovisade fall, sjukdomen har i icke mindre än tre fall uppträtt som septikämi, de två avledo efter ett ytterst stormande förlopp efter några dagars sjukhusvistelse, diagnosen starkt genom obduktion, visande septikämi utgången från streptococcangina. Den tredje, som tillfrisknade, hade en betydande infiltration av halsens djupa lymfvägar, som hotade att övergå på mediastinums bindväv, men vilken efter upprepade operationer kunde hävas.

Pneumonier, komplicerade med pleurit, hava förekommit i 12 fall, som i allmänhet hava visat en elakartad karaktär. En avled på fjärde dygnet av infektionen,

en är ännu konvalescent, sannolikt tuberkulos; tre hava haft empyem, därav den ene tuberkulos, de övriga kvarligga på sjukhus, och är utgången för dessa oviss.

Revaccination, som utförts både på våren och hösten, har omfattat alla såväl stam som värnpliktsrekryter. Den väsentliga skillnaden i resultat från vårens revaccination mot höstens beror sannolikt därpå, att vid den förra ytterligare en revaccination utfördes med dansk lymfa, och att denna alldeles tydligt visade sin överlägsenhet mot motsvarande svenska. (*Bohmansson.*)

Vendes artilleriregemente.

Av skabb, som fortfarande grasserar inom länet, har under året å garnisons-sjukhuset behandlats 52 fall mot 51 år 1914. (*Falck.*)

Skånska trängkåren.

Hälsotillståndet har under det gångna året varit tämligen gott.

Anmärkningsvärt många värnpliktige (16) hava varit behäftade med gonorrhé och tillbringat en avsevärd tid (452 sjukdagar) på sjukhuset i stället för att vapenövas. Någon ändring i detta förhållande borde snarast möjligt vidtagas.

I början av året installerades i kårens etablissement elektrisk belysning från Hässleholms stads vatten- och elektricitetsverk, så nu äro de hygieniska anordningarna såväl inom- som utomhus tillfredsställande.

Mathållningen har som vanligt varit god och till allmän belåtenhet.

(*Lembke.*)

II. Arméfördelningen.

Första livgrenadjärregementet.

Såsom framgår av kvartalssjukbeskeden har sjukligheten och dödligheten varit särdeles stor.

Omedelbart efter förläggningen till Malmen i slutet av mars och under april steg sjuksiffran betydligt och nådde sitt maximum med ungefär 250 man.

Sjukdomssymtomen voro feber, katarr i de övre luftvägarna och stor mattighet och aptitlöshet. Om inga komplikationer förefunnos tog sjukdomen 8 dagar, men talrika komplikationer tillkommo, såsom pneumonier med empyem, anginor med metastatiska abscessbildningar, svåra akuta otiter. Det hela gav vid handen, att man hade att räkna med ett virus av särskild infektiositet. Vid punktioner av pleuraexsudaten visade sig rikligt med streptokokker. Såsom predisponerande orsaker för denna allmänna sjuklighet får man anse trång barackförläggning, kölden, den fuktiga väderleken och väglaget, brist på ombyten af marschskodon och strumpor jämte dåliga torkrum för de våta persedlarna. Inrättandet av en lägerhydda till sjukrum, dit alla sjuka förlades omedelbart efter insjuknandet, syntes hava ett gynnsamt inflytande.

Såsom stöd för antagandet att sjukdomen berodde på ett infektiöst särskilt virus vill jag anföra, att i Linköping, enligt vad kolleger meddelat, förekommo även

dylika fall, och i en uppsats i Berliner Klinische Wochenschrift nr 25 redogöres för några fall af infektiöst pleuropneumoniskt streptokokkempyem, vilka enligt min uppfattning överensstämma med fallen på Malmen. Såsom en egendomlighet för-tjänar att anföras, att Andra livgrenadjärregementet var nästan fullständigt förskonat oaktat dess omedelbara närhet.

Regementets plågoris sedan flera år, påssjukan, har gjort sin vanliga rond genom kompanierna och börjar alltid i samma barack. De försök att förebygga epidemien som gjorts vid flera tillfällen hava alltid visat sig resultatlösa.

Någon vaccinationsvägran har ej förekommit.

Av den nya sjukvårdsfältmaterielen har under året approvats den nya förbin-derivagnen under en 6 dagars fältmarsch med fältskjutning under särdeles dåliga väderleksförhållanden. Den användes därunder till alla transporter av sjuka ävensom till åkdon för läkaren under hans besök i bivackerna och fältskjutnings-området, och visade sig vara lätt att på- och avlasta. Såsom åkdon föreföll den väl hård.

På grund av den ansenliga ökningen av fältmaterielen är det utrymme som sjukvården förfogar över otillräckligt, och då man ej kan beräkna, när bättre för-hållanden genom nya lokaler kunna erhållas, är det ett önskemål att erhålla ett särskilt sjukvårdsförråd, om än provisoriskt (gemensamt för båda regementena för nedbringande av kostnaden).

Med den stora truppstyrka, som låg inne under rep.-övningarna, medföljde stora olägenheter vid sjukvisitationerna av brist på utrymme. Vilka åtgärder som än vidtagas, kan det ej undvikas, att de sjukanmälda få gå och vänta timvis utanför visitationslokalen och kanske stundom ådraga sig en åkomma, som ej fanns förut.

Vid innevarande års vinterförläggning till Linköping hava stora svårigheter förelegat.

Sjukhusfrågan synes mig nästan vara den bäst lösta, i det att en liten trevlig sjukvåning erhållits, innehållande ett mindre väntrum, läkare- och mottagningsrum, kök, badrum, sköterskerum och 20 sjukplatser, ävensom rum för sjukvårds-personalen.

Fall av påssjuka och mässling hava inlagts å det gamla sjukhuset på Malmen.
(Hintze.)

Andra livgrenadjärregementet.

Vad väderleken beträffar, är att anteckna, att under försommaren stark torka varit rådande. Något påvisbart inslytande härav på hälsotillståndet kan dock icke sägas hava ägt rum.

Allmänna hälsotillståndet har icke varit tillfredsställande. Särskilt stor sjuk-lighet uppträdde från och med senare delen av mars till och med medio av juni. Talrika fall av rubeola, halsfluss, påssjuka och lungsjukdomar uppträdde under denna tid.

Ej mindre än sju dödsfall hava under året inträffat bland de värnpliktiga, så som närmare framgår av de särskilt överlämnade uppgifterna härom.

Den flyttbara baracken har även under detta år flitigt måst tagas i bruk. För att kunna användas under våren och hösten har den måst förses med järn-kamin för eldning med ved eller kol, då för baracken avsedda fotogenkaminer icke visat sig tillräckliga. Under kallare årstid är baracken dock oanvändbar.

Revaccination av årets bevärringsrekryter har ägt rum, 271 vägrade dock att låta revaccinera sig.

Efter den 1 november ha regementets utbildningsskolor huvudsakligen varit förlagda till Linköping, där följande lokaler anvisats för regementets förläggning: f. d. S:t Lars folkskola, Svenssonska bryggeriet, gamla Sachmanska fabriken samt gamla teatern. Två kompanier hava enligt samma order förlagts till militärskolan i Norrköping.

Tillräckligheten och beskaffenheten av förläggningslokalerna i Linköping framgår av den 8 december 1915 avgivna rapport om extra sundhetsinspektion, som, enligt arméfördelningschefens befallning, i november samma år förrättades av fördelningsläkaren. I den skarpa kritik över förläggningen, som fördelningsläkaren i samma rapport uttalar, instämmer jag i huvudsak och uttalar den förhoppningen, att rapporten måtte leda till snar och välbehövlig rättelse i de påpekade missförhållandena. Att de åt regementet anvisade lokalerna varken med avseende på tillräcklighet från utrymmessynpunkt eller med avseende på beskaffenhet hålla måttet på en låt vara blott provisorisk förläggning, är alldeles tydligt.

Att de allra största svårigheter skola möta för anskaffandet av i någon mån tillfredsställande förläggningslokaler för en provisorisk förläggning under vintertiden ligger i öppen dag och jävas ingalunda av de försök, som nu blivit gjorda och vilka beträffande andra livgrenadjärregementet utfallit synnerligen dåligt.

Vilken inverkan en så splittrad och i övrigt olämplig förläggning (även på Malmen ha truppkontingenter måst förläggas) måste hava på truppens utbildning, ligger i öppen dag, liksom ock de sanitära vådor, vilka kunna bliva en följd av en sådan förläggning. I båda dessa avseenden måste skadliga följder vara att befara, vilket bör kraftigt mana vederbörande att icke vidare uppskjuta uppförandet av ett nytt och tidsenligt kasernetablissemang för regementet. Man står sannerligen icke till svars med att låta nuvarande ohållbara provisoriska förhållanden fortgå längre än som är absolut nödvändigt. Redan i förra årsberättelsen gjorde jag ett uttalande härutinnan, till vilket jag jämväl hänvisar. (*Vahlquist.*)

Jönköpings regemente.

Under det första kalenderår, som regementet varit förlagt i Jönköping, har hälsotillståndet ej varit så gott.

Halsfluss samt akuta luftrörskatarrer äro här ytterst vanliga, beroende även på det hårda ortsklimatet. För att minska utgifterna för medicin vid dessa sjukdomar har jag föreslagit 0.1 % hypermanganatlösning till gurgling vid alla fall av smitta genom svalget och 1.5 å 2 % jodkaliumlösning med 4 å 5 % anisammoniakspirt invärtes (matskedsvis) vid akuta luftrörskatarrer, vilket visat sig både effektivt och besparande.

Sjukavdelningen har varit inrymd i 5. kompaniets lokaler (utom 2 mindre rum) jämte närliggande fanjunkarbostad till den 6 september, då den flyttades till Soldathemmet, (flyttat från Skillingaryd och återuppbyggt utanför nordöstra hörnet av kasernområdet), varefter den utgjordes av den stora samlingssalen i nedre våningen med plats för 36 sängar och ett större rum med 8 sängplatser; ett annat dylikt var mottagnings- och behandlingsrum; å övre våningen blott två mindre rum för observation och isolering, ett rum för sköterska och ett tekök.

Revaccinationen har under året förlupit mera nedslående än vanligt, oaktat tvenne av mig hållna föredrag (för halva styrkan åt gången), upptagande vaccinationens historia och de framgångsrika erfarenheterna från pågående krig, anmälde sig blott 55 — studenter. (*Rundqvist.*)

Kalmar regemente.

Sjukligheten har i år såväl å Ränneslätt som å Hultsfred varit rätt stor och torde ha varit ej oväsentligt större än bland motsvarande antal civila personer vid samma ålder. Orsakerna här till äro mångahanda. Dels äro de militära bostadsförhållandena med alltför många man i samma logement i regeln sämre än de civila, dels är den militära tjänstgöringen vida mer ansträngande än civilt arbete i allmänhet, vilket senare väljes av en var efter förmåga och fallenhet. Mången man med latent eller läkt tuberkulos kan sålunda mycket väl sköta sitt civila arbete, men däremot ej tåla vid sådan ansträngning som militärtjänsten kräver, då hans sjukdom lätt »rives upp», feber och hosta inställer sig o. s. v. De flesta sjukdomsfall, som förekommit, äro akuta bronkiter, halsfluss och påssjuka. De förstnämnda räknas ju i regeln till de s. k. förkylningssjukdomarna och ha under den kallare årstiden säkert i många fall orsakats bl. a. av våta fötter till följd av otåta skodon och otillräckligt antal strumpor till ombyte — tre par strumpor räcka ej långt — men många akuta bronkiter äro ock av infektiös art, liksom även de båda sistnämnda sjukdomarna. Till följd av bristande utrymme å sjukhuset å Ränneslätt ha indikationerna för förläggning av sjuka i akut bronkit m. fl. sjukdomar å sjukrum eller sjukhus måst ställas så, att i regeln endast sådana med en morgontemperatur överstigande 38 5° så förlagts. De övriga ha måst ligga kvar i sina baracker, varigenom även sjukligheten med nödvändighet ökats och sjuktiden för varje enskild man förlängts. Så har det visat sig, att många akuta bronchiter, som under längre vistelse i barackerna trots där anbefallt sängliggande ej blivit feberfria, under stillaliggande å sjukhuset rätt snart blivit feberfria och tillfrisknat. Inredningen av ytterligare sjukrum å vinden å militärsjukhuset å Ränneslätt är sålunda ett synnerligen trängande behov — såsom förut gjorts å vinden å militärsjukhuset å Hultsfred till stort gagn för sjukvården därstädes.

Vad jag i föregående årsberättelse anført angående infanteristens packning och behovet av kokvagnar gäller fortfarande.

Mot de nya förbinderivagnarna kan med skäl göras den anmärkningen, att de äro synnerligen obekväma för läkarna.

Under året har ett relativt stort antal värnpliktiga, särskilt av dem, som inryckte den 30 oktober låtit revaccinera sig — dock ej utan övertalning. Åtminstone under nuvarande förhållanden borde denna revaccination ha varit obligatorisk. (*Nyström.*)

Smålands husarregemente.

Sjukdomsfallens och sjukdagarnas antal under året har i förhållande till den ovanligt höga medelpresenssiffran varit ovanligt litet, detta dels beroende på det kända förhållandet, att äldre vid tjänsten mer invant manskap håller sig friskare, dels därpå att inga epidemiska sjukdomar tagit någon större spridning. Av de två anmälda fallen av epidemisk hjärnhinneinflammation, vilka båda vårdades å stadens epidemisjukhus, förlöpte det ena med jämförelsevis små symtom oväntat letalt, det andra hade grava symtom, men gick efter och antagligen till följd av intraspinal användning av meningokockserum till hälsa. Den ene av de insjuknade hade förvärvat smittan i hemorten under permission och hade icke varit i beröring med kamraterna, den andre hade det däremot. Av denna anledning insprutades på alla hans kamrater vid skvadronen meningokockvaccin. Intet mer fall av sjukdomen

inträffade, om till följd av insprutningen får en större kasuistik avgöra. Att manskapet så villigt underkastade sig den preventiva ymningen berodde på att det meddelades, att permission icke med mindre kunde medgivas. Vaccinationen motsätter sig annars de värnpliktiga vid regementet så gott som mangrant.

Sjukvårdspersonalen, särskilt furiren, som antagligen till följd av de förbättrade löneförhållandena förmåtts kvarstanna, har skött sina åligganden plikttroget.

Vad sjukvårdslokalerna beträffar, har under de två sista månaderna av året, sedan regementssjukhuset den 1 november överlämnats till Kungl. Kalmar regemente och förvandlats till garnisonssjukhus, ej varit så väl beställt av den anledningen, att detta sjukhus behövt tagas i bruk för sjuka å sjukrum vid I. 21, varför endast de svårast sjuka kunnat mottagas från kavalleriregementet. Vid större sjuklighet och större ineliggande manskapsstyrka räcka icke de disponibla sängarna (14 högst 16) å sjukrumsavdelningen, utan måste sjuka med feber kvarligga i logementen, vilket givetvis icke är lämpligt, särskilt då det gäller sjukdomar av smittosam beskaffenhet. (*Bergman.*)

Smålands artilleriregemente.

Under månaderna januari—april var en mycket betydlig sjuklighet rådande inom truppförbandet. Denna yttrade sig huvudsakligen i utbredda epidemier: morbilli, angina tonsillaris, parotitis epidemica och influensa. Dessutom började i slutet av mars en epidemi av meningitis cerebrospinalis epidemica, vilken fortsatte framåt sommaren. Bortsett från denna epidemi, för vilken längre ned särskilt redogöres, var hälsotillståndet under tiden maj—oktober, i synnerhet med hänsyn till den stora styrka, som i år varit i tjänst, tillfredsställande. Sedan beväringsrekrytskolan i november inryckt, ökades sjukligheten väsentligt, och är det särskilt halsfluss, företrädesvis bland de nyinryckta, som höjer sjuksiffrorna. Av halsfluss förekommo under november—december 93 fall.

Under den stora sjukligheten i början av året kunde på den i och för sig alltför trånga sjukavdelningen på långt när icke utrymme beredas åt alla de sjuka, utan måste sjuklokaler anordnas i lektionsrum och i batteriernas dagrum. Härigenom uppstå givetvis svårigheter och obehag för ordnandet av klostettförhållanden och dylikt.

Bland de beväringsrekryter, som inryckte hösten 1914, fanns ett förhållandevis stort antal klena och sjukliga ynglingar. Det har därför under året i större utsträckning än vanligt varit nödigt utfärda läkareintyg i och för ändring av värnpliktsförhållanden för sådana, som icke kunde följa övningarna.

Epidemien av meningitis cerebrospinalis epidemica.

Under eftervintern hade fall av denna sjukdom förekommit i Jönköpings stad och län. Vid regementet inträffade det första sjukdomsfallet den 21 mars. Något samband mellan vare sig detta sjukdomsfall eller något av de senare inträffade och fall av samma sjukdom i staden eller orten har icke kunnat påvisas.

Sjukdomens utbredning inom kasernen
och tiden för de 17 sjukdomsfallens uppträdande anges i nedanstående tabell.

Ordningsnr.	Ålder.	Vårdad å epid.-sjukh.		Batteri.							Vaccinerad.	Anmärkningar.
		fr. m.	o. t. o. m.	2.	3.	6.	8.	9.	10.	11.		
1	19	21/3	24/4	21/3	—	—	—	—	—	—	—	Frisk.
2	20	24/3	7/5	—	24/3	—	—	—	—	—	—	Frisk.
3	22	31/3	1/5	—	31/3	—	—	—	—	—	—	Död.
4	22	4/4	6/4	—	—	—	—	4/4	—	—	—	Död.
5	28	7/4	16/4	7/4	—	—	—	—	—	—	—	Död.
6	23	19/4	28/5	—	—	19/4	—	—	—	—	—	Vid utskr. lindrig h.-sidig facialis pares, som gick till hälsa, frisk.
7	23	23/4	21/5	—	—	23/4	—	—	—	—	—	Frisk.
8	19	29/4	9/6	—	29/4	—	—	—	—	—	—	Vid utskr. abducens förlamning, v. öga, klen, tillfrisknade fullt.
9	19	4/5	5/6	4/5	—	—	—	—	—	—	—	Vid utskr. lindrig h.-sidig facialis pares. Frisk.
10	17	4/5	5/6	4/5	—	—	—	—	—	—	—	Frisk.
11	24	6/5	31/5	—	6/5	—	—	—	—	—	—	Frisk.
12	21	24/5	25/5	—	24/5	—	—	—	—	—	1	Död.
13	23	24/5	25/6	—	—	—	—	—	24/5	—	—	Död.
14	21	16/6	18/7	—	—	—	—	—	—	16/6	1	Frisk.
15	17	31/7	28/8	—	—	—	31/7	—	—	—	1	Frisk.
16	27	18/8	24/9	—	—	—	—	—	13/8	—	1	Frisk. Insjukn. under fälttjänst-övning vid Karlsborg.
17	21	2/11	29/11	—	—	—	—	2/11	—	—	—	Frisk.

Fallet nr 16 vårdad å garnissonssjukhuset å Karlsborg.

Samtliga övriga äro vårdade å epidemisjukhuset i Jönköping. Rörande förloppet av sjukdomsfallen meddelar stadsläkaren O. Lundborg, att det varit påfallande att i flera fall förbättringen under tiden närmast efter första (eller upprepade) serumbehandlingens snart följts av recidivliknande försämringar, vilka nödvändiggjort förnyad serumbehandling. I ett fall uppträdde samtidigt med meningiten en kroupös pneumoni, detta fall slutade dödligt. I ett fall (nr 13) uppträdde ett allvarligt serumexanthem; under förloppet av sjukdomen en pericardit. Patienten avled efter en månads sjukhusvistelse under tecken till en sig utvecklande hydrocephalus. Samtliga fall äro serumbehandlade. Någon olikhet i sjukdomsförloppet hos de skyddsympade har icke kunnat iakttagas.

Batteriernas förläggning inom kasernen.

Yttre norra flygeln: Bottenvån.,	vån. 1 tr. 10 batt.,	vån. 2 tr. 11 batt.
Norra flygeln:	» 1 batt., » » » 2 »	» » » 3 »
Södra flygeln:	» 4 » » » 5 »	» » » 6 »
Yttre södra flygeln:	» 7 » » » 8 »	» » » 9 »

Åtgärder emot sjukdomens spridning.

Desinfektion av den insjuknades (samt eventuellt över- eller understående) säng, sängkläder och gångkläder, av den sjukes skåp med innehåll. Sublimattvättning av logementets golv.

Fr. o. m. den 19 april, formalindesinfektion av det logement, vari de insjuknade bott. Logementskåmraterna under tiden förlagda i dagrummet.

I vaktrummet dagligen vid vaktombytet sublimattvättning av britsar och de läderklädda kuddarna, sublimatdränkning och sopning av golvet.

Manskap från batteri, inom vilket sjukdomsfall inträffat, kommenderas inom 10 dagar icke till kokhushandräckning.

Batteri, inom vilket sjukdomsfall inträffat, diskar självt avskilt sin matservis. Knivar, gafflar och skedar kokas.

Inom alla batterier gurgling med saltlösning flera gånger dagligen under tillsyn av befäl. Inom 2. och 3. batteriet utdelas dessutom från epidemiens början snuspulver (sozodolas natricus, biboras natric.) att användas under tillsyn av befäl.

Efter det inom 9 batt. den 2 nov. inträffade sjukdomsfallet avstängdes detta batteri under 10 dagar från vakt och handräckning.

Permissionsförbud inom staden meddelades icke med anledning därav att sjukhusfall i staden icke så sällan förekommo, däremot meddelades permissionsförbud till orter utom staden efter en framställning från förste provinsialläkaren.

Vaccinering.

Sedan Kungl. Medicinalstyrelsens råd och upplysningar om den smittsamma hjärnhinneinflammationen den 2 maj kommit mig tillhanda, i vilka det angives att vaccin emot sjukdomen får från statsmedicinska anstalten rekvireras, avsändes samma dag rekvisition å vaccin. Den 7 maj kunde vaccineringen påbörjas och fortsattes de följande dagarna. Ympningen var givetvis frivillig.

Av 35 i tjänst varande officerare	vaccinerades	30.
» 43 » » » underofficerare »		34.
» 253 » » » fast anställt manskap »		197.
» 579 » » » värnpliktige »		341.

Av inom kasernen boende civil personal, kvinnor och barn, vaccinerades tillsammans 38.

Några obehag efter skyddsympningen uppträdde på det hela taget icke. I några fall ömhet omkring ympstället. I ett par fall lindrig feber.

Isolerad förläggning av trupp.

Den 24 maj inträffade efter en tids uppehåll (6 maj sista fallet) två sjukdomsfall inom 3. och 10. batterierna. Med anledning härav föreslogs att dessa båda batterier skulle isolerade förläggas i bivack utom kasernområdet för en tid av tre veckor. Denna tid valdes med ledning av i tyska armén gällande föreskrifter om isoleringstid. Förläggningen i bivackerna intogs den 25 maj.

Den 17 juli förlades 11. batteriet och den 31 juli 8. batteriet likaledes utom kasernen i bivack med anledning av inom desamma inträffade sjukdomsfall.

Under fälttjänstörningar vid Karlsborg i augusti inträffade ett sjukdomsfall vid ett ur 4. divisionen (10. och 11. batt.) sammansatt övningsbatteri. Med anledning av detta sjukdomsfall förlades batteriet såväl under hemmarschen från fälttjänstörningen som under omedelbart därefter följande skjutövningar å Skillingaryd (10 dagar) isolerat från övrig trupp.

Desinfektion av kasernlogementen.

Under den tid batterier voro förlagda utom kasernen, dels i och för isolering och dels för övningar, verkställdes efter hand formalindesinfektion av samtliga kasernens logement med tillhörande lokaler.

Sedan den 2 november ytterligare ett sjukdomsfall inträffat, satte jag mig i förbindelse med chefen för Statsmedicinska anstalten, och då han, som ytterligare arbetat med sin vaccin emot sjukdomen, ansåg, att en ympning av personal av det batteri till vilket den sjuke hörde med den nya vaccinen skulle vara önskvärd och att han vore villig att själv verkställa densamma, utverkades förordnande för professor Pettersson att företaga vaccineringen. Av 9. batteriets manskapsstyrka, 62 man, vaccinerades 46 samt dessutom 6 befäl och sjukvårdsmanskap. Vaccinationen förnyades efter 8 dagar av bataljonsläkaren. Icke heller efter denna vaccinering anmäldes några obehag av de ympade. I några fall kunde ett lindrigt illamående samt någon sveda och värk kring ympstället förekomma.

Bland de inom kasernen boende familjerna och bland den personal, som där har tjänstgöring eller arbete, och bland dessa närstående har intet sjukdomsfall av meningit inträffat. Såvitt mig känt är, har icke heller inom staden eller orten inträffat något sjukdomsfall, som kan ställas i samband med meningitfallen inom kasernen.

I litteraturen angives, att under epidemier av meningitis cerebros spinalis mera eller mindre talrikt förekommit atypiska sjukdomsfall, vilka tyfts såsom abortivfall av sjukdomen. Under den tid meningitisfallen förekommo inom artilleriregementet, iakttogos en del sjukdomsfall, som i ett eller annat avseende avveko från de vanliga sjukdomsbilderna. Jag redogör här nedan för dessa.

178/10 22 år. Insjuknade den 29 april på aftonen med kräkningar och huvudvärk. Sjukskrevs följande dag.

30 april. Svår huvudvärk, lokaliserad i pannan. Enstaka ronchi, för övrigt intet objektivt. Temp. 38.4—38.8.

1 maj. Huvudvärken fortfar. Ingen nackstelhet, men smärtor i ryggen vid böjning. Temp. 37.7—37.0.

2 maj. Fortfarande huvudvärk och ryggsmärtor vid böjning. Lumbalpunktion: klar vätska under högt tryck. Inga bakterier kunna påvisas i densamma. Temp. 37.5—39.1.

3 maj. I går e. m. frysning, svårare huvudvärk, sömnen god; känner sig i dag kry. Intet objektivt. 4 maj. Temp. 37.1—37.4.

9 maj. Huvudvärken har kvarstått under hela tiden; sparsamma ronchi, för övrigt intet obj. Under senaste dagarna har temperaturen ständigt varit 37.6 morgon och afton.

Lumbalpunktion: klar vätska under normalt tryck. Temp. 37.6—36.9.

10 maj. På eftermiddagen i går kräkning, på kvällen frysning. Huvudvärken kvarstår. Lungorna som förut. I punktatet ingen bakterieväxt. Temp. 39.0—37.8.

16 maj. Under de gångna dagarna tidvis huvudvärk. Har hostat något. Å ryggssidan sparsamma ronchi. Temperaturen har sedan den 10 varit på morgnarna 37.2—37.4, på aftnarna 38.8—39.1. Känner sig i dag frisk. Temp. 38.0—37.2. Följande dagar feberfri och kry. Utgår 20 maj.

78/1 23 år. Insjuknade den 1 maj på eftermiddagen. Huvudvärk, ömhet i nacken, ingen nackstelhet. Temp. på aftonen 39.0.

2 maj. På natten frysning. Huvudvärk, smärtor i ryggen och benen. Ringa rodnad i svalget. Ömmar vid tryck över cucullaris och sternocleidomastoidei, för övrigt intet objektivt. Temp. på morgonen 40.2. Klar vätska under måttligt tryck vid lumbalpunktion. Inga kräkningar.

3 maj. Ingen bakterieväxt i den med druvsockerlösning försatta punktatvätskan. Ömheten i nacken och huvudvärken kvarstå. Temp. 38.4—38.2.

5 maj. Temp. normal. Värken i huvud och rygg har efter hand försvunnit.

61/11 23 år. Sjukanmäld den 15 maj. Har huvudvärk sedan ett par dagar, dock icke särdeles svår. Herpes under hakan. Ingen nackstelhet. Sparsamma ronchi, är meningitvaccinerad. Temp. 38.2—37.2.

16 maj. Huvudvärk. Temp. 38.2—37.6. Därefter feberfri och fri från huvudvärk.

16/1 20 år. Den 15 maj, huvudvärk, mest i nacken. Ingen stelhet vid rörelser. Intet objektivt. Temp. 38.2—37.6.

16 maj. Huvudvärk. Intet objektivt. Temp. 40.4—38.2.

17 maj. Ingen huvudvärk. Ringa rodnad i svalget. Temp. 37.2—36.8.

20 maj. Utgår frisk.

362/3 31 år. Sjukanmäld den 19 maj. Sedan den 16. maj har han haft hosta och håll i höger sida av bröstet. Herpes på högra sidan av näsan och över läppen. Från lungorna intet tydligt sjukdomstecken. Temp. 38.0—37.2.

20 maj. Från pulmones 0. Temp. 39.2—37.2.

21 maj. Feberfri, kry.

81/4 23 år. Sjukanmäldes den 24 maj klagande över håll i vänstra sidan av bröstet. Intet sjukligt kunde påvisas. Han hade ingen feber, avvisades. På aftonen blev han sämre, inställde sig på sjukavdelningen klagande över håll. Temp. 40.0.

25 maj. Håll i vänstra sidan av bröstet, allmänt illamående. Från lungorna intet tydligt sjukdomstecken, för övrigt intet obj. På aftonen: å ett litet område under angulus scap. sin. knisterrassel. Temp. 39.8—37.8.

26 maj. Herpes på vänstra sidan av över- och underläppen. Lungorna som i går afton. Temp. 36.8—36.8.

27 maj. Känner sig frisk. Från pulmones 0. Temp. 36.9—36.4.

(Sörensen.)

Östgöta trängkår.

Arbetet med kårens sjukpaviljong forcerades under höstmånaderna, så att den i början av november kunde tas i bruk. Den ger ett mycket tilltalande intryck och synes bliva väl avpassad för sitt ändamål, när det tilltänkta garnisonssjukhuset i Linköping kommer till stånd. För närvarande motsvarar den ej alltid behovet, då såväl sjukhus- som sjukrumspatienter skola där vårdas.

För sådana smittsamt sjuka, som ej kunna avpolleteras till stadens epidemi-sjukhus, måste fortfarande plats beredas i kasernen, då mer än två samtidigt sjuka finnas. Isoleringsavdelningen kan nämligen ej rymma mer än detta antal, men har det oaktat redan vid ett par tillfällen varit till god nytta.

Bestämmelserna om rätt för till Linköping förlagda truppförband att till stadens epidemisjukhus avpollettera smittsamt sjuka ha tolkats olika av de kommunala och de militära myndigheterna, vilket vid större behov av avpollettering kan komma att ge anledning till svårigheter. Särskilt gäller detta frågan om sjukhusavgifterna, i det stadens myndigheter vilja tillämpa högre taxa för den militära än för den civila befolkningen. Utredningen härom pågår.

Följande operationer ha, förutom en del smärre, å kårens sjukavdelning utförts:

- 4 gånger radikaloperation enligt Kocher för hernia inguin. mobilis;
- 4 gånger underbindning av vena saphena magna och exstirpation av varicer;
- 1 gång toracotomi och revbensresektion för empyema pleurae;

- 3 gånger exstirpation av tuberkulösa lymfomer;
- 1 gång exstirpation av fibrom;
- 3 gånger operation för lymfadeniter;
- 2 gånger operation för akut periostit;
- 1 gång osteotomi för komminut fraktur å nyckelben;
- 1 » exartikulation av tå för dislokation;
- 1 » artrotomi för utgjutning i knäled;
- 1 » exstirpation av bursa praepatellaris;
- 1 » punktion med jodinjektion för hydrocele testis samt
- 1 » radikaloperation för phimosis.

Samtliga ha givit gott resultat.

Under vårmånaderna var i Linköping med omnejd allmänt gängse en mycket elakartad streptokockepidemi, som uppträdde med svår angina, lymfadeniter, erysipelas och talrika komplikationer från inre organ. Bland den civila befolkningen och trupperna å Malmen inträffade talrika dödsfall, varemot vid trängkåren endast ett mindre antal sjukdomsfall, men intet dödsfall förekom. Ett par av dessa ledde dock till suppurativa lymfadeniter, som för längre tid bundo de angripna vid sjukbädden.

Utspisningen har som vanligt varit av god beskaffenhet och väl ordnad. Vid fälttjänstövningar har dock allt emellan tillagningen lämnat en del övrigt att önska, sannolikt beroende på att de tillfälliga kockarna ej fullt behärskat koktekniken. Kokapparater måste mycket noggrant skötas, för att kokningen skall väl lyckas. Införandet av kokvagnar kommer att tillföra vår armé ett stort tillskott i fältduglighet.

Ehuru diskningen vid kåren väl tillses, synes mig anskaffandet av en diskapparat vara ett stort önskemål. (*Gullström.*)

III. Arméfördelningen.

Västgöta regemente.

Sjukligheten har isynnerhet under mars, april och maj månader varit osedvanligt stor. Redan vid inryckningen insjuknade 4 (från Dalsland) i mässling och en var sjuk i påssjuka. Och i dessa sjukdomar insjuknade under 1. och 2. kvartalen resp. 99 och 227.

I cerebrospinal-meningit insjuknade under 2. kvartalet 8 man, varav 3 dogo och 1 synes bliva invalid. (Rörande meningiten se bilagan). Till dessa epidemier kommo ej få fall av skarlakansfeber, röda hund och influensa. Av difteri hava vi haft 1 fall.

Men vad som synes mig ännu mera anmärkningsvärt är det stora antalet dödsfall, som under året inträffat vid regementet. Detta antal uppgick under året till inalles 18, därav under 2. kvartalet 16, och av dessa 3 i mässling och 9 i lunginflammation — antalet lunginflammationer under året 29. Jag har under min långa tjänstetid aldrig förut vid samma regemente sett så många dödsfall under samma år. En värnpliktig insjuknade den 29 mars och dog den 27 april i en akut förlöpande lungtuberkulos. Men även fränsett dödsfallen har särskilt mässlingsepidemien varit av svår beskaffenhet med talrika fall av sekundära broncho-

pneumonier, otiter o. s. v. (Inom den kontingent av 1915 års värnpliktige, som under årets sista månader förlagts till Skaraborgs regemente hava i nov. och dec. inträffat 6 fall av cerebrospinalmeningit med 1 dödsfall. Om denna epidemi torde redogörelse komma från I. 9.)

Orsaken till den stora sjukligheten i början av bevärningsrekrytskolan får nog delvis anses vara den kalla och regniga väderleken, som därunder var rådande.

Manskapet måste hela dagen gå i vatten och deras skodon förmådde ej i längden hålla vätan borta. Särskilt gäller detta den hälft av styrkan, som var förlagd i »Skaraborgslägre» och som utom under övningstiden hade att 6 gånger om dagen vid måltiderna »vada» över den vattenfyllda »drägen» mellan de båda lägren.

För att kunna använda det gamla och på grund av sparsamt underhåll rätt förfallna sjukhuset under vintermånaderna hava i sjukhuskorridorerna anbragts 4 st. kaminer, varjämte trappuppgången genom dörrar avskilts från korridorerna. Ändamålet härmed har i någon, dock ofullständig, mån vunnits, men på bekostnad av ventilationen. Då man hoppas, att år 1916 skall bliva sista året för förläggningen å Axvall, har man dock ej velat vidtaga några dyrbarare åtgärder. Detsamma gäller lägrets övriga byggnader, som därför ävenledes befinna sig i rätt förfallett skick.

Revaccinationen, som vid detta regemente legat alldeles nere, har 1915 visat det glädjande resultatet att, utom de 68 volontärerna, av 1 354 värnpliktiga 714 låtit revaccinera sig. (*Christenson.*)

Meningitepidemien vid Västgöta regemente våren 1915.

De två första fallen inträffade samma dag, nämligen den 24/3. De båda insjuknade voro värnpliktige L., 22 år, 4. komp., och värnpliktige J., 21 år, 10. komp. De voro från olika trakter, resp. Häggum, Skaraborgs län, och Trollhättan och lågo förlagda i skilda läger¹, hade ej heller före insjuknandet varit i beröring med varandra. L. fick sina första symtom under det han var intagen å regementets sjukhus, J. under det han vistades i sitt kvarter i Skaraborgslägre.

1. L:s sjukdomshistoria är som följer: Sjukskriven den 18/3 och inlagd å sjukrum för akut bronchit. Bronchiten hade normalt förlopp, pat. företedde inga avvikande symtom. Den 24. under morgonronden upplystes det, att han under natten upprepade gånger gått upp ur sängen och velat avlägsna sig, men hade av medpatienter i rummet förts tillbaka till sängen. Han företedde nu ett något fränvarande utseende, höll blicken nästan oavsläppligt fäst på en punkt samt drog oupphörligt ögonbrynen tillsammans. Han var emellertid fullt redig och svarade på tilltal, dock något orolig, vände sig jämt i sängen och kastade ned armarna. Vid undersökning befanns han ha en lindrig grad av nackstelhet och tydligt positivt Kernigs symtom. Temp. var 38.2°. F. ö. ingenting objektivt. Reflexerna voro normala, från ögonen ingenting. Under de närmaste dagarna var tillståndet på detta sätt oförändrat. Temp. höll sig för det mesta vid 39°, högsta var 39.6°, en gång nere i 37.2°. Pulsfrekvensen var i förhållande till temp. påfallande låg, vid 39° endast 60 pr minut. Den 27 uppträdde herpes på vänstra kinden. De psykiska symtomen voro nu borta, nackstelheten var emellertid ökad, reflexerna (patellar-) nedsatta. Den 6/4 var patienten feberfri. Blev intet nytt upplammande av sjukdomsprocessen, pat. hämtade sig raskt. Sjukdomen kvarlämnade inga sviter. Utskrevs 18/5.

¹ Regimentet var förlagt i både Västgötalägre och f. d. Skaraborgslägre.

2. J. var sjukanmäld den $2\frac{1}{3}$. Vid sjukvisitationen föreföll hans uppträdande något egendomligt, i det han höll nacken stelt bakåtlutad och orörlig. Temp. var 38° . Den åtföljande dagkorpralen berättade, att J. under natten sprungit oklädd omkring i lägret och återförts av vakten. Föregående dag skulle han ha kräktis upprepade gånger. J. lades in på sjukhus och observerades. Nackstelheten följdes snart av lindrig episthotonus, pat. tycktes hallucinera och pratade för sig själv. Armar och ben företedde muskelrigiditet, huden å buk och lår var hyperästetisk, patellarreflexerna försvagade. Urinen gick första dagarna i sängen. J. svarade alltid fullt redigt på tilltal. Den 26 voro alla psykiska symtom försvunna. Temp. var med undantag av 2—3 febrila kvällsstegringar upp till 39° , hela tiden normal. Pat. klagade länge över huvudvärk. De somatiska symtomen gingo småningom fullständigt tillbaka. Utskrevs $17\frac{1}{5}$.

3. Värnpliktige K., 20 år, 1. komp., från Trässberg, Skaraborgs län, intogs den $25\frac{3}{4}$ å sjukrum under diagnosen »halskatarr, feber 38° ». Den 28. var han feberfri. Skulle friskskrivas den 29., då han på morgonen samma dag överfölls av häftigt illamående jämte kräkningar. Temp. var 40° . Han blev omedelbart omtöcknad, fullständigt oredig och visade stark motorisk oro. Nackstelhet, episthotonus och »Kernig» starkt utpräglade. Huden över bål och lemmar hyperästetisk, dermatografism, inga patellarreflexer. Den $1\frac{1}{4}$ var pat. åter lugn. Samma dag herpes på båda läpparna. Den $3\frac{1}{4}$ vänstersidig abducensförslamning, dubbelseende vid blick åt vänster. Intralumbala trycket den $3\frac{1}{4}$ 250 mm., vätskan starkt opalescerande. Detta fall utmärkte sig genom ett synnerligen protraherat sjukdomsförlopp. När excitationstadiet var över, förföll pat. i ett slöhetstillstånd. Han låg hela dygn orörlig med nacken tryckt bakåt i kuddarna, svarade långsamt, intresserade sig föga för yttervärlden, lät upprepade gånger sina fäkalier i sängen. Intermitterande feber t. o. m. den $26\frac{1}{4}$, sedan subnormal temperatur t. o. m. den $13\frac{1}{5}$, temp. därefter normal. Magrade under tiden oerhört, underhudsfettet blev reducerat till ett minimum, aptiten var det oaktag ganska god. Nackstelheten började först i början av maj att förete någon minskning, lumbaltrycket höll sig högt, vätskan såg ut som tjockt var, kunde ej utan aspiration passera en ganska grov injektionsnål, först i senare delen av april kunde normala förhållanden även här konstateras. Efter mitten av maj började emellertid pat. hämta sig, kunde i slutet av samma månad göra promenader i sjukrummet utan hjälp, är ännu mager och matt, men hämtar sig så småningom. Intet men kvarstående, hans abducensförslamning under flera veckor ej påvisbar, ingen intelligensrubbing. Utskrevs den $28\frac{1}{6}$. (Om fall 3 fortsättning längre fram).

4. Värnpliktige B., 22 år, 7. komp., från Högsäter, Dalsland, anmäld den $30\frac{3}{4}$ på sjukvisitation ligga sjuk i sin barack, oförmögen att infinna sig till sjukvisitation. Han uppgavs hava insjuknat under natten, visat sig orolig och haft uppkastningar. Vid inkomsten till sjukhuset företedde han samma symtom av oro och omtöckning som de förut insjuknade, fastän i ganska lindrig grad. Nackstelhet förefanns samt pos. Kernig. F. ö. ingenting. Temp. var 37.9° . Redan andra dagen var sensoriet fritt. Av symtom kvarstodo endast någon nackstelhet samt pos. Kernig. Temp. nådde aldrig så högt som till 38° , var på femte dygnet normal och förblev detsamma även i fortsättningen. Fallet måste betecknas såsom synnerligen lindrigt. Två veckor efter insjuknandet voro alla sjukdomstecken borta, patienten klagade endast över någon matthet. Utskrevs $17\frac{1}{5}$.

5. Värnpliktige D., 20 år, 11. komp., från Sundals-Ryr, Dalsland, infann sig på sjukvisitation den $3\frac{1}{4}$. Såg då synnerligen påverkad ut, hade temp. 39.6° . Intogs å sjukhuset, varefter han strax förlorade medvetandet, blev ytterst orolig samt

hade häftiga uppkastningar. Nackstelhet och episthotonus. Fick omedelbart intradural seruminjektion, men avled samma eftermiddag utan att ha återfått medvetandet.

6. Värnpliktige J., 21 år, 1 komp., från Önum, Skaraborgs län. Insjuknad den $\frac{4}{4}$. Fallet lindrigt, kardinalsymtom dock tydliga. Dessutom de två första dagarna nystagmus vid blick åt vänster. Lumbaltryck omkring 200. Temp. vid insjuknandet 37° , under den närmast följande veckan mellan 38° och 39° , sedan feberfri. Klagade första veckan över att han såg otydligt. Intet objektivt från ögonen påvisbart, möjligen en ringa suddighet av vänsta opticuspupillens konturer, Synnedsättningen gick spårlöst tillbaka, patienten utskrevs fullt frisk den $\frac{18}{5}$.

7. Värnpliktige B., 21 år, 12. komp., från V. Tunhem, Älvsborgs län. Hastigt insjuknad den $\frac{5}{4}$ med huvudvärk och kräkningar. Efter ett par timmar nackstel, medvetlös och orolig. Låg de två följande dagarna medvetlös och orolig, cyanotisk med pervers, stönande respiration. Då och då minutt långa andningspauser. Å bröst och armar enstaka 2- eller 5-öringsstora, oregelbundet formade, blåaktiga fläckar i huden. Urinen tappades, avföring medels lavemang. Död den $\frac{8}{4}$.

8. Värnpliktige E., 21 år, 12. komp., från Vänersborg. Insjuknade den $\frac{10}{4}$ med vanliga men ej vidare häftiga symtom. Under första veckan yrade pat. emellanåt. Var sedan fullt klar och redig. Temp. var hela tiden incontinua, något över 38° , ofta feberfri om morgnarna. Påfallande hos denna patienten var den höga pulsfrekvensen, 120—160 pr minut, ända från de första sjukdagarna. Digitalis utövade ingen märkbar verkan. På läpparna herpes. Patienten befann sig hela tiden subjektivt väl, klagade endast ibland över värk i huvudet och i ryggen. Lumbaltrycket i början ökat, 225 mm. Aptiten var god, men kunde ej hindra en ständigt fortskridande avmagring. Den $\frac{29}{4}$ blev E. medvetlös, pulsfrekvensen steg, så att den knappt kunde kontrolleras, armar och händer utförde athetosliknande rörelser. Lumbaltrycket togs, var endast 100, vätskan av normalt utseende. Död samma dag.

De sjukas behandling.

Meningokockserum intraduralt förmedels lumbalpunktioner. Upprepade injektioner, 30—40 cm. åt gången. Ej serum åt fallen 1, 2 och 4, när dessa från början tett sig synnerligen lindriga och hunnit bli nästan symtomfria, innan serum erhållits och injektion kunde göras.

Urotropin 1 gm 3. Aspirin d:o. Morfin. Isblåsa. Bad.

Angående åtgärder för hindrande av smittans spridning voro dessa de vanliga. Isolering av de insjuknade, desinfektion av deras kläder och deras sängkläder samt sängen och dennas närmaste omgivning. Däremot ej desinfektion av lokalerna i deras helhet, emedan detta på grund av virus labila beskaffenhet ej ansågs behövt. Särskild personal för meningitfallens skötsel. I profylaktiskt syfte obligatorisk gurgling och nässköljning med antiseptiska ämnen av hela regementets personal under flera veckor. Allmänt permissionsförbud.

Om epidemiens uppkomst är ingenting med säkerhet känt. Möjligt är, att smitta förts från Göteborg till regementet med sjukvårdspersonal, som varit i tjänst vid i Göteborg förlagda trupper, som hemsökts av meningit. Denna sjukvårdspersonal skulle i så fall varit bacillbärande. Härför talade, att fallen 1 och 3 inträffat på sjukhuset, även fallet 4 hade ett par dagar före insjuknandet varit i beröring med samma sjukvårdspersonal. Beträffande de övriga 5 fallen har intet samband kunnat spåras.

Fall 3. *Fortsatt rapport angående värnpliktige K., 1. komp.*

Vårdad för meningit på Axvalls militärsjukhus från $^{25}/_3$ till $^{28}/_6$ 1915. Patienten gick därefter på handräckning en tid. Permitterad till hemmet från den $^{21}/_7$ till den $^1/_8$. Efter en under permissionen företagen cykeltur på $1^1/_2$ mil begynte svaghet i benen inställa sig. Han intogs efter återkomsten till regementet, där han fortfarande gick på handräckning, därför åter på sjukhus den $^{13}/_8$.

Fot- och patellarreflexerna voro nu förstärkta, Babinsky + sensibiliteten orubbad. Ingen muskelatrofi. Status d. $^{13}/_{10}$. Någon, dock ej särskilt uttalad atrofi av lår- och underbensmuskulaturen på båda benen. Patellarreflexerna betydligt förstärkta, fotklonus starkt uttalad å båda fötterna. Gången betydligt paretisk, svagheten i benen så starkt uttalad, att patienten endast med svårighet kan stå utan stöd och ej alls kan förflytta sig själv. Urin- och faecesavgång utan anmärkning. Pat. kan endast med hjälp av händerna resa sig upp i sängen. Ingen deformation av ryggraden, ingen tryckömhet. Övre extremiternas och ansiktets muskler oberörda. Förmåga att böja vänstra fotens tår inskränkt. Muskelsinnet i underbenen betydligt nedsatt (patienten kan ej säkert med hälen beröra andra fotens stortåspets). Temperatsinnet oförändrat. Inga sensibilitetsrubbningsr.

Patienten har behandlats med K. J., stryknininjekt. (under kortare tid), bad, massage, elektricitet.

Efter regementsövningarnas slut kvarlåg patienten till den 28 oktober, då han avfördes till militärsjukhuset i Skövde, där han fortfarande, $^{20}/_1$ 1916, kvarliggjer. Över patientens tillstånd i medio av dec. lämnas nedanstående redogörelse.

Dorsalflexion av fötterna sker i högra fotleden nästan normalt, i vänstra med små ansatser, ryckvis. Sträckning i båda fotlederna utan anmärkning. Böjning och sträckning i knälederna utan anmärkning. Böjning och sträckning i höftlederna utan anmärkning.

Sensibilitet. Patienten uppfattar icke å högra låret skillnad mellan huvud och spets å nål och ofta ingen beröring alls. Å högra underbenet och foten uppfattas dock dessa saker tämligen säkert. Å vänstra benet uppfattas skillnaden mellan huvud och spets nära nog över allt.

Muskelsinnet utan anmärkning.

Fotklonus för handen. Babinsky positiv.

Gången. Patienten betydligt osäker vid koordinationen. Fötterna släpa liksom trevande uteder golvet, och när varje steg uttages bilda lår- och underben en båge med konvexiteten bakåt. Patienten kan icke från liggande ställning förflytta sig till upprätt sittande (pares av bukmuskulaturen?). Romberg (med öppna ögon) positiv. Blåsa och farm utan anmärkning. (Key-Åberg.)

Skaraborgs regemente.

Allmänna hälsotillståndet har ej varit tillfredsställande. Av epidemiska sjukdomar ha förekommit 515 fall påssjuka, 525 fall halsfluss, 117 mässling, 442 fall feber av obestämbar art, 13 paratyfus förutom 37 fall epidemisk bjärnhinneinflammation (om vilka särskild rapport bifogas), 20 dödsfall huvudsakligen förorsakade av meningitis ha inträffat.

På grund av den trånga förläggningen inom kasernen med ända till 32 man i logementen har luftrymden pr man på sina ställen ej uppgått till mer än 6—7 kbm. Följden har ej heller uteblivit, som ovan synes.

I början av mars tog regementet i besittning sin nya sjukpaviljong för lindrigt sjuka. Den ligger strax söder om kasernerna, med fritt och öppet läge. På nedre botten inrymmer ett större väntrum samt lokaler för läkare och sjukvårds-sergeant, korpraler samt apoteks- och mottagningsrum; dessutom ett isoleringsrum med plats för 3 patienter och särskild utgång. 1 trappa upp finnas sjukrummen med ett 20-tal sängar samt badrum, kök, vattenklosetter m. m. Till vinden, avsedd för sjukvårdsförråd, ledde först endast en brant och flyttbar stega, på vilken man genom ett hål i korridortaket icke utan livsfara kunde praktisera sig upp. Under sommarens lopp blev detta missförhållande avhjälpt genom trapphusets tillbyggande ännu en våning, varigenom en bred förbindelse till vinden öppnats, och kan sjukhuset nu disponera över mycket goda resurser i fråga om utrymme för mer skrymmande sjukvårdsmateriel, såsom sängar, kistor m. m. I källaren finnas varmvattenugnar för uppvärmning av sjukhuset samt en del förrådsrum.

Sedan ett anslag på c:a 2 000 kr. beviljats till anskaffning av möbler, sängar och annan inredning måste sjukpaviljongen anses som i alla avseenden förstklassig. Under normala förhållanden bör dess utrymme vara tillräckligt för behovet; under året har detta ej på långt när varit fallet, varför under december månad med dess ovanligt stora sjuklighet — den $\frac{9}{12}$ 199 man sjukskrivna och 107 befriade från praktik på en styrka av 1 945 man — anstalter vidtogos till förhyrande av en privatbostad till extra sjukhus. Innan vederbörandes tillstånd härtill hunnit inhämtas, hade dock hälsotillståndet förbättrats, varför förhyrandet uppsköts tills vidare.

Sjukvisitationerna hava även i år förlagts till fritid, under middagsrasten, med säkerligen god verkan i avseende på frekvensen av de sjukanmälde.

Revaccination har utförts på så gott som samtliga rekryter, endast ett fåtal vägrade. Resultatet har dock varit tämligen dåligt, i det att blott för ungefär 50 % kunde antecknas gott resultat. (*Pettersson.*)

Två meningitepidemier.

Den 28 mars insjuknade en beväring vid 2. komp. med frysningar, huvudvärk, hög feber m. fl. obestämda symptom. Med tanke på en börjande pneumoni avpolletterades han till militärsjukhuset. Den 29 inställde sig vid sjukvisitationen en beväringssrekryt från 1. komp. med ungefär liknande symptom och inlades på regementets sjukrum. Under natten försämrades hans tillstånd, varför påföljande morgon även han remitterades till militärsjukhuset. På grund av någon nackstelhets väcktes tanken på meningit, och genom ytterligare tillstötande symptom blev diagnosen klar. Den 31 överflyttades bägge till militära epidemisjukhuset vid Källedal, dit ett 3:dje fall (från 6. komp.) likaledes avfördes. Under april inkommo ytterligare 11 fall, de flesta under 1. hälften av månaden. Det sista fallet inträffade den 22 april, 10 dagar efter nästast föregående.

Varifrån smittan härstammade har ej kunnat utrönas. Visserligen hade några fall kort tid förut konstaterats i Tidaholm och i Dala församling, belägen några mil söder om Skövde, men då de vid regementet insjuknade voro från Ulricehamnstrakten, varest ingen meningit förekommit måste förklaringen sökas genom antagandet av bakteriebärare, vilka genom besök i kasernen överfört smittan.

Denna första epidemi kännetecknades av mycket våldsamma symptom. Hos de flesta inträdde medvetlöshet jämte delirier med höga skrik och jämmerrop under flera dygn, tills antingen döden eller förbättring inträdde. Genom de våldsamma kastningarna i sängen ådrogo sig flera av de sjuka rätt betydliga kontusio-

ner och hudlösheter, vilka hos en patient resulterade i en större abscess, som först efter upprepade incisioner läktes efter flera månaders förlopp.

Av de 14 insjuknade dogo 9 (ungef. 64 %), de flesta efter 3 à 4 dagars förlopp, en efter ett dygns sjukdom, en annan efter 8 veckors. Av återstående 5 patienter blevo 3 utskrivna som fullständigt friska (21 %), en är fortfarande sängliggande med betydlig atrofi av benmuskelnerna jämte neuralgiska smärtor i extremiteterna, en annan hemförlovades med nedsatta kroppskrafter och stapplande ataktisk gång.

Den andra epidemien inom regementet började den 9 nov. med ett fall från 11. komp. Han hade den 8 på kvällen haft lindrig huvudvärk; påföljande morgon var han medvetslös och nackstyv; hade kräkningar. Inom de närmaste dagarna uppträdde ytterligare 3 fall inom samma kompani. Därefter spred sig epidemien till ännu 6 kompanier med inalles 23 fall. Epidemien var denna gång av betydligt mer godartad beskaffenhet, intill årets slut endast 3 dödsfall (13.6 %). Symtomen voro i allmänhet mindre våldsamma och feberstadiet kortare.

De först insjuknade voro liksom vid första epidemien från Ulricehamnstrakten, varest dock inga fall förekommit. Bakteriebärare torde således även här förmedlat överföring av smittan.

Inalles vårdades å epidemisjukhuset under bägge epidemierna 37 man, de flesta från Skaraborgs regemente, men även från Västgöta regemente, varav en kontingent på 3 kompanier (med 6 fall) varit förlagd i Skövde sedan början av november. Dessutom 1 fall från Göta trängkår och 1 fall från Ing. 2, vilken insjuknade under tillfälligt besök i staden.

Under sjukdomens förlopp voro komplikationer ej ovanliga. Oftast uppträdde rubbningar i hörselorganen, från susningar och något nedsatt hörsel till absolut dövhet (2 fall); ögonmuskelförlamningar ha visat sig i 5 fall, alla efter längre eller kortare tid övergående till hälsa. 3 patienter ha fått ansenlig utgjutning i v. knäled, vilken utgjutning dock nu försvunnit utan att efterlämna något men. Hos en patient uppträdde fullständig blåsförlamning under 10 dagar, varefter han åter kunde kasta vatten. Herpes har visat sig hos 13 patienter, urticarialiknande utslag med svår klåda hos 2.

Det långvariga feberstadiet hos en del patienter förorsakade höggradig avmagring och det kunde ej undvikas, att hos några patienter större eller mindre ligg-sår uppstodo, trots omsorgsfull hudvård, omväxlande läge m. m. Hos en patient öppnades genom djupgående gangrän h. bursa trochanterica och är han ännu ej efter 8 månader läkt.

Bland de åtgärder, som vidtogos för hindrandet av smittans spridning skall jag anföra några.

De infekterade kompaniernaingo permissionsförbud och övades särskilt. Logementen desinfekterades medelst grundlig skurning och rengöring samt inledande av formalinånga, varunder manskapet förlades i tält utanför staden. Visserligen äro de smittförande kockerna ej livskraftiga utanför människokroppen, men då puts och renlighet i synnerhet inom en kasern äro av stor betydelse, då de i sin mån bidra till förbättring av allmänna hälsotillståndet vidtoges åtgärden, trots därmed förenade rätt betydliga kostnader. Särskilda utspisningstider anordnades för de infekterade kompanierna, gurgelvatten i stora mängder (koksaltlösning med några droppar jodspirt) utdelades till användning flera gånger dagligen. Vid ett kompani påbjöds nässköljningar med för ändamålet anskaffade apparater utan att någon påtaglig verkan därav förspordes. I dec. företogs av professor Alfred Pettersson profylaktisk injektion av en med svag karbolsyra tillsatt renkultur av meningokocker,

uppslammade i koksaltlösning. Injektionen, som verkställdes i överarmen på ungefär 500 man framkallade under närmaste dagar någon stelhet i armen. Huruvida den skall kunna förebygga ytterligare infektion, är ännu för tidigt att yttra sig om.

Det har framkastats en förmodan, att revaccinationen skulle gjort de värnpliktiga mer mottagliga för meningit, men detta har ej visat sig vara fallet. Genom undersökning har framgått, att de icke revaccinerade befunnit sig i övervägande majoritet bland de insjuknade.

Sjukdomen uppträdde med stor nyckfullhet inom regementet. Mycket sällan visade sig två fall inom samma logement, och ingen gång fanns exempel på, att en insjuknad infekterade någon av sina närmaste grannar inom logementet. Bland den talrika personal, som vårdade de sjuka, inträffade ej något meningitfall, vilket talar för att contagiositeten ej är stor. I Skövde uppträdde ej heller några fall, däremot på landsbygden efter besök av hempermitterade, till synes fullt friska beväringar från icke infekterade kompanier.

Behandlingen bestod nästan uteslutande av serum (lumbalpunktion) av till största delen svensk tillverkning, men även tysk och norsk. Dess verkan syntes under första epidemien vara ringa, att döma av fåtalet tillfrisknade. Under andra epidemien var dess verkan påtaglig, yttrande sig i sjunkande temperatur, klarare sensorium, minskad nackstelhet m. m. Fallen voro dock denna gång av lindrigare beskaffenhet. Bad användes också i ganska stor utsträckning och syntes de sjuka finna sig mycket väl härav.

Hos alla meningitfall var cerebrospinalvätskan mer eller mindre grumlig, hos en del med större eller mindre varflockar och klumpar.

Orsaken till epidemiens betydliga spridning torde först och främst ligga i trångboddhet inom regementet. På grund av inkallelsen av äldre årsklasser måste logementen beläggas med ända till över 30 man, således med ett utrymme, understigande 7 kbm. pr man. Därtill kommer den under våren och hösten rådande otjänliga väderleken, medförande massor av förkylningsåkomor isynnerhet bland de nyinkallade, under det att de äldre gingo jämförelsevis fria. Bland dessa senare förekom ej heller ett enda meningitfall, utan uteslutande bland rekryterna. Till förebyggande och bekämpande av sjukdomen torde därför förläggning med ett utrymme, ej understigande 10 kbm. pr man, samt en försiktig, sakkunnig träning av de nyinkallade vara ett nödvändigt villkor.

Den personal, som tjänstgjorde som sjukvaktare vid epidemisjukhuset, var uttagen från T. 2, sjukvårdskompaniet. Deras villighet, plikttrogenhet och uthållighet under det mycket svåra och krävande arbetet är värt allt beröm. Endast 2 man blevo under första epidemien så påverkade av nattvak och åsynen av de sjuka, att de måste avlösas efter några dagar.

Sedan den 22 december har intet nytt fall inträffat och förefinnes sålunda anledning hoppas, att epidemien nu skall hava upphört. (Pettersson.)

Älvsborgs regemente.

Utom de beväringens årsklasser, som varit inkallade till tjänstgöring, har en kontingent av Kronobergs regemente varit här förlagd under början av året. Hälsotillståndet har särskilt februari—maj varit mycket dåligt med i regeln över 100—150 sjukskrivna per dag. Uppgift å antalet sjukskrivna under veckan 14—20 febr. visar t. ex. följande:

Dag.	Antal man.		Summa.	Anteckningar.
	Kronobergs reg:te.	Älvsborgs reg:te.		
Söndag den 14/2	232	156	388	Medeltalet sjuka under veckan 384 man pr dag.
Måndag » 15/2	241	164	405	
Tisdag » 16/2	181	172	353	
Onsdag » 17/2	198	169	367	
Torsdag » 18/2	213	156	369	
Fredag » 19/2	229	161	390	
Lördag » 20/2	251	165	416	

Denna sjuklighet betingas till största del av smittsamma sjukdomar. Som den ojämförligt viktigaste av dessa är influensan, som angrep 80—90 % av den inneliggande styrkan. I regeln yttrade den sig med symptom från hals och luftrör; oftast ganska kortvariga och lindriga, men i en del fall uppträdde mycket elakartade komplikationer såsom pleuritis med 3 därav förorsakade dödsfall, otiter med åtföljande sinustrombos med 2 dödsfall. Den i avseende på dödsprocenten viktigaste sjukdomen har varit epidemisk hjärnhinneinflammation, varav förekommit 10 fall med 4 dödsfall. Det första sjukdomsfallet inträffade den 2 april samt det sista den 3 maj. I december uppträdde sedan ett enstaka fall av sjukdomen.

Efter sjukdomens utbrott företogs stränga isoleringsåtgärder samt desinfektion av alla logement inom kasernen. Under april månad förekommo 4 fall av scharlakansfeber samt i vardera juni och juli ett fall av difteri. Även påssjuka och röda hund uppträdde i ordentliga epidemier och blev de sjukas antal så stort, att vid en del kompanier de inre dagrummen måste anordnas till epidemisjukrum. En stor skuld till den ovanliga sjukligheten har den tidvis rådande trångboddheten haft, då effektiva isoleringsåtgärder inom kompanierna omöjliggjordes.

Patienterna i hjärn- och scharlakansfeber samt difteri vårdades å Borås epidemisjukhus. Det tillfälliga regementsjukhuset vid Christiansfält med sina till sjukrum olämpliga lokaler har genom den ständiga beläggningen kommit i ett mycket dåligt skick. Skulle den från början hysta förhoppningen, att provisoriet komme att vara endast en kortare tid, ej gå i uppfyllelse, så måste oundgängligen vidtagas åtgärder för vissa förbättringar, bland annat inledande av elektriskt ljus, detta såväl av hygieniska skäl som för minskad eldfara samt sjukhusets förseende med ständig vattentillgång. Under hela hösten har rått vattenbrist, varför behöfligt vatten måst hämtas lång väg, varigenom bad och dylikt knappast kunnat givas. Arbetet på det blivande sjukhuset har under året pågått, men på senaste tid avstannat på grund av byggnadsentreprenörens ekonomiska obestånd. Att döma av årets sjukhusbeläggning torde sjukhuset bli otillräckligt, särskilt beträffande observations- och isoleringslokalerna. En utvidgning torde kunna ske dels genom påbyggnad av ytterligare en våning, dels enligt min mening lämpligast genom uppförande av en större barack. Denna kunde då användas vid utrymning av logementen vid desinfektion samt för isolering vid halsfluss, mässling, influensa, påssjuka och dylikt. Vid större utbredning av dessa åkommor finnes ju ingen annan utväg än att låta de sjuka förbli vid respektive kompanier, som så att säga inpyras med smittämne, varigenom sjukdomen onödigt länge hålles vid liv.

Sjukvisitation har sedan regementsmötets början varit förlagd till eftermiddagen

efter övningarnas slut. Någon minskning i springet till sjukvisitation för alla möjliga småsaker har härigenom icke inträtt. De bifogade tabellerna visa huru sjuk-anmälningarna sjunka mot veckans slut för att växa vid veckans början samt plötsligt stiga vid marschdagar för att dagen före höstmanövern förete den ynkliga siffran 300.

Fotvården har ägnats stor tillsyn och resultatet har varit gott. Marschsvulster hava undantagslöst behandlats med het luft (100°) 1 timme med efterföljande kall översköljning och synes denna behandling hava betydligt förkortat sjukdomstidens längd. (*Eklundh.*)

Bohusläns regemente.

Hälsotillståndet vid Bohusläns regemente har under år 1915 varit dåligt. Särskilt hava respirationsorganernas sjukdomar och isynnerhet pneumonierna varit elakartade. Regementet har att beklaga flere dödsfall i denna senare sjukdom. Även pleurit och akut ledgångsreumatism ha förekommit i riklig mängd. Huruvida de ovanligt talrika sjukdoms- och dödsfallen berott på nedsatt motståndskraft, betingad av de gammalmodiga 4-våningars kasernerna, eller på det förhållande att beväringsskolan inryckte redan så tidigt som den 12 mars, är svårt att avgöra — troligen ha bägge orsakerna varit medverkande. Antalet sjukanmälda höll sig vanligen under våren och till långt fram på sommaren mellan 200—300 per dag, men gick vid ett tillfälle upp till över 340. Att någon hälsofientlig orsak måste ligga till grund för detta abnorma tillstånd är tydligt. Mina misstankar riktas företrädesvis på kaserntypen och skulle så vara förhållandet, besannar sig visserligen den gamla regeln, att det man inbesparar på kasernbyggnadens hygien, får man mångdubbelt betala i sjukvård och försummade tjänstgöringsdagar. Således en mycket dålig ekonomi.

För övrigt har för sjukvården vid regementet året varit ett märkesår, i det att i april månad det nya regementssjukhuset blev färdigt till begagnande. Tillfredsställelsen däröver blev betydligt mindre genom att det genast visade sig vara alldeles för litet. Det är avsett för 35 sjuka och regementet hade under en lång tid över 90 samtidigt. Sedan därför sjukhuset bokstavligen överbefolkats, placerades de övertaliga i musikpaviljongen och i ena halvan av en kompanivåning samt slutligen i ett logement i ännu ett annat kompani. Att de militära myndigheterna icke voro belåtna därmed, säger sig självt. Den slutsats, som kan dragas av det relaterade förhållandet är, att regementssjukhuset, oaktat alldeles nytt, bör påbyggas snarast möjligt.

Ett fåtal (54) värnpliktiga ha under året begagnat sig av tillfället att bliva kostnadsfritt revaccinerade. 85 % av dessa visade positivt resultat, vilket ju måste betecknas såsom mycket tillfredsställande.

Den situation, i vilken fäderneslandet befinner sig, har icke i någon mån påverkat den allmänna strävan hos de värnpliktiga att per fas et nefas komma undan övningarna. Försöken i det fallet ha varit oräkneliga och intet hänvisande till nödvändigheten av pliktuppfyllelse har minskat frekvensen. Inför dessa för läkaren uppsplitande förhållanden gäller det att städse hava för ögonen och i sinnet den gamla sentensen: *perfer et obdura!* (*Rosengren.*)

Volontärskolan å Karlsborg.

Hälsotillståndet har varit gott vid samtliga skolor och kurser. Oftast förekomma smärre skador å armar och ben, händer och fötter, ådragna genom iver eller obetänksamhet under de växlande övningarna; dessa olycksfall rubba den enskildes praktiska utbildning även därför, att återfall eller recidiv är så vanligt.

Lindrig influensa förekom under januari men eljest ingen epidemi; intet dödsfall eller svårare olycksfall har inträffat. Halsfluss är den mest gängse sjukdomen. Bland landstormssintendentskurserna måste ett avsevärt antal hemförlovas på grund av sjukdom eller kroppsskada. Dessa kontingenter visade, att idrott och sport icke uppehållit ungdomlig, spänst och figur; hos volontärer och aspiranter bland den studerande ungdomen märker man däremot ökat intresse för idrott. (Hedborg.)

Livregementets husarer.

Allmänna hälsotillståndet har varit gott. Manskapets sjukdagar hava under året utgjort 3 297. Följaktligen har medeltalet sjukskrivna pr dag varit 9. Antalet sjukanmälda har i medeltal utgjort 25 pr dag. Då manskapsstyrkan varierat mellan 637 och 834 har sålunda medeltalet sjukskrivna uppgått till högst 1.4 % av styrkan och medeltalet sjukanmälda till högst 3.9 %.

Något allvarligare olycksfall har under året icke förekommit.

Endast 1 värnpliktig har vägrat att låta revaccinera sig.

I var och en av kasärnens korridorer har vid vattenkranen anordnats en särdeles enkel och billig inrättning för drickning ur uppstigande vattenstråle.

(Ekelund.)

Göta artilleriregemente.

På det gångna årets hälso- och sjukvård vid regementet har trångboddheten satt sin avskräckande prägel. Den täta förläggningen, som tryckt ned luftkuben per individ i logementen till 8 å 9 kbm., har gjort sig på många sätt kännbar. Så har numerären på lindrigt sjuka under årets vintermånader varit ovanligt hög. Dagar med en sjukanmälningssiffra av 190 man på 1 500 tala ett tydligt språk, när man verkligen finner dem alla mer eller mindre sjuka. Så har anginan kommit och gått över hela förläggningen och aldrig lämnat oss; bronchiter med lindriga symtom, men temperaturer över 38°, hava icke velat släppa sina offer. En parotitisepidemi har härskat hela året och bringat upp numerären av sjukskrivna till omkring 50 under avsevärda perioder. Inför dessa företeelser måste man säga, att om tillfälle funnits att förtunna förläggningen, skulle detta abnorma tillstånd säkerligen upphöra. Och man får skatta sig lycklig, att icke allvarligare olägenheter uppkommit; ett faktum som dock icke fritager oss från skyldigheten att söka snarast möjligt genom ökat utrymme skaffa truppen en hygieniskt värdig inlogering. Den, som nu bjudes dem, är det icke.

Epidemiska sjukdomar av allvarligare slag hava uppträtt endast sporadiskt.

Sjukhusets läge och olämplighet ur hygienisk synpunkt samt otillräcklighet är dessvärre oförändrat. Under vintermånaderna hava först musiksalen, sedan kyrksalen måst beläggas med epidemiskt sjuka, genom vilket intrång andra intressen lidit förfång och kasernens sista utrymmesmöjligheter tagits i anspråk. Till all

annan trängsel kommer ett för litet, otidsenligt badhus och en otillräcklig tvättinrättning, som ej kunnat tillfredsställa förläggningens krav på ny tvätt.

Kasernen i övrigt laborerar med förut (se Fältläkarens rapport 1915) anmärkta olägenheter, däribland bör framhållas: klen belysning (selas-), ofullständig, ojämn uppvärmning (8° å 9° grader i vissa logement) vid kyla och vissa vindriktningar, samt ohyra (vägg-), som under varmare årstiden orsakar mycket obehag och otrevnad och trots träget vidtagna åtgärder synes outrotlig.

Matsalen är numera stor och ljus samt anordningarna för disken (nya) tillfredsställande, varjämte kosthållet med undantag för tillfälliga rubbningar icke synes giva skäl till befogat klander. (*Neuman.*)

Karlsborgs artilleribataljon.

Hälsotillståndet vid bataljonen har under det gångna året varit gott. Intet dödsfall och intet svårare olycksfall har inträffat.

Att beaktas förtjänar det stora antal bevärringsrekryter, som måst överföras till icke vapenföra eller hemförlovas som odugliga till fortsatt krigstjänst. I förhållande till bevärringskontingentens storlek, utgör detta antal en alltför stor procent. Detta torde bero på att ett flertal individer med svag kroppsbyggnad och med kroppsfel som tangera gränsen för vapenförhet, uttagas till fästningsartilleriet, där de visa sig ej kunna stå ut med de ganska ansträngande övningarna. Samma har förhållandet varit även föregående år. Härigenom har den vapenföra styrkan decimerats i oroande grad. (*Lillieroth.*)

Göta ingenjörkår.

Hälsotillståndet var gott under sommar och höst men icke tillfredsställande under första och sista månaderna. Under ett år som detta med så många extra inryckande kontingenter är det knappt möjligt att undgå smittsam sjukdom.

Spridda fall ha också inträffat av såväl difteri, scharlakansfeber och mässling som epidemisk meningit och därjämte i januari—februari en synnerligen allmän influensaepidemi; röda hund och påssjukan förbigås. Smittämnet i varje av dessa sjukdomar har varit relativt godartat, ty intet dödsfall har inträffat och de svårartade fallen ha varit få, smittbarheten har också oavsett influensan visat sig mycket begränsad; härtill har på sitt sätt bidragit den tillämpade vanliga metoden beträffande isolering, observation och smittrening. Civila läkare ha någon gång under året meddelat kåren om misstänkta smittfall på väg till ganisonsorten och därigenom medverkat till förekommande av smittans spridande. Det vore synnerligen önskvärt, om en enhetlig organisation beträffande härvid nödvändiga åtgärder och samarbete läkarne emellan kunde ernås. I följd av Sjukvårdsstyrelsens föreskrifter i april till förebyggande av meningitens utbredning inom truppförbanden blevo detaljerade och noggranna skyddsåtgärder vidtagna vid kåren, som den gången också undgick sjukdomen. Men utan någon direkt påvisbar smittkälla i grannskapet uppträdde 25 nov.—23 dec. fem stänkfall epidemisk meningit vid 4 kompanier inom kåren; i ett logement insjuknade två man med tre veckors mellanrum, de enda fall med något slags påtaglig kontaktverkan. Det förefaller, som om väderlek och övningar gemensamt hade sitt inflytande, gynnade av tät förläggning.

En någorlunda användbar isoleringslokal står numera till förfogande.

Beträffande förläggningen har utrymmet merendels varit så begränsat, att luft-rymden pr man nedpressats till 5.5—7.5 kbm., ett särdeles kännbart missförhållande för en trupp, som saknar tork- och putsrum m. m.

Utspisningen har varit god; korv, sylta och salt mat ingå mycket ofta i portionen, men det torde vara svårt undvika. Köket har nöjaktigt anskaffat extra mat-dietportioner enligt angiven matsedel till ett fåtal manskap med magkatarr m. m.

För att vara ett specialvapen ha alltför många bevärningsrekryter med kroppsfel m. m. tilldelats kåren vid inskrivningarna, ingenjörtrupperna kräva i verkligheten kraftig och nog så felfri konstitution. De värnpliktiga ha mangrant underkastat sig revaccination, som dock lämnat dåligt resultat. Härvid kan man fråga sig, om det s. k. »osäkra» resultatet bör bibehållas eller i så fall åtminstone till sin innebörd närmare preciseras. (*Hedborg.*)

Göta trängkår.

Hälsotillståndet har under det gångna året på det stora hela varit gott. Under sommarmånaderna inträffade ett tjugutal fall av difteri, alla utom ett dock av mera lindrig beskaffenhet. Vanliga, enkla försiktighetsåtgärder vidtogos, tydligen med gott resultat, då epidemien snart började avtaga och sedan endast spridda fall uppträdde, tills sjukdomen totalt upphörde. De värnpliktiga hava detta år i motsats mot föregående låtit revaccinera sig i rätt stor utsträckning, men det visade sig, att då mot slutet av revaccineringen en vägrade, detta spred sig till de återstående, av vilka de flesta då även följde dennes exempel. Trängkåren har nu sitt sjukrum två trappor upp på militärsjukhuset i en f. d. lektionssal. Under tider, då epidemiska sjukdomar, såsom meningitis, difteri och även morbilli, parotitis m. fl. uppträda eller flera årsklasser äro inkallade samt även under normal förläggning, kan det vara ganska svårt att reda sig med ett rum, då man gärna vill isolera misstänkta fall, tills diagnosen blir klar för att inte riskera att nedsmitta andra i samma rum liggande sjuka. Att vidare avpollettera sjuka, som kunna vårdas på sjukavdelningen, på grund av bristande utrymme, är ej heller angenämt, men måste ofta ske. Genom försiktighet och tillmötesgående från sjukhusläkaren hava förhållandena hittills kunnat ordnas, då trängkåren fått begagna även något mindre rum å militärsjukhuset. Efter min uppfattning är det dock i alla avseenden önskvärt, att trängkårens sjukavdelning helt och hållet skiljes från militärsjukhuset och att trängkåren tilldelas åtminstone två sjukrum utom mottagnings- och väntrum. De hygieniska förhållandena hava överallt varit tillfredsställande. (*Schildt.*)

Intendenturkompaniet å Karlsborg.

Hälsotillståndet vid kompaniet har under det gångna året varit gott. Intet dödsfall och intet svårare olycksfall ha inträffat. Epidemiska sjukdomar ha ej förekommit fränsett ett fall av difteri och några fall av påssjuka. (*Lillieroth.*)

Garnisonssjukhuset i Karlsborg.

Främst är att märka den fullbordade nyinredningen av sjukhusets båda paviljonger, som därigenom väsentligt förbättrats och numera även till sitt inre förete en tidsenlig, praktisk och ljus anblick (se nedan).

Ännu är sjukhuset dock i saknad av röntgen- och tillbörliga sterilisationsapparater, vilka brister framträda mer än tillförene ej blott i relation till omnämnda nydaning utan i synnerhet i förhållande till årets höga patientantal och till de ökade krav, som sjukvården av officersaspirantskolan för såväl infanteriet som fortifikationsmedför.

En annan märklig tilldragelse inträffade genom fälttjänstövningarna i Karlsborgstrakten under augusti, då sjukhuset fungerade såsom enda disponibla sjukhus för alla från båda stridande kårerna avpolletterade sjuka och därigenom fick sin första verkliga kännning om sin uppgift under ett fästningskrig. Omsättningen var rask, en sjuktransportbil ilade fram och åter, sjukhuset nästan fylldes, arbetet var åtskilligt forcerat. Tyvärr inträffade ett svårare olycksfall, som kostade en kraftig officer livet i bästa mannaåldern. (Se nedan.) Genom det ökade arbetet dessa dagar måste två extra sjuksköterskor anskaffas, som hade sysselsättning för några veckor. Så blev ock förhållandet under november, då epidemifall, difteri och meningit fordrade ökad arbetskraft. Vid behandlingen av härvarande fem fall epidemisk meningit har meningokockserum visat sig medföra påtaglig förbättring genom febersänkning och symtomlindring i övrigt.

Sjukhuset har varit belagt med 36 sjuka i genomsnitt pr dag, högst 72, lägst 10; antalet sjukdagar har växlat från 1 till 118 med 13 dagar som medeltal.

Beträffande sjukvårdspersonalen kan man med nuvarande anordningar å sjukhuset och med nuvarande truppstyrka beräkna, att följande personal är erforderlig: två sjuksköterskor, tolv sjukvårdselever och två militärarbetare, ständigt kommanderade för handräckningsarbeten, nämligen en som eldare och en som köksbiträde, först därigenom skulle för eleverna sjukhusutbildningen bli tillfredsställande och för sjukhuset nödvändig tillsyn och skötsel betryggande. I år tjänstgörande sjukvårdselever ha lämnat mycket övrigt att önska i avseende på sitt uppförande. Särskilt var den från T. 1 för sjukhusutbildning hitkommenderade kontingenten föremål för anmärkningar och bestraffningar. En elev ansågs olämplig till fortsatt utbildning och hos vederbörande chef anhölls, att hans kommandering måtte upphöra. Chefen hänsköt saken till Kungl. Maj:t, som resolverade, att eleven skulle kvarstanna. Även under då följande tjänstgöringstid gjorde eleven sig skyldig till förnyade förseelser och påverkade allt fortfarande sina kamrater ofördelaktigt. Inför dylik situation måste inskräpas, hur nödvändigt det är, att ordentliga elever tilldelas sjukhuset.

(Hedborg.)

Redogörelse för nyinredningen i sjukhuspaviljongerna å Karlsborgs garnisonssjukhus.

Paviljongerna äro byggda i två våningar med några smärre rum på sidorna om huvudingången och en stor sal för 24 sängplatser i varje våning. Det är huvudsakligen dessa salar, som nu ändrats men olika i vardera paviljongen. I den södra har salen i vardera våningen genom uppsatta mellanväggar uppdelats i ett rumskomplex, bestående av ett större rum för 7—8 sängar och 5 mindre rum för 2—4 sängar — inalles 21 sängplatser och en längs salen östra långvägg löpande smalare korridor med ingång till varje rum och närmast huvudingången vidgande sig för att tjänstgöra som dagrum. Här vårdas de invärtes sjuka, som sålunda kunna lämpligen fördelas efter olika sjukdomar och sjukdomsstadier m. m. I norra paviljongen ha de båda stora salarna delats ungefär på mitten genom en uppsatt tvärgående vägg i två hälfter med halvan närmast huvudingången utgörande

en sal för 12—14 sängar för kirurgiska fall — operationsavdelningen är nämligen sedan gammalt inrymd i smårummen omkring denna huvudingång — under det den andra halvan i vardera våningen inretts till epidemiavdelning, bestående av 3 rum och en mindre korridor med läkarhytt, nödiga bad-, tvätt- och klosettrum m. m. i vardera våningen samt försedd med var sin särskilda uppgång och trappa genom ett nyuppfört trapphus vid den huvudingången motsatta gaveln. Härigenom disponerar sjukhuset numera två epidemiavdelningar, fullt isolerade från varandra i alla hänseenden och fullt utrustade var och en för sin uppgift, och låt vara att de ej rymma mer än sju sängar vardera, medföra de dock en betydande förbättring. Sjukhuset har nu också förmånen äga ett observationsrum, vartill ett av smårummen i nedre botten i södra paviljongen apterats genom isolering från huvudingången och uppförande å utsidan av särskild trappa och ingång.

Dessutom har i båda paviljongerna införts centraluppvärmning med varmvatten från tvenne s. k. Strebel-pannor i vardera paviljongen i nyordnat pannrum i källaren jämte i norra paviljongen en s. k. Rovapanna för lågtrycksånga, särskilt avsedd att tjänstgöra som drivkraft för nya sterilisationsapparater, som sjukhuset hoppas inom nära framtid erhålla. Varmvatten är genom dessa pannor även tillgängligt i badrum, operationsavdelning, läkare-, officers- och sköljrum m. m. Badrummen ha fullständigt nydanats. Elektrisk belysning är införd i norra paviljongen (pengarna räckte ej till båda paviljongerna). Rum och korridorer ha nymålats i ljusa, mest gula eller blå färgtoner, linoleummattor lagts i epidemiavdelningen men saknas ännu i flertalet av övriga lokaler. Vidare ha de olika rumsavdelningarna i allmänhet försetts med nya evakueringsstrummor av rabitz, samt — sist men icke minst — samtliga erhållit vattenklosetter. Som en nödvändig följd har avloppsledningens rörnät delvis utbytts mot grövre rör samt erhållit nödigt antal spolhål men förlöper eljest från vardera paviljongen — förenande sig mitt emellan dessa till en gemensam ledning — utan mellanliggande tank eller samlingsbrunn direkt ned till Vättern — 150 m. avstånd — och mynnar där ut 40 m. från stranden.

Det är alltså många, högst genomgripande och tidsenliga förbättringar som utförts; allt vad nytt är har lyckats väl i stort sett och fungerar till belåtenhet. Och lände allt detta sjukvården till fromma i framtiden! (*Hedborg.*)

Redogörelse för ett svårare olycksfall under fälttjänstövningarna vid Karlsborg.

En löjtnant råkade under sista stridsvimlet vid en löpgrav snava och fick därvid — detaljerna i verkligheten äro icke mig exakt bekanta — en bajonett inträngd i buken. Tillkallad läkare anlade provisoriskt förband, i sjuktransportbil fördes den förolyckade till sjukhuset och blev där 3 å 4 timmar efter olycksfallet opererad av militärkirurg. Vid undersökning visade sig, att bajonetten hade träffat 6—7 cm. ovan inre delen av vänstra ljumskvecket, trängt in i bukhålan — oment var framfallet — i riktning bakåt, nedåt och åt höger genom bukhinnan på baksidan av bäckenväggen intill högra sidan av kotpelaren i jämnhöjd med 3. eller 4. sacralkotan, läderande härvarande kärlnät med framkallande av ymnig blödning samt hade i förbifarten lindrigt genomskurit mediala sidoväggen av grovtarmen å dess nedersta del; blåsan föreföll oskadad vid undersökningen under operationen.

Såret i bukväggen debriderades, omentet framdrogs, jodspritbehandlades, underbands och exstirperades. Blödningen var ganska krävande att stilla med tamponad; grovtarmssåret hopsyddes i etager, stor tampong inlades och buksårets övre

del hopsyddes. Allmänna befinnandet var efter operationen nedsatt men höjdes med venös koksaltinjektion och allmänna stimulantia. Följande dag märktes urinavgången minskad men förbandet genomdränkt även av urin, varför kateter å demeure inlades; allmänna befinnandet icke försämrat, tarmfunktionen ej påfallande störd. På tredje dagen avgjord försämring med antydan om tarm pares och peritonit-symtom; tarmpongen uttogs och ersattes med drain, stimulantia avlöste varandra, magsköljning m. m. Patienten dog 4 dygn efter olycksfallet. Vid obduktion visade sig blåsväggen vara lätt genomskuren i dess nedersta, bakre del å högra sidan invid botten — och peritonit lokaliserad kring buksåret och däromkring liggande tarmpartier, som dock ej företedde tecken på knickung. (Hedborg.)

Militärsjukhuset i Skövde.

Under året ha å sjukhuset vårdats bland annat 62 fall av lunginflammation med 2 dödsfall. Sjukdomen har i allmänhet varit av ganska allvarlig beskaffenhet och i flera fall lett till uppkomsten av empyem med åtföljande operation.

Nitton fall av gonorrhé ha förekommit, varav 6 pat. medförde åkomsten vid inryckningen till regementsövningarne och kvarlägo under hela dess förlopp ända till utryckningsdagen. Av dessa 6 hade 1 även föregående år vårdats för gonorrhé under hela tiden för regementsövningarne. Staten har således fått vidkännas kostnader för vård och underhåll åt dessa värnpliktiga utan att kunna påräkna en enda dags ökad utbildning.

Det är tydligt att detta missförhållande måste med det snaraste avhjälpas genom ändrade föreskrifter. Läkaren bör ha rättighet att utan vidare förklara för tillfället oförmögna till krigstjänst sådana, som vid inryckningen till regementsövningarna äro behäftade med gonorrhé. Möjligen bör även andra åkommor, såsom benbrott, pleuritiska exsudat, konvalescentstadiet efter akuta sjukdomar föranleda till samma åtgärd. Den värnpliktige får nu tillgodoräkna sig som tjänstetid månads-lång sjukskrivning. Genom borttagande av föreskriften, att värnpliktige skola själva an hålla om sin hemförlovning, vore detta fel avhjälp.

Uppvärmning till nöjaktig grad av operationsbyggningen har under den kalla vintern varit omöjlig. Vid flera tillfällen har temperaturen ej kunnat bringas upp högre än $+ 6^{\circ}$ å 7° C. (Pettersson.)

IV. Arméfördelningen.

Svea livgarde.

Sjukligheten har såväl absolut som relativt varit ganska betydlig under hela året, ett förhållande som icke torde förvåna, då man betänker det stora antal värnpliktigt manskap som logerats inom kasern med därav följande trånga utrymme, särskilt gjorde sig de s. k. förkylningssjukdomarna, bronchiter, pneumonier och pleuriter gällande under årets första hälft med då rådande kalla och fuktiga väderlek. Flera dödsfall (särkilt pneumonier) stamma också från denna tid.

Tvåne fall av epidemisk cerebrospinal meningit ha förekommit varav ett med dödlig utgång. För att förebygga sjukdomens spridning, företogs utom vanlig desin-

fektion och rengöring i de insjuknades logement, en profylaktisk ympning med meningokockserum visserligen frivillig, men som dock de flesta, såväl av stam som bevärning ej tvekade att underkasta sig under känslan av därmed förenad ökad säkerhet mot infektion.

Inom sjukavdelningen gör sig starkt behov gällande av bättre belysning, vilken för närvarande fungerar mycket bristfälligt till stort men vid sjukvisitationerna.

Vattenklosetters införande är särdeles av behovet påkallat, då det ej är möjligt att med nuvarande stora sjukkontingent å sjukavdelningen kunna uppehålla ens den mest primitiva snygghet med nuvarande endast 2 torrklosetter. (*Lindström.*)

Göta livgarde.

Under april och maj uppkom vid regementet en scharlakansfeberepidemi (sammanslagt 33 fall), med stor sannolikhet införd genom i hemmet smittade påskpermitterter. Epidemiens utbredning och de därmed förenade extra kostnaderna, torde utgöra ytterligare bevis för den bl. a. av mig påpekade nödvändigheten av att befälet, i någon mån och så vitt sig göra låter, innan permission medgives, söker skaffa sig förvisning om att vederbörande permittenter icke komma i beröring med veterligt av epidemisk sjukdom hemsökt familj eller enskild person.

Vid den 4 och 14 maj verkställda massbesiktningar av regementets hela personal av underbefäls och manskaps grad, påträffades icke mindre än 16 mer eller mindre suspekta, fjällande individer. Av dessa hade de flesta aldrig varit sjukanmälda eller sjukskrivna; två hade varit sjukskrivna, en för halsfluss och en för påssjuka. Av dessa 16 sändes 8 till epidemisjukhuset, å vilka förut icke avvetad eller anmäld scarlatina uti fjällningsstadiet konstaterades. En av dessa blev sedermera på grund av svårare konsekutiv nefrit frikallad från värnpliktens vidare fullgörande. De övriga isolerades å regementets sjukavdelning till dess alla tecken på fjällning m. m. försvunnit. Genom dessa åtgärder stäcktes epidemien, så att den efter tre ytterligare fall, d. $\frac{25}{5}$, $\frac{31}{5}$ och $\frac{2}{6}$, var avslutad.

Professor Unnas föreskrifter för »fältbehandling» av diverse hudaffektioner (refererade i Tidskr. för Mil. Hälsov. 1915, häft. 3) hava under sista kvartalet av år 1915 och sedermera med intresse följts av regementets läkare och sjukvårdspersonal. Effekten av behandlingen — jämförd med förr brukliga incisioner o. dyl. — kan kallas slående. (*Klefberg.*)

Livregementets grenadjärer.

Sjukligheten under året har varit synnerligen stor, vilket tydligen framgår av de väldiga sjuksiffrorna, och har krävt strängt arbete av läkarna. Under jan. och febr. voro av I. 10 avsevärda styrkor hit förlagda, och sedan den 30 okt. hela I. 10:s beväringsskolor. Följden härav har varit, att kasernernas utrymme har anlitats till det yttersta, och att militära sjukhuset, oaktat inställandet av största möjliga antal extra sängar, icke kunnat bereda plats åt alla, som varit i behov av sjukhusvård. Under året har å sjukhuset vårdats 1 959 patienter. Efter en del svårigheter lyckades vi i en närgränsande gård hyra några delvis synnerligen bristfälliga rum. Men om även följande år I. 10 skall hit förläggas, blir nödvändigt för ett rationellt bedrivande av sjukvården, att en rymlig sjukbarack uppsättes i närheten av sjukhuset. Man kan ej värja sig för den misstanken, att den trånga

förläggningen kan vara delvis orsak till den stora sjukligheten och de ovanligt talrika komplikationer, som inträffat, mängden av Halsböldar, otiter och mastoiditer m. m., i det infektiösa ämnena därigenom blivit mer virulenta. Anmärkningsvärt stort antal otiter ha inträffat: 120 fall med 20 mastoiditer, som måst opereras (en stor del av de i sjukbeskeden som »katarr i mellanörat» upptagna ha i verkligheten varit variga).

För att söka hindra att hempermitterade värnpliktige, som strålförmigt utbreda sig över vidsträckta områden, icke, när de åter samlas i kasernerna, skola från hemorten medföra smittämnen, har ständig förbindelse upprätthållits med provinsialläkarna och permissionsförbud till smittade platser omedelbart utfärdats. (*Charlier.*)

Södermanlands regemente.

Då årsklasserna den 12 och 15 mars inryckte å Malma hed var fortfarande full vinter med mycket snö och rätt låg temperatur. Förläggningen blev trång. Baracker och lägerhyddor, som under vintern till största delen stått oeldade, uppvärmdes med kaminer. Marken under byggnaderna var frusen. Då ofta stark bläst rädde, blev temperaturskillnaden inom lokalerna ganska stor, en naturlig följd av uppvärmningssättet och de bristfälligt ombonade väggarna. Säkerligen låg ett visst berättigande i framkomna klagomål från en del, som hade det tidvis för varmt och från en del (de som lågo vid ytterväggar och fönster), som klagade över drag. Ganska snart inträffade töväder och blev å exercisfältet vattensamlingar och djup snösörja. För våta persedlar finnes icke torkrum, utan de våta kängorna och strumporna och övriga persedlar måste förvaras upphängda i sovlogementen. Kängorna hunno under denna tid aldrig torka utan voro ständigt våta. Om under ovanstående förhållanden ett med fältliv ovan rekrytmanskap ådrog sig diverse s. k. förkylningssjukdomar m. fl. är ju mindre underligt. Sjukligheten var också de första veckorna mycket stor.

Vid förekommande förhör för utrönande av sjukdoms uppkomst för ersättning från riksförsäkringsanstalten har också av manskap och befäl framhållits ovan anförda synpunkter. Hälsotillståndet under somarmånaderna, då i stort sett gynsam väderlek rädde, var tillfredsställande.

I april och maj inträffade 6 fall av epidemisk hjärnhinneinflammation, 2 med dödlig utgång. Erforderliga utrymnings- och isoleringsåtgärder voro svåra att utföra.

Sjukhuset är (i likhet med övriga lokaler) synnerligen litet motsvarande de anspråk, som måste ställas på ett dylikt under nuvarande förhållanden. Dess hygieniska mindervärdighet har isynnerhet under den överbeläggning av detsamma, som under året varit rådande, framträtt. Sjuksalarna ha under den sjukligaste tiden ständigt varit belagda. Den under de föregående åren företagna 14-dagars avstängningen av en och en sjuksal för desinfektion, rengöring och vädning, har, då sådan mest behöfts, varit omöjlig att genomföra. Sjukhuset blev i vintras försett med dubbeldörrar i nedre korridoren, avbalkning av vindsvåningen (där dock två hela tiden i bruk tagna sjuksalar finnas) samt med kaminer i botten- och andravningskorridorerna. Sjukhusets lämplighet för vinterbruk har trots dessa förändringar visat sig ringa. Det har inträffat, att en för annan sjukdom (som icke kunnat hava någon etiologisk, ifrågavarande samhörighet) intagen under sjukhusvistelsen insjuknat i akut ledgångsrheumatism. I ett rum i sjukhuset (ett expeditionsrum) uppmättes i våras 14 graders skillnad mellan kvälls- och morgontem-

peraturen (8 timmar, utan fönster- eller väggventilventilation). Sjukhuset har icke korkmattor utom i korridorerna; de ha icke begärts på grund av den år från år förväntade förflyttningen av regementet. Effektiv rengöring av golven ställer sig på den grund svårt. Läkare och sjukvårdspersonal insjukna ofta i halsfluss m. m. Som en kuriositet kan omnämnas, att regementsläkaren, värnpliktige läkaren och tjänstgörande sjuksköterskan under året under tjänstgöring å sjukhuset insjuknat i parotitis.

Årets revaccinering har skett i ovanligt stor utsträckning, 1 139 vpl., med gott resultat hos 76 eller 7 %. (*Sidenmark.*)

Vaxholms grenadjärregemente.

Hälsotillståndet har under det gångna året varit relativt gott. Av svårare epidemiska sjukdomar hava blott ett par fall av scarlatina inträffat. Katarrer i luftvägarne hava som vanligt varit talrika, till stor del beroende på att transporten av truppen till och från övningarna fortfarande måste försiggå i öppna prämar över de blåsiga fjärdarne. Vintertiden äro dessa förhållanden ännu ogynnsammare på grund av isens hindrande inverkan å transporterna. Det händer då stundom, att truppen efter fältmarsch eller andra ansträngande övningar kan få vänta flera timmar på båtlägenhet över isrännan i sundet, till men för hälsa och tjänstduglighet. Den utbredda och nästan maniakaliskt utövade cigarrettrökningen har också sin dryga del i nedsättningen av truppens hälsa och tjänstduglighet genom sin inverkan på hjärta och slemhinnor. Att råda bot på detta florerande oskick synes f. n. hopplöst.

Under året hava regementets byggnader blivit ökade med förläggingsutrymmen för regementets III. bataljon, som den 1 januari 1916 börjar uppsättas. Härför hava fyra gamla träbaracker blivit flyttade från annan lägerplats och i huvudsakligt oförändrat skick uppförts vid regementet.

Regementets sjukhus hade i december varit i bruk under ett år. Det är beräknat för 2 bataljoner, varför det för nuvarande behov är otillräckligt och i behov av utvidgning. Bristen på utrymme skulle i någon mån blive avhjälpt, om de tvenne rum 2 trappor upp, som vid sjukhusets överlämnande till regementet voro oinredda, bleve iordningsställda, så att de kunde tagas i bruk. Anhållan härom har från regementet gjorts till vederbörande myndighet redan under förra hälften av året; hittills har intet synligt resultat därav följt.

Uppvärmningen av sjukhuset, som sker medelst ånga, är mycket effektiv men mindre lätt att reglera än varmvattensuppvärmningen, varjämte den ofta verkar störande genom det väsande och smällande ljud, som ångan åstadkommer i värmelementen. Detta ljud kan stundom bliva så intensivt, att det är omöjligt att uppfatta vanligt tal i rummet. Det är uppenbart, att sådant slammer är i hög grad störande för de sjuka, varför det ock torde kunna ifrågasättas, om ånguppvärmning är lämplig i ett sjukhus. (*Forsmark.*)

Livgardet till häst.

Den under den senare delen av 1914 uppträdande epidemien av difteri vid regementet fortsatte under de båda första kvartalen 1915 med tämligen talrika fall (35 st.). Först efter upprepade massundersökningar av olika skvadroner och civil per-

sonal för eventuella smittbärares uppspårande och efter desinfektion av olika logement upphörde epidemien fram på sommaren; inalles hade då 55 man angripits av sjukdomen. Fallen voro i allmänhet godartade och intet dödsfall inträffade.

Då samtidigt talrika fall av enkla anginor förekommo, så att sjuknumrären var avsevärt högre än vanligt under hela vintern och våren, var arbetet å den trånga sjukavdelningen förenat med vissa svårigheter; någon förändring till det bättre i detta avseende kan ej beredas, förr än regementet erhåller en ny fristående sjukhusbyggnad.

Sjukligheten bland de äldre inkallade årsklasserna har ej varit stor; överhuvud taget har jag fått det intrycket, att dessa liksom även de till A-klassen hörande f. d. stamanställda, oaktat sin bristande träning rätt väl fördragit tjänstens besvär.

Införandet av poliklinisk behandling vid garnisonen av veneriskt sjuka synes mig vara en praktisk och välbetänkt åtgärd. Säkertligen hava härigenom många övningsdagar besparats, isynnerhet som den polikliniska behandlingen ägt rum på eftermiddagen efter slutad tjänstgöringstid.

Motviljan hos de värnpliktiga att låta revaccinera sig har i år ej framträtt så tydligt som förut varit vanligt. Vaccinen har dock sannolikt varit dålig, då endast omkring 50 % av vaccinationerna lämnat positivt resultat.

Några svårare olycksfall hava ej under året inträffat, ej heller något dödsfall.
(Sjögren.)

Svea artilleriregemente.

Hälsotillståndet vid regementet under år 1915 kan betecknas som gott. Några epidemier hava ej förekommit, fränsett den varje år återkommande påssjukan.

Huruvida den i stor utsträckning införda polikliniska behandlingen av gonorré och dess komplikationer, efter endast en kortare sjukhusvistelse, är gynnsam, kan först efter längre tids observation avgöras. Så kan emellertid synas av följande sammanställning:

År.	Presensstyrka.	Sjukdomsfall.	Sjukdagar.	Antal dagar för varje sjukdomsfall.
1910	919	18	481	27
1911	660	21	660	31
1912	717	20	553	27
1913	687	22	493	22
1914	977	30	931	31
1915	1 273	35	407	12

(Nordlund.)

Positionsartilleriregementet.

Hälsotillståndet har under 1915 varit gott. Något svårare olycksfall eller någon skottskada hava ej förekommit. (Gibson.)

Svea ingenjörkår.

Årets båda första månader utmärktes av en ovanligt hög sjuklighet. De under vintern alltid gängse epidemierna, influensa, påssjuka och halsfluss gävo sig till känna med ett större antal fall än någon gång förut under de senare åren, något vartill helt visst den genom samtidig inkallelse av två äldre årsklasser värnpliktiga framtvingade, ur hygienisk synpunkt betydligt för starka beläggningen av kårens allt annat än moderna kaserner, i hög grad bidrog. Samtidigt uppträdde ett antal fall av mässling och rubeola, varemot de svårare infektionssjukdomarna scharlakansfeber och difteri blott förekommo med ett par stänkfall. Redan i mars nedgick emellertid sjukligheten väsentligt. Påssjuka och halsfluss fortforo med avtagande frekvens att grassera även under andra kvartalet, men i övrigt var sjukligheten då ej påfallande hög, snarare tvärtom.

Under de tre sommarmanaderna var sjukantalet, ehuru allttjämt en årsklass äldre värnpliktiga fanns i tjänst, ovanligt ringa, ett förhållande, som även fortfor under september och oktober. Med november månads ingång ägde emellertid åter ett tvärt omslag härutinnan rum, beroende på inryckningen i tjänstgöring av årets värnpliktiga rekrytkontingenter av klasserna 1914 y. och 1915. Som bekant erhåller kåren vapenföra värnpliktiga från IV., V. och VI. arméfördelningsområdena. Mot de värnpliktiga, som komma från IV. arméfördelningsområdet, kan i stort sett ingen anmärkning göras. Att en eller annan undermålig individ kommer med, kan aldrig förebyggas även med bästa vilja hos inskrivningsmyndigheterna. Genomgående sämre ur både fysisk och moralisk synpunkt är däremot det rekrytmateriel, som man från de båda nordligaste arméfördelningsområdena sänder att utbildas vid kåren. Man synes icke betänka, att fordringarna på de soldater, som skola ingå i fältingenjörkompanierna, icke kunna sättas en hårsman lägre än motsvarande fordringar på en infanterist. Och dock äro årsklasserna 1914 y. och 1915 uttagna under ett pågående stort krig, under vilket betydelsen av dugliga fältingenjörstrupper framträtt som aldrig förr. Till ingenjörparktjänst kunna visserligen duga individer med vissa mindre fel, såsom t. ex. plattfot, mindre åderbräck o. d., men utbildningen i krigsbroslagning försvåras väsentligen, därest till denna tjänstegren uttagas klena och småvuxna eller långa och gängliga individer. Den tunga krigsbromaterielen kräver kraftigt byggda soldater av medellängd. För varje slag av ingenjörsoldattjänst äro emellertid individer, som lida av svårare neurasteni, hjärtsjukdomar och ledgångs-åkomor absolut olämpliga, och av sådana förekom ett betydande antal i 1915 års värnpliktiga rekrytkontingent vid kåren. Att det dagliga antalet sjukanmälningar efter inryckningen av så beskaffad rekrytkontingent med ens sprang upp till en betydligt hög siffra och gjorde arbetet vid de dagliga sjukvisitationerna allt annat än angenämt, kan icke förvåna.

Under december uppträdde vid kåren en liten scharlakansfeberepidemi, som före årsskiftet räknade sammanlagt 14 fall. Då flera av de sjuka icke under tiden närmast före insjuknandet varit utanför kasernområdet, måste en smittkälla, sannolikt något ytterst lindrigt och därför förbisett fall i fjällningsstadiet, hava funnits inom området. Det lyckades emellertid icke att ertappa den eller de skyldiga.

Om kårens förlägningsförhållanden är intet annat att säga, än att igångsättandet med arbetena med det nya kasernetablisementet å Järvafältet blivit fördröjt, emedan nya ritningar hålla på att utarbetas i stället för de redan färdiga. Då den nya planen för etablisementets uppförande i likhet med de senaste infanterikasererna upptager kasernbyggnader i två våningar, under det att de först utarbetade ritningarna avsågo en fyra våningskasern, kan man blott vara belåten med dröjsmålet.

Mot proviantens beskaffenhet har jag under det gångna året ej försport några klagomål.

Beträffande beklädnaden är endast att omförmäla, att den av alla efterlängtade övergången från de såsom fältbeklädnad för fältingenjörkompanierna utdömda marschstövlarna till snörkängor av infanteriets modell blivit tills vidare undanskjuten, därigenom att till kåren överlämnats ett större parti stövlar.

Ett fall av simulation har under året blivit avslöjat och kunnat bestraffas. En militärarbetare föredde vid inryckningen intyg om, att han år 1910 vårdats å Serafimerlasarettet för en varig benmärgsinflammation i ena skenbenet med sekvesterbildning. Han uppgav nu starka smärtor vid även den lindrigaste beröring av det ställe å benet där sjukdomen haft sitt säte samt svårighet att stödja på detta. Den tydliga kontrasten mellan hans egna uppgifter och beskaffenheten av det ifrågasatta stället varest ett indraget, fast ärr alls icke syntes antyda en pågående inflammationsprocess, gjorde att jag genast misstänkte simulation. Mina misstankar stärktes, när den föregivne sjuke på det mest energiska sätt protesterade mot att underkasta sig den operation, som jag förklarade vara nödvändig för en sådan sjukdom, som han uppgav sig behäftad med. Inremitterad till garnisonssjukhuset, fann han för gott att bekänna för att slippa bli opererad. Av åtskilliga anledningar fick han försona sitt brott med ett disciplinstraff.

Märkligare sjukdomsfall.

Spottkonkrement av ovanlig storlek. En värnpliktig av 1914 års klass, 21 år gammal, anmälde sig vid en sjukvisitation för en »knöl under tungan», som han uppgav sig hava börjat känna för 3 å 4 år sedan. Den hade långsamt växt och vållade smärtor när han åt. Vid inspektion fanns i munbotten till vänster om, frenulum linguae en hasselnötstor, något ömmande, hård tumör.

Ur mynningen av vänstra ductus Whartonianus, som var en smula utvidgad, framkom vid lindrigt tryck på tumören tunnflytande var. Jag förde in spetsen av en sax i gångens mynning och utvidgade den genom ett klipp i lateral riktning. När mannen ifråga ett par timmar senare intog sin lunch, lossnade konkrementet till följe av tuggningsrörelserna och föll ned på hans tallrik. Han var förständig nog att taga vara på detsamma och överlämna det till mig. Det har långsträckt äggform, är femton millimeter långt och har en diameter av sju millimeter samt väger omkring ett gram. Kemisk undersökning av detsamma är ännu icke utförd.

Malignt melanosarkom med metastaser. En till repetitionsövning inryckt värnpliktig av 1913 års klass inställde sig vid en sjukvisitation med en valnötsstor mörkpigmenterad tumör i högra parasternaltrakten. Han avpolletterades omedelbart till garnisonssjukhuset, där operation företogs. Mikroskopisk undersökning av tumören utvisade, att ett melanosarkom förelåg. Mannen utskrevs från sjukhuset läkt. För att såvitt möjligt förebygga uppkomsten av ett recidiv in loco ställde jag om, att han å radiumhemmet skulle erhålla efterbehandling med röntgen. Efter fjärde behandlingen insjuknade han med akut feber, omtöckning av sensoriet och lindrig nackstyvhet, sistnämnda symtom dock icke i sådan grad att någon allvarlig misstanke på meningit uppstod. Sedan efter några dagar även mjältförstoring konstaterats, insände jag honom till garnisonssjukhuset, närmast med tanke på möjligheten av en tyfoidfeber, varpå även feberförloppet kunde anses tyda. Efter ett par veckors sjukhusvistelse avled han. Obduktionen utvisade, att döden förorsakats av sarkometastaser i hjärnan. För övrigt funnos svulstmetastaser i båda lungorna och lungsäckarna, i bukhinnan, i levern, gallväggarna o. s. v.

Jätteväxt av två fingrar å högra handen. En värnpliktig av 1915 års klass uppsökte mig omedelbart efter inryckningen och framvisade sin högra hand, varå tumme, pek- och lillfinger voro normalt utvecklade, under det att lång- och ringfingrarna växt ut till omkring femton centimeters längd med däremot svarande bredd och tjocklek. Långfingrets basalfalang var ensam lika lång som hela pek-fingret. Långfingret var rakt, ringfingret däremot i valgusställning i leden mellan basala och mellersta falangerna. För att dölja sitt fel, varöver han syntes betydligt generad, hade han vant sig vid att ständigt gå med krökta fingrar, varigenom en böjkontraktur av lindrig grad utbildat sig å handens samtliga fingrar. Å garnisonssjukhuset, dit mannen, som själv begärde operation, genast insändes, exartikulerades två falanger av långfingret och hela ringfingret med tillhörande metacarpalben, så att handen synes komma att bliva ganska väl brukbar. Fallet kommer att göras till föremål för ytterligare bearbetning. (*Wahlstedt.*)

Fälttelegrafkåren.

Hälsotillståndet har under det gångna året trots den trånga förläggningen varit synnerligen gott. Dock finnes ett par ledsamma sjukdomsfall att anteckna. I december inträffade bland de värnpliktiga ett fall av epidemisk hjärnhinneinflammation, som på femte dagen fick letal utgång. Profylaktisk ympning företogs å manskapet. Ympningen medförde intet nämnvärt obehag.

I maj drabbades en volontär vid kåren av gonorrisk conjunctivit med smältning av hornhinnan å båda ögonen. Sjukdomen utbröt dagen efter det han lämnat Marieberg på permission till sitt hem. Vid ankomsten ett par dagar efteråt till kasern var hornhinnan å ena ögat redan perforerad. Han avpolletterades omedelbart till garnisonssjukhuset, varifrån han dagen därpå remitterades till Sabbatsberg. Gonorré annorstädes än i ögonen kunde ej konstateras. Under de närmaste 14 dagarna före hans insjuknande anmälades ej något fall av gonorré vid sjukvisitationerna och vid å manskapet företagen undersökning kunde gonorré konstateras endast hos en enda man, vilken emellertid tillhörde de till tjänstgöring inkallade och hade inryckt efter tiden för volontärens insjuknande. Att den senare, såsom han själv framhöll, skulle blivit infekterad vid användandet av manskapets tvättrum är, ehuru omöjligt att absolut förneka, dock ytterst osannolikt, alldenstund detta är ett överföringssätt, som man aldrig ser icke ens i avdelningar, där massor av dröppelsjuka vårdas, och där tvättanordningarna äro liknande eller sämre än de vid kåren rådande. (*Drougge.*)

Svea trängkår.

Om man undantager förhållandena i januari, kan hälsotillståndet vid kåren under år 1915 anses hava varit gott. I januari däremot rådde det stor sjuklighet bland manskapet, i det trängkåren liksom den civila befolkningen i Örebro stad var utsatt för en häftig influensaepidemi. Endast helt få följsjukdomar av svårare art förekommo, men däremot var en länge kvarstående mattighet eller allmän svaghet att iakttaga hos en mängd av konvalescenterna.

Inga fall av de svårare epidemiska sjukdomarna hava förekommit under året.

En värnpliktig blev i december avsänd till epidemisjukhuset i Örebro, såsom starkt misstänkt att hava angripits av epidemisk cerebrospinal meningit. Han in-

sjuknade häftigt med hög feber, och företedde genast symtom, som äro karaktistiska för nämnda sjukdom, nämligen stark huvudvärk, somnolens, nackstyvhet, en viss grad av opistotonus, tydligt »Kernigs symtom», kräkningar. Dagen därpå uppträdde först ensidigt och så dubbelsidigt parotitis, och de cerebrospinala retningarne gingo på ett par dagar tillbaka. För öfrigt förekommo samtidigt flera fall av parotitis epidemica bland manskapet.

För att försöka förekomma möjligen uppkommande sjuklighet och andra olägenheter på grund av den ytterst täta förläggning, som under vintern och våren måst vara rådande inom kasernen, företogs på försommaren en grundlig rengöring och desinfektion av logementet och övriga lokaler inom kasern, varvid varje kompani turvis fick flytta ned i exercishuset under omkring en veckas tid, så länge nämligen, som rengöringen utfördes i dess lokaler.

Även i år vill jag påpeka, att det beväringensmaterial, som tilldelats trängen i egentlig trängtjänst (och till dels även i egentlig sjukvårdstjänst), varit rätt underhålligt, att en stor del av männen voro behäftade med småfel och många med sådana kroppsfel, att de icke kunnat vederbörligen vapenövas eller av sådan kroppssvaghet, att de icke kunnat uthärda de ansträngningar, som utbildningen kräver.

(Aderman.)

Krigsskolan.

Hälsotillståndet bland kadetterna har varit i det stora hela ganska gott under det gångna året, med undantag av november—december, då en del influensafall förekommo; i öfrigt hava av epidemiska sjukdomar blott fall av parotitis epidemica förekommit under april och maj månader.

Av hygieniska förbättringar, utförda under året, må omnämnas den fortsatta och fullbordade dräneringen av slottsparken samt fullständig inhägnad av densamma, så att utstängning nattetid av »löst folk» kan försiggå.

Bland hygieniska förbättringar, som borde utföras, kvarstår ännu den i flera årsberättelser omnämnda klosettanordningen för kadetterna ofullbordad. (Setterblad.)

Garnisonssjukhuset i Stockholm.

Personal. I besättningen av sjukhusets ordinarie läkare- och tjänstebefattningar har under året ingen förändring skett, dock har denna personal varit förstärkt genom en frivillig läkare, dr F. Sandman, som under hela året bestritt värden av de på sjukhuset intagna veneriskt sjuka samt förestått den tillfälliga polikliniken för veneriskt sjuka. I öfrigt har sjukvårdsarbetet förstärkts dels genom kommenderade extra läkare (sammanlagt $1\frac{1}{2}$ tj.-månad), dels värnpliktiga läkare (28 tj.-månader), dels värnpliktiga tandläkare (19 tj.-månader), dels värnpliktiga apotekare ($15\frac{1}{2}$ tj.-månader). Sköterskepersonalen har likaledes varit förstärkt; kostnaderna härför hava bestritts dels genom extra anslag, dels av sjukhusets anslag.

Sjukhusets olika avdelningar samt polikliniker. Verksamheten å dessa framgår av bifogade rapporter och besked. Å sjukhuset hava under året vårdats 4 972 patienter. Härav komma på med. avdelningen 2 254, på kir. avd. 1 632 samt på veneriska avd. 1 085. Å öronpolikliniken äro vårdade 1 452, å

tandpolikliniken 2 206 och å den provisoriska polikliniken för könssjukdomar 1 647 patienter. På grund av extra anslag har under hela året den provisoriska röntgenavdelningen fungerat.

Sjukhusets beläggning. Ökningen häri framgår av följande jämförande siffror angivande medeltalet vårdade pr dag under vart och ett av åren 1910—1915:

1910	141	1913	135
1911	128	1914	178
1912	153	1915	196

Förslag om tillbyggnad av sjukhuset. Att stora olägenheter vållats av en så tät beläggning har jag redan i min föregående årsrapport betonat. För att hastigt frångå trångboddheten, som redan under normala förhållanden omöjliggör tillgodoseendet av rimliga krav, anhöll jag redan 1914, att Överintendentsämbetet måtte ställa till mitt förfogande en arkitekt för uppgörande av eventuellt förslag om tillbyggnad och restaurering av sjukhuset. Sedan Överintendentsämbetet remitterat ärendet till intendent Petersson för utredning om planen, har denne utfört skisser härför, som åskådliggöra det sätt på vilket moderniseringen enligt vår mening hade kunnat genomföras. För framläggande av ett formligt förslag erfordrades dock härjämte en del specialritningar samt en exakt kostnadsberäkning, allt arbeten, som skulle hava krävt extra anslag. Min underdåniga begäran om medel härför har icke vunnit nådigt bifall.

Brist i sjukhusets anslag. Då sjukhusets finansplan är baserad på dels ett fast anslag, dels sjukvårdersättning för patienter av vissa kategorier, och då medelsbehovet beräknats efter ett antal underhållsdagar, som betydligt understiger det under året uppkomna och därjämte beräknats efter marknadspriser, som betydligt understiga de nuvarande, har under året en betydlig brist uppstått i det fasta anslaget. Vissa ofrånkomliga krav avseende sjukvården hava också bidragit därtill. Bristen i anslaget för 1915 uppgick till kr. 26 894.39. För täckande av denna har Kungl. Maj:t beviljat erforderliga medel.

Medelkostnaden pr underhållsdag har under år 1915 uppgått till 3,04 kr. Den uppgick åren 1913 till 2.66 kr. och 1914 till 2.41 kr. Vid denna beräkning hava frånräknats kostnaderna för sjukhusets polikliniker samt kostnader för extra personal, som icke utbetalats genom sjukhusförvaltningen.

Garnisonssjukhusets finansplan. Denna, som i stort sett överensstämmer, med de civila sjukhusens, synes mig föga lämpa sig för ett militärsjukhus, där sjuktillförseln givetvis underkastas betydligt större växlingar än på civila sjukhus. Jag har därför för avsikt att framlägga en finansplan, som förlägger tyngdpunkten av medelstillförseln på sjukvårdersättningarna och beräknar det fasta anslaget till täckande enbart av kostnader för avlöningar, uppvärmning, belysning och dylikt, som oberoende av sjuktillförseln måste utgå. Under nuvarande förhållanden, abnorma priser på förnödenheter samt abnorm sjuktillförsel, har jag dock icke ansett det möjligt att framlägga ett sådant förslag.

I mitt förslag till stat för 1917 har jag därför sökt en tillfällig utväg för ökning av sjukhusets medelstillgång. (*Bellander.*)

V. Arméfördelningen.

Upplands infanteriregemente.

Sjukligheten var under 2. och början av 3. kvartalet betydlig. Under denna tid förekommo epidemier av meningit, difteri, scharlakansfeber och påssjuka. Första fallet av meningit inträffade den 6 april. Samtliga i meningit insjuknade hava vårdats på epidemisjukhuset i Uppsala. I början av denna epidemi företogs av professor Alfred Pettersson immunisering av omkring 1 400 man. Av dessa, som blivit immuniserade, insjuknade sedan 2 i meningit, den ene den 25 maj och den andre den 3 juni. En av dessa avled. Redogörelse för meningitfallen och de åtgärder, som med anledning av dessa företogs, har förut inlämnats. Den 25 december inträffade åter ett fall av meningit. En värnpliktig, tillhörande årsklass 1915, var på grund av påssjuka förlagd i ett till sjukrum för påssjuka använt logement i 3. kompaniet. Den 25 december klagade han över huvudvärk. Då huvudvärken fortfor den 26 december, intogs han på regementets sjukhus för observation. Kräkningar och nackstyvhet uppträdde, och han avpolletterades den 28 december till epidemisjukhuset, där epidemisk cerebrospinalmeningit konstaterades. Han hade icke under december varit permitterad till annan ort. Av dem som på våren voro sjuka i meningit led en av påssjuka, då han insjuknade.

De som insjuknat i difteri och scharlakansfeber mottogos på epidemisjukhuset i Uppsala, så länge utrymmet där medgav detta. Då ej fler kunde mottagas måste särskilda lokaler anordnas vid regementet. De sjuka isolerades dels på sjukhuset, dels i ett rum i en barack. Under juli månad isolerades dessutom en del lindrigare fall av difteri i tält. Det var givetvis på grund av lokalernas läge och beskaffenhet synnerligen svårt eller rättare omöjligt, att på ett fullt tillfredsställande sätt genomföra denna isolering, särskilt beträffande matserveringen.

Då difteriepidemin i slutet av juni och början av juli syntes taga en hotande utbredning på ett kompani, togs halsprov av hela kompaniet. En rätt stor del av de undersökta befanns vara bacillbärare. Dessa isolerades i tält i skogen, ochingo ej återvända till kompaniet förr än två prov varit negativa. Denna åtgärd synes varit effektiv, alldenstund epidemin under senare delen av juli upphörde. I augusti inträffade endast 2 fall.

De som insjuknade i påssjuka förlades i särskild lokal. Påssjukepidemin företedde ej något särskilt anmärkningsvärt. Av orchit ledo 23 %. I november och december uppstod åter en epidemi av påssjuka. Det var nu omöjligt att förlägga alla sjuka i särskilt sjukrum utom kompanierna. I det kompani, som hade de flesta sjuka, anordnades ett särskilt logement för påssjuka. Under denna epidemi ledo 22 % av orchit. Svårigheten att under dessa epidemier ordna epidemivården vid regementet har ådagalagt behovet av en isoleringslokal, som icke allenast är tillräcklig beträffande utrymmet, utan även anordnad med hänsyn till samtidigt inträffande epidemiska sjukdomar av olika art.

Med anledning av den stora sjukligheten på våren företogs i början av maj en grundlig rengöring av alla kasernerna. I tur och ordning förlades bataljonerna i tält. Under tiden tvättades med såplut nedre delen av väggarna, paneler, golv, sängar och handfat m. m. Alla madrassvar och putvar tvättades och ny halm inlades.

Utom epidemierna har sjukligheten under året icke företett något särskilt anmärkningsvärt.

Under vinterfälttjänstövningarna i Dalarna var hälsotillståndet gott.

Under oktober och november var hälsotillståndet gott, om man undantager påssjuk epidemin och ett stort antal fall av halsfluss. Endast fyra fall av lunginflammation förekommo.

Svårare kylskador hava icke förekommit.

Fotskadorna hava under detta år varit färre än under föregående år.

Bland de äldre årsklasser, som varit inkallade till krigstjänstgöring, förekommo vid inryckningen många fall av muskel- och ledgångsrheumatism.

Sjukvisitationerna hava även detta år ägt rum kl. 6 e. m. Tilloppet har tidtals varit ganska stort, så att visitationen stundom räckt till kl. 9—9,30 e. m. Från ett kompani inställde sig en dag 34 nyanmällda. Av dessa sjukskrevos 5. Vid sjukvisitationerna i början av året sjukanmälde sig ett anmärkningsvärt stort antal av januarikursen.

Åtskilliga värnpliktiga hava anmält sig till frikallelse för dåliga tänder, vilket dock ej föranledde annan åtgärd än att de som hade särskilt dåliga tänder erhöilo mjukt bröd, och antecknades för observation. Det visade sig sedermera att de kunde deltaga i vapenövningarna utan men för hälsotillståndet.

Villiga att låta revaccinera sig voro 124 värnpliktige. Flertalet av dessa tillhörde tre kompanier. Å de flesta kompanier var ingen villig.

Sjukhuset har under sommaren försetts med kaminer för uppvärmning av väntrum, behandlingsrum och korridor, varjämte en del fönster och dörrar tätats m. m. Härigenom har det varit möjligt att hålla drägligare temperatur än under förra vintern.

Då sjukhuset var otillräckligt för att rymma alla som behövde sjukhusvård, anordnades i januari sjuklokaler i logement i kasernen, där de sjuka naturligtvis hade det betydligt bättre än på det gamla sjukhuset. Men då sedermera de smittsamma sjukdomarna började, var det önskligt att logement inom kasernen ej vidare användes till sjukrum. Så snart väderleken tillät det, uppläts till sjuklokal dels en lägerhydda och dels ett stort rum i en äldre barack. De sjuka voro sålunda förlagda på tre olika ställen. I december uppläts till sjuklokal en f. d. expeditionsbbyggnad med sex rum, som rymde tillsammans omkring 25 sjuka.

Under sommaren inreddes i ångpannehuset 2 formalinkamrar för desinfektion med Breslauerapparater. I samband med ett besök vid I. 8 av militärläkarekursen företog professor Wirgin en undersökning för att pröva effektiviteten av desinfektionen i dessa formalinkamrar. Det visade sig att ytligt liggande prov dödades, men att inverkan på djupare liggande prov ej var tillfredsställande. Med anledning härav har vid de desinfektioner, som sedan företagits, tillsetts att persedlarna blevo så mycket som möjligt utbredda, varjämte större kvantitet formalin användes och tiden för inverkan förlängts. Det vore önskligt att ytterligare undersökningar rörande effektiviteten av denna desinfektionsmetod i regementets formalinkammare företoges, så att det kunde bli fastställt, vilket tillvägagångssätt är det verksamaste. (*Leczinsky.*)

Dalregementet.

Några förändringar eller nyanordningar, som omedelbart eller medelbart inverka på hälsovården vid regementet, äro för året ej att rapportera.

Samtliga putsade väggytor inom sjukhuset hava under sommaren blivit bestrukna med oljefärg.

Till undanröjande av den tidvis stora trängseln på sjukhuset får regementet en sjukpaviljong om tjugo sängar, och var grunden till denna lagd vid årsskiftet. Sjukligheten har under året varit betydande, särskilt under 2. och 3. kvartalen.

Ända från före jul 1914 hade influensaepidemin förekommit inom kasernen, ehuru den ej tagit nämnvärd fart. Den 6 april, då de värnpliktiga återkommo från påskpermissionen skedde explosionen. Då steg sjuksiffran från omkring ett hundra till omkring 270, och fortsatte den sedan att stiga under omkring två veckor, till närmare 400 sjukskrivna. Då så gott som alla voro febrande sjuka, förslog ordinarie sjukhusutrymmet, omkr. 50 sängar, icke långt. Till på köpet uppträdde mässling, scharlakansfeber, påssjuka och röda hund. Nya sjukhuslokaler måste anskaffas. En från Rommehed inflyttad, enskilda lägerkassan tillhörig samlingslokal för manskapet ställdes till förfogande — med anlitande av dubbelsängsystemet 72 sängar. Vidare uppläts med stor beredvillighet samlings-salen i soldathemmet, som ligger några minuters väg från sjukhuset — med likaledes dubbelsängar, 40 platser. Emellertid förslog ej detta säng- och lokalutrymme, utan vände sig regementschefen till ecklesiastikdepartementet med begäran att få disponera gamla folkskollärarinneseminariets tomma byggnad, rymmande omkring 60 sängplatser, på omkr. en kilometers avstånd från kasernen, och erhöles omedelbart det begärda tillståndet. Trots detta stora antal sängplatser — i allt över 200 — voro svårigheterna dock stora att rymma alla febrande sjuka, och det var icke allenast i början som en del av dessa måst härbärgeras i kompanilogementen. Då utrymmesfrågan var löst, återstod lokalitetsfrågan på grund av att så många kategorier måste hållas isolerade. Även denna fråga löstes, men många äro de omflyttningar och desinfektioner, som utförts på grund av stigande och sjunkande numerär inom de olika epidemikategorierna.

Sängar och sängutredningar i tillräckligt antal funnos visserligen ej på sjukhuset, utan fingo alla, som ej vårdades på det egentliga sjukhuset, medföra och begagna egna sängar och sängutredningar (därigenom möjlighet till dubbelsängsarrangering); härigenom vanns även fördelen, att dessa sängar med utredning vid den sjukes återvändande till kompaniet blevo väl rengjorda.

Då sjukligheten fortsatte in i maj, gjordes hos regementschefen framställning, att regementet med en bataljon i sänder skulle få marschera till Rommehed och där förläggas, medan kasernerna rengjordes, och utfördes detta, påskyndat av ett fall av epid. hjärnhinneinflammation, det enda för övrigt under året; extra läkare blev även efter gjord framställning kommanderad till Rommehed.

Det var ej allenast sjukdomsfallens antal, som var betänkligt, utan även deras karaktär. Ej nog med att influensan drog med sig svårartade pneumonier och pleuriter, ofta variga, utan den komplicerade och förvärrade de övriga epidemiska sjukdomarna. Mässlingen var särskilt svårartad; ett fall gick till döden enbart av infektionens styrka (nästan hämorrhagiskt exanthem) utan symtom på ringaste komplikation. Mycket vanligt hos mässlingen var det egendomliga symtomet angina, karaktäriserad av torra, brandröda, stela gombågar under flera dygn, och beklagade patienterna sig mycket över sina besvär i detta avseende (ansågs bero på komplicerande influensa).

Konvalescenserna med variabel temperatur och stor svaghet voro i stort antal mycket långvariga.

I juli kom en difteriepidemi, som knappt slutat i slutet av augusti, förr än ny import ägde rum, och räckte den sista epidemien ett stycke in i oktober, vållande att ett kompani ansågs böra lämnas hemma, då regementet ryckte ut till fälttjänstövningar i Uppland.

Påssjukan, i allt omkring 350 fall, tog slut i september, men förde de den 30 oktober inryckande värnpliktiga sjukdomen åter med sig (Långshyttan, St. Husby) och är den vid årsskiftet i full gång, hittills omkring 200 fall; gamla seminariebyggnaden användes såsom sjukhus även nu.

Två gånger under slutet av året ha sporadiska fall av difteri, importer, förekommit, utan att epidemi blivit följden.

Under 3. kvartalet ett fall av poliomyelitis anter. ac.; värnpliktig, tillhörande studentkompaniet, hade under tjänstledighet till Värmland förvärvat sjukdomen. Dödligheten har under sådana förhållanden varit betydande; inalles 17 dödsfall förutom 2 självmord.

Likbod saknas fortfarande, och vållar denna brist, att obduktioner endast med svårighet kunna utföras; därav en viss sällsynthet.

Utrymmet för magasinering av såväl fordon som sjukhusförråd och fältsjukvårdsutredning, otillräckligt förut, har under året i ännu högre grad brutit. Provisoriska anordningar hava måst tillgripas. (Nennes.)

Västmanlands regemente.

Hälsotillståndet mindre gott. Epidemiska sjukdomar förekommo hela året. Under första och andra kvartalet influensa, röda hund, scharlalansfeber och påssjuka, senare kvartalet mässling, difteri och påssjuka, vilken senare fortfor med ökad frekvens vid årsskiftet.

Regementssjukhusets vindsvåning borde med allra första inredas till sjuksalar. Under året med dess dubbla årsklasser under vapenövningstiden har bristen på utrymme gjort sig mycket kännbar. Epidemiavdelningarna äro för små vid något starkare utbredning av sjukligheten. Under den oblidare årstiden måste difteripatienterna avpolletteras till civilt sjukhus. Som det har visat sig, att slasktrattar av porslin samt tvättfat av samma materiel äro allt för sköra för sitt ändamål, hava tvenne slasktrattar av gjutjärn blivit uppsatta i isoleringsrummen i stället för de sönderspruckna och odugliga, varjämte inom kort tid även tvättfaten måste i sin tur ombytas med sådana av starkare gods, åtminstone i toaletten och mottagningsrummet.

Två nya förrådsbyggnader hava tillkommit. I en av dem har plats beretts för till sjukvården hörande fordon, vilka förut förvarades på skilda ställen och särdeles trångt.

Beträffande vattentillgång och renhållning ingen förändring. Bad för allt manskap 1 å 2 gånger i veckan vintertid, sommartid dagligen, då väderleken det tillåter. Utspisningen utan anmärkning.

Förläggningen särdeles tät under året, omkring 26 man i 16-mans-logementen under tiden från 15 mars till slutet av repititionsövningarna. (Wickholm.)

Värmlands regemente.

Tiden 1 januari—15 oktober.

Sjukhuset har försetts med ringledning till nattklocka i sjukvårdspersonalens rum. För sjuksalarna ha anskaffats 40 stycken taburetter, en för varje sängplats; 2 skruvstolar av trä för lilla undersökningsrummet; 2 aseptiska operationsstolar; centrifug i laboratoriet; obduktionsbestick samt en del nödvändiga kompletteringar i instrumentallutredningen (tonsillotom, hämorrhoidaltång, tubarkatetrar, otoskop, pirquetnål m. fl.). För prydnad av korridorer och trappuppgångar ha inköpts prydnad.

nadsväxter för 100 kronor, som erhållits för ändamålet från regementets lägerkassa. Erforderliga blombord och piedestaler ha förfärdigats av vid sjukavdelningen kommanderad personal, utan särskild kostnad för regementet.

Utrymmet på sjukhuset har vissa tider varit otillräckligt, så att en del sjukdomsfall med feber eller utvärtes skador, som lämpligast behandlats på sjukhuset, måst vårdas polikliniskt. Under en tid måste ett kasernlogement upplåtas för vård av dylika sjuka. Under den stora påssjuepidemien måste en tid en hel kasernvåning upplåtas till sjukrum. Att upplåta sjukrum i kasernerna har på grund av den synnerligen trånga förläggningen varit förenat med stora svårigheter, därtill kommer, att kasernlogementen från flera synpunkter äro olämpliga som sjukrum. Bristen på reservutrymme för sjukvårdens behov vid tider för ökad sjuklighet är vid regementet synnerligen kännbar och bereder stora svårigheter, och då ej lämpliga lokaler för ändamålet finnas att förhyra i regementets närhet, och då inga vidare lokaler kunna inredas i regementssjukhuset, synes denna brist ej kunna avhjälpas annat än genom nybyggnader.

Förrädsutrymmena äro otillräckliga och mindre lämpliga för närvarande. Vinden å sjukhuset, där förråden äro placerade, saknar lämplig inredning och är på grund av den ringa höjden och de hinderliga bjälklagen obekvämt, därtill kommer, att trappuppgången är så smal, att en del materiel ej dit kan uppföras. Inredningen av ett rum i källarvåningen till förrädsrum är av behovet påkallad.

I obduktions- och likrummet behöver vattenledning och elektriskt ljus inledas.

Sjukhusets lokaler ha för övrigt visat sig ändamålsenliga och motsvara de fordringar, man kan ställa på ett modernt mindre sjukhus. Dock torde böra framhållas en olägenhet med avseende på mottagningsavdelningen, nämligen saknaden av ett särskilt rum för omläggningar, behandling och medicinutdelning. Vid regementet har under året mottagningsavdelningen så disponerats, att det ena läkarummet använts till regementsläkarexpedition, det andra som mottagsrum, då tvenne läkare tjänstgjort vid sjukvisitationerna, samt dessutom som laboratorium; i det stora rummet har en läkare haft mottagning, här har medicinförrådet förvarats och medicin utdelats, polikliniska operationer och såromläggningar m. m. ägt rum. Det invid belägna lilla rummet har apterats för uteslutande öron-, näs-, svalg- och ögonspiegelundersökningar. En del behandlingar, omläggningar, medicinutdelningar o. d. sker givetvis lämpligen jämnsides med läkarmottagningen. Men skall av sjukvårdspersonalen detta arbete utföras i samma rum, där läkaren har att göra sina undersökningar, måste det ofta inverka i hög grad störande på hans arbete, detta särskilt om patienter från andra mottagningsrummet skola inkomma och erhålla behandling eller medicin. Det synes mig ha varit praktiskt att inrätta tvenne bredvid varandra liggande rum, som kunnat disponeras som mottagningsrum, och därtill ett i direkt förbindelse med dessa stående behandlingsrum.

En brist i våra regementssjukhus utredning är saknaden av röntgenapparater. Det är otvivelaktigt, att en dylik på ett regementssjukhus skulle vara behövlig och av synnerligen stor nytta. På knappast några läkare ställas så stora krav i diagnostiskt avseende som på militärläkaren, och då han i högre grad än flertalet andra läkare måste basera sin diagnos på objektiva iakttagelser och endast med en viss reservation kan fästa avseende vid patienternas subjektiva uppgifter, och då dessutom diagnostiska misstag i den ena eller andra riktningen från hans sida i särskilt hög grad kunna medföra de mest obehagliga konsekvenser, kan det icke anses mer än billigt och nödvändigt att han har till sitt förfogande de diagnostiska hjälpmedel, som för närvarande finnas, i så stor utsträckning som möjligt. Röntgenbildens stora diagnostiska betydelse, icke blott beträffande skador och sjukdomar

i ben och ledgångar, utan även beträffande lung-, hjärt- och magsjukdomar, och detta alldeles speciellt i tvivelaktiga fall, behöver ej påpekas, men väl kan man framställa den förmodan, att hädanefter i långt större utsträckning än hittills värnpliktige lidande av dylika sjukdomar komma att inskrivas vid armén och sedermera påkalla den militäre tjänsteläkarens uppmärksamhet. Att nödgas avpollettera dylika fall till civil sjukvårdsanstalt med bättre hjälpmedel för fastställandet av diagnosen, föranleder dels betydliga kostnader och är mindre tillfredsställande, då väl en eventuellt förefintlig sjukdom helst bör fastställas av tjänsteläkaren, som har tillfälle att under längre tid observera patienten och sedermera har att under tjänsteansvar avgiva utlåtande, hur med honom skall förfaras. Att detta tillvägagångssätt dessutom är ägnat att nedsätta militärläkarens intresse, nivå och anseende samt att minska prestige för den militära sjukvården, ligger i öppen dag.

Sjukligheten har tidvis varit högst betydlig, särskilt under våren och regementsövningarna. Jag anser denna ökade sjuklighet stå i orsakssammanhang dels med den abnormt trånga förläggningen, dels med ogynnsamma väderleksförhållanden under dessa tider. Kasernlogementen måste under beväringsskrytskolans första månader beläggas med ända upp till 40 man i varje logement, således en luftrymd pr individ av 5 å 6 kbm. Det visade sig, att luftombytet genom ventiler och korridorfönstret var alldeles otillräckligt, och att den på grund härav tillgripna vädningen genom de direkta ytterfönstren icke var utan sina vådor, kunde jag konstatera i ett flertal fall, i det att personer med liggplats närmast dessa fönster, insjuknade i typiska förkylningssjukdomar. Att under den kallaste delen av våren förlägga en del av truppen i tält ansågs alltför riskabelt; så snart temperaturförhållandena det medgävo, skedde en dylik partiell utflyttning, och därmed inträdde rätt snart en avsevärd nedgång i sjukligheten. Under regementsmötet inträffade efter en tre dagars fältskjutning under ytterst ogynnsamma väderleksförhållanden och förläggning i tält, att en dag antalet sjukrapporterade steg till närmare 400 (obs. icke simulanter) de flesta på grund av akuta förkylningssjukdomar. Erfarenheten från året synes således ge vid handen, att för trång förläggning under en längre tid icke utan sanitära vådor kan existera, liksom att vid ogynnsam väderlek under fältmässiga övningar all omsorg måste ägnas åt truppens förläggning.

I övrigt äro inga sanitära missförhållanden vid regementet att anteckna. En välbehöfvig förändring har vidtagits i skulhuset, i det att de svårrengjorda och ständigt illaluktande trä tunnorna för köksavfallet blivit kasserade och ersatts med tvenne cementbehållare. Därmed försvann både den vidriga lukten och flugorna; till det senare torde även ha bidragit den åtgärden, att under den varma årstiden i skulhuset insätta öppna skålar med outspädd formalinlösning, vilkas innehåll ett par gånger i veckan förnyades.

Av smittsamma sjukdomar har under den tid rapporten omfattar, inträffat fall av mässling, epidemisk hjärnfeber, abdominaltyfus och scharlakansfeber såsom sporadiska fall, påssjuka och röda hund i större epidemier. Rörande påssjuepidemien vid regementet lämnas en redogörelse i särskild bilaga. Under vårmånaderna inträffade ett stort antal sjukdomsfall i akuta lung- och lungsäcksinflammationer. En stor del av dessa fall voro av synnerligen elakartad natur, de croupösa pneumonierna ofta totala eller dubbelsidiga och komplicerade med serösa och variga pleuriter. Icke mindre än 4 dödsfall inträffade i croupös pneumoni, därav 2 dubbelsidiga pneumonier och 2 fall av pneumoni med sekundärt empyem och varig pericardit. Det torde förtjäna antecknas, att i de sistnämnda fallen pneumonien uppträdde, under det patienterna voro insjuknade i påssjuka.

De vid regementet insjuknade ha i allmänhet där vårdats och endast i undan-

tagssfall har avpollettering skett till civilt sjukhus. Meningitis, scarlatina och tyfussfallen ha avpolletterats till Karlstads epidemisjukhus, då de av brist på utrymme och personal ej kunnat vid regementssjukhuset vårdas. Likaledes ha alla appendicitfall avpolletterats till länslasarettet. Å regementets sjukhus ha under året följande antal operationer ägt rum:

Varix.....	13	Unguis incarnat	4	Lymfoma colli.....	2
Ingunalbräck	2	Hæmorrhoides.....	4	Branchiogen cysta ...	1
Tumor	2	Varicocele	2	Ganglion	1

Resultatet i samtliga fall tillfredsställande.

Sjukvisitationerna voro särskilt talrikt besökta och ansträngande under de 2 närmaste månaderna efter inryckningen av de båda årsklasserna 1914. Egentlig simulation har förekommit endast i ett par enstaka fall. Men en hel del av dem som inställt sig på läkarmottagningen under denna tid, kunde efter verkställd undersökning endast få det beskedet, att se tiden an, så skulle deras besvär sannolikt försvinna. Jag är för min del böjd för att tillskriva den masstillströmning till sjukvisitationerna, som ofta äger rum under första tiden av en rekrytskola, mindre försök att på ett bedrägligt sätt undandraga sig tjänstgöringen än fastmer en bland allmänheten fortfarande djupt inrotad, överdriven föreställning om värnpliktstjänstgöringens oerhört strapatserande och hälsofarliga natur, vilket föranleder särskilt neurastheniskt anlagda värnpliktiga, som känna sig klena eller förnimma subjektiva besvär av en eller annan natur, att i tid och otid påkalla tjänsteläkarens uppmärksamhet på deras krämpor för att såmedelst rädda sig från befarad framtida ohälsa eller förtidig död. Att bästa sättet att förebygga upprepade besök av dessa patienter är en på allvar företagen undersökning och ett på basis av denna avgivet klart och bestämt besked, har jag tyckt mig finna, och att en dylik första rigorös undersökning är nödvändig i dessa fall, därom har jag blivit livligt övertygad, bl. a. genom det relativt stora antal fall av tuberculosis pulm. incipiens, som vid dessa undersökningar konstaterats och på grund varav patienterna måst som odugliga till krigstjänst hemförlovas. Däremot kan det med tillfredsställelse antecknas, att under bevärringsrekrytskolans senare månader i regel endast sådana, som voro i verkligt behov av läkarundersökning och vård, sjukrapporterade sig.

Sjukvårdspersonalen har varit för fåtalig i förhållande till arbetet, men i allmänhet skött sig på ett tillfredsställande sätt. Särskilt förtjänar antecknas, att den vid regementet anställda sjuksköterskan nedlagt ett synnerligen maktpåliggande arbete i sjukvården på ett berömvärt och uppoffrande sätt. Utan hennes hjälp skulle det ha varit omöjligt att å regementssjukhuset sköta det stora antal svårt sjuka patienter, som där nu vårdats. Erfarenheten från året har visat, att det under tider av större sjuklighet vore synnerligen önskvärt och behövt att kunna erhålla extra sköterskehjälp vid våra regementssjukhus. Även om tillräckligt antal sjukvårdsbeställningsmän finnas att disponera, äro dessa icke för närvarande så kvalificerade, att man med trygghet och ansvarskänsla åt dem kan överlåta tillsynen och övervakandet av svårare sjukdomsfall som behöva noggrann kontroll. — Även de sjukvårdsbeställningsmän, som tjänstgjort vid regementet, hava skött sig väl efter förmåga; särskilt kan förtjäna framhållas, att de till regementssjukhuset från trängkåren kommenderade värnpliktiga samtliga visade sig dugliga och skötsamma.

(Rinnander.)

Redogörelse för en påssjukepidemi vid Värmlands regemente.

Vid regementet förekom under de tre första kvartalen av året icke mindre än 510 fall av parotitis epidemica. På de olika månaderna fördelade sig fallen sålunda: januari 6, februari 1, mars 14, april 113, maj 319, juni 56, augusti 1. Sjukdomen uppträdde i ungefär samma omfattning inom de olika kasernerna och kompanierna. De sjuka förlades, så snart sjukdomen konstaterades, för sig i sjukrum och utskrevos efter 14 dagar, för så vitt de voro friska och symtomfria. Å samtliga fall företogs temperaturmätningar och fördes anteckningar rörande abnormiteter i sjukdomsförloppet under hela sjukhusvistelsen. I 258 av fallen förlöpte sjukdomen normalt, d. v. s. med initialfeber, som lytiskt föll under de närmaste dagarna, och sedermera afebril temperatur, eller afebril temperatur från början samt normal återgång av parotisansvällningen. I 252 fall, d. v. s. i det närmaste 50 % av samtliga fallen inträdde rubbningar i sjukdomsförloppet, beroende på följd- eller bisjukdomar. Orchit inträdde i c:a 20 % av samtliga fall. Dessutom förekommo croupösa pneumonier, bronchiter, serösa och variga pleuriter, pericarditer, otitis media suppurativa, polyarthrit rheumatica acuta, rheumatismus musculorum acutus, enteritis acuta, samt i en hel del fall, sedan patienterna flera dagar varit afebrila och parotitissymtom normalt gått tillbaka, häftiga influensaliknande attacker med feberstegringar upp till och över 40° under några dagar, utan lokala sjukdomssymtom. I ett fall inträdde i samband med en parotitis-orchit en akut psychos med under en dag rätt alarmerande symptom av akut förvirring. Symtomen försvunno emellertid efter några dagar med fullständig restitutio ad integrum. Nämda bisjukdomar voro ofta av särdeles elakartad natur, så t. ex. gingo två av pneumonifallen till döden, i ena fallet tillstötte till en total vänstersidig pneumoni ett empyem å höger sida samt längre fram en varig pericardit, i andra fallet dubbelsidig pneumoni med ensidigt empyem.

Komplikationerna inträffade i regeln i andra sjukdomsveckan. I några fall kommo patienterna till undersökning på grund av orchitbesvären, sedan symtomen från parotis försvunnit; i ett fåtal fall inträdde orchitis, sedan patienten som frisk och symtomfri utskrivits. Det är anmärkningsvärt, att de flesta komplikationerna inträffade under den kallaste delen av våren.

Med stor sannolikhet kan man antaga, att samtliga för sjukdomen mottagliga vid regementet angrepos. På annat sätt kan ej gärna förklaras, att epidemien tvärt slutade med juni månad. Möjligt är, att inträdandet av den varmare årstiden bidrog att minska mottagligheten eller smittningsmöjligheterna. En absolut immunitet mot parotitis torde icke existera och följer ju som bekant icke på en genomgången sjukdom. Emellertid står erfarenheten från denna epidemi i god överstämmelse med inom andra arméer med vinterförläggning gjorda iakttagelser, att parotitisfrekvensen är ojämförligt störst under den kallaste årstiden. Man kan således ha all anledning antaga, att denna sjukdom inom svenska armén kommer att vålla större besvär hädanefter än hittills.

Värdet av patienternas isolering från profylaktisk synpunkt synes mig tvivelaktigt. Sjukdomens smittsamhet under den relativt långa inkubationstiden är ju konstaterad. Här »isolerades» varje patient snarast möjligt (visserligen icke av profylaktiska skäl) under 14 dagar, och likväl insjuknade, såsom jag har skäl antaga, samtliga för sjukdomen mottagliga. Noggrann munhygien med aseptiska munvatten föreskrevs under sjukhusvistelsen och några veckor därefter, vilket väl kan vara lämpligt både ur terapeutisk och hygieniskt fostrande synpunkt. Patienternas

persedlar smittrenades även, ehuru denna åtgärds betydelse väl torde vara omtvistad.

Varför jag tillämpat den principen att under 14 dagar å särskilt sjukrum vårda de påssjuka är för att profylaktiskt skydda dem för inträdande följd- eller bisjukdomar. Påssjuka betraktas ju i allmänhet och kanske med visst fog som en ofarlig och snarast löjväckande sjukdom. Jag tror emellertid, att åtminstone militärläkare i synnerhet hädanefter böra i någon mån modifiera sin uppfattning härvidlag. Icke med hänsyn till sjukdomen i och för sig, men med hänsyn till de följd- och bisjukdomar, som kunna uppträda i samband med densamma. Att dessa kunna vara av synnerligen allvarlig natur, har denna epidemi till full evidens visat. Jag har den bestämda uppfattningen, att dessa sjukdomsfall i regeln förlöpte vida mera svårartat, än eljest plågar vara fallet. Att man genom att bereda patienterna den största möjliga vila och skydd mot skadliga agentia, d. v. s. genom genomfört sängläge å sjukhus, i någon mån skall kunna förebygga bi- och följsjukdomars uppträdande, får ju åtminstone anses synnerligen troligt. Och att dessa komplikationer i regeln inträtt under sjukdomens andra vecka, har för mig varit normgivande att i okomplicerade fall fastställa sjukhustiden till 14 dagar. Övan nämnda förhållande, att en inträdande parotit med skäl kan antagas försämrå förloppet av en annan förefintlig sjukdom, gör att jag anser det principiellt oriktigt att vårda påssjukpatienter tillsammans med personer behäftade med annan sjukdom, vare sig å sjukhus eller polikliniskt. (*Rinander.*)

Tiden 16 oktober—31 december.

Hälsotillståndet har under kvartalet ej varit tillfredsställande, i det att under detsamma uppträtt ett anmärkningsvärt stort antal fall av halsfluss, mässling, rash och påssjuka. Vidare har förekommit 1 fall av skarlakansfeber och ett fall av epidemisk hjärnhinneinflammation, båda vårdade å stadens epidemisjukhus, det senare med dödlig utgång. Omkring ett tjugotal värnpliktige, har å länslasarettet opererats för blindtarmsinflammation. Stora olägenheter ha föranletts av det i förhållande till truppförbandets storlek ringa utrymme å regementssjukhuset och frånvaron av en isoleringspaviljong, varför det varit nödigt att vid vårdandet av ovanstående smittsamma sjukdomar anlita logement i kasernbyggnaderna, vilket från hygienisk synpunkt måste anses helt förkastligt. Till stort obehag för de å sjukhuset intagna patienterna och störande det för dem många gånger nödvändiga lugnet är det ideliga smällandet å den omedelbart nedanför sjukhuset belägna kamarskjutningsbanan.

Revaccinationslusten hos årsklassen 1915 har varit större än hos föregående klasser, då av denna klass revaccinerats 323 man mot 36 man av årsklasserna 1914 ä. och y.

För desinfektionsändamål ha i ångpannehuset anordnats tvenne formalinkammare av respektive 60 och 40 kbm. rymd och anskaffats 4 st. Breslauerapparater (Flügge). Då det ofta gäller desinfektion av kläder, hade regementet varit bättre betjänt med erhållandet av en desinfektionsugn med strömmande vattenånga, enär bevisat är, att formalingasen icke i tillräcklig koncentration intränger i klädespersedlar, utan att det sålunda endast åstadkommes en ytdesinfektion, vilken icke kan anses uppfylla ändamålet. (*Bernheim.*)

Livregementets dragoner.

Bland de föreslagna åtgärderna till avhjälpande av de mest i ögonen fallande bristerna å sjukhusets olika avdelningar hava endast en del på grund av otillräckligt anslag kunnat avhjälpas, såsom påläggande av en eller annan korkmatta, målning av dörrar och dörrposter endast på ena sidan m. m., vadan helhetsintrycket efter avslutande av dessa reparationer blivit allt annat än skönt. Att dessa då och då vidtagna reparationer blivit i längden mycket kostsammare än en riktigt grundligt företagen sådan, är alldeles visst.

Under året har, efter vederbörlig framställning hos Kungl. Maj:t, sjukhuset försetts med en rikstelefonapparat, vilket härmed tacksamt erkännes.

Om allmänna hälsotillståndet är icke annat att säga, än att det varit gott.

På försommaren inträffade ett fall av barnförlamning med tyvärr dödlig utgång. Den allmänna rädslan för en inbrytande barnförlamningsepidemi lade sig snart, då detta fall icke syntes åtföljas av något mer.

De talrikast förekommande sjukdomarna hava varit sporadiskt uppträdande påssjuka och halsfluss. Det i starkt tilltagande befintliga cigarettrokanget, varunder cigaretten ofta går från mun till mun, torde nog hava sin stora andel i orsaken till påssjukans ideliga förekomst.

Övriga sjukdomsfall hava, såsom naturligt är vid ett kavalleriregemente, varit yttre skador, såsom kontusioner och sår o. d., alla på några fall när av lindrigare beskaffenhet. (*Lindblad.*)

Upplands artilleriregemente.

Hälsotillståndet var åtminstone under årets första del ganska dåligt. Den influensaepidemi, som började under sista delen av år 1914, bredde ut sig både talrikt och häftigt. Under 1. kvartalet förekommo sålunda icke mindre än 88 fall (H. 8)¹, av vilka många gävo anledning till komplikationer och följsjukdomar särskilt lunginflammationer (katarrhala), vilka förorsakade 5 dödsfall.

Samtidigt förekommo: halsfluss 89 (H. 17) och bröstkatarr 102 (H. 18).

Det under december förra året i Samarithemmet för regementets räkning anordnade sjukhuset, som var avsett för 24 sjuka, användes flitigt och var i verksamhet under årets första månader.

Frostskador å fot, hand, öron hava uppträtt rätt talrikt, särskilt den 22 december. Men inga hava varit så svåra, att de föranlett amputation.

I år hava två åtgärder vidtagits, vilkas genomförande länge hägrat såsom ett önskemål och icke tillräckligt kunna lovprisas. Så fick regementet sjuksköterska för hela året. Detta är ju en mycket stor förmån, som icke nog kan uppskattas och som i själva verket betyder ökad ordning, ordentlighet och renlighet med avseende på hela sjukavdelningen, större pålitlighet och säkerhet med avseende på sjukvården, större sparsamhet med avseende på åtgången av såväl medikamenter som förbandsmateriel samt slutligen ett mycket välbehövt välsignelsebringande föredöme för sjukvårdsbeställningsmännen.

Den andra åtgärden, som nu äntligen blivit genomförd, är att sjukavdelningen fått telefon. Att detta är till oerhörd nytta och lättnad i arbetet behöver väl

¹ H. inom parentes betyder husardetachmentet.

knappt påpekas. Genom dessa båda åtgärder hava förhållandena med avseende på regementets sjukvård kommit i ett något mera tidsenligt skick.

Sjukvårdsmanskapet har varit av samma beskaffenhet som föregående år, även de två, som hemkommit från kommendering till sjukvårdskorpralskola. Till denna skola kommenderas alltid de bästa bland sjukvårdssoldatskolans elever; men då de återkomma från sjukvårdskorpralskolan, äro de icke längre de bästa. Om de i korpralskolan inhemtat någon större grad av fackkunskap, har jag just icke kunnat förmärka; men däremot har jag alltid genast kommit underfund med, att de blivit oordentliga, slarviga, opålitliga och disciplinära. Och i ett avseende hava de alldeles säkert försämrats. De hava avgått till kommenderingen ostraffade men återkomma alltid straffade.

Revaccinationen har givit mycket dåligt resultat, på grund av oduglig vaccin. Så länge jag hade tillfälle att skaffa vaccin från Berlin, hade jag vid revaccination gott resultat i 90—100 %. De sista åren har jag icke kunnat få vaccin från Berlin. Att ställa till vaccination med oduglig vaccin är varken till nytta eller glädje för någon. Om duglig vaccin icke kan anskaffas, är det bättre att inställa all revaccination.

Sjukavdelningen, som från början icke är särdeles väl tillkommen, har varit underkastad reparation i många avseenden. Så hava golven i tvättrum och klosett rasat ned liksom taket i källaren, varjämte väggarna spricka. Den ena reparationen hinner knappast avslutas, förr än den andra behöver påbörjas. Även har det varit mycket svårt och ibland omöjligt att hålla värmen i sjuksalarna tillräckligt hög under detta årets så kalla vinter. Värst är dock, att utrymmet blir alldeles otillräckligt för den truppstyrka, som sista året varit förlagd till kasernen. Ej heller kan ökat utrymme för sjukas vård numera (såsom förut) beredas inom kasernen, emedan allt kasernens utrymme är till sista plats upptaget. Därför finnes ingen annan utväg (om det icke är sommar, så att man förlägga sjuka ute i tält), i fall ökat utrymme för sjukas vård skulle bliva nödvändigt, än att anordna extra militärsjukhus i staden. Vid tanken på dessa förhållanden kunde det måhända icke skada att erinra om, att sjukavdelningen ursprungligen var avsedd för 6 batterier, och att den då var tillräcklig. Nu är den avsedd för 12 batterier, 2 husarskvadroner, mobiliserade årsklasser etc., varför den också vid många tillfällen visar sig vara för liten.

Sjukvårdsförrådsunderofficer har visserligen funnits under hela året, men under sista fjärdedelen av året i själva verket på grund av annan samtidig befattning (vapenunderofficer) blott på papperet.

Införandet av elektrisk belysning har under året icke kunnat komma till stånd, utan hägrar ännu såsom ett önskemål. (*Humbla.*)

Västmanlands trängkår.

Av kvartalsbeskeden framgår, att stor sjuklighet varit rådande bland de till krigstjänstgöring inkallade, antagligen beroende därpå att de varit mindre motståndskraftiga och otränade ryckt in till kortare tjänstgöring, men även därpå att tränngen i allmänhet tilldelas mindre värdigt folk, vilket ej anses lämpligt till andra vapenslag.

Som bidragande orsak kan även nämnas den tidtals rådande överbeläggningen av logement och alla övriga lägenheter, såsom dag- och lektionsrum inom kasernen, och måste ur hygienisk synpunkt framhållas det olämpliga i att en ny års-

klass ryckte in, innan den förut varande uttryckt, och sålunda ingen möjlighet isynnerhet under vinterförhållandena, fanns att företaga en allmän rengöring av respektive logement.

Följderna härav framgår med all tydlighet av sjuksiffrorna i halsfluss 139 man, influensa 84, luftrörskatarr 197, »feber» 110 — ansenliga siffror för en trängkår.

Bristen på lektionsrum under så lång tid försvårade i högsta grad den speciellt vid en trängkår förekommande betydande och viktiga teoretiska undervisningen.

Under den svåraste sjukdomsperioden vid två olika tillfällen hava sjuksköterskor varit anställda vid kåren. Den stora lättnad och känsla av pålitlighet och trygghet, som detta berett läkarne och som kommit hela kåren till godo, må här påpekas. Jag måste på det livligaste instämma i de yttranden av tacksamhet och erkännande, som i föregående årsberättelser gjorts av kamrater, vilka varit och äro nog lyckliga att å sina sjukhus hava ordinarie sjuksköterskor. (*Arpi.*)

VI. Arméfördelningen.

Hälsinge regemente.

Januari—april.

Hälsotillståndet vid regementet under årets fyra första månader har varit mindre gott. Redan i början av januari insjuknade en volontärrekryt vid 5. kompaniet i difteri. Sedan halsprov i och för bakteriologisk undersökning tagits icke blott från den sjukes logementskamrater utan även från alla övriga, som tillhörde detta kompani, visade det sig, att ännu fem man voro bärare av difteribaciller. Samtliga, hos vilka difteri sålunda konstaterats, avpolleterades, så snart diagnosen blivit fastställd, till stadens epidemisjukhus, och anbefalldes i samband härmed fullständig isolering utav återstoden av kompaniet under några dagar, varunder förnyad provtagning av de isolerade företogs. Något nytt fall av difteri har därefter icke yppats förrän i början av april, då ett enstaka fall härav inträffade. Anledningen till difteriepidemiens uppkomst är ej med säkerhet känd, men det är sannolikt, att smittämnet överförts genom någon rekryt, som anlänt från någon difterismittad ort, där han uppehållit sig, innan han inträtt i tjänstgöring vid regementet.

Efter tiden för bevärningsrekrytskolornas inryckning har sjukligheten varit anmärkningsvärd stor, och hava sjukdomar i respirationsorganen varit förhärskande. Bronchiter, antagligen av infektiös natur, hava varit synnerligen talrika och icke sällan rätt svårartade med hög feber och nedsatt allmäntillstånd, varvid sjukhusvård varit nödvändig. Icke mindre än 14 fall av lunginflammation äro antecknade, av vilka några varit komplicerade med andra sjukdomar, såsom pleurit, empyem, erysipelas och polyarthrit. Fyra fall hava haft dödlig utgång.

Från slutet av januari har rubeola uppträtt sporadiskt, men först i april började denna sjukdom antaga en mera epidemisk karaktär. Antalet i rubeola insjuknade intill utgången av april har utgjort 156, och det största antal, som samtidigt vårdats för rubeola, har uppgått till 95. På grund av den utbredning sjukdomen sålunda erhållit och den stora sjuklighet, som i övrigt varit rådande, har

det ej varit möjligt att på långt när mottaga alla rubeolapatienter på regementets sjukhus, utan måste till en början dagrum i en kasern tagas i anspråk för dem och därefter särskild lokal i staden förhyras, där de förlades.

Sjukdomen har flera gånger varit förenad med hög feber och utpräglade katarrala symtom från luftvägarna, varjämte exantheme hos några varit morbillliknande.

Regementet har ej heller varit förskonat från den epidemiska hjärnhinneinflammationen, som vid denna tid hemsökt vårt land. I början av april inträffade det första fallet av epidemisk meningit vid den kontingent, som varit förlagd i Lenninge invid Bollnäs, och inom kort efterföljdes detta fall av fyra andra inom regementets förläggning i Gävle, vilka dock synas hava varit av jämförelsevis lindrig art och vilka förbättrats under vistelsen å epidemisjukhuset.

För övrigt har påssjukan uppträtt med inalles tolv fall, vilka åtnjutit vård å regementets sjukhus. (*Sparrman.*)

Maj—december.

Även under årets sista åtta månader måste hälsotillståndet betecknas såsom mindre gott. Antalet sjukskrivna har varit synnerligen stort och regementssjukhuset såsom regel till fullo belagt.

Av epidemier har påssjukan haft synnerligen stor utbredning. Ett mindre uppehåll förefanns under oktober, men hoppet att undgå denna sjukdom bland de nyinryckande gäckades, i det att redan inställedagen flera fall konstaterades bland dem. Ett fall av sjukdomen fick dödlig utgång genom hastigt inträdande av allmän sepsis med symtom närmast på peritonitis diffusa, för vilken operation försöktes utan att utgångspunkt för varbildningen kunde upptäckas. Antalet orchiter har även varit stort.

I övrigt hava huvudsakligen sjukdomar i respirationsorganen varit förhärskande; så ha exempelvis under året å regementssjukhuset vårdats 31 lunginflammationer och 37 lungsäcksinflammationer.

Olycksfallens antal hava varit relativt ringa. Som en följd av övningarna med påsatt, skarpslipad knivbajonett förekommo under en kortare tidsperiod ett femtontal bajonettstygn, av vilka dock intet var av allvarsammare natur.

Kassationsprocenten vid regementet är ovanligt stor, men i omkring halva antalet fall orsakas den av lungtuberkulos. Även bland de äldre inkallade årsklasserna hava en hel del förändringar i värnpliktsförhållandena måst göras. I sammanhang härmed kan jag ej underlåta att påpeka det kända missförhållandet, att läkaren ej har rättighet meddela uppskov med tjänstgöring åt värnpliktig utan dennes ansökan; här finnes bland annat på regementet fall, som fullgjort sin tjänstgöring på regementssjukhusets avdelning för smittsam könssjukdom.

Revaccination har av tre årsklasser värnpliktiga »tillåtits» i summa 259 fall. För varje kontingent har föredrag hållits om revaccinationens betydelse — särskilt under nuvarande förhållanden — med nämnda nedslående resultat. Nuvarande bestämmelser i detta avseende verka enligt min åsikt rent av indisciplinärt.

Av sanitära olägenheter av större betydelse kvarstå — sedan avstjälpningsplatsen för sopor förflyttats till lämplig plats och avstånd från etablissementet och allt som är möjligt därstädes brännes — endast underofficersbostädernas klosetter, angående vilka dock redan ingått anhållan om deras utbytande mot vattenklosetter.

Å sjukhusområdet har under året gjorts ett större antal trädplanteringar och

har detsamma till stor fördel för ordningens upprätthållande blivit inhägnat. Med medel från lägerkassan har sjukhusverandan försetts med tak med stora fönster samt fått en utmärkt verandamöbel, vilka båda omständigheter till sommaren säkerligen komma att medföra stor både nytta och nöje för patienterna. Varje begäran om mera omfattande reparation å sjukhuset har av vederbörande myndighet för övrigt avslagits.

Genom den stora utökning, som sjukvårdsmaterielen fått och ytterligare kommer att få genom omorganisationens genomförande, visar sig förrådsutrymmet å sjukhuset vara alldeles otillräckligt. Behovet av materielens planmässiga ordnande med tanke på mobiliseringsförhållanden kräver alldeles bestämt ett särskilt förråd — även omfattande fordonen — för fältsjukvårdsmaterielen.

En stor brist i hygieniskt avseende är, att regementet saknar kallbadhus. Visserligen är ett badställe anordnat i en mindre bäck med ringa strömhastighet och tidtals rätt obetydlig vattenmassa omkring ett par kilometer från etablissementet, men detta visar sig i alla avseenden otillräckligt och olämpligt. Enda skälet, varför ej ett badhus begärts i Gävleån i kasernens omedelbara närhet, synes vara, att vattnet i denna å genom trämassefabriker förorenats; men dels är föroreningen ej av svårare art än att Gävle stad är betänkt på att anlägga badhus på motsatta stranden och dels skulle genom att regementets badhus förlades just vid nämnda bäcks utflöde i Gävleån ett tillräckligt vattenombyte kunna ordnas.

En ytterligare och enligt min åsikt nästan större hygienisk brist vid regementet är den, att ingen desinfektionsugn finnes. Behovet av en dylik gör sig ideligen gällande; svårigheterna, att inom etablissementet verkställa en tillfyllestgörande desinfektion med oss tillgängliga medel av persedlar i större mängd äro så gott som oövervinneliga. Ett särskilt exempel härpå förekom, då ett fältstarkt kompani återvände efter längre tids frånvaro och befanns vara till största delen i större eller mindre grad försett med klädlöss! Kravet på en desinfektionsugn bliver under de förhållanden som rätt under 1915, med de talrika ut- och inlämnningarna av persedlar, ytterligare framträdande; och skulle en sådan, fränsett de värnpliktigas känslor av trygghet och trevnad vid uniformens påtagande, säkerligen genom sina både profylaktiska och rent sanitära verkningar snart nog betala sig.

(Möller.)

Västerbottens regemente.

I likhet med föregående år har det gångna året haft att bjuda på en del epidemier. Sålunda började det nya året med en typisk influensaepidemi, som varade ända in i maj månad (i det närmaste 200 fall). Under mars—april månader en mindre rubeolaepidemi (80 fall). Samtidigt härmed rådde i övrigt stor sjuklighet på regementet, mestadels halsfluss, bronchopneumonier och croupösa pneumonier. Ehuru ett extra sjukhus anskaffades i staden, voro dock sjukhusets egna lokaler överbelagda. De kroupösa pneumonierna antogo en rent endemisk karaktär: ända till 30 man kunde i nämnda sjukdom samtidigt vårdas. Sjukdomsförloppet var oftast synnerligen allvarligt, och metapneumoniska exsudat med övergång i empyem vora talrika. Under denna endemi, varunder sammanlagt 50 fall vårdades, inträffade endast 2 dödsfall.

Härjämte började samtidigt fall av parotitis epidemica uppträda, vilkas antal ökades — jämsides med rubeolaepidemiens successiva avtagande — så att slutligen ända till 20 nya fall pr dag inträffade. Sjukdomsförloppet var i regel god-

artat, men fall av metastatisk orchit med hög temperatur och stark peritonealretning voro icke sällsynta, varjämte som komplikationer uppträdde pleuriter och pneumonier. Samtliga kompanier voro hemsökta, och då alla logement voro fullt belagda, kunde — på grund av årstiden — evakuering och rationell desinfektion av kompanilokalerna icke äga rum. Ehuru allt gjordes för att få de hygieniska förhållandena möjligast nöjaktiga, varade sjukdomen in i juni. Sammanlagt 444 fall.

Antalet otiter under året har varit onaturligt stort.

Klemighet hos manskapet samt simulation och benägenhet för överdrivet beaktande av bagateller äro lyten av den art, att de fordra sitt särskilda kapitel.

Regementet har även i år haft den oskattbara fördelen av en skolad sjuksköterska.

En ny sjukpaviljong är under uppförande, en åtgärd, som hälsas med tillfredsställelse. (*Hammarin.*)

Jämtlands fältjägarregemente.

Sjukligheten har varit anmärkningsvärt stor särskilt under bevärningsrekryt-skolan.

En synnerligen allvarsam mässlingsepidemi har väsentligen bidragit till det ogynnsamma hälsotillståndet, i det sjukdomen ofta medfört svåra fall lunginflammation och flytning från mellanörat. Inalles förekom 103 fall mässling, de sista under juni. Av dessa slutade 1 fall med dödlig utgång och förorsakades av hjärtförlamning efter våldsam infektion utan symtom av lunginflammation.

Även en besvärlig påssjukepidemi har pågått från början av juni. Ofta har sjukdomen åtföljts av orchitis och hög feber. Den allt för täta beläggningen under lång tid torde i viss mån hava bidragit till den stora sjukligheten.

Utbredningen av epidemierna är ock förklarlig med erinran, att ej något epidemiskt fall kan avlägsnas från kasernområdet, där isoleringen bliver högst bristfällig. Det enastående förhållandet, att 2 årsklasser jämte en del övriga värnpliktiga under hela bevärningsrekrytskolan varit förlagda vid regementet, har naturligtvis i hög grad berett svårighet att placera de sjuke, som varit i behov av sjukhusvård.

Det stora antalet samtidiga mässlingspatienter föranledde, att en del fall för brist på utrymme ej kunde få kvarligga på sjukhuset önskvärt lång tid. Möjligen torde detta ock verkat ofördelaktigt för epidemiens begränsning. Det saknades plats på regementets sjukhus för en stor del påssjukfall.

Under den varma årstiden har en del förlagts i sjuktält. Då väderleken ej tillåtit förläggning i tält, hava dagrum i kasernerna måst tagas i anspråk.

Av här anförda framgår, hur ytterligt önskvärt och välbehövt det är för regementet att bli utrustat med en sjukpaviljong, så väl för att åstadkomma bättre isolering, som för att bereda flere sängplatser.

I augusti företogs, enligt g. o., fälttjänstövningar i fjällterräng. De värnpliktiga visade då utomordentliga prov på uthållighet i de ovanliga övningarna och på motståndskraft i den hårda fjällblåsten under låg temperatur. Anmärkningsvärt få sjukanmäldes, och ej heller inträffade nämnvärda skador.

Utrustningen av regementets sjukhus har under året blivit väl tillgodosedd. Först är att nämna införandet av w. c., som ej nog kan uppskattas på ett militärsjukhus.

Prima linoleummattor betäcka nu de flesta cementgolven i sjukhuset.

Korridoren 1 tr., som blivit försedd med trevliga möbler, är ett inbjudande dagrum för konvalescenter. (*Isander.*)

Västernorrlands regemente.

Då under år 1915 två årsklasser värnpliktiga hava fullgjort sin första tjänstgöring och dessutom en hel del äldre årsklasser varit inkallade, har naturligtvis antalet sjuka och antalet sjukdagar blivit i betydande mån större än under vanliga förhållanden, men med hänsyn tagen till detta kan väl sjukligheten under året betecknas som medelmåttig. Av märkligare sjukdomar hava under året inträffat 4 fall av epidemisk hjärnhinneinflammation. Det första, som inträffade sista dagarna i januari, slutade dödligt, det andra i början på februari samt de två övriga i april gingo alla till hälsa under behandling med meningokokks serum. Under mars—juni inträffade sammanlagt 116 fall av rubeola. Av halsfluss ha inträffat icke mindre än 480 fall, de flesta under 2. och 4. kvartalen; av påssjuka sammanlagt 222 fall i 3. och 4. kvartalen. Katarrer i luftvägarna hava talrikt förekommit med icke mindre än 312 fall. Lunginflammation i 29 fall inträffade till största delen under april och maj. Under juli—september inträffade ett ovanligt stort antal lungsäcksinflammationsfall — icke mindre än 54 — de flesta med betydliga exsudat, som krävde långvarig behandling.

En jämförelse mellan sjukligheten hos under året tjänstgörande äldre årsklasser och årsklassen 1914 y samt så långt tiden räckt även 1915 kan med fog här sägas ha utfallit så, att den yngre årsklassen har visat mindre sjuklighet än de äldre, och ävenledes, att de yngre i förmåga att uthärda de med tjänsten förenade ansträngningarna utan men varit minst sagt jämnghoda med de äldre.

Sjukdomar som fortfarande påkalla uppmärksamhet och borde kunna behandlas på ett annat sätt äro könssjukdomarna. Under året ha här vårdats icke mindre än 34 fall, där sjukdomen förvärvats före inryckningen till tjänstgöringen och vilka sedan måst tillbringa flera månader på sjukhuset, innan de återstälts. Nog verkar det rent ut sagt egendomligt, att personer behäftade med dylika sjukdomar vid inryckningen, icke genast kunna förklaras odugliga att följa sin årsklass, erhålla uppskov till följande år och interneras på kurhus. Jag anser det vara en bestämd orättvisa mot andra hyggliga kamrater, att dessa få tillgodoräkna sig flera månaders lättjefull vistelse på kuravdelning såsom fullgjord »värnplikt» utom det, att deras utbildning måste bli underhållig i jämförelse med kamraternas, som på rätt sätt fullgjort sin plikt.

De i föregående årsberättelse påvisade svåra sjukhusförhållandena äro ännu desamma som förut, och den bistra kölden denna vinter har sannerligen icke mildrat svårigheterna. Glädjande tecken på att regementet dock i framtiden kan hoppas få det bättre i detta hänseende har dock synts; ett förslag till förbättring har jag fått tillfälle yttra mig om och andra lära vara under utarbetande. Något praktiskt resultat har dock ej ännu visat sig. Den förläggning hit av andra trupper för vinterutbildning, som vi nu inom kort ha att förvänta, har också framkallat allvarliga bekymmer, och för att åtminstone söka få bort de värsta svårigheterna, har jag utarbetat ett förslag, som med bilagor ställts till regementschefen och av denne insänts till arméfördelningschefen.

Har nu regementet självfallet icke kunnat åstadkomma några förändringar till det bättre i ovannämnda förhållanden, har dock ett oavbrutet arbete pågått för att

omskapa de inre anordningarna och därigenom bereda möjlighet för bättre vård och vetenskapliga undersökningsmetoder, öka undervisningsmateriet för sjukvårdsmanskapet samt slutligen skaffa trevnad inomhus för de sjuke. Detta har kunnat ske till mindre del med tillhjälp av T. S. V.-anslaget, till större delen genom av regementschefen omtänksamt och välvilligt beviljade anslag ur enskilda lägerkassan. Så har under året anskaffats en betydlig del nya instrument och undersökningsapparater, för undervisningen har inretts ett särskilt rum med nyanskaffade bänkar, skoltavla och skåp för förvaring av likaledes nyförvärvade fantom. Gardiner med tillbehör ha köpts och uppsatts i alla rum och sjuksalar, och samtliga sängar ha försetts med sängöverkast. Nya sängtavlor och nya större sängjournaler ha inköpts. Ramar till anslagstavlor för ordningsregler och dylikt ha inköpts och uppsatts inom alla sjuklokaler. Sjuksköterskan, som förut haft sitt rum mer än nödortfittigt möblerat med gamla här och där hopplockade mobilier, har fått en synnerligen trevlig uppsättning möbler av vitlackerad furu jämte mattor och gardiner. Fullständigt möblemang till ett officerssjukrum har inköpts och detta ordnats. Sjukvårdsstyrelsen har välvilligt tilldelat regementet en hel del nya sängar med sängutredning. Komplettering av och nyanskaffning i stället för förbrukad sängutredning har även i omfattande grad kunnat vidtagas. Fältmaterielen har erhållit väsentlig och betydelsefull förstärkning.

Från augusti till sista december tjänstgjorde vid regementet en värnpliktig tandläkare, varför också under den tiden poliklinik för tandsjukdomar inrättades. Att inrättandet av en ständig sådan vore av behovet påkallad visade sig genom den massa hjälpsökande värnpliktiga, som dagligen strömmade till tandläkaren. Kostnaderna för densamma bestreds av enskilda lägerkassan och voro relativt obetydliga. Med tandläkaren gjordes den överenskommelsen, att han som slitningsersättning för egna instrument erhöi 17 kronor pr månad, och kostnaden för materialier gingo i medeltal per månad till 18.38 kronor.

För en annan form av tandvård och munhygien har ett rätt betydligt anslag erhållits. Vid 1915 års klass inryckning i oktober erhöi varje värnpliktig tandborste och stomatol för att sköta sin mun och sina tänder. Hur flitig och regelbunden användningen av dessa för det stora flertalet väl mycket främmande instrument varit och om verkligen kostnaderna för detta uppvägs av nyttan med åtgärden i fråga, vågar jag icke yttra mig om. (*Fredriksson*)

Norrlands dragonregemente.

Allmänna hälsotillståndet har varit tillfredsställande.

Alla värnpliktiga (176 man) hava revaccinerats, med gott resultat i 30 %. Sjukvårdsmanskapets kvalitet är i allo mönstergill. (*Trafvenfelt.*)

Norrlands artilleriregemente.

Hälsotillståndet har under 1. och 2. kvartalen varit mindre tillfredsställande. Svåra epidemier av influensa, rubeola, halsfluss m. m. drogo med sig allvarliga följdsjukdomar.

En stor lättnad i sjukvårdsarbetet erhöi då Sjukvårdsstyrelsen uppsände en sjuksköterska, vars uppoffrande arbete jag gärna vill framhålla. Fördelen av en sjuksköterskas hjälp på regementssjukhuset är så stor såväl beträffande själva

sjukvården, som ock beträffande den inre sjukhustjänsten, utbildningen av sjukvårdspersonal m. m., att den mer än väl uppväger kostnaderna, även om dessa såsom vid A. 4 blev fallet, måste tagas ur regementets eget truppsjukvårdsanslag. Att detta härigenom förbrukas och icke räcker till en del önskvärda nyanskaffningar, kan tyvärr icke hjälpas.

Revaccinationen — med nuvarande bestämmelser en av militärläkarens obehagligaste tjänsteförrättningar — synes mig snarast böra göras obligatorisk eller helt avskaffas. Sådan den nu bedrives är den till direkt skada därigenom, att den invaggar en stor del av allmänheten i en falsk säkerhet, som möjligen på ett fruktansvärt sätt skulle störas, om vi nödgades gå i fält. Förhoppningen att under mobiliseringsdagarna kunna avhjälpa försummelsen strider mot erfarenheten; dels är såväl läkarens som truppens tid strängt upptagen, dels skulle det kunna hända att den mindre tjänsteduglighet, som under några dagar — ibland ända till en vecka — brukar bliva följden av vaccineringsinträffar just den tid då det mest gäller. (Thorné.)

Norrlands trängkår.

Sjukligheten var under året störst under 2. kvartalet, då mindre epidemier av halsfluss och rubeola förekommo; endast sporadiska fall av den annars under föregående år talrikt förekommande påssjukan hava förekommit; skabb har ledsamt nog tilltagit i antal, men beror nog detta på att de äldre årsklasserna, där den mest visat sig, vanligen kommit direkt från timmerkojor och skogsarbete, där renlighet är okänd. Trots den ovanliga kylan under sista kvartalet och den dagligen förekommande skidåknungen, ofta 6 å 7 mil om dagen, hava endast 5 lindriga fall av kylskada och inga fall av skavsår sjukskrivits; särskild vikt har ock sedan många år ägnats fotvården här.

För övrigt hava de allmänna hygieniska förhållandena vid kåren varit goda; såsom i föregående årsberättelse finnes omnämnt, kunna ett par boningsrum för sergenter i nya kasernen för 1. och 2. kompanierna ej uppvärmas under den kallaste tiden av året; även ett par logement för manskap i samma kasern äro mycket kalla.

Revaccinationen har som vanligt givit dåligt resultat; inga värnpliktiga hava velat revaccinera sig. (Hoffman.)

Bodens trupper.

Norrbottens regemente.

Den trånga förläggningen orsakad av 2 årsklassers inrymmande i kasernerna har varit till stort men för hygienien under det gångna året. Vid truppförbandet har förekommit tre långvariga, ganska omfattande epidemier, vilka det varit ett ej ringa arbete att bekämpa.

Första kvartalet var det influensa. Andra kvartalet inkom med återvändande påskfirande värnpliktiga difteri, vilken sedermera förekommit å regementet hela året; vid jultiden tog den nära nog slut. Angående denna epidemi hänvisas till

under året avgivna rapporter över dess omfattning och åtgärder mot densamma. Den tredje epidemien, påssjukan, trotsade allehanda åtgärder; verksammast tycktes vara det fullständiga isolerandet av de sjuka.

Tandpolikliniken har fungerat till belåtenhet och varit till stort gagn. Här har förekommit mycken tandröta och tandbrist. Med fördel ha särskilda anordningar gjorts i matsalen för de värnpliktiga, som lidit av dessa åkommor.

En Röda kors-syster har varit anställd här i 8 månader till stort gagn för ordning och renlighet. Särskilt har det polikliniska arbetet, som här alltid är rikligt, betydligt underlättats, och det vore synnerligen önskvärt att ständigt kunna disponera en sjuksköterska.

Vid sjukstugan eldas i kakelugnar med björkved samt i ett par järnkaminer med briketter och antracitkol. Det ställer sig mycket dyrbart att med dylikt bränsle underhålla en jämn och normal sjukrumstemperatur, vidare är renhållningen betydligt försvårad genom sot och stybb, som svärtar ned tak och väggar.

Betydligt dyrbart skulle indragningen av värmeledning bli, vare sig eldning skedde med egen panna eller värme leddes från de närbelägna kasernernas. En utredning vore önskvärd, huruvida det icke skulle vara ekonomiskt fördelaktigt att på grund av den här billiga elektriska strömmen uppvärma den lilla sjukpaviljongen med elektrisk värme; hygienen måste vinna därpå.

Med hänvisning till vaccinationsrapporten må påpekas de ovanligt höga siffrorna. (*Morsing.*)

Norrlands artilleriregementes detachement i Boden.

Med erinran om de ganska allvarsamma epidemier som under det gångna året gått vid detachementet, över vilka specialrapporter avgivits, må anföras att ett flertal ingående desinfektioner vidtagits och särskilt en synnerligen omfattande, varvid batterierna utrymdes och stodo under formalinångor i tre dagar; samtidigt gick allt manskapets säng- och gångkläder genom desinfektionsugnen.

Den vid årets början företagna vaccinationen gav negativt resultat beroende troligen därpå, att vaccinen legat här hemma för länge utan omsorgsfull förvaring.

Den trånga förläggningen under det gångna året har, som var att vänta, varit till men för hygien.

I sjukstugan har inlagts mattor i alla lokaler, väggar och tak i väntrum och badrum ha oljemålats; vidare ha en del smärre påbättringar gjorts.

Intet märkligare sjukdomsfall har inträffat.

Utbildningen vid regementet tyckes i allo varit de värnpliktiga till gagn.

(*Morsing.*)

Bodens artilleribataljon.

Sjukligheten under året har varit särdeles stor, i det att under vintern och hösten talrika fall av förkylningssjukdomar, isynnerhet halsfluss, och under de första kvartalen influensa, förorsakat en mängd sjukskrivningar. Av de svårare akuta infektionssjukdomarna ha endast 4 spridda fall av difteri förekommit, ehuru svåra epidemier härav funnits å de närbelägna I. 19 och A. 4, varest även flera fall av hjärnfeber uppträtt. Däremot ha av påssjuka varit många fall under de första kvar-

talen, under vilka även fall av röda hund förefunnos. Skabb har också här börjat uppträda med flera fall, då det förut brukat vara endast enstaka sådana. Intet dödsfall eller något svårare olycksfall har inträffat.

Under året har ett större antal värnpliktiga än under föregående år, ehuru det även då varit betydligt, på grund av hälsoskäl måst antingen helt och hållet frikallas eller överföras till icke vapenföra, vilket visar, att mindervärdiga element i allt för stor utsträckning tilldelas bataljonen; detta synes mig olämpligt, då till specialvapnen endast ett visst antal uttages och en alltför stor brist i den ursprungligen bestämda numerären härigenom uppstår. För övrigt synes mig en stor del kunnat frikallas redan vid inskrivningsförrättningarna eller åtminstone erhållit uppskov.

Av värnpliktiga hade endast en förklarat sig villig att låta revaccinera sig, men när det skulle ske, vägrade han. Revaccinationen av volontärrekryterna gav utmärkt resultat, då den hos 70 lyckades av 71 revaccinerade och de flesta hade 3 å 2 vaccinpuslar efter tre ympstick.

Resultatet av uttagandet av sjukvårdsbeställningsmän har i år varit gott, vilket naturligtvis berott på chefens befallning, att dugligt folk skulle föreslås härtill, sedan under föregående år häremot syndats alltför mycket.

I sjukpaviljongen äro klosett- och urinanordningarna bedrövliga, vadan det är omöjligt att hålla snyggt och dräglig luftväxling. Det är föreslaget att inrätta vattenklosetter, och är det välbehöfligt att detta bifalles. En annan olägenhet är att tvättställen äro placerade i badrummet, varför snyggheten där blir lidande. I övriga härvarande sjukpaviljonger är detta ej förhållandet, men den för A. 8 byggdes först. Flugorna äro också mycket besvärliga för patienterna och försvara för att ej säga omöjliggöra att hålla rent och snyggt inom paviljongen. Skall ännu ett stall förläggas i närheten, blir det väl ännu värre. (*Sjöstrand.*)

Bodens ingenjörkår.

Sjukligheten vid kåren har under året varit stor, men dock ej förorsakat något dödsfall. Under de första kvartalen och det sista förekommo talrika fall av halsfluss, bronchiter och andra förkylningssjukdomar; särskilt halsfluss har härjat svårt under sista kvartalet, vartill den kalla väderleken och trånga förläggningen mest bidragit. Av epidemiska sjukdomar har påssjukan under våren uppträtt med talrika fall. De härpå beroende orchiterna ha varit få. Även röda hund förekom under denna tid med flera fall. Däremot ha difterifallen varit få, endast 4, ehuru svåra epidemier härav funnits på de närbelägna I. 19 och A. 4, varest även flera fall av hjärnfeber inträffat utan att sprida sig hit.

Fallen av veneriska sjukdomar ha varit få, alla smittade före inställelsen till tjänstgöring, och anser jag fortfarande, att dessa borde omedelbart hemsändas för att efter tillfrisknande vid nästa möte inställa sig till tjänstgöring och ej få fullgöra sin värnplikt som sjukskrivna, det förefaller mig, att behandlingen förut ofta försummas, då det går så lätt att erhålla sådan under mötestiden och dessutom slippa tjänstgöring.

Skabb har under året börjat uppträda mera talrikt, vilket under senare tiden ej varit förhållandet, och har största antalet förekommit bland de inkallade äldre årsklasserna och av dessa särskilt skogsarbetarna. Även i min privata praktik har jag funnit, att skabb på sista tiden börjat visa sig igen, särskilt i skogsbyarna, sedan den under flera år varit sällsynt.

En svårare olyckshändelse har ägt rum, i det att vid färjning över Luleå älv en lina brast och färjan kantrade, varvid 9 man drunknade. Av dessa har endast en återfunnits.

Hemförlovning och överföring till icke vapenföra vid efterbesiktningen av värnpliktiga ha förekommit mera än förut, beroende på att tvivelaktiga fall tilldelas kåren i tanke att tjänstgöringen här är lindrigare än vid andra truppförband, en uppfattning, som är mindre lämplig, då till specialvapnen endast ett visst antal uttagas. Dessutom synes mig en större gallring kunnat ske vid inskrivningsförrätningarna.

Antalet revaccinerade bland de värnpliktiga är fortfarande obetydligt. Vaccinen har varit utmärkt. Icke blott hög procent med gott resultat har erhållits, utan i de flesta fall ha alla ympsticken visat tydliga pustler.

Rekryteringen av sjukvårdsbeställningsmän är här numera dålig. Två till sjukvårdssoldatskolan kommenderade underkändes, så att till ett kommande år finnes ingen sådan vid kåren.

Tandpolikliniken har varit livligt anlitad, till och med så mycket, att ej alla kunnat behandlas. Icke minst ha de inkallade äldre årsklasserna varit angelägna att komma i åtnjutande därav.

I sjukpaviljongen finnes fortfarande ej linoleummattor utom i väntrummet, varest den är utsliten, vilket till största delen skedde under mobiliseringen. Truppsjukvårdsanslaget skulle nu kunna bära utgiften härför, men under nuvarande förhållanden lär kostnaden bli väl stor. (*Sjöstrand.*)

Garnisonssjukhuset i Boden.

På grund av den stora sjuklighet, som under år 1915 varit rådande vid Bodens trupper, har sjukhuset större delen av året varit fullt belagt och långa tider till och med överbefolkat. De många gängse epidemierna hava gjort det svårt att åstadkomma fullt effektiva isoleringsåtgärder på grund av bristande utrymme. Då epidemiavdelningen endast kan mottaga ett 40-tal patienter, blev denna snart uppfylld, vadan man blev tvungen att även taga i anspråk en del av östra sjukhusflygeln (vindsvåningen och isoleringsrummen) för dessa sjukdomar. Detta gjordes naturligtvis med en viss tvekan, då den övriga delen av huset var belagd med andra sjuka, men nöden hade härvidlag ingen annan utväg, och experimentet utföll ju utan några menliga följder.

Under den svåraste påssjukepidemien måste provisoriska sjukhus anordnas dels i f. d. folkhögskolan i Boden, ett 80-tal sängplatser, och dels i Skanstygförrådet och vaktstugan i närheten av Gammelängsfästet, över 50 platser.

Difteriepidemien, som utbröt i slutet av mars månad, och sedan dess oavbrutet fortsatt, var i början synnerligen elakartad och förorsakade flera dödsfall. Cerebrospinalmeningiten började något tidigare, men blev ej så långvarig, utan hade upphört efter cirka 4 månader. Sorgligt nog krävde även denna epidemi ett par offer.

Med anledning av att sjukhuset under långa tider varit belagt betydligt mer än man till och med beräknat för krigsbehov, hava en del svårigheter uppträtt med avseende på dess skötsel och drift.

Framför allt har, såsom jag redan förut framhållit, ekonomiavdelningen — såväl kök som tvätt — visat sig otillräckliga och opraktiskt inredda. Vad först köket beträffar, är det av högsta behov påkallat, att ångkokning anordnas samt att

tillhörande förrådsrum, källare och skafferier göras användbara för de olika årstiderna, d. v. s. så att man ej skall behöva riskera, att provianten förstöres på vintern av köld och på sommaren av värme.

Om möjligt sämre äro förhållandena med tvätten. Här måste allt tvättas för hand, och då dagligen stora massor av rena kläder hopas, erfordras det en massa folk för arbetets bedrivande. Vad som dock mest försvårar arbetet är det, att torkningen av kläderna måste försiggå på en mindre torkvind, vadan man alltså är helt och hållet beroende av väderleken. Härigenom uppstår det titt och ofta stagnation och svårigheter att få tvätten att funktionera utan avbrott, vilket naturligtvis är synnerligen viktigt för sjukvårdens gilla gång. Härav torde tydligt nog framgå, att sjukhuset är i största behov av maskintvätt och ångtork.

Vad sjukvårdspersonalen beträffar, så har förutom sjukhusets ordinarie sjuksköterskor ända sedan epidemiernas början en extra sköterska varit anställd för dessa sjukdomar. Dessutom blev man tvungen att även anställa en extra avdelningssköterska under den tid patientantalet var som högst. (*Andersson.*)

Gottlands trupper.

Gottlands infanteriregemente.

De sjukanmäldas antal har ofta varit synnerligen stort, och hos många har icke något som helst kroppsfel eller någon sjukdom kunnat påvisas; endast olust och bristande intresse för den militära utbildningen samt möjlighet att på något sätt söka slingra sig undan tjänsten kan förklara inställelsen vid sjukvisitationerna. En gammal känd erfarenhet för oss militärläkare, men dock alltid lika sorglig och ängslande, när man tänker på allvarets stund, då varje man måste vara på sin post. Samma motiv har ofta spårats hos värnpliktiga, som med intyg från civila läkare om oduglighet till krigstjänst, nästan pockat på frikallelse, ehuru de visat sig friska och enligt författningarna fullt tjänstdugliga. Dessa intyg synas ofta ha utfärdats väl lättvindigt och utan tillräckligt objektiva grunder.

Regementets styrka har under året varit större än vanligt och förlägningens utrymme således strängt anlitat. Hälsotillståndet har dock varit relativt gott, ehuru som vanligt de s. k. förkylningssjukdomarna halsfluss och influensa talrikt förekommit, mest under årets 1. och 2. kvartal.

I början av året hade vi en lindrigare difteriepidemi, under 1. och 2. kvartalen påssjuka, under 3. och 4. kvartalen några fall av nervfeber samt ett 60-tal mässlingsfall.

Revaecinationen har som vanligt rönt ringa tillslutning. Sjukvårdspersonalens antal och duglighet utan anmärkning. Mathållningen har som alltid varit god.

(*Brodin.*)

Gottlands artillerikår.

Hälsotillståndet vid kåren har under året varit ganska gott. Av akuta infektionssjukdomar hava, utom de alla år vanliga halsflusserna och influensan, uppträtt mässling och påssjuka, som kommit med fastlandsbevärning samt 3 fall av tyfoidfeber, de senare i samband med en epidemi i Visby.

Av epidemisk meningit har uppträtt ett fall, som gick till hälsa.

Av skabb har för Gottlandsförhållanden förekommit ovanligt många — över 20 — fall, den senare sjukdomen även införd med manskap från fastlandet.
(*Bolin.*)

Gottlands garnisonssjukhus.

Under året hava vid sjukhuset en del förbättringar tillkommit, av vilka i främsta rummet må nämnas, att sjukhuset under året blivit försett med röntgenutrustning, vilken varit flitigt i bruk och många gånger till stort gagn.

Då det upprepade gånger visat sig svårt att erhålla tillräckligt antal sjukportioner från manskapsköket, såsom förut varit brukligt, har under året en särskild kokerska blivit anställd för tillredandet av desamma.

På grund av det stora antalet sådana portioner som tidtals erfordrats, har spiseln i köksavdelningen visat sig för liten för sitt ändamål; dock torde den under mera normala förhållanden vara tillräcklig.

En olägenhet för sjukhuset är, att sjukvisitation vid I. 27 därstädes förrättas och som väntrum måste då sjukhusets korridorer och trappuppgångar användas.

Det oljud och den smuts, som en kontingent stundom uppgående till 400 man medför, kan lätt tänkas. Önskligt vore, att sjukvisitation förrättades å annan plats, så att åtminstone endast de, som behövde någon behandling, komme ned till sjukhuset.

De i föregående berättelse omnämnda missförhållandena med telefon kvarstå fortfarande.

De till vård av epidemiskt sjuka anslagna lokalerna äro otillräckliga. Visserligen finns i gott stånd ett epidemisjukhus, som dock ej rymmer mer än högst 15 patienter men då ofta sjuknumerären av de i smittsam sjukdom insjuknade, väsentligt överskrider denna siffra, är man hänvisad till de gamla epidemibarackerna, mörka, kalla och dragiga, vilkas användning sommartid visserligen är möjlig, men under kallare årstider ej kan försvaras. (*Fries.*)

3. Viktigare bestämmelser och föreskrifter rörande arméns sjukvård m. m. under år 1915.

Kungliga kungörelser och förordningar samt reglementen.

Den 22 januari. Kungl. kungörelse angående läkarundersökning av dem, som söka anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga. Sv. författn. saml. nr 53.

Den 11 juni. Kungl. Maj:ts reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente). Sv. författn. saml. nr 245.

Den 21 juni. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses reglemente till ledning vid läkarundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga (besiktningsreglemente). Sv. författn. saml. nr 217.

Den 23 juli. Kungl. kungörelse angående fastställande av stadgar för

det frivilliga sjukvårdsväsendets högsta ledning samt grundstadgar för Svenska Röda korset. Sv. författn. saml. nr 335.

Den 30 juli. Kungl. kungörelse om ändrad lydelse av punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensioneringen av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst. Sv. författn. saml. nr 292.

Den 27 augusti. Kungl. kungörelse angående läkarbesiktning å officersaspiranter samt för reservofficersaspiranter erforderligt läkarintyg. Sv. författn. saml. nr 336.

Den 5 november. Kungl. förordning angående arméns reservstater. Sv. författn. saml. nr 518.

Kungliga brev och ämbetsakrivelser.

Den 5 februari. Angående sjukhusbyggnad för Västgöta regemente.

Den 12 februari. Tillstånd för ordinarie bataljonsläkare att med sin militära tjänst förena underläkartjänst vid länslasarett.

Den 12 februari. Angående kostnaderna för utgivandet av »Anvisningar i krigssjukvård».

Den 26 februari. Tillstånd för ordinarie regementsläkare att med sin militära tjänst förena järnvägläkartjänst.

Den 5 mars. Angående fortsatt anställande vid arméns truppförband under ett års tid av utbildade sjuksköterskor.

Den 19 mars. Tillstånd för ordinarie regementsläkare att med sin militära tjänst förena fängelseläkartjänst.

Den 24 april. Angående utbildningskurser för (civila) läkare vid armén.

Den 14 maj. Tillstånd för ordinarie bataljonsläkare att med sin militära tjänst förena läkarbefattning vid kommunalt sjukhem.

Den 14 maj. Tillstånd för ordinarie regementsläkare att med sin militära tjänst förena stadsdistriktsläkartjänst.

Den 3 juni. Angående provisorisk vinterförläggning av Norra skånska infanteriregementet.

Den 2 juli. Angående uppförande av sjukbaracker m. fl. byggnader för ordnande av vinterförläggning vid vissa infanteriregementen.

Den 9 juli. Angående förhyrandet av förrådslokaler för sjukvårdsstyrelsen.

Den 23 september. Tillstånd för ordinarie regementsläkare att med sin militära tjänst förena järnvägläkarbefattning.

Den 23 september. Angående tillfällig förläggning under kallare årstid av Kronobergs regemente samt Norra och Södra skånska infanteriregementena.

Den 8 oktober. Angående bemyndigande att för statens räkning inköpa vissa mängder läkemedel.

Den 12 november. Angående poliklinik för veneriskt sjuka vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Den 19 november. Angående vidtagande av förberedande åtgärder för uppförande av ett nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison.

Den 19 november. Tillstånd för ordinarie bataljonsläkare att med sin militära tjänst förena befattning såsom stadsdistriktläkare.

Den 27 november. Angående anställande av ytterligare försök med anordnande av tandvård vid armén.

Generalorder.

Den 2 januari, nr 5. Angående värnpliktigas utväljande och utbildning till sjukbärare vid infanteriet och artilleriet m. m.

Den 2 januari, nr 11. Fastställd ritning å förbinderivagn m. 15.

Den 16 januari, nr 74. Soldatundervisning för sjukvårdstrupperna.

Den 24 april, nr 556. Angående tjänsteställning för värnpliktig läkare (medicine kandidat) under tjänstgöring för rikets försvar jämlikt värnpliktslagen § 28.

Den 24 april, nr 560. Angående inbeordrande av officerare och underofficerare (samt vederlikar) i reserven till tjänstgöring.

Den 21 maj, nr 676. Bestämmelser angående infanteriet tilldelade vapenföra och icke vapenföra medicine studerandes och med dem i värnpliktshänseende likställdas tjänstgöring m. m.

Den 27 maj, nr 720. Bestämmelser angående rullföring och redovisning vid truppförbanden av beväringen tillhörande värnpliktiga studenter och med dem likställda.

Den 12 juni, nr 811. Bestämmelser angående tjänstgöring och utbildning av de icke vapenföra studenter och likställda av årsklassen 1915, vilka tilldelats trängen i egentlig sjukvårdstjänst för utbildning till läkarbiträden.

Den 14 juli, nr 980. Bestämmelser beträffande av trängen i egentlig trängtjänst och sjukbärartjänst tilldelade värnpliktiga av årsklassen 1914 y, vilka uttagits för utbildning till underbefäl och fackmän.

Den 10 november, nr 1581. Beträffande utbildning av visst antal för befattning såsom läkarbiträden avsedda, icke vapenföra studenter och likställda av årsklassen 1915 till laboratoriebiträden för bakteriologiska undersökningar.

Den 12 november, nr 1586. Bestämmelser rörande taktiska vinterövningar för militärläkare år 1916.

Den 24 december, nr 1779. Föreskrifter beträffande utbildningen till plutonchefs- och motsvarande befattningar vid trängen av därtill uttagna värnpliktiga.

Den 31 december, nr 1814. Beträffande personalens på arméns reservstater benämning, tjänstgöringsskyldighet m. m.

Den 31 december, nr 1822. Beträffande läkarpersonalens vid regemente (kår) tjänstgöring under fred m. m.

Kungl. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses rundskrivelser.

Den 18 maj. Angående epidemirapporter på tjänstebrevkort.

Den 1 oktober. Angående iakttagande av sparsamhet vid utskrivandet av medicin.

Den 5 oktober. Angående icke vapenföra värnpliktiga studenters och likställdas utbildning till läkarbiträden.

Den 15 oktober. Med överlämnande av »Anvisningar för sjukvårdsmäns med fleras utbildning i sjukvårdstjänst».

C. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å Fältveterinärbyrån.

Å fältveterinärbyrån hava under året handlagts 759 ärenden, häruti icke inräknade de hemliga ärendena.

Tablå över truppveterinärvårdsanslaget se Tab. 16, sammandrag av hästsjukbeskeden från arméns truppförband och remontdepåer se Tab. 17

Döda stamhästar se Tab. 18.

Dödade stamhästar se Tab. 19.

Kasserade stamhästar se Tab. 20.

D. Veterinärvården vid armén.

1. Fältveterinärkåren.

På stat äro följande veterinärtjänster:

1 fältveterinärtjänst (byråchefstjänst i Styrelsen), 14 regementsveterinärtjänster, 26 bataljonsveterinärtjänster och 8 fältveterinärstipendiattjänster.

Beställningar	Lediga vid årets början	Ledigblivna genom			Summa	Återbesatta	Lediga vid årets slut
		Transport eller befordran	Avsked	Dödsfall			
Regementsveterinär ...	—	—	1	—	1	—	1
Bataljonsveterinär.....	5	—	—	—	5	2	3
Fältveterinärstipendiat	8	—	—	—	8	—	8

Fältveterinärkårens reserv utgjordes vid årets slut av 3 regementsveterinärer, 13 bataljonsveterinärer och 12 fältveterinärstipendiater.

2. Utdrag ur veterinärernas årsberättelser.

Livgardet till häst.

Under det förflutna året har ett synnerligen gott hälsotillstånd varit rådande inom regementets hästbesättning. Såsom bevis härpå må anföras, att av infektions-sjukdomar — dit de till sina följder svåraste och i allmänhet mest fruktade lidandena räknas — endast är att anteckna 3 fall av kvarka.

Med fästat avseende på de strapatser, för vilka en betydande del av hästarna varit utsatta och varunder svåra hygieniska förhållanden fått genomlevas, må erkännas hästmaterielens goda beskaffenhet. Visserligen är den i hästsjukbeskedet uppgiva siffran å samtliga under året insjuknade hästar, 812, ej fullt korrekt till följd av de för neutralitetsvaktens uppehållande kommanderade hästarne vid behov behandlats utan att uppgifter härom delgivits regementet, vadan den i verkligheten är något högre, men med den ökning av hästantalet mot föregående år som ägt rum, torde det uppgifna antalet insjuknade djur kunna sägas vara relativt ringa.

Som vanligt intages främsta rummet bland åkommorna av sår och kontusioner samt därefter av digestionsstöranden. Relativt låg är förlustsiffran för de med döden avgångna, 4 stycken.

Ett förhållande, varåt ägnats särskild uppmärksamhet, är de i ovanligt hög grad förekommande fallen av lymfkärlsinflammation, vilka nödvändiggjort nedslaktning i tre samt kassation i fem fall bland de inalles förekommande 56 sjukdomsfallen.

Som den antagligaste orsaken till den talrika förekomsten av denna åkomma är med all säkerhet de orena ströbäddarna, varifrån infektion upptages genom mången gång för blotta ögat omärkbara införselkällor, såsom små sårnader i huden på extremiteternas nedre delar. I många för att ej säga i de flesta fall observeras ej dessa vid rykten och ofta anmäles även vid hästsjukvisitation, att intet sjukligt kunnat förmärkas föregående dags afton hos en häst, som då är angripen av lymfangit.

En nödvändig åtgärd till förhindrande av sjukdomen synes mig vara ett oftare utbyte än brukligt av halmbäddarna, ty med den knappa tillgång på halm såväl vid bäddarnas läggande som än mer för deras vidmakthållande, ävensom vid den otillräckliga stallpersonal för deras skötsel och ans, som står till förfogande, är det ej att förvåna sig över, vilka smittohärdar de bliva.

En väsentligt bidragande orsak är även den mindre praktiska anordningen för spiltbommarnas upphängning, i det dessa ej äro reglerbara.

Till följd av att hästen genom ströbäddarna blir placerad ett par decimeter över spiltgolvet, komma bommarne att hänga i höjd med skenbenets mittpunkt i stället för med skankens, och därigenom befrämjas vid hästens sparkar mot bommen vid fodring och andra tillfällen uppkomsten av kontusioner och sårnader på detta muskelfattiga parti.

Som behandlingsmetod hava försök gjorts med anasarkaserum, men de äro ännu ej företagna i så stor utsträckning, att något resultat kan angivas, men de synas dock lova ett gott sådant.

Bränning, såväl streck- som punktbränning har som vanligt använts vid behandling av en hel del led- och senlidanden, och bland andra under året företagna

operativa ingrepp är att omtala operation mot recidiverande knäskålsupphakning medels avskärande av det inre, raka ligamentet, med gott resultat.

Några sjukdomsfall, behandlingsmetoder eller övrigt av särskilt intresse, är ej att meddela. (*Morell.*)

Livregementets dragoner.

Frånsett den lungrotteepizooti som i medio av november månad utbröt bland regementets hästbesättning kan hälsotillståndet anses ha varit tämligen tillfredsställande under det gångna året. Första fallet av nämnda sjukdom inträffade den 22 november i 4. skvadronens stall, där en 7-årig häst insjuknade i de för lungröta karaktäristiska symtomen: hög feber (41.6°), ratande av havren, vacklande gång och gulaktig bindehinna. Hästen isolerades omedelbart i sjukstallet och desinfektion av skvadronstallet verkställdes så gott sig göra lät. All beröring av utomstående med det smittade stallet förbjöds och all ridning förlades utomhus. På regementsorder utkom P. M. med råd och anvisningar angående lungrötans bekämpande i huvudsaklig överensstämmelse med dem, som blivit utfärdade av Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse år 1909. Sjukdomen höll sig endast inom 4. skvadrons stall under en hel månads tid, men trots de vidtagna försiktighetsåtgärderna lyckades det ej att förhindra smittämnets spridande till de övriga skvadronerna. Sjukdomsfallen duggade jämnt under december, men minskade sedermera. Tre hästar dogo. Av officerarnes tjänstehästar angrepos fem stycken, men dessa tillfrisknade ganska snart efter behandling med neosalvarsan, vilket medel visat sig ha en utomordentligt kraftig inverkan på sjukdomen. Inalles hava 78 hästar varit sjukrapporterade för lungröta, av vilka 48 kvarstodo sjuka vid årsskiftet. På vilket sätt smittämnet införts i stallet torde ej med bestämdhet kunna uppgivas.

Av övriga interna sjukdomar torde framhållas, att kolik förekommit mycket talrikt, särskilt under tiden närmast efter regementsmötet. Orsaken härtill kan helt säkert i flera fall tillskrivas utfodringen med den majs som levererats till regementet. Denna var nämligen delvis möglig och bemängd med en massa maskar och larver, vilket måste ha en menlig inverkan på digestionsapparaten. Sedan majsens genomgått en rationell behandling upphörde också kolikfallen alldeles.

Av utvärtes sjukdomar hava som vanligt sår och kontusioner, hovåkommor jämte senaffektioner varit förhärskande. I och för förhindrande av nedbrytning hava talrika streckbränningar av böjsenor och gaffelband företagits å hästar, hos vilka senapparaten varit lindrigt angripen och ha dessa bränningar i förening med vila och betesgång efteråt visat sig ha en välgörande och stärkande inverkan i de allra flesta fallen. Sadeltryck förekommo i flera fall under manövern och måste dessa tillskrivas sadelmodellen. Till och med 1 A-sadlarna med sina till synes mycket höga framvalv hava visat sig otillräckliga för höga mankar, särskilt då hästarna under längre tid utsättas för större ansträngningar än vanligt. Rapport här-om har också ingått till kavalleriinspektören framhållande önskvärdheten av anskaffande av sadlar med ännu högre och bredare valv än 1 A-modellen, en sak som är värd allra största beaktande, då erfarenheten från nu pågående krig visat, att ett utomordentligt stort antal hästar blivit krigsodugliga just genom sadelbrott. Minutiös noggrannhet vid sadling under alla tillfällen kan därför ej nog framhållas såsom ett av de oeftergivligaste villkoren för en hästs fältduglighet.

Bland olyckshändelser må omnämnas fall av benbrott, som nödvändiggjorde

djurens nedslaktande. Under sadlingen gick en häst över och kastade sig baklänges på spiltgolvet och ådrog sig i fallet ett brott av själva skallbasen, som medförde fullkomlig lamhet. Blod sipprade ut ur näsborrar och öron, varför hästen omedelbart blev skjuten.

Större operationer har utförts för mankfistel, hovbroskfistel och fistel i brösthålan. Denna senare uppkom därigenom, att en gårdsgårdsstör inträngde i bringan å en häst på 3. skvadronen under en övningsattack. Då jag misstänkte, att någon liten bit av stören möjligen stannat kvar i det djupa såret, gjordes ett större snitt, men någon främmande kropp kunde ej påträffas. Enär fisteln fortfor att suppurera, fördes hästen till Veterinärhögskolan, där en andra operation företogs utan att någon förbättring inträdde. Kassation av denna häst har också blivit tillstyrkt. (*Skarstedt.*)

Livregementets husarer.

Hälsotillståndet bland regementets hästar har under sistförflutna året varit särdeles tillfredsställande. Med undantag av några fall av kvarka av synnerligen godartad natur ha hästarna varit förskonade från smittsamma sjukdomar.

Anmärkningsvärt torde vara, att icke mindre än 8 benbrott, varav tvenne hovbenbrott, samt 19 kolikfall ha inträffat, därav tvenne med dödlig utgång.

(*Bengtson.*)

Smålands husarregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna, såväl inom regementets kasern som å officersaspirantskolan å Ränneslätt, kan betecknas såsom mycket gott.

Av infektionssjukdomar märkes lungröta, dock utan att den visade epizootiartad karaktär. Första fallet inträffade den 15 februari. Hästen, en remont av 2-årsklassen å 2. skvadronen, dog den 17 i samma månad. Obduktionen visade tecken å typisk lungröta. Sedermera inträffade ytterligare tre fall, därav ett bland de i början av februari på grund av särskilt bemyndigande inköpta hästarna. Dessa tre senare fall voro alla av lindrig art utan påvisbar lokalisation till lungorna. Isolerings- och desinfektionsåtgärder vidtogos. Temperaturmätningar av samtliga hästar i de skvadronsstallar, där fall inträffat, verkställdes dagligen under några veckor efter utbrottet. Då lungröta icke uppträtt inom etablissementet sedan våren 1911, måste smittan hava kommit utifrån. Möjligt är, att den hitförts genom de förutnämnda i början av februari inköpta hästarna, varemot dock synes tala den omständigheten, att den först insjuknade var en här förut befintlig stamhäst. De på grund av särskilt bemyndigande inköpta hästarne upphandlades i Eksjö, å Öland och i Kalmartrakten. En av de senare insjuknade den 21 februari. Några fall av lungröta har, enligt vad som för mig uppgavs av veterinär i Kalmartrakten, icke sedan år 1910 förekommit vare sig där eller på Öland. Dock är det möjligt, att någon eller några av de inköpta hästarna, varav ett par köpts av hästhandlare, nyss kommit från annat håll. Detta var dock icke fallet med den, som insjuknade den 21 februari såsom nr 2 och den ende bland de inköpta hästarna. Hästar, som synbarligen allttjämt voro friska, skulle i så fall hava varit bärare av smittämne.

Av andra invärtes sjukdomar märkes kolik, i vilken sjukdom dock intet döds-

fall inträffat bland de hemmavarande hästarna. Det dödsfall i nämnda sjukdom, som angives i uppgiften över döda hästar, inträffade å Str. skvadronen.

Ett dödsfall av mindre vanlig anledning kan omtalas. Orsaken upptages i hästsjukbeskedet och uppgiften över döda hästar såsom bukhinneinflammation. Hästen visade under några dagar svaga koliktecken och feber. Vid obduktionen framgick, att den primära sjukdomsorsaken var ett perforerande sår i magsäcken föranlett av gastrofiluslarver.

Kvarka eller katarer i andningsorganen hava under året ej alls förekommit.

Fyra hästar måste på grund av ådragna benskador, därav en å Str. skvadronen, dödas. Ett kotbensbrott togs under behandling. Hästen upphängdes i matta och benet gipsades. Läkningen lyckades, men kotbenet fick en så skev ställning med betydliga kallusbildningar, att jag ansåg rörelsestörande för all framtid skulle komma att kvarstå, varför hästen kasserades.

Att kotbensbrott dock kan läkas så väl, att hästen även såsom kavallerihäst kan bli användbar, har jag förut haft tillfälle förvissa mig om.

Av övriga utvärtes åkommor märkes som vanligt företrädesvis sår och konfusioner, sen-, ben- och ledåkommor samt sjukdomar i hoven.

Årets hovslagareskola tog sin början den 1 maj och avslutades den 2 november. Eleverna voro till antalet 11, därav 8 från eget regemente, 2 från T. 6 och 1 från I. 5. Icke utan svårighet kan ett så stort elevantal utbildas, då utrymmet särskilt i skosmedjan är ganska begränsat.

I motsatt mot vad fallet var under 1914, visade det sig lätt att på frivillighetens väg få tillräckligt antal elever från eget regemente till skolan, i det flere än som kunde mottagas anmälde sig. Under sådana omständigheter har man tillfälle att i första hand uttaga sådana, som äro villiga rekapitulera på ett eller flera år, varigenom de till vinst för armén hinna förvärva sig större rutin i yrket under sin tjänstetid. En sådan rekapitulation är onekligen mycket önskvärd, ja, rent av nödvändig för sådana elever, som icke förut något sysslat med hovslagare- eller smedsvrket. (*Lokrantz.*)

Skånska husarregementets I. bataljon.

Hälsotillståndet bland bataljonens hästar har under året varit ganska gott. Under dess första hälft fortsatte 1914 års lunggröteepizooti; 29 hästar insjuknade, alla tillfrisknade. Sista fallet inträffade den 10 april, och den 12 juni kunde bataljonen förklaras fri från sjukdomen. Denna hade då varat i 374 dagar och i allt angripit 183 hästar, motsvarande omkring 29 % av hästbesättningen. Härav dogo 4, vadan dödsprocenten var synnerligen låg eller endast 2.18. Sjukdomen uppträdde under året i 5 fall som vänstersidig lunginflammation, i 9 som högersidig och i ett som pleuropneumoni; hos de övriga kunde ingen lokalisering iakttagas. Med salvarsan behandlades 13 stycken utan några som helst sviter efter insprutningen.

Antalet sjukdomsfall understeg 1914 års med 49, men antalet sjukdagar var något större under år 1915 eller 15 218 och 15 922 under de respektive åren.

Av operationer ha företagits 18 bränningar mot sen- och ledåkommor, samtliga med gott resultat.

Årets remonter voro av god kvalitet. (*Sjöberg.*)

Skånska husarregementets II. bataljon.

Hälsotillståndet bland hästarna har under året varit synnerligen gott. Sedan lungrottepidemien slutat i maj 1914 och den med extra hästarna i september inkomna kvarkepidemien upphört i slutet av år 1914, har under år 1915 icke något fall av smittsam sjukdom, ej heller någon katarr i andningsorganen förekommit.

Såsom anmärkningsvärt kan måhända anföras ett fall av värmeslag, som återgått till hälsa. Under en fältmarsch en het junidag insjuknade på landsvägen en häst under symtom av stark mattighet, svettning, andnöd, svag, hastig puls; han vinglade så, att han med möda kunde hållas på benen, temperaturen 42.9°. Han behandlades genast under ett skuggigt träd med energiska översköljningar av kallt vatten tills djuret efter en timma med kraftigt stöd kunde föras från vägen in i ett närbeläget svalt stall. Invärtes brännvin. Efter två dagar var djuret fullt friskt. Ett liknande fall inträffade år 1911 dock med dödlig utgång, vartill måhända bidrog, att djuret ej fick vila och behandling omedelbart vid första tecken till matighet, då jag ej var närvarande vid den troppen, där sjukdomsfallet inträffade. En egendomlighet vid detta tillfälle kan omnämnas, att den ryttare, som under dagen ridit denna häst, 3 å 4 timmar förut ett tu tre dinglede av hästen, träffad av samma sjukdom. Han tillfrisknade emellertid. Vid detta tillfälle märktes inga sjukdomssymtom på hästen. Ekipaget hade varit ute på ansträngande patrulltjänst i det abnormt heta och kvava vädret.

I sjukbeskedet ha icke upptagits en del hastigt övergående men mindre åkommor, såsom en del kolikfall, sår, ojämna tänder, mugg, strålröta, som ej haft nämnvärd inverkan på hästarnas användbarhet. (*Larsson.*)

Skånska dragonregementet.

Hälsotillståndet bland hästarna har under året varit ganska tillfredsställande. Någon smittsam sjukdom med undantag av kvarka — tolv fall, varav ett dödligt har icke förekommit. Bland beteshästarna förekom ett fall av malignt ödem samt två fall av stelkramp i följd av yttre skador. Under de senaste månaderna har en mängd hästar behandlats för sår och krosskador, som de förorsakat varandra därigenom, att tre hästar måst uppställas i två spiltor utan mellanbommar. Sammanlagt hava 2 211 hästar varit sjukskrivna i tillsammans 21 942 dagar eller varje häst i 10 å 11 dagar.

Hästarnes kondition har i stort sett varit mycket god.

Årets hovslagarskola har fortgått enligt uppgjord och av regementschefen fastställd plan. På grund av bristande utrymme i smedjan hava endast 6 stamelever jämte 6 värnpliktiga kunnat utbildas vid eget regemente. De övriga stameleverna — 6 stycken — hava utbildats vid K. 4 och A. 3. Den stora olägenhet, som härav följer, har mer än en gång orsakat skrivelser om tillbyggnad av smedjan, utan att de hittills föranlett till något resultat.

Under året hava båda bataljonsveterinärtjänsterna varit vakanta, men har veterinärvården kunnat uppehållas dels därigenom, att bataljonsveterinärer och stipendiater i reserven varit inbeordrade, dels därigenom att värnpliktige veterinärer varit inkallade till krigstjänstgöring. Sammanlagt hava under året 16 extra veterinärer tjänstgjort vid regementet. Att ett sådant förhållande skall menligt inverka

på såväl hästsjukvård som undervisning torde ligga i öppen dag. Det vore därför önskligt, att orsaken till de ständiga vakanserna — militärveterinärernas lönefråga — snarast måtte vinna sin lösning. (*Sjöberg*)

Kronprinsens husarregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna har under året varit mycket tillfredsställande i så måtto, att inga smittsamma och endast ett ringa antal fall av inre sjukdomar förekommit.

Även under detta år hava visserligen kolikfall ofta uppträtt, men de hava i allmänhet varit av lindrig art och snart övergående. Ett dödsfall till följd av tarmbristning inträffade bland hästar, som avlämnats till annat truppförband.

Av yttre sjukdomar hava fallen varit talrikare och mera svårartade än under föregående år, vilka måste tillskrivas det otillräckliga utrymme, som funnits för det ökade hästantalet. — På grund av benbrott hava 5 hästar störtat. Två fall av dessa hava inträffat under ridning (kotben och ländkotor), två i stallen (skankben) och en på bete (underarmben).

Under året hava åtta hovslagare utbildats vid regementet, därav två från infanteriet. Då lokalerna för undervisningen äro alldeles otillräckliga för utbildningen av regementets egen personal, torde man få hoppas, att inga elever från annat regemente hänvisas hit, så länge de nuvarande, i hög grad olämpliga lokala förhållandena för elevernas utbildning kvarstå. (*Bohm.*)

Norrlands dragonregemente.

Hälsotillsfändet inom regementets hästbesättning, som utgjorts av 641 stamhästar, 70 remonter samt 55 egna tjänstehästar, har under det gångna året varit synnerligen gott.

Av smittsamma invärtes sjukdomar hava förekommit endast några fall av munsjuka (stomat. pust. cont.). För att så hastigt som möjligt få slut på sjukdomen, ympades samtliga hästarna på regementet med saliv från de först insjuknade. De ympade hästarne fingo endast en eller annan blåsa i munnen, vilka icke förhindrade deras användande i daglig tjänstgöring. Endast 6 hästar voro så hårt angripa, att de måste sjukskrivas, och bland dessa fanns en patient, på vilken pustlerna i övervägande grad uppträdde i conjunctivalsäcken i vänstra ögat och därstädes framkallade en rätt så envis conjunctivitis.

Endast få invärtes sjukdomar hava förekommit, därav 21 fall av luftrörskatarr.

Under härfällningen på våren, då hästarne äro särskilt ömtåliga, förekommer det ofta, att stallarne luftas och vädras oförsiktigt, så att korsdrag uppstår, varigenom förkylningar och luftrörskatarrer lätt framkallas. De sjukskrivna kolikfallen under året hava uppgått till 38 och de icke sjukskrivna till 133 stycken.

Endast tvenne dödsfall i kolik hava förekommit, och bägge dessa inträffade bland hästarne vid den s. k. skyddsskvadronen i Norrbotten, där tillfälle att hastigt erhålla sakkunnig behandling av kolikhästarne är utesluten.

Under året hava förekommit endast trenne dödsfall.

En häst har störtat på grund av tarmvred, en genom brott av 2. halskotan

vid kullridning på ett hinder å övningsfältet och en genom hjärnhypæmi och bristning av blodkärl i bukhålan.

Den sistnämnda hästen, som tillhörde en av regementets officerare, och vid tillfället befanns i dålig kondition, störtade efter en galopp i djup snö.

Allmännast förekommande utvärtes sjukdomar under år 1915 hava, liksom under föregående år, varit olika slag av sår samt böjseneinflammation och hovinflammationer. Dessutom har den smittsamma hudsjukdomen ringorm beklagligt nog förekommit i en mängd fall.

Sår, krosskador och grimskaftskador uppgå till ett sammanlagt antal av 291 mot 309 under år 1914.

Böjseneinflammationer uppgå till 59 fall och visa likaledes ungefär samma siffra som under föregående år. Hovinflammationerna däremot visa en glädjande minskning och hava sjunkit från 127 fall under 1914 till 91 under 1915.

Vad den synnerligen besvärliga och envisa sjukdomen ringorm beträffar, infördes densamma till regementet från tvenne olika håll. Första gången på våren med de nyinköpta hästarne från Uppsalatrakten och andra gången på hösten med de från Frösön anlända årsremoterna.

Kulsprutetroppen och 3. skvadronen, som erhållit de flesta nyinköpta hästarne, blevo först nedsmittade och sedan 5. skvadronen, i vars stallar kulsprutetroppens hästar voro uppställda.

De övriga trenne skvadronerna kunde på våren och sommaren hållas fria från sjukdomen. På 3. skvadronen, som var värst angripen, och där 41 hästar måste sjukskrivas, var sjukdomen fullkomligt utrotad först den 23 augusti.

Vid denna tid anlände årsremoterna från Frösön.

Då intet stallrum fanns tillgängligt inom etablissemetet, måste de inställas i tvenne provisoriskt inredda skjul vid regementets vedgård. Här gingo de i flock till sista veckan av oktober, då de fördelades på de olika skvadronerna och uppflyttades i deras stallar.

Redan vid ankomsten till regementet funnos flere behäftade med ringorm, och dessa uppställdes i sjukstallet. Under vistelsen i det provisoriska remontstallet spred sig sjukdomen snart till nära nog alla hästarna, trots alla försök att hindra dess spridning.

Genom att hästarne gingo lösa om varandra, överfördes sjukdomen direkt från det ena djuret till det andra, vilket tydligt kunde konstateras, därigenom att de flesta fläckarne uppträdde på bogar, bukväggar och lår eller de kroppsdelar, som lättast komma i beröring med varandra vid trängsel.

Vid min återkomst från kommendering till fältövningarne för militärveterinärer i Uppsala den 1 november voro samtliga remonterna uppflyttade i skvadronsstallarna. För att få bukt på sjukdomen, som redan börjat sprida sig till stamhästarna, måste de mest energiska åtgärder vidtagas.

De värst angripna remonterna, på vilka hundratals större och mindre ringormsfläckar förekommo, klipptes med maskinsax och isolerades i spiltstallet. De övriga angripna hästarne uppställdes i särskilda avdelningar i skvadronstallarna, skiljda från de övriga hästarna och under särskilda skötare. All rykt med de elektriska ryktapparaterna inställdes.

Varje häst på regementet tilldelades ett numrerat ryktdon, som efter rykten inlästes av underbefälet på de respektive avdelningarna.

Över sadlar och filtar fördes rullor, och förbjöds allt ombyte av dessa persedlar mellan olika hästar.

Samtliga hästar visiterades dagligen av underbefäl och hovslagare, och order

gavs, att varje misstänkt fläck ovillkorligen skulle uppvisas för undertecknad. De angripna hästarna visiterades dagligen av undertecknad för att konstatera, om nya fläckar uppkommit. Hovslagarna singo föra noggranna förteckningar över fläckarnas plats, uppkomstdatum och antalet gånger de underkastats behandling, för att ingen fläck skulle bli förbigången, eller behandlingen skulle förorsaka sår i huden eller motverka hårutväxten. De angripna djuren ryktades ej, utan tvättades flera gånger i veckan med lysollösning.

Alla persedlar, som varit i beröring med smittad häst, rengjordes och desinficerades grundligt. Vid själva behandlingen användes först grundlig pensling med 10 % salicylsyresprit i två perioder med ungefär 14 dagars mellantid. Sedan brist på salicylsyra å apoteket uppstått, användes »Baranski» salva bestående av Acid. nitric. crud. 20 på Adep. suillus och lanolin Aa 50. Denna salva är synnerligen kraftig, och dödar efter 5 ingnidningar med säkerhet svampbildningen i hårrötterna. Då man ej kan vara fullt säker, att sjukdomen är hävd, förrän nya hår utväxt på samtliga de angripna fläckarna, och dessutom inga nya fläckar under tiden uppstått, är behandlingen synnerligen tidsödande och besvärlig, och fordrar en aldrig slappnande energi hos veterinären, ty varje häst måste flerfaldiga gånger underkastas en ytterst noggrann inspektion, då de små nya fläckarna i den täta hårremmen äro synnerligen svåra att upptäcka i tid.

Genom dessa i system satta åtgärder lyckades det att förhindra sjukdomens vidare spridning, och vid årets slut var sjukdomen i det närmaste utrotad.

Inalles hava 147 hästar varit angripna av ringorm.

Nio av regementets hästar hava måst nedslaktas, därav icke mindre än 7 för benbrott. Fem av dessa frakturer förorsakades av våldsamma sparkar av närstående hästar. En egen tjänstehäst ådrog sig en fraktur å skenbenet på h. b. genom halkning å stallgolvet, och en häst ådrog sig ett komplicerat brott av kronbenet under en lektion i ridhuset. Det senare fallet, som är synnerligen ovanligt, tillgick på följande sätt. Under en kort galopp på stora volten i ridhuset gick en av hästarna i falsk galopp. Då han skulle kasta om till rätt galopp, slog han kotorna emot varandra så häftigt, att han förlorade balansen och snubblade utan att likväl falla. Efter snubblingen kunde hästen ej stödja på benet, och då en fraktur konstaterades, blev hästen omedelbart nedslaktad. Vid obduktionen konstaterades, att det korta och massiva kronbenet var splittrat i trenne större och fyra mindre bitar. Kotbenet däremot var fullkomligt helt.

Sammanlagda antalet sjukdomsfall under år 1915 uppgår till 1 335 och antalet sjukdagar till 21 998 mot 1 300 fall och 18 197 sjukdagar under år 1914.

Under det gångna året hava utförts tolv sträckbränningar för böjseneinflammation och fem för gaffelbandsinflammation, fyra punktbränningar för spatt, en för ringkota, fem för kotbensfissurer och tre för exostoser. Av penetrerande nålbränningar hava 2 utförts för senskidegallor och tre för hygrom.

Genomgående hovspricka har opererats i 16 fall, samt dessutom hava utförts två nackfisteloperationer, en operation för strålkräfta, en operation för extirpation av klitoris och en för spottfistel.

I 1915 års hovslägareskola hava deltagit tio elever, därav tre från främmande regementen. Samtliga utexaminerades såsom hovslagare, därav alla sju regementets egna elever med avgångsbetyget »med beröm godkänd».

Bataljonsveterinärbeställningen, som sedan 11 år stått vakant, har under

hösten tidvis upprätthållits av tvenne till krigstjänstgöring inkommanderade stipendiater i fältveterinärkårens reserv. Under kortare tidsperioder hava dessutom trenne värnpliktiga veterinärer tjänstgjort vid regementet. (*Widerström.*)

Svea artilleriregemente.

Inga smittsamma sjukdomar hava under året förekommit vid regementet. På hösten yppade sig visserligen några fall av feber utan vidare lokalisation såväl bland stam- som lejda hästar, och man hade kunnat vänta, att den i staden rätt spridda erysipelatösa formen av influensa skulle angripa hästbesättningen, men så blev dess bättre icke fallet. Likaledes har regementet undgått lungröta, som enligt uppgift hemsökt annat etablissement. Denna sjukdom har dock icke förekommit inom huvudstaden för övrigt, vilket väl torde förklara regementets gynnsamma ställning i detta fall.

Sjuknumerären har varit synnerligen stor och bland densamma märkes främst det stora antalet tryck- och krosskador samt sår, vilka skador tillsammans uppgå till 479 stycken eller 47 proc. av hela antalet sjukdomsfall som var 1 027. Motsvarande medelprocenttal för de senaste fyra åren utgjorde 38, vadan sålunda en ökning av yttre skador med 9 proc. ägt rum. Av skadorna äro antecknade 158 fall såsom tryckskador eller 33 proc. — Göres en liknande jämförelse mellan tryckskador och hela antalet yttre skador, som här ovan gjorts mellan yttre skador och hela sjuknumerären, så visar det sig, att antalet tryckskador ökats med omkring 14 proc. Antalet är sålunda högst väsentligt större än under de senast föregående åren, och skadornas beskaffenhet synes jämväl vara så tillvida allvarligare, som bland dem märkas 8 fall av mankfistel, vilka vid årets slut hade förorsakat icke mindre än 598 sjukdagar, och ändock äro 4 av dessa fistlar kvarstående under behandling till år 1916. I verkligheten har nog antalet tryckskador varit mycket större än det här upptagna, i det att dels många dylika av lindrigare art icke antecknats i sjukjournalen och dels en mängd säkerligen förekommit bland de hästar, som tillhöra det alltsedan augusti månad 1914 från regementet detacherade batteriet, och varom uppgifter saknas. Förutom de vanliga orsakerna till tryckskador synes mig att hästarnas i allmänhet låga hull och på grund därav mindre goda kondition under året i hög grad medverkat till ovan anmärkta förhållanden.

Genom den nya foderstat, som anbefallts och tillämpats från 1 januari och varigenom en indragning på 20 proc. av foderationen ägt rum, blev hästarnas hull i allmänhet nedsatt; att vid sådant förhållande tryckskador lätt uppstå är en given sak. Det är också en erfarenhet, som man gjort under det pågående kriget, att tryckskador — ofta synnerligen elakartade — lätt uppstå hos magra hästar och att särskilt denna form av yttre skador är den som bland hästarna kräver största antalet offer (Forssell, Svensk veterinärtidskrift, 2 häft. 1916). På en god krigsberedskap beträffande hästmaterialet synes mig sålunda böra ställas den oeftergivliga fordran, att det skall utgöras av välfödda, kraftiga djur i god kondition.

Med det stora hästantal, som numera finnes vid regementet, bliva bristerna med avseende på veterinäravdelningens lokaler allt mer kännbara. Sålunda är sjukstallet alltfjämt i samma otillfredsställande skick, och i den trånga gamla hovbeslagsmedjan äro förhållandena ofta rent olidliga. Den veterinära detaljen vid regementet lider också mycket av nämnda olägenheter. (*Ringdahl.*)

Göta artilleriregemente.

Hälsotillståndet har under 1915 varit ganska gott. Under de sista månaderna uppträdde en del fall av kvarka och halskatarr, men sjukdomen tog icke form av epidemi. Anmärkningsvärt är det stora antal av kolikfall som förekommit, vissa tider 6 å 8 sjukdomsfall om dagen. Som de allra flesta fall dock snart återgått till hälsa, hava de icke influtit i sjukbeskedet.

En del lindrigare sjukdomsfall såsom sår, kontusioner, mugg, laryngiter m. m., vilka visserligen varit föremål för behandling, men vilka ej omöjliggjort hästens användande, äro ej heller upptagna i detsamma. (*Liljeqvist.*)

Vendes artilleriregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna vid regementet har under år 1915 varit tillfredsställande. Antalet sjukdagar kan visserligen tyckas vara något högt, men är detta beroende på att utom det vanliga antalet lejda hästar regementet fått mottaga ett betydligt antal sådana från andra truppförband.

Som vanligt hava de flesta sjukdomsfallen varit yttre skador och åkommor. Av invärtes åkommor har kolik förekommit ovanligt mycket. 75 hästar hava för denna sjukdom eller dess följsjukdomar varit intagna i sjukstall, men ett par hundra lindrigare kolikfall hava nog dessutom behandlats. Det har inte varit så ovanligt, att man på ett dygn haft en 6 å 7 hästar angripna av kolik. Orsaken härtill var, att på grund av brist på havre majs i rätt stor mängd måste användas som ersättningsfoder. Stamhästarne kunde ju så småningom vänjas därvid, men för de lejda hästarne blev den foderordningen allt annat än fördelaktig. Av de hästar, som vi mottagit från andra truppförband, har en hel del varit tämligen underhålliga. Ett par stycken hava måst nedslaktas på grund av vitblodssjuka. Många äro överåriga och hava knappast medels ingivning av arsenik kunnat hållas i kondition. (*Jonsson.*)

Norrlands artilleriregemente.

Sjukdomsförhållandet har under året ej varit det bästa. Påfallande är det stora antal kolikfall (56, därav ett dödsfall), som under året förekommit och detta beroende på den anbefallda utfodringen med majs och vetekli, samt även på hästarnes benägenhet att av de nyinlagda halmbäddarne äta stora mängder halm, varigenom förstoppningskolik lätt uppstår. För att förhindra halmätningen hade de erhållit en foderstat med riklig tillgång på hö och samtidigt har anbefallts vattning, 4 å 5 ggr. dagligen, varigenom förstoppningen även till stor del undviktes. Andra divisionens vinterstall är nu återuppbyggt och synes en del praktiska förändringar blivit vidtagna. Stallgolven, som bestå av cement och makadam, äro lagda i för stark bågform, varigenom halkning vid hästarnas förflyttning från spiltorna ofta inträffar. — Ventilationsanordningarna från stalllets sidoväggar äro ej tillfredsställande, enär ventilen för insläppandet av frisk luft ligger för lågt, och under vintertiden blir dold och tilltäppt av snödrivor. Ventilationstrummorna borde hava förlängts ut genom taket och särskilda ventilationsanordningar för utsläppandet av den varma luften anbringats. (*Söderberg.*)

Norrlands artilleriregementes detachement i Boden.

Hästsjukvården har handhåfts av bataljonsveterinärer och fältveterinärstipendiarer i reserven, som med korta intervaller avlöst varandra. Någon hästsjukrulla har av dessa icke förts utan bifogade hästsjukbesked grundar sig på sjukrulla, förd av härvarande hovslagarunderofficer.

Av denna rulla synes framgå, att hälsotillståndet bland detachementets hästar under året varit i det stora hela gott, smittsamma sjukdomar hava icke förekommit och av invärtes sjukdomar näskatarr i endast fyra fall samt kolik i tolv fall, därav ett med dödlig utgång. De flesta kolikfallen förekommo på hösten vid 9. batteriet och berodde enligt då tjänstgörande veterinärens utredning på dåligt foder, speciellt dålig halm.

Antalet yttre skador samt hästsjukdagar (5 698) synes mig tämligen stort, men torde nog få delvis tillskrivas de mindre gynnsamma här rådande stallförhållandena.
(Hill.)

Upplands artilleriregemente och Skånska husarregementets detachement i Uppsala.

Hälsotillståndet bland hästarna har under året varit mindre tillfredsställande.

Efter ett uppehåll från juni månad 1914, utbröt lungröta åter i februari. Sjukdomen har dock varit av jämförelsevis lindrig beskaffenhet och endast orsakat 2 dödsfall. Med ett undantag ha endast inköpta hästar och remonter varit angripna. Under regementsövningarna förekom ej något fall av lungröta inom etablissementet.

På grund av anbefalld utfodring med underhållig majs, samt på grund av svårigheter att anskaffa fullgott stråfoder, ha kolikfallen varit synnerligen talrika. Sjukdomen har orsakat 20 dödsfall, och av dessa ha åtminstone tvenne kunnat tillskrivas rena foderförgiftningar.

Fodrets dåliga beskaffenhet och den för de inköpta hästarna anbefallda utfodringen med 80 procents ration, ha under årets ansträngande övningar nedsatt hästarna betydligt i hull. I många fall har en förtvinning av ryggmuskulaturen kunnat konstateras. Till följd härav ha manktryck och mankfistlar varit synnerligen talrika och orsakat 1 837 sjukdagar.

Bland företagna operationer kan nämnas en stokastration samt en krubbitaroperation, båda med tillfredsställande resultat, varjämte en filaria i främre ögonkammaren har avlägsnats genom operation. (Johnsson.)

Smålands artilleriregemente.

Hälsotillståndet har varit tämligen gott. Av smittsamma sjukdomar hava förekommit 22 fall av kvarka, fortsättning av under 1914 gängse epizooti. Sjukdagarna utgöra 4.54 % av tjänstgöringsdagarna, denna siffra dock huvudsakligen refererande till tjänstgöringen å garnisonsorten; från utom garnisonsorten förlagt truppförband hava inga uppgifter om sjukdomsförhållandena ingått.

Enär det under 1914 brunna vinterstallet ej förrän långt fram på året åter blev taget i bruk och hästarna måste stå sammanträngda i andra lokaler, hava svårare skador, uppkomna genom sparkar och slag, varit tämligen vanliga.

Kompletteringshästarnes kondition har under en stor del av året varit underhållig och de flesta av dem ej fäldugliga beroende på utfärdade bestämmelser rörande nedsättning i rationen.

Av mera anmärkningsvärda fall kan nämnas bristning av oesophagus, uppkommen genom slag. En häst erhöi i en kolonn en spark mitt på halsen, medförande en obetydligare excoriation och utan att medföra skada på trachea eller muskulaturen, men med tvärbristning av oesophagus, omfattande muskulaturens halva omkrets samt dessutom en längdspricka. Operation gjordes, men skadan för stor för hopp om läkning. En sväljningsakt i samma ögonblick som sparken träffade, kan möjligen förklara bristningen.

Operation för krubbitning har gjorts i sex fall, därav med mindre gott resultat i ett. Operationen har med säkerhet stor praktisk räckvidd. (*Hederstedt.*)

Gottlands artillerikår.

Hälsotillståndet bland de hästar, som denna rapport omfattar, har under året varit i allmänhet gott. Det är huvudsakligen yttre skador och hältor, som behandlats. Ingen smittsam sjukdom har uppträtt. Ett märkligt dödsfall är att anteckna på en årsremont, som efter upprepade lindrigare kolikanfall slutligen dog i denna sjukdom den 5 juni. Obduktionen visade en från främre krösarteren utgående huvudstor svulst, hängande i en 34 cm. lång stjälk; omkring denna stjälk hade en tunntarmslinga slagit en fast knut. En stambäst slaktades på grund av lårbensfraktur.

I hovbeslagsskolan, som börjades i april, avlades den 10 november examen av fem elever, därav en från Gottlands infanteriregemente. I skolan har frivilligt en sergeant från I. 27 deltagit. (*Ahlgren.*)

Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Boden.

Hälsotillståndet hos hemmavarande hästkongent synes hava varit gott. Det stora antalet sjuka utan diagnos beror på, att tillgängliga rullor upptaga djuren som sjukskrivna utan att angiva sjukdomsorsaken.

Enligt uppgift hava flertalet av de döda och dödade hästarna dött eller dödats, då de varit utackorderade. Siffran förefaller betydande. Samtliga de avgångna hästarna äro utskrivna sådana. Regimentets stallförhållanden äro mycket otillfredsställande. (*Hill.*)

Positionsartilleriregementet.

Under det gångna året har hälsotillståndet bland hästarna icke varit tillfredsställande; 26 ganska allvarsamma kolikfall äro att anteckna. Detta förhållande står otvivelaktigt i samband med den utfodring, som regementet varit tvunget att använda, då stora givor majs och kli måste ersätta den förminskade havre- och hömängden.

Bland sjukdomsfall av större intresse torde följande vara värt att närmare beskrivas. Det gällde en lejd häst, som ådrog sig ett spiktramp å ena bakbenet. Hältan var från början ganska höggradig. Spiktrampet behandlades på vanligt

sätt. Efter omkring 8 dagars tid uppstod å samma bakben en spänd och mycket ömmande tendosynovit i böjarnes gemensamma nedre senskiva åtföljd av hög feber. Som det låg tydligt för handen, att jag här hade att göra med en purulent synovit, blev senskidan öppnad. En stor mängd var uttömdes och spolning med väte-superoxidlösning företogs. Temperaturen sjönk och hästen började att bättre kunna stödja på benet. Tre dagar efteråt försämrades tillståndet. Hög feber inställde sig ånyo. Hästen som under tiden varit placerad i hängmatta, kunde ej stödja på benen, utan blev hängande slappt i mattan. Som jag nu ansåg fallet hopplöst, blev hästen nedslaktad. Vid obduktionen påträffades inflammatoriska härdar med abscesser i lungorna. Dessa abscesser ha naturligen på metastatisk väg sin upprinnelse från spiktrampet. Dylik komplikation till spiktramp torde vara en sällsynt företeelse.

En häst med elakartad bihålekatarr har efter upprepade, resultatlösa radikaloperationer måst som obotlig nedslaktas. (*Kruse.*)

Svea ingenjörkår.

Hälsotillståndet bland hästarna vid kåren under år 1915 kan sägas hava varit synnerligen gott. Antalet sjukdagar utgör endast 2.75 % av antalet hästtjänstgöringsdagar. Inga smittsamma sjukdomar hava förekommit och av invärtes åkommor endast några få fall av halsinflammation samt 8 fall av kolik, därav 3 med dödlig utgång. I övrigt hava sjukdomsfallen mest varit av utvärtes beskaffenhet såsom sår och kontusioner samt hältor mest orsakade av lidanden i senor, ledgångar och hovar.

Utom de tre ovannämnda dödsfallen av kolik har en lejd häst med döden avgått på grund av kärldistning (ruptura aortæ), två nedslaktats för benbrott samt fem utrangerats på grund av ålder och obotliga åkommor. Två stamhästar hava blivit brända för senlidanden och en opererad för bindvävsknutor i sadelstäderna. Samtliga ingrepp hava lämnat gott resultat. (*Arenander.*)

Göta ingenjörkår.

Hälsotillståndet bland hästarna har under året varit synnerligen gott. Ingen smittsam sjukdom har förekommit. Det är huvudsakligen utvärtes åkommor, som kommit under behandling. Tryckskador och sår hava som vanligt förekommit rikligt, och i många fall givit anledning till delvis ersättning, ofta utan att det ersatta djuret varit sjukrapporterat. (*Sandberg.*)

Fälttelegrafkåren.

Hälsotillståndet bland hästarna kan under år 1915 betecknas såsom synnerligen tillfredsställande. Inga smittsamma sjukdomar hava förekommit och av invärtes åkommor endast några lindrigare fall av näskatarr, halsinflammation och kolik. I övrigt hava sjukdomsfallen mest varit av utvärtes beskaffenhet såsom sår och kontusioner samt hältor mest orsakade av lidanden i senor, ledgångar och hovar. (*Arenander.*)

Bodens ingenjörkår.

Smittsamma sjukdomar hava icke förekommit. Med undantag av ett med dödlig utgång slutande fall av bukhinneinflammation, inskränka sig sjukdomarna till yttre skador. (*Hill.*)

Svea trängkår.

Hälsotillståndet bland kårens hästar har i stort sett varit gott. Inga sjukdomsfall av extraordinärt intresse hava förekommit.

På grund av den primitiva uppställningen av de nyinköpta hästarna och härav följande mycket ofördelaktiga sanitära förhållandena, har detta hästmateriel högst väsentligt nedsatts i kondition. Jag har gjort upprepade framställningar om olägenheternas avhjälpande, men utan resultat. Tvärtom har vid kåren inkvarterats ännu flera hästar (Plutonchefskursen) med 31 hästar, detta ökande de redan förut prekära förhållandena.

Jag anser det fara värt, att om denna sakernas ställning fortfar, hästarna småningom förstöras. (*Berg.*)

Anm. Ändring blev efter ingången rapport vidtagen.

Göta trängkår.

Hälsotillståndet bland hästarna har i allmänhet varit gott, så till vida att ingen farsot förekommit.

Vad särskilt de inköpta hästarna angår, har på grund av stall och utfodringsförhållanden tillståndet varit mindre tillfredsställande. Den foderstat, som är fastställd för arméns stambästar, är ju i vanliga fall tillräcklig, ehuru ej överflödande. Den är dock ej tillräcklig för inköpta draghästar, som installats i kalla vagnbodar. Då djuren dessutom långa tider ej fått mer än 80 procent av den redan förut knappt tilltagna rationen, har resultatet visat sig dels däri, att hullet på alla är under det normala och på en del rent av dåligt.

Vid utfodringsstillfällena äro djuren glupska och söka för närmaste grannar freda sitt mål genom att sparkas och bitas. Sår och kontusioner hava blivit följden och antalet sjukdagar för dessa båda åkommor har gått upp till den höga siffran 1 840.

Kolikfall hava ofta inträffat, och orsaken anser jag i de flesta fall hava varit förkylning, beroende på att djuren måst ligga på kalla marken, sedan de ätit upp ströbalmen. Då patienterna lindats med filter och flyttats till en box i stam- eller sjukstallet har hälsa snart återinträtt. (*Sandberg.*)

Norrlands trängkår.

Hälsotillståndet bland hästarna vid Norrlands trängkår har under år 1915 varit tämligen gott. Förutom smittsam munsjuka har någon infektionssjukdom bland hästarna vid trängkåren under nämnda år ej förekommit. — De talrikast förekommande åkommorna hava varit bleksot, kolik, tryckskador, sår, mugg, inflammationer i hovens läderhud och bortsliten bärrand. (*Setterbom*)

Skånska trängkåren.

Under det gångna året har hälsotillståndet bland hästarna varit gott. Visserligen har antalet sjukdagar ökats betydligt sedan föregående år, men får detta tillskrivas, att antalet hästtjänstgöringsdagar ökats i ungefär motsvarande grad.

(*Wolke.*)

Västmanlands trängkår.

Hälsotillståndet bland kårens hästar har under året varit ganska gott.

Ett fall av stelkramp har förekommit, där fullständig munläsa inställde sig strax i sjukdomens början och där infektionsporten icke kunde påvisas. Då inga utsikter förefunnos för att hästen skulle förbättras, nedslaktades den.

I april månad insjuknade några av 2. kompaniets draghästar i kvarka, vilken sjukdom dock visade sig ganska godartad. Den inskränkte sig till 5 fall, då de smittade hästarna omedelbart isolerades och de hästar, vilka stått i samma stall som »kvarkhästarna», någon tid icke fingo komma i beröring med kårens övriga hästar. Dessutom insjuknade flera hästar i svalginflammation med hög feber, men inga bölder uppstodo, trots att lymfkörtlarne voro något ansvällda. Även dessa hästar blevo isolerade.

En dag, under det 1. kompaniet var ute på én längre övningsmarsch, dog plötsligt en lejd häst utan föregående sjukdom och vid uppslaktning befanns bukhålan fylld av blod, vadan ett större kärl i bukhålan måste ha spontant brutit.

Flera kolikfall med förstoppning i grovtarmarne, vilkas uppkomst jag tillskriver majsutfodringen, hava förekommit, de flesta dock av lindrig beskaffenhet och snart övergående, en del hava dock varat ända till två dagar.

I övrigt hava inga mera ovanliga eller eljest anmärkningsvärda sjukdomsfall förekommit. (*Larson.*)

Östgöta trängkår.

Hälsotillståndet bland kårens stamhästar har varit gott. Den från föregående år kvarstående, för pipande kvickdrag opererade hästen friskskrevs efter fyra månaders vila och visade betydande förbättring, så att den utan olägenhet kunde ridas även i hastiga takter, då däremot förut högggradigt väsljud framkom redan vid trav. Mindre tillfredsställande kan tillståndet bland de inköpta hästarna sägas ha varit. Uppställningen i provisoriskt inrett stall, där utrymmet varit för litet, har haft till följd, att hästarna genom bett och slag tillfogat varandra ofta rätt betydande skador, som förorsakat många sjukdagar och i två fall tvingat till hästarnas nedslaktning. Av samma orsak har förtärandet av fodret ej kunnat ske tillräckligt ostört, utfodringen har försiggått under stor oro och slagsmål bland hästarna, varvid givetvis en del foder spillts, och då dessutom den till kåren lämnade havren tidvis ej varit av fullgod beskaffenhet — den var oren och bestod av små tunna korn med liten kärna — och hästarna största delen av året stått på utfodring uppgående till 80 procent av normalrationsstaten, har följden varit, att de fallit i hull och konditionen har ej varit tillfredsställande. Vanligast förekommande åkommor har varit sår, tryckskador och kontusioner. Några smittsamma sjukdomar ha ej alls förekommit. (*Morén.*)

Utnäslöts remontdepå.

Bland infektionssjukdomar har kvarkan som vanligt förekommit i ett flertal fall. Den har uppträtt ganska svårartat, antagligen beroende på den kalla och regniga väderleken. Ett större ledsår å knäleden v. b. gick till hälsa under spolning med perhydrol och jodpensling. (*Bengtson.*)

Frösö remontdepå.

Hälsotillståndet bland hästarna har ej varit det bästa. Orsakerna härtill torde vara att söka i de ogynnsamma klimatförhållandena under så gott som hela året, särskilt sommaren och vintern. Den förra var genomgående kall och regnig, och att gräsväxten blev så pass givande som den var, var sannerligen ej vädrets förtjänst. Mot alla olägenheter därav kan uppletas en enda fördel: den tydliga decimeringen av de flygande hudparasiterna, vadan hästarna mera i lugn kunde tillgodogöra sig betesgångens magra frukter. Vintern kom helt hastigt med stark kyla och väldiga snöfall, vilket fortsatte att inverka ogynnsamt på hästarnas naturliga utveckling. En stor del tycktes tidtals ha stannat i växten.

Genom dessa ogynnsamma yttre omständigheter var jordmänen utmärkt för årets dess bättre enda smittsamma sjukdom, kvarkan. Den var redan från början av elakartad natur; djuren hade föga motståndskraft, och sjukdomen yttrade sig i osedvanligt många fall som allmäninfektion. Sjukdomens duration var ock betydligt längre än under normala år. I likhet med föregående år användes serum vid dess behandling. Var resultatet av detta profylaktiska samt ännu mera dess terapeutiska verkan synnerligen gott år 1914, lämnade det oss 1915 ingen hjälp mot sjukdomen, ja, särskilt i slutet av epizootien kunde t. o. m. försämring konstateras efter seruminfektion (giftverkan?). Abscesserna blevo mindre, men så mycket flera, uppträdande på de mest olika kroppsdelar, samt stundom innehållande ett tunnflytande, brunaktigt var.

Detta serum, bekommet från danska statens serumlaboratorium (dylikt serum framställes ej i Sverige, då efterfrågan är ringa), var tydligen antingen ej nog polyvalent för Frösö-epizootien, eller ock hade det under förvaringen eller transporten undergått förändringar, varigenom dess verkan omintetgjorts. — Senare gjorda försök tala för det sista antagandets riktighet. Kvarks serum borde ej utlämnas utan datum- och beteckning samt ej utan angivande av tid, varunder det är verksamt. Uppfyller detta villkor, tror jag emellertid fortfarande på nyttan av dess användning vid kvarksjukdomens bekämpande.

Trots sjukdomens elakartade natur, krävde densamma dock blott ett offer. Hos denna häst hade utbildat sig en abscess i krösroten, som tidtals orsakade upphörd peristaltik och kliniskt hänfördes till intermittent kolik, samt slutade i purulent bukhinneinflammation och död.

Den i förra årsberättelsen omnämnda hästen med indurerad genomgående hasgalla, blev under vårvintern allt sämre, varför jag tillstyrkte nedslaktning av densamma.

Bland de remonter, som anlände i juni till Östersund för vidare transport till depån, befanns en vid framkomsten död (obduktion utförd och protokoll avlämnat den 12 juni; dödsorsak hjärtsäcks-, njur- och blåsinflammation) samt en annan med utstunget öga — penetrerande sår i hornhinnan. Detta senare är emellertid

läkt, men genom en skrumpnande ärrbildning snett över hornhinnan är nog synen å ögat praktiskt taget borta.

Av andra sjukdomar hava kroppsskador och sår enligt vanligheten varit de oftast förekommande, med undantag av ett fall av kronisk torr inflammation i bakre delen av hasleden, vilken torde för framtiden komma att vanprydas av en uppdrivning (harspatt), ha de alla varit av övergående art.

Ett fall av krubbitning har under året behandlats operativt enligt Forsells metod, utförd av distriktsveterinär H. Östberg i Mörsil, som av undertecknad med depåchefens tillåtelse tillkallats såsom rutinerad operatör. Operationen gick väl; efter jämnt en månads efterbehandling släpptes hästen bland de övriga som fullt återställd efter det kolossala kirurgiska ingreppet; och något återfall av krubbitning har ännu ej förmärkts. Egendomligt nog är konturstörandet å halsen efter operationen ringa eller intet.

Vid mönstringarna under året inför depåchefen har jag på kallelse av honom biträtt. Hästarnas kondition och utveckling har därvid konstaterats ej alltid vara den bästa. Extrafoder har därför under året måst mera rikligt användas.

Depåns veterinärutredning, som i min närvaro inventerades i slutet av året, har ökat med en ny, mera praktisk kloroformeringsmask, och är tillräcklig och oklanderlig. (*Frykholm.*)

Herrevadsklosters remontdepå.

Hälsotillståndet bland remonterna på Herrevadsklosters remontdepå har under år 1915 varit synnerligen gott. Den sedvanliga, årligen återkommande kvarkan bland de nyinköpta remonterna under betestiden var under året ej så svårartad som under föregående år. En del sår och kontusioner, de flesta av helt lindrig beskaffenhet, hava förekommit, bland dem nittion antecknade fall av sticksår av träpinnar och trädrötter under betestiden. En remont måste nedslaktas vid Vittskövle på grund av sviterna efter sår å bogen.

Som totalomdöme kan sägas, att remonterna under hela år 1915 varit i synnerligen god kondition. (*Follin.*)

Björnö remontdepå.

Hälsotillståndet bland remonterna har under år 1915 varit utomordentligt gott och utgör ett av de bästa år, sedan depån förlades till Björnö. De sjukdomsfall, som kommit under behandling, hava som vanligt mestadels varit orsakade genom slag av andra hästar. (*Almgren.*)

TABELLER

RÖRANDE HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN VID ARMÉN

Tab. 1. Tablå över trupp-

1	2	3	4	5	6	7
D e b e t						
	Reser- vation från år 1914 kronor	1915 års anslag kronor	Extra upp- börd kronor	Extra anvis- ningar kronor	Summa kronor	Brist till år 1916 kronor
I. arméfördelningen.						
1 Karlskrona grenadjärregementet.....	—	2 568'78	9 854'17	—	12 422'95	914'31
2 Kronobergs regemente.....	1 616'77	2 756'99	6 081'70	—	10 455'46	—
3 Hallands regemente.....	1 585'90	3 230'93	7 769'85	—	12 586'68	—
4 Norra skånska infanteriregementet	4 073'06	2 971'91	6 070'90	—	13 115'87	852'43
5 Södra skånska infanteriregementet	3 289'07	5 798'39	4 918'29	1 369'88	15 373'63	1 502'29
6 Skånska husarregementet i Helsingborg	369'92	1 676'15	983'45	—	3 029'52	553'22
7 Skånska husarregementet i Landskrona	587'04	1 967'26	576'70	—	3 131'00	—
8 Skånska dragonregementet.....	5 363'67	2 585'22	2 705'43	—	10 654'32	—
9 Kronprinsens husarregemente	1 037'03	1 762'44	3 395'68	—	6 195'15	—
10 Wendes artilleriregemente	2 697'12	3 854'65	3 323'92	—	9 875'69	—
11 Skånska trängkåren.....	1 502'63	2 844'69	2 372'52	—	6 719'84	322'90
II. arméfördelningen.						
12 Första livgrenadjärregementet	3 141'24	3 164'83	4 020'46	—	10 326'53	—
13 Andra livgrenadjärregementet	2 444'57	2 759'42	3 251'04	—	8 455'03	—
14 Jönköpings regemente.....	2 814'66	2 923'90	6 089'38	—	11 827'94	—
15 Kalmar regemente	3 048'15	2 898'70	4 798'95	—	10 745'80	—
16 Smålands husarregemente	918'15	1 743'46	1 356'83	—	4 018'44	—
17 Smålands artilleriregemente	62'47	2 447'67	2 174'82	—	4 684'96	1 485'02
18 Östgöta trängkår	2 545'17	2 873'43	4 385'43	17 365'66	17 169'69	—
19 Volontärskolan i Norrköping.....	233'10	553'33	900'00	—	1 686'43	—
III. arméfördelningen.						
20 Västgöta regemente	1 727'65	3 456'12	9 087'20	—	14 270'97	—
21 Skaraborgs regemente	3 672'85	3 321'96	8 690'05	—	15 684'86	—
22 Älvsborgs regemente	2 247'23	3 456'78	10 900'05	—	16 604'06	—
23 Bohusläns regemente	3 926'84	3 929'81	9 573'77	2 000'00	19 430'42	—
24 Livregementets husarer	617'01	1 673'28	991'46	—	3 281'75	—
25 Göta artilleriregemente	2 292'96	2 705'69	3 303'92	260'12	8 562'69	—
26 Boden—Karlsborgs artilleriregemente ...	1 169'41	1 182'99	2 091'44	—	4 443'84	—
27 Göta ingenjörkår	1 540'58	2 099'74	2 643'97	—	6 284'29	—
28 Göta trängkår	3 912'49	2 888'70	4 743'98	17 716'68	19 261'85	—
29 Volontärskolan i Karlsborg	19'96	458'29	—	—	478'25	50'47

¹ Värdet av till truppförband översänd materiel.

sjukvårdsanslaget år 1915.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
K r e d i t				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad per man och dag i öre										
Brist från år 1914 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1916 kronor		Naturav- riden	Förbr. materiel	Nyanskaffning	Underhåll	Tvätt	Medikamenter	Transp.-kostn.	Diverse	Utgifter för epidemier	Summa kostnad	
1 686'41	11 650'85	13 337'26	—	806 640	0'26	0'04	0'02	0'03	0'07	0'51	0'02	0'02	0'47	1'44	1
—	9 116'22	9 116'22	1 339'24	653 035	0'35	0'05	0'07	—	0'05	0'69	0'10	0'01	0'07	1'39	2
—	8 117'80	8 117'80	4 468'88	781 754	0'28	0'01	0'06	0'04	0'04	0'52	0'01	0'01	0'06	1'03	3
—	13 968'30	13 968'30	—	640 951	0'49	0'04	0'16	0'08	0'16	0'50	0'07	0'65	0'02	2'17	4
—	16 875'92	16 875'92	—	950 290	0'42	0'01	0'04	0'01	0'05	0'94	0'04	0'02	0'22	1'77	5
—	3 582'74	3 582'74	—	217 891	0'35	—	0'05	0'05	0'06	0'55	0'03	0'01	0'54	1'64	6
—	2 134'62	2 134'62	996'38	164 886	0'24	—	0'19	—	0'10	0'65	0'04	—	0'07	1'29	7
—	3 066'60	3 066'60	7 587'72	384 647	0'18	0'04	0'21	0'04	0'13	0'20	—	0'03	0'02	0'80	8
—	3 879'04	3 879'04	2 316'11	347 939	0'07	0'12	0'14	0'04	0'03	0'58	0'01	0'01	0'11	1'11	9
—	7 612'12	7 612'12	2 263'57	493 040	0'51	0'02	—	0'03	0'05	0'80	0'01	0'01	0'11	1'54	10
—	7 042'74	7 042'74	—	218 839	1'68	0'06	0'37	0'40	0'12	0'43	0'08	0'03	0'04	3'21	11
—	9 145'17	9 145'17	1 181'36	592 795	0'27	0'02	0'15	0'05	0'08	0'76	0'02	0'08	0'16	1'54	12
—	5 612'55	5 612'55	2 842'48	502 274	0'49	0'01	0'10	0'08	0'06	0'32	0'04	0'01	—	1'11	13
—	10 927'08	10 927'08	900'86	663 191	0'56	0'04	0'30	0'03	0'06	0'50	0'03	0'03	0'09	1'64	14
—	7 912'32	7 912'32	2 833'48	600 762	0'29	0'01	0'12	0'04	0'23	0'51	0'05	0'01	0'05	1'31	15
—	3 465'68	3 465'68	652'76	245 196	0'32	0'03	0'12	0'02	0'11	0'78	—	0'02	0'01	1'41	16
—	6 169'98	6 169'98	—	363 809	0'35	0'03	0'09	0'09	0'15	0'52	0'01	0'03	0'42	1'69	17
—	15 002'79	15 002'79	2 166'90	202 730	0'90	0'06	0'33	0'5	0'15	0'80	0'06	0'12	—	2'77	18
—	1 594'75	1 594'75	91'68	55 333	0'53	0'04	0'02	0'02	0'14	1'98	—	0'01	0'14	2'88	19
—	7 035'27	7 035'27	7 235'70	557 085	0'23	0'03	0'05	0'02	0'08	0'56	0'04	0'14	0'11	1'26	20
—	10 728'17	10 728'17	4 956'69	854 602	0'21	0'04	0'02	0'06	0'04	0'68	0'03	0'04	0'13	1'25	21
—	8 569'59	8 569'59	8 034'47	836 335	0'08	0'03	0'01	0'01	0'04	0'53	0'04	0'06	0'22	1'02	22
—	18 701'35	18 701'35	729'07	963 397	0'56	0'04	0'34	0'08	0'67	0'72	0'05	0'06	0'02	1'94	23
—	2 181'99	2 181'99	1 099'76	221 846	0'11	0'04	0'06	0'11	0'08	0'52	0'02	0'03	0'01	0'98	24
—	4 534'04	4 534'04	4 028'65	451 943	0'22	0'02	0'24	0'02	0'08	0'39	0'01	0'02	—	1'00	25
—	1 894'40	1 894'40	2 549'44	258 296	0'12	0'01	—	—	—	0'55	0'03	0'01	—	0'73	26
—	3 041'90	3 041'90	3 242'39	334 971	0'15	0'01	0'01	0'01	0'02	0'62	0'01	0'01	0'06	0'90	27
—	16 620'52	16 620'52	2 641'33	196 221	0'18	0'01	0'68	0'86	0'32	1'78	0'13	0'20	0'08	4'58	28
—	528'72	528'72	—	51 116	0'08	0'03	0'01	0'01	—	0'70	0'14	0'06	—	1'03	29

1	2	3	4	5	6	7
D e b e t						
	Reser- vation från år 1914 krönor	1915 års anslag krönor	Extra upp- börd krönor	Extra anvis- ningar krönor	Summa krönor	Brist till år 1916 krönor
IV. arméfördelningen.						
1 Svea livgarde	1 019'70	4 643'80	7 874'54	—	13 538'04	—
2 Göta livgarde	1 524'12	4 837'68	8 276'37	—	14 638'17	2 305'52
3 Livregementets grenadjärer	3 244'65	4 115'39	8 104'56	—	15 464'60	14'84
4 Södermanlands regemente	2 580'05	2 251'95	5 551'86	—	10 383'86	—
5 Vaxholms grenadjärregemente	154'76	2 419'62	4 562'43	—	7 136'81	—
6 Livgardet till häst	468'02	1 674'79	1 407'79	—	3 550'60	121'18
7 Svea artilleriregemente	1 589'90	2 734'88	2 802'73	—	7 127'51	—
8 Positionsartilleriregementet	—	1 347'38	790'74	—	2 138'12	1 653'21
9 Svea ingenjörkår	760'93	1 910'00	2 788'71	—	5 459'64	—
10 Fälttelegrafkåren	1 439'79	1 217'91	1 293'93	—	3 951'63	—
11 Svea trängkår	104'79	2 576'04	2 058'06	¹ 1 614'01	21 252'90	—
V. arméfördelningen.						
12 Upplands infanteriregemente	3 076'23	5 511'60	7 718'02	—	16 305'85	—
13 Dalregementet	2 441'42	3 142'29	4 448'84	—	10 032'55	—
14 Västmanlands regemente	2 999'87	3 550'65	7 339'70	—	13 890'22	—
15 Värmlands regemente	1 140'71	4 962'74	5 145'41	—	11 248'86	—
16 Livregementets dragoner	—	1 740'46	1 463'77	—	3 204'23	250'24
17 Upplands artilleriregemente	1 140'13	3 109'32	2 691'51	—	6 940'96	1 065'92
18 Västmanlands trängkår	1 459'34	2 865'23	1 753'48	¹ 6 852'35	12 930'40	4 514'91
VI. arméfördelningen.						
19 Hälsinge regemente	2 702'88	3 311'34	7 778'19	—	13 792'41	—
20 Västerbottens regemente	2 194'96	3 497'44	7 826'48	—	13 518'88	—
21 Jämtlands fältjägarregemente	2 541'36	5 501'51	5 819'55	—	13 862'42	169'41
22 Västernorrlands regemente	1 986'21	3 046'62	8 170'55	—	13 203'38	—
23 Norrlands dragonregemente	197'49	1 772'38	11'90	—	2 540'37	591'52
24 Norrlands artilleriregemente, I. och II. divisionerna	1 495'63	1 321'92	1 720'88	—	4 538'43	126'55
25 Norrlands trängkår	330'91	2 251'32	1 671'10	¹ 5 911'96	10 216'41	—
Bodens trupper.						
26 Norrbottens regemente	—	3 925'06	7 847'05	—	11 772'11	—
27 Norrlands artilleriregementes det. i Boden	—	983'28	2 240'55	—	3 223'83	—
28 Boden—Karlsborgs art.-reg:t det. i Boden	292'39	1 212'41	5 483'11	—	6 987'91	—
29 Bodens ingenjörkår	2 184'13	899'93	1 029'44	—	4 113'50	—

¹ Värdet av till truppförband översänd materiel.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
K r e d i t				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad per man och dag i öre										
Brist från år 1914 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1916 kronor		Naturavården	Förbr. materiel	Nyanskaffning	Underhåll	Tvätt	Medikamenter	Transp.-kostn.	Diverse	Utgifter för epidemier	Summa kostnad	
—	12 950 97	12 950 97	587 07	901 598	0 23	0 07	0 02	0 03	0 06	0 88	0 03	0 01	0 10	1 43	1
—	16 943 69	16 943 69	—	949 598	0 66	0 01	—	0 02	0 09	0 69	0 03	0 02	0 26	1 78	2
—	15 479 44	15 479 44	—	877 264	0 51	0 05	0 09	0 05	0 05	0 95	0 02	0 03	0 01	1 76	3
—	8 018 72	8 018 72	2 365 14	566 323	0 24	0 01	0 13	0 04	0 12	0 70	0 06	0 03	0 08	1 41	4
—	5 230 23	5 230 23	1 906 58	518 393	0 19	0 08	0 06	0 07	0 09	0 43	0 05	0 04	—	1 01	5
—	3 671 78	3 671 78	—	239 646	0 35	0 04	—	0 08	0 11	0 57	0 02	0 01	0 40	1 53	6
—	3 783 46	3 783 46	3 344 05	421 115	0 14	0 02	0 03	0 03	0 05	0 57	0 03	0 01	0 02	0 90	7
1391 88	3 791 33	3 791 33	—	180 177	0 13	—	—	—	0 06	0 77	0 01	0 01	0 35	1 33	8
—	3 761 69	3 761 69	1 697 95	337 540	0 35	0 03	0 12	0 02	0 06	0 45	0 03	0 04	0 01	1 11	9
—	1 546 37	1 546 37	2 405 26	171 898	0 41	—	—	0 01	0 07	0 36	—	—	0 05	0 90	10
—	20216 19	20 216 19	1 036 71	197 129	0 26	0 07	0 21	0 11	—	1 02	0 06	0 10	0 01	1 84	11
—	15 210 77	15 210 77	1 095 08	856 238	0 22	0 06	0 05	0 07	0 07	0 58	0 01	0 12	0 59	1 77	12
—	8 700 76	8 700 76	1 331 79	610 481	0 36	0 04	0 01	0 03	0 01	0 52	—	0 03	0 42	1 42	13
—	5 453 60	5 453 60	8 436 62	788 496	0 18	0 02	0 12	0 05	—	0 29	0 01	0 01	—	0 69	14
—	7 507 98	7 507 98	3 740 88	665 008	0 35	0 04	0 12	0 02	0 07	0 44	0 04	0 05	—	1 13	15
410 87	3 454 47	3 454 47	—	247 849	0 15	0 06	—	0 01	0 11	0 80	0 02	0 02	0 06	1 23	16
—	8 006 88	8 006 88	—	472 680	0 37	0 02	0 04	0 03	0 05	1 11	0 01	0 03	0 03	1 69	17
—	17 445 31	17 445 31	—	193 811	0 38	0 07	0 21	0 64	0 24	1 91	0 03	0 08	0 94	4 50	18
—	10 911 44	10 911 44	2 880 97	790 861	0 18	0 06	0 31	0 07	0 03	0 64	0 03	0 03	0 03	1 38	19
—	9 097 77	9 097 77	4 421 11	812 305	0 31	0 11	0 05	0 01	0 07	0 51	0 03	0 02	0 01	1 12	20
—	14 031 83	14 031 83	—	835 016	0 51	0 05	0 11	0 03	0 10	0 85	0 01	0 01	0 01	1 68	21
—	12 262 61	12 262 61	940 77	749 562	0 58	0 03	0 11	0 03	0 14	0 70	0 01	0 03	—	1 63	22
—	3 131 89	3 131 89	—	205 168	0 17	0 05	0 01	0 02	0 12	1 07	0 07	0 01	—	1 52	23
—	4 664 98	4 664 98	—	225 766	0 36	0 08	0 08	0 03	0 02	1 43	0 04	0 02	—	2 06	24
—	9 842 98	9 842 98	373 43	169 765	0 63	0 12	0 14	0 35	0 14	2 20	0 08	0 06	0 02	3 74	25
46 73	8 373 00	8 373 03	3 399 11	919 336	0 31	0 01	0 01	0 02	0 03	0 42	0 03	0 01	0 07	0 91	26
496 44	2 370 11	2 370 11	853 72	166 174	0 15	0 01	0 01	0 03	0 03	0 80	0 03	0 06	—	1 12	27
—	1 848 73	1 848 73	5 139 18	204 114	0 46	0 01	0 01	—	0 07	0 34	—	0 01	—	0 90	28
—	1 314 66	1 314 66	2 799 14	144 085	0 31	0 01	—	0 01	0 15	0 43	—	—	—	0 91	29

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
Inskrivna				På 100 prövade blevo									
Utan personlig installatörs	Närvarande		Summa inskrivna	icke inskrivna			inskrivna				Summa		
	Vapenföra			Frikallade	Uppskov	I allt	All vapentjänst ¹	Viss vapentjänst	Icke vapenför	I allt			
	I all vapentjänst	I viss vapentjänst											
205	5 765	32	726	6 728	10'80	7'56	18'36	72'44	0'39	8'81	81'64	100'00	1
103	4 191	34	516	4 844	10'34	9'88	20'22	70'73	0'56	8'49	79'78	100'00	2
239	5 375	82	508	6 204	7'28	8'95	16'23	75'80	1 11	6'86	83'77	100'00	3
206	5 154	19	629	6 008	8'15	8'52	16'67	74'35	0'26	8'72	83'33	100'00	4
52	4 840	34	689	5 615	10'70	10'03	20'73	69'06	0'48	9'73	79'27	100'00	5
172	5 973	56	709	6 910	9'61	9'58	19'19	71'88	0'66	8'27	80'81	100'00	6
—	286	—	47	333	5'35	0'85	6'20	80'56	—	13'24	93'80	100'00	7
977	31 584	257	3 824	36 642	9'44	8'98	18'42	72'50	0'57	8'51	81'58	100'00	
109	658	4	167	938	19'55	14'25	33'80	54'13	0'28	11'79	66'20	100'00	8
58	441	2	93	594	15'55	24'87	40'42	50'05	0'20	9'33	59'58	100'00	9
215	937	13	149	1 314	11'79	15'45	27'24	63'79	0'72	8'25	72'76	100'00	10
29	639	3	172	843	16'33	18'42	34'75	51'71	0'23	13'31	65'25	100'00	11
16	528	4	169	717	11'81	29'37	41'18	44'63	0'33	13'86	58'82	100'00	12
140	1 026	5	153	1 324	11'31	21'24	32'55	59'41	0'25	7'79	67'45	100'00	13
—	13	—	4	17	24'00	8'00	32'00	52'00	—	16'00	68'00	100'00	14
567	4 242	31	907	5 747	14'09	20'00	34'09	55'15	0'36	10'40	65'91	100'00	
—	161	1	—	162	—	—	—	99'38	0'62	—	100'00	100'00	15
—	84	—	2	86	—	—	—	97'67	—	2'33	100'00	100'00	16
—	85	1	2	88	—	—	—	96'59	1'14	2'27	100'00	100'00	17
—	214	1	1	216	—	—	—	99'08	0'46	0'46	100'00	100'00	18
—	87	1	—	88	—	—	—	98'86	1'14	—	100'00	100'00	19
—	86	—	—	86	—	—	—	100'00	—	—	100'00	100'00	20
—	5	—	—	5	—	—	—	100'00	—	—	100'00	100'00	21
—	722	4	5	731	—	—	—	98'77	0'55	0'68	100'00	100'00	
314	6 584	37	893	7 328	11'89	8'40	20'29	70'24	0'38	9'09	79'71	100'00	22
161	4 716	36	611	5 524	10'94	11'86	22'80	68'17	0'50	8'53	77'20	100'00	23
454	6 397	96	659	7 606	8'09	10'12	18'21	73'67	1'03	7'09	81'79	100'00	24
235	6 007	23	802	7 067	9'17	9'77	18'94	71'60	0'26	9'20	81'06	100'00	25
68	5 455	39	858	6 420	10'75	12'73	23'48	65'83	0'46	10'23	76'52	100'00	26
312	7 085	61	862	8 320	9'85	11'66	21'51	69'78	0'58	8'13	78'49	100'00	27
—	304	—	51	355	6'49	1'30	7'79	78'96	—	13'25	92'21	100'00	28
1 544	36 548	292	4 736	43 120	10'07	10'62	20'69	70'06	0'54	8'71	79'31	100'00	

hava här helt och hållet förts till denna grupp.

Tab. 3. Översikt av kassationsorsaker vid läkarbesikt-

20-

1	2	3						
		Därav frikallade på grund						
		Bildnings- och utvecklingsfel			Kroniska infektions-sjukdomar		Konstitutionella sjukdomar	Sinnessjukdomar
		Fortfarande allmän svaghet	Övriga bildnings- och utvecklingsfel	Övriga bildnings- och utvecklingsfel	Tuberkel-sjukdom	Övriga kron. infektions-sjukdomar		
Inskrivningsområden	Vid förrättning prövade							
1 Malmöhus södra inskrivningsområde	1 833	6	8	2	16	—	—	10
2 Malmöhus norra »	1 902	13	7	4	15	—	—	14
3 Hallands »	1 576	18	12	1	31	—	1	18
4 Blekinge »	1 471	2	9	2	9	—	—	9
5 Kronobergs »	1 459	17	4	—	17	—	1	11
6 Kalmar »	1 629	4	8	11	18	—	1	13
7 Jönköpings »	1 565	7	3	1	11	—	1	17
8 Östergötlands västra »	1 492	1	6	2	13	—	—	16
9 Östergötlands östra »	1 386	5	2	2	6	—	—	14
10 Göteborgs och Bohus »	2 857	2	7	1	32	—	1	21
11 Älvsborgs södra »	1 461	1	9	—	8	—	—	10
12 Älvsborgs norra »	1 475	2	4	4	11	—	—	10
13 Skaraborgs »	1 613	14	6	5	4	—	—	18
14 Örebro »	1 574	14	7	2	8	—	1	17
15 Södermanlands »	1 518	—	3	1	7	—	—	7
16 Stockholms »	4 118	8	8	8	54	—	—	26
17 Värmlands »	1 650	25	2	4	18	—	1	17
18 Västmanlands »	1 794	20	7	9	19	—	—	14
19 Uppsala »	1 691	6	2	3	17	1	1	11
20 Kopparbergs »	1 948	9	5	5	35	—	—	14
21 Gävleborgs »	1 653	10	—	4	27	—	—	7
22 Jämtlands »	1 597	2	5	1	16	—	—	17
23 Västernorrlands »	2 304	11	1	1	24	—	1	16
24 Västerbottens »	1 527	13	4	3	19	—	4	12
25 Norrbottens »	1 470	2	8	3	11	—	—	7
26 Gottlands »	355	2	—	—	2	—	—	2
Summa	44 918	214	187	79	448	1	13	348
27 Frikallade i /på 100 av samtl. kasser.		5'04	3'23	1'86	10'56	0'02	0'31	8'20
28 varje grupp (på 1 000 » » prövade		4'76	3'05	1'76	9'97	0'02	0'29	7'75

ningarna å värnpliktiga inom olika inskrivningsområden 1915.

åriga.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

av kroppsfel eller sjukdom

Nervsystemets sjukdomar		Ögonsjukdomar	Öron-sjukdomar		Cirkulationsorganens sjukdomar	Andningsorganens sjukdomar	Matsmält-ningsorganens sjukdomar		Urin- och könsorga-nens sjukdomar	Bensystemets och rörelseorganens sjukdomar	Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven	Svulster	Summa
Fallandesot	Övriga sjukdomar i nervsystemet		Dövstumhet	Dövhed och övriga öron-sjukdomar			Bräck	Övriga mat-smältningssorg-sjukdomar					
2	3	16	3	14	38	6	—	11	2	21	2	1	161
2	6	19	1	11	51	4	—	8	6	24	—	—	185
5	4	9	2	23	56	7	—	9	8	39	—	—	243
2	4	10	—	4	20	1	—	—	2	32	1	—	107
3	4	4	2	13	55	1	1	14	3	42	1	1	194
—	6	6	—	17	33	1	1	3	2	33	2	3	162
2	2	6	—	10	33	1	—	48	4	28	3	—	177
3	4	7	—	20	42	2	1	10	10	27	2	2	168
6	6	2	—	17	34	2	—	1	5	16	3	—	121
3	5	14	2	36	46	6	1	8	1	46	—	—	231
3	—	5	—	10	21	—	—	—	2	24	—	—	93
3	4	7	—	7	8	—	—	1	6	24	2	—	93
7	6	4	2	5	18	2	—	3	2	23	3	—	122
1	4	12	—	10	29	—	1	7	3	30	2	2	150
6	6	9	—	26	21	5	—	14	2	32	3	—	141
3	3	24	—	22	68	7	—	9	9	47	1	—	297
4	1	12	—	17	52	5	—	14	4	33	2	1	212
3	5	5	—	17	27	4	—	3	6	35	3	3	180
2	3	7	1	20	18	5	—	1	4	19	1	—	122
1	8	10	1	20	68	1	—	22	5	35	2	2	248
4	6	17	—	30	64	—	—	1	3	18	2	1	194
6	7	9	4	14	48	6	—	10	7	21	2	2	177
4	2	12	6	18	42	—	—	6	4	46	2	—	196
1	5	7	4	5	30	2	—	7	—	29	2	—	147
3	2	10	3	8	19	1	1	—	2	28	—	—	108
—	—	1	—	—	4	1	—	—	—	7	—	—	19
78	106	244	31	394	945	70	6	210	102	758	41	18	4 248
1'84	2'50	5'75	0'73	9'29	22'27	1'65	0'14	4'95	2'40	17'87	0'97	0'42	100'00
1'74	2'36	5'43	0'69	8'77	21'04	1'56	0'13	4'68	2'27	16'87	0'91	0'41	94'46

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

Tab. 4. Översikt av kassationsorsaker vid läkarbesikt-

Över-

1		2	3			4	5	6	7
Inskrivningsområden		Vid för- rättning prövade	Därav frikallade på grund						
			Bildnings- och utvecklingsfel			Kroniska in- fektions- sjukdomar		Konstitutionella sjukdomar	Sinnessjukdomar
			allmän svaghet Fortfarande	Otillräcklig kroppslängd	Övriga bild- nings- och utvecklingsfel	Tuberkel- sjukdom	Övriga kron- infektions- sjukdomar		
1	Malmöhus södra inskrivningsområde	198	11	—	—	5	1	—	—
2	Malmöhus norra »	181	2	—	—	10	—	—	3
3	Hallands »	456	8	—	—	36	—	—	7
4	Blekinge »	412	6	2	1	8	—	—	6
5	Kronobergs »	170	1	1	—	4	—	—	4
6	Kalmar »	301	4	—	1	6	—	—	5
7	Jönköpings »	295	11	1	—	5	—	—	7
8	Östergötlands västra »	129	3	1	—	4	—	—	2
9	Östergötlands östra »	272	3	—	—	6	—	—	3
10	Göteborgs och Bohus »	993	1	—	—	39	—	—	9
11	Älvsborgs södra »	276	1	—	—	2	—	—	3
12	Älvsborgs norra »	287	2	—	—	11	—	—	3
13	Skaraborgs »	250	2	—	—	5	—	—	1
14	Örebro »	208	3	2	—	4	—	—	3
15	Södermanlands »	296	19	—	1	4	—	—	2
16	Stockholms »	788	13	—	1	20	1	—	7
17	Värmlands »	257	6	1	—	—	—	1	3
18	Västmanlands »	360	3	1	—	9	—	—	2
19	Uppsala »	229	2	1	—	6	—	—	—
20	Kopparbergs »	373	6	3	—	6	—	—	4
21	Gävleborgs »	315	1	3	—	18	—	—	2
22	Jämtlands »	382	7	2	—	6	—	—	4
23	Västernorrlands »	548	4	—	—	8	—	—	8
24	Västerbottens »	298	4	3	—	14	—	—	5
25	Norrbottnens »	420	3	—	—	10	—	—	6
26	Gottlands »	25	1	—	—	1	—	—	2
Summa		8 719	127	21	4	247	2	1	101
27	Frikallade i /på 100 av samtl. kasser.		10'35	1'71	0'33	20'13	0'16	0'08	8'23
28	varje grupp /på 1000 » » prövade		14'57	2'41	0'46	28'33	0'23	0'11	11'58

ningarna å värnpliktiga inom olika inskrivningsområden år 1915.

åriga.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
av kroppsfel eller sjukdom													
Nervsystemets sjukdomar		Ögonsjukdomar	Öron-sjukdomar		Cirkulationsorganens sjukdomar	Andningsorganens sjukdomar	Matsmältningsorganens sjukdomar		Urin- och könsorganens sjukdomar	Bensystemets och rörelseorganens sjukdomar	Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven	Svulster	Summa
Fallandesot	Övriga sjukdomar i nervsystemet		Dövstumhet	Dövhet och övriga öron-sjukdomar			Bräck	Övriga matsmältningsorg. sjukdomar					
1	—	2	—	2	8	2	—	5	1	2	—	—	40
—	2	—	—	1	9	1	—	3	2	4	1	—	38
—	3	1	—	6	46	1	—	1	4	4	—	1	118
—	—	2	—	3	11	2	1	—	1	7	3	—	53
—	—	2	—	3	11	1	—	—	—	1	—	—	28
—	3	4	—	—	8	2	—	2	2	6	—	—	43
—	1	1	1	1	7	1	—	8	3	5	—	1	53
1	—	—	—	1	1	1	—	3	—	5	2	—	24
—	1	—	—	1	11	3	—	1	2	3	—	1	35
2	3	7	—	10	26	2	1	5	6	11	1	1	124
1	1	1	—	2	4	1	—	1	2	7	—	—	26
—	1	—	—	3	5	—	—	—	2	7	—	—	34
2	2	1	—	1	5	1	—	—	4	4	—	—	37
—	1	—	—	3	7	1	1	2	3	5	—	2	38
—	2	—	1	7	16	3	—	4	1	8	1	—	69
—	3	6	1	3	22	3	—	4	3	17	1	—	105
—	2	1	—	1	5	2	—	9	—	—	—	—	31
1	1	2	1	3	6	—	—	4	2	5	—	—	40
—	1	—	—	1	4	—	—	—	—	5	—	—	20
1	3	1	—	1	15	3	—	6	1	—	2	1	53
—	1	1	—	5	6	—	—	—	2	2	—	1	42
—	—	2	—	1	7	—	—	6	1	5	—	—	41
1	1	—	—	3	12	1	2	2	1	4	—	—	47
—	1	1	—	1	12	3	—	2	2	8	—	—	56
1	—	1	1	—	5	—	1	—	1	7	—	—	36
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	6
11	33	36	5	63	271	34	6	68	46	131	12	8	1 227
0.90	2.69	2.93	0.41	5.13	22.09	2.77	0.49	5.54	3.75	10.68	0.38	0.65	100.00
1.26	3.78	4.13	0.57	7.23	31.08	3.90	0.69	7.80	5.28	15.02	1.38	0.92	140.73

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

27
28

Tab. 5. Översikt av ändringar i förut inskrivnas värnpliktsförhållanden inom olika inskrivningsområden år 1915.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Inskrivnings- områden	Frikallade						Icke vapenföra					
	Inskrivna 1914	Inskrivna 1913	Inskrivna 1912	Inskrivna 1903—11	Inskrivna före 1903	Summa	Inskrivna 1914	Inskrivna 1913	Inskrivna 1912	Inskrivna 1903—11	Inskrivna före 1903	Summa
Malmöhus södra.....	39	28	10	180	58	315	8	42	12	81	17	160
Malmöhus norra.....	32	56	8	190	29	315	19	31	4	64	3	121
Hallands	39	44	21	204	156	464	5	16	2	59	25	107
Blekinge	38	40	25	102	254	459	2	26	3	77	26	134
Kronobergs	22	38	14	141	11	226	3	29	5	38	2	77
Kalmar	55	59	11	108	24	257	14	48	4	44	4	114
Jönköpings	39	39	8	245	7	338	7	22	1	103	7	140
Östergötlands västra	20	37	14	105	50	226	4	86	6	43	7	146
Östergötlands östra	24	49	13	137	20	248	5	39	8	56	5	113
Göteborgs och Bohus	63	102	34	232	233	664	30	83	7	80	77	277
Älvsborgs södra	17	40	13	134	107	311	10	35	4	81	52	182
Älvsborgs norra	16	36	16	57	50	175	6	31	8	15	13	73
Skaraborgs	12	40	11	79	12	154	6	34	7	9	2	58
Örebro	26	42	15	122	31	236	11	49	4	28	2	94
Södermanlands	17	68	11	111	8	215	5	64	4	20	3	96
Stockholms	69	120	72	730	410	1401	29	119	27	213	109	497
Värmlands	24	68	10	140	24	266	4	40	8	90	3	145
Västmanlands	19	70	22	181	13	305	7	59	8	69	9	152
Uppsala.....	20	36	13	110	43	222	4	66	8	46	4	128
Kopparbergs	40	106	12	310	29	497	6	72	5	86	4	173
Gävleborgs	37	108	13	183	87	428	19	82	5	55	38	199
Jämtlands.....	60	50	14	153	75	352	9	53	9	70	29	170
Västernorrlands	49	90	20	191	209	559	6	94	8	58	41	207
Västerbottens	19	45	12	123	49	248	4	52	3	30	12	101
Norrbottnens	23	28	21	166	107	345	5	13	2	18	4	42
Gottlands.....	8	22	14	90	74	208	2	15	—	19	21	57
Summa	827	1461	447	4 524	2170	9429	230	1300	162	1552	519	3763

Anm. Under hela året företogs av olika anledningar efterbesiktningar av förut prövade värnpliktiga, varvid en del av de å Tab. 2 de föregående åren under rubriken »Icke vapenföra» anförda frikallas och av gruppen »Vapenföra» en mindre del överförs till gruppen »Icke vapenföra». Deras antal år 1915 var osedvanligt stort.

Tab. 6. Olika kassationsorsakers procentiska andel hos förut inskrivna värnpliktiga år 1915.

1	2	1	2
Sjukdomar	Frikallade i % av samtl.	Sjukomar	Frikallade i % av samtl.
Bildnings- och utvecklingsfel		Öronsjukdomar	
fortfarande allmän svaghet	1'38	dövstumhet	—
otillräcklig kroppslängd	0'02	dövhet och övr. öronsjukdomar ...	5'19
övr. bildnings- och utvecklingsfel	0'08	Cirkulationsorganens sjukdomar	19'92
Kroniska infektionssjukdomar		Andningsorganens sjukdomar	4'98
tuberkelsjukdom	22'69	Matsmältningsorganens sjukd.	
övr. kron. infektionssjukd.	0'22	bräck	1'10
Konstitutionella sjukdomar	0'40	övr. matsmältningsorganens sjukd.	10'74
Sinnessjukdomar	4'20	Urin- och könsorganens sjukdomar...	3'89
Nervsjukdomar		Bensystemets o. rörelseorg. sjukd. ...	12'58
fallandesot	1'83	Hudsjukd. och sjukd. i bindväven...	0'98
övr. sjukd. i nervsystemet	5'61	Svulster	0'40
Ögonsjukdomar	3'79	Summa	100'00

Tab. 7. På grund av kroppsfel eller sjukdom frikallade i % av prövade inom olika inskrivningsområden år 1915.

1	2	1	2
* 20-åriga	% frikallade	* Överåriga	% frikallade
1. Gottlands inskrivningsområde	5'35	1. Norrbottens inskrivningsområde	8'57
2. Älvsborgs norra	6'31	2. Västernorrlands	8'58
3. Älvsborgs södra	6'37	3. Uppsala	8'73
4. Stockholms	7'21	4. Älvsborgs södra	9'42
5. Uppsala	7'21	5. Jämtlands	10'73
6. Blekinge	7'27	6. Västmanlands	11'11
7. Norrbottens	7'35	7. Skaraborgs	11'20
8. Skaraborgs	7'56	8. Älvsborgs norra	11'85
9. Göteborgs o. Bohus	8'09	9. Värmlands	12'06
10. Västernorrlands	8'51	10. Göteborgs o. Bohus	12'49
11. Östergötlands östra	8'73	11. Blekinge	12'86
12. Malmöhus södra	8'78	12. Östergötlands östra	12'87
13. Södermanlands	9'29	13. Stockholms	13'32
14. Örebro	9'53	14. Gävleborgs	13'33
15. Västerbottens	9'63	15. Kopparbergs	14'21
16. Malmöhus norra	9'73	16. Kalmar	14'28
17. Kalmar	9'94	17. Kronobergs	16'47
18. Västmanlands	10'03	18. Örebro	17'79
19. Jämtlands	11'08	19. Jönköpings	17'97
20. Jönköpings	11'31	20. Östergötlands västra	18'60
21. Östergötlands västra	11'24	21. Västerbottens	18'79
22. Gävleborgs	11'74	22. Malmöhus södra	20'20
23. Kopparbergs	12'47	23. Malmöhus norra	20'99
24. Värmlands	12'85	24. Södermanlands	23'31
25. Kronobergs	13'30	25. Gottlands	24'00
26. Hallands	15'42	26. Hallands	25'88
Hela riket	9'45	Hela riket	14'07

* Numren beteckna områdenas relativa ordning enl. kol. 2.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Truppförband och förläggningsort		Sammanlagda an- talet tjänstgörings- dagar	Kvarligg. från 1914	I n s j u k -								
				Å l d e r			M å					
				Under 21 år	21—25 år	Över 25 år	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
I. arméfördelningen.												
1	Karlskrona grenadjärreg. ¹	806 640	42	310	1 446	725	203	286	221	404	224	191
2	Kronobergs reg. (Kronobergshed) ...	653 085	—	1 424	1 399	17	2	1	369	427	289	185
3	Hallands regemente (Halmstad)	781 754	6	582	1 415	274	192	144	291	479	215	179
4	Norra skånska inf.-reg. ²	640 951	—	331	925	32	—	—	190	267	195	125
5	Södra „ „ (Revinge) ⁷	950 290	4	1 047	1 240	476	210	169	255	397	283	202
6	Skånska { I. bat. (Hälsingborg) ...	217 891	15	329	311	92	68	65	93	68	55	44
7	husarreg., II. bat. (Landskrona) ...	164 886	4	123	154	29	51	32	28	30	13	11
8	Skånska dragonreg. (Ystad)	384 647	9	131	373	86	84	91	101	73	48	25
9	Kronprinsens husarreg. (Malmö) ...	347 939	17	103	110	57	33	30	37	33	18	15
10	Wendes artillerireg. (Kristianstad) ...	493 040	5	263	463	199	67	64	86	89	86	42
11	Göta ing.-kår, 5. k. (Karlskrona) ³ ...	..	1	21	61	41	17	13	8	8	9	8
12	Skånska trängkåren (Hässelholm) ...	218 839	3	83	332	143	54	53	57	47	96	46
13	Detacherade inf.-truppförband	..	12	83	793	756	276	283	96	114	93	73
II. arméfördelningen.												
1	Första livgrenadjärreg. (Malmen) ...	592 795	25	763	3 053	235	155	86	279	695	526	464
2	Andra „ „ (Malmen) ...	502 274	11	981	1 612	75	27	8	200	423	471	290
3	Jönköpings reg. (Skillingaryd)	663 191	8	616	2 115	281	238	157	245	360	341	319
4	Kalmar „ „ (Hultsfred) ⁴	600 762	6	893	1 967	189	111	91	255	561	333	293
5	Inf.-ganisonen i Norrköping	..	—	106	49	—	23	29	28	12	15	11
6	Smålands husarreg. (Eksjö) ⁵	245 196	16	250	310	48	59	87	56	35	58	36
7	Smålands artillerireg. (Jönköping) ..	363 809	34	394	915	333	323	336	217	133	74	61
8	Östgöta trängkår (Linköping)	202 730	9	89	494	217	126	90	74	60	81	45
9	Detacherade inf.-truppförband	..	2	60	510	222	53	77	118	—	—	—
III. arméfördelningen.												
1	Västgöta regemente (Axvall)	557 085	13	403	1 767	305	237	228	240	475	336	229
2	Skaraborgs „ „ (Skövde)	854 602	19	1 186	2 076	270	147	196	155	499	236	200
3	Älvsborgs „ „ (Fristad hed) ⁶	836 335	20	850	2 620	591	347	447	344	516	427	218
4	Bohusläns „ „ (Uddevalle)	963 397	5	364	838	182	115	87	110	257	224	152
5	Off.-aspirantskolan å Karlsborg	..	—	105	130	1	48	23	13	16	21	27
6	Livregementets husarer (Skövde) ...	221 846	5	164	175	16	34	29	33	14	27	14
7	Göta artillerireg. (Göteborg)	451 943	14	407	824	222	253	188	165	74	130	43
8	Karlsborgs art.-bat. (Karlsborg)	258 296	—	99	230	28	18	20	45	57	24	21
9	Göta ing.-kår, 1.—4. k. (Karlsborg) ³ ..	334 971	5	409	578	204	311	118	111	104	73	29
10	Göta trängkår (Skövde)	196 221	9	59	466	162	71	50	53	56	83	63
11	Intendenturkompaniet å Karlsborg ..	51 116	1	8	214	42	48	29	14	29	36	22
12	Detacherade inf.-truppförband	..	28	24	847	1 050	241	160	170	205	196	200
13	Krigssk. reservoff.-kurs (Fristad hed)	..	—	—	24	1	—	—	—	—	—	25
IV. arméfördelningen.												
1	Svea livgarde (Stockholm)	901 598	18	654	962	246	180	116	155	235	233	129
2	Göta „ „	949 598	21	659	1 291	268	156	138	175	191	328	238
3	Livreg.:ts grenadjärer (Örebro)	877 264	16	1 602	2 135	424	357	333	200	398	481	366
4	Södermanlands reg. (Malmö hed) ⁹ ..	566 323	6	440	1 380	36	7	—	213	577	172	153
5	Vaxholms grenadierregemente ⁶	518 393	3	218	556	78	30	50	66	134	85	57
6	Livgardet till häst (Stockholm) ...	239 646	12	165	191	35	48	35	32	40	37	36
7	Svea artillerireg. (Stockholm)	421 115	9	247	364	94	104	67	41	63	37	28
8	Positionsart.-reg. (Stockholm)	180 177	13	119	294	48	52	35	63	93	55	30

¹ I Karlskrona. — ² De 10 första månaderna å Ljunghbyhed och de två sista i Kristianstad. —⁴ Delvis även å Ränneslätt. — ⁵ Jämte skola för kavalleriofficersaspiranter. — ⁶ Å Vaxholms och Oscar dec. i Örebro.

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
n a d e						Samtliga vårdade				Avförda			Kvarligg. till 1916	Sjukdagernas antal	Sjukdagar i % av tjänstgöringsdagar
n a d						vid truppen	å militär-sjukhus	å civilt sjukhus	Summa	Dagliga till fortsatt krigstjänst	Odugliga till forts. krigstj.	Döda			
Juli	Augusti	September	Oktober	November	December										
102	137	115	125	262	211	2 160	269	94	2 523	2 412	41	19	51	20 818	2'58
220	263	301	137	386	260	1 715	1 070	55	2 840	2 789	18	7	27	20 774	3'18
176	122	133	134	119	87	1 351	850	76	2 277	2 061	196	13	7	21 607	2'76
85	76	140	100	55	55	925	310	53	1 288	1 227	46	5	10	12 057	1'88
135	140	219	163	244	346	2 208	444	115	2 767	2 679	58	6	24	20 555	2'16
59	30	51	44	79	66	234	365	148	747	679	22	5	41	8 877	4'07
18	15	27	14	38	29	11	272	27	310	302	—	—	8	3 947	2'39
16	13	35	19	44	41	576	1	22	599	547	41	2	9	5 717	1'49
25	8	15	19	24	13	225	—	62	287	233	30	6	18	6 124	1'76
68	46	81	36	124	136	433	421	76	930	846	72	1	11	9 933	2'02
5	8	8	8	16	15	121	—	3	124	119	4	—	1	884	3'36
27	25	38	45	34	36	191	349	21	561	546	6	2	7	4 365	1'99
59	69	66	70	221	212	1 393	134	117	1 644	1 560	40	7	37	11 249	.
289	235	397	283	394	248	3 007	1 011	58	4 076	3 942	92	15	27	30 476	5'14
231	103	267	210	231	207	1 854	787	38	2 679	2 630	32	7	10	21 509	4'28
282	299	266	164	184	157	2 891	66	63	3 020	2 954	28	18	20	27 164	4'10
208	267	301	166	227	246	2 453	567	35	3 055	2 950	80	5	20	28 241	4'70
16	19	2	—	—	—	149	—	6	155	155	—	—	—	1 108	.
47	25	44	38	62	61	364	241	19	624	599	10	3	12	6 961	2'84
74	42	70	76	126	110	1 289	330	57	1 676	1 598	50	7	21	15 846	4'36
64	45	65	78	62	20	761	28	20	809	786	10	—	13	7 018	3'46
—	—	—	150	233	161	650	138	6	794	782	1	—	11	5 113	.
225	142	225	117	13	8	1 575	857	56	2 488	2 413	48	17	10	19 969	3'58
294	360	350	210	406	479	3 137	353	61	3 551	3 413	16	20	102	27 305	3'20
371	312	368	185	328	198	3 141	880	60	4 081	3 941	113	17	10	29 942	3'58
105	58	90	30	62	94	178	1 183	28	1 389	1 343	18	7	21	14 208	1'47
25	13	—	4	28	18	187	44	5	236	235	1	—	—	1 345	.
16	13	40	17	64	54	263	89	8	360	351	5	1	3	3 297	1'49
80	54	77	56	159	174	565	865	37	1 467	1 395	20	4	48	16 449	3'64
12	8	45	13	54	40	86	269	2	357	342	5	—	10	3 921	1'52
39	48	69	49	107	133	745	450	1	1 196	1 163	3	—	30	10 377	3'36
104	47	53	29	50	28	448	218	30	696	673	11	3	9	8 595	4'38
15	8	23	12	20	8	64	200	1	265	261	4	—	—	2 406	4'71
98	113	150	113	163	112	1 839	12	98	1 949	1 918	10	4	17	11 880	.
—	—	—	—	—	—	4	20	1	25	21	—	—	4	132	.
154	125	160	73	170	132	930	765	185	1 880	1 793	43	15	29	16 746	1'86
184	229	166	96	170	147	1 480	688	71	2 239	2 152	60	5	22	22 270	2'35
288	252	285	240	521	440	2 292	1 812	73	4 177	4 085	35	5	52	37 718	4'80
158	112	251	201	3	9	1 104	718	40	1 862	1 829	25	5	3	15 284	2'70
64	87	133	43	63	40	793	59	3	855	837	9	2	7	9 190	1'77
34	13	20	19	31	46	248	108	47	403	390	2	—	11	4 331	1'81
31	61	55	37	70	121	457	244	13	714	689	10	6	9	6 655	1'58
19	9	15	14	33	43	346	100	28	474	464	3	2	5	4 195	2'33

* Göta ingenjörskår 5. komp. i Karlskrona för kol. 28 sammanförd med dess 1.—4. komp. å Karlsborg. —
 Fredriksborgs fästning. — ⁷ Under nov.—dec. i Lund. — ⁸ Under nov.—dec. i Borås. — ⁹ Under nov.—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Truppförband och förläggningssorter.	Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar	Kvarligg från 1914	I n s j u k								
			Å l d e r			M å					
			Under 21 år	21—25 år	Över 25 år	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
9 Svea ingenjörkår, 1.—4. k. ¹	337 540	11	284	359	102	129	94	48	61	60	28
10 Svea „ 5. komp. ²	..	..	50	107	35	12	13	19	19	16	8
11 Fälttelegrafkåren (Stockholm)	171 898	2	200	221	39	58	50	60	42	45	26
12 Svea trängkår (Örebro)	197 129	28	127	690	388	255	153	112	79	110	52
13 Krigsskolan (Stockholm)	..	..	100	180	1	30	31	32	33	30	22
14 Intendenturkompaniet i Stockholm.	..	..	20	101	10	16	11	11	1	14	4
V. arméfördelningen.											
1 Upplands infanterireg. (Uppsala) ...	856 238	18	1 002	2 529	293	229	164	191	609	458	390
2 Dalregementet (Falun)	610 481	29	1 221	2 082	295	131	168	273	770	415	292
3 Västmanlands reg. (Västerås)	788 496	12	578	1 223	248	161	98	132	307	198	183
4 Värmlands reg. (Karlstad)	665 008	14	990	3 716	338	190	193	284	797	1 050	557
5 Infanteriskjutsk. (Rosersberg)	..	..	..	44	..	..	..	..	12	24	8
6 Livreg:s dragoner (Stockholm)	247 849	4	84	404	25	65	58	65	44	39	33
7 Skånska husarreg:s det. ³ (Uppsala) ..	..	18	176	168	43	64	27	25	24	23	14
8 Upplands artillerireg. ⁵ (Uppsala) ...	472 680	106	499	1 001	325	281	163	188	139	124	119
9 Västmanlands trängkår (Sala)	193 811	19	92	621	267	78	101	64	79	133	105
10 Detacherade inf. truppförband	..	..	3	214	50	..	..	..	37	44	18
VI. arméfördelningen.											
1 Hälsinge regemente (Gävle)	790 861	8	405	697	59	48	42	169	279	124	83
2 Västerbottens reg. (Umeå)	812 805	17	472	1 828	189	118	193	324	469	400	147
3 Jämtlands fältjägerreg. ⁴	835 016	33	931	3 031	420	390	302	484	411	442	422
4 Västernorrlands reg. (Sollefteå)	749 562	26	610	1 582	277	210	100	258	270	256	231
5 Norrlands dragonreg. (Umeå)	205 168	9	230	390	34	61	138	103	70	71	47
6 Norrlands art.-reg., I. och II. div. ⁴ ...	225 766	5	175	326	62	101	76	35	29	36	38
7 Norrlands trängkår (Sollefteå)	169 765	12	105	589	195	85	134	47	76	177	94
8 Detacherade inf.-truppförband	..	7	3	96	158	46	50	23	32	46	26
Bodens trupper.											
Norrhottens regemente (Boden)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Norrlands art.-reg:s det. i Boden ...	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Bodens artilleribat. (Boden)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Bodens ing.-kår (Boden)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Intendenturkompaniet i Boden	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Gottlands trupper.											
Gottlands inf.-reg. (Visby)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Gottlands artillerikår (Visby)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Sammandrag.											
1 I. arméfördelningen	5 659 912	118	4 830	9 022	2 927	1 257	1 251	1 832	2 426	1 624	1 146
2 II. „	3 170 757	111	4 152	11 025	1 600	1 115	961	1 472	2 279	1 899	1 519
3 III. „	4 725 812	119	4 078	10 789	3 074	1 870	1 575	1 453	2 302	1 813	1 243
4 IV. „	5 360 681	139	4 885	8 831	1 804	1 434	1 126	1 227	1 966	1 703	1 177
5 V. „	3 834 563	220	4 645	12 002	1 884	1 199	972	1 222	2 818	2 508	1 719
6 VI. „	3 788 443	117	2 931	8 539	1 394	1 059	1 035	1 443	1 636	1 552	1 088
7 Bodens trupper	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
8 Gottlands trupper	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Summa	26 540 168	824	25 521	60 208	12 683	7 934	6 920	8 649	13 427	11 099	7 892

A n m. För några smärre förband ingår siffran för sammanlagda antalet övningsdagar (kol. 2) i delningssummor på grund härav ej alltid fullt exakta. Dessutom må påpekas att talen i kol. 2 och 28, — Siffror för Bodens och Gottlands trupper meddelas ej.

¹ I Stockholm. Hela Svea ing.-kår i kol. 2 och 28 räknad såsom en enhet. — ² Å Vaxholms och sammanförda i kol. 2 och 28. — ⁴ I Östersund.

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
n a d e						Samtliga vårdade				Avförda			Kvarligg. till 1916	Sjukdagarnas antal	Sjukdagar i % av tjänstgöringsdagar
n a d						vid truppen	å militär-sjukhus	å civilt sjukhus	Summa	Dugliga till fortsatt krigstjänst	Odagliga till forts. krigstj.	Döda			
Juli	Augusti	September	Oktober	November	December										
20	24	56	29	102	94	451	281	24	756	697	25	5	29	7 373	2'79
6	10	20	19	30	20	98	94	—	192	190	1	—	1	2 045	2'79
10	22	28	19	56	44	352	101	9	462	455	3	1	3	3 742	2'18
75	63	43	108	50	105	1 151	59	23	1 233	1 173	23	1	36	9 904	5'02
14	11	—	14	35	29	9	265	7	281	281	—	—	—	1 976	—
24	9	13	2	12	14	75	50	6	131	119	6	—	6	1 253	—
297	332	367	211	310	266	3 629	77	136	3 842	3 760	29	8	45	33 054	3'86
303	240	352	151	264	239	3 422	129	76	3 627	3 530	6	17	74	51 895	8'50
212	137	200	179	128	114	1 880	156	25	2 061	1 978	51	2	30	21 730	2'76
362	380	386	313	283	249	4 977	—	81	5 058	4 968	40	15	35	36 970	5'56
—	—	—	—	—	—	42	—	2	44	43	—	1	—	452	—
33	38	37	24	47	30	448	67	2	517	504	4	2	7	3 838	1'54
34	35	48	20	45	28	371	12	22	405	387	11	—	7	4 443	—
103	88	144	76	200	200	1 766	94	71	1 931	1 831	62	10	28	18 782	3'97
87	48	97	86	56	46	877	61	61	999	953	34	1	11	10 382	5'36
17	14	28	33	51	25	257	—	10	267	264	3	—	—	2 174	—
61	52	67	40	116	80	673	436	60	1 169	1 101	33	7	28	14 519	1'84
168	200	139	66	145	120	1 950	451	105	2 506	2 402	54	10	40	25 386	3'13
359	433	465	172	226	276	2 727	1 664	24	4 415	4 309	58	14	34	32 363	3'88
153	257	256	115	198	165	10	2 378	107	2 495	2 394	51	6	44	24 311	3'24
38	18	22	24	35	27	401	202	60	663	649	1	3	10	6 499	3'17
46	20	41	38	44	59	45	505	18	568	530	14	5	19	5 342	2'37
62	36	56	33	48	41	811	—	90	901	850	39	4	8	7 586	4'47
7	10	1	3	8	5	—	246	18	264	258	4	1	1	2 421	—
995	952	1 229	914	1 646	1 507	11 543	4 485	869	16 897	15 999	574	73	251	146 907	2'57
1 211	1 035	1 412	1 155	1 509	1 210	13 418	3 168	302	16 888	16 396	303	55	134	143 436	4'52
1 384	1 176	1 490	835	1 454	1 346	12 232	5 440	388	18 060	17 469	254	73	264	149 826	3'17
1 081	1 017	1 245	914	1 346	1 284	9 786	5 344	529	15 659	15 154	245	47	213	142 682	2'66
1 448	1 312	1 659	1 093	1 384	1 197	17 669	596	486	18 751	18 218	240	56	237	183 720	4'79
894	1 026	1 047	491	820	773	6 617	5 882	482	12 981	12 493	254	50	184	118 427	3'13
7 013	6 518	8 082	5 402	8 159	7 317	71 265	24 915	3 056	99 236	95 454	1 870	354	1 283	884 998	3'34

annat förband; i regel hava de då i kol. 28 sammanförts och räknats såsom en enhet (se noter); arméför-
på grund av de extraordinära förhållanden som varit rådande under år 1915, i flera fall måste anses osäkra.

Oscar Fredriksborgs fästning; se not 1. — ⁸ Skånska husarreg. detachem. i Uppsala och Upplands art.-reg.

Tab. 9. Sjukdomar bland manskapet

Truppförband		I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
		I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar	II. Akuta infektions																	
			Difteri. <i>Diphtheria</i> .	Strupsjuka. <i>Croup</i> .	Halsfluss. <i>Angina tonsill.</i>	Akut ledgångsreumatism. <i>Rheumat. articularis acutus</i> .	Blodförgiftning. <i>Varicella</i> .	Sept. lymfader- o. lymfkörtelinflamm. <i>Lymphangitis et lymphadenitis septica</i> .	Ros. <i>Erysipelas</i> .	Stelkramp. <i>Tetanus</i> .	Rödsot. <i>Dysenteria</i> .	Inhemsk kolera. <i>Cholera nostras</i> .	Asiatisk kolera. <i>Cholera asiatica</i> .	Tarmtyfus. <i>Febris typhoides</i> .	Fläcktyfus. <i>Typbus exanthematicus</i> .	Rash. <i>Rubeola</i> .	Mässling. <i>Morbilli</i> .	Scharlakansfeber. <i>Scarlatina</i> .	Valtenkoppor. <i>Varicella</i> .	Smittkoppor. <i>Varicella</i> .
I. arméfördelningen.																				
1	Karlskrona grenadjärreg.....	—	—	4	64	23	54	—	4	—	—	—	—	3	21	3	30	472	3	
2	Kronobergs regemente.....	—	—	—	84	8	43	—	—	—	—	—	—	—	15	1	31	823	—	
3	Hallands „ „.....	—	—	—	56	40	88	—	3	—	—	—	—	6	26	3	33	390	10	
4	Norra skånska infanterireg.....	—	—	1	12	—	29	—	—	—	—	—	—	1	25	2	36	235	1	
5	Södra „ „.....	1	—	—	49	5	—	—	—	—	—	—	—	4	16	1	17	405	5	
6	Skånska husarreg., I. bat.	—	—	—	10	30	—	—	1	—	—	—	—	1	13	1	27	124	117	
7	„ „ II. „ „.....	—	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	7	77	3	
8	Skånska dragonregementet.....	—	—	2	40	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	17	36	—	
9	Kronprinsens husarreg.....	—	—	—	13	—	12	—	—	—	—	—	—	1	4	2	2	24	1	
10	Wendes artilleriregemente.....	—	—	2	40	—	9	—	1	—	—	—	—	—	10	—	15	106	—	
11	Göta ingenjörkår, 5. komp.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	30	—	
12	Skånska trängkåren.....	—	—	—	1	—	12	—	—	—	—	—	—	3	14	—	3	162	—	
13	Detacherade inf.-truppförband ...	—	—	—	8	14	6	—	1	—	—	—	—	1	25	2	9	296	4	
Summa		1	—	9	378	122	256	—	10	—	—	—	—	23	172	12	229	3	180	144
II. arméfördelningen.																				
1	Första livgrenadjärreg.....	—	—	12	14	78	57	—	—	—	—	—	—	7	79	4	23	650	—	
2	Andra „ „.....	—	—	2	1	23	148	—	—	—	—	—	—	3	90	—	9	413	—	
3	Jönköpings regemente.....	—	—	2	5	68	94	—	1	—	—	—	—	—	37	1	30	381	2	
4	Kalmar regemente.....	—	—	2	10	48	26	—	—	—	—	—	—	1	16	1	24	550	1	
5	Inf.-garnisonen i Norrköping.....	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	25	—	
6	Smålands husarregemente.....	—	—	8	—	2	40	—	—	—	—	—	—	1	6	—	10	220	3	
7	Smålands artilleriregemente.....	—	—	—	10	44	4	—	—	—	—	—	—	6	28	9	31	342	17	
8	Östgöta trängkår.....	—	—	2	4	3	51	—	—	—	—	—	—	3	4	—	15	221	—	
9	Detach. inf.-truppförband.....	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	5	151	1	
Summa		—	—	29	44	267	422	—	1	—	—	—	—	22	265	15	149	2	960	24
III. arméfördelningen.																				
1	Västgöta regemente.....	—	—	—	7	88	23	—	—	—	—	—	—	4	19	—	26	350	1	
2	Skaraborgs „ „.....	—	—	1	—	117	34	—	25	—	—	1	—	9	20	—	70	624	1	
3	Älvsborgs „ „.....	—	—	1	2	10	125	—	—	—	—	—	—	—	33	5	17	672	3	
4	Bohusläns „ „.....	—	—	2	10	37	113	—	1	—	—	—	—	3	24	—	18	140	6	
5	Off.-aspirantskolan å Karlsborg...	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	83	—	
6	Livregementets husarer.....	—	—	—	—	16	—	—	2	—	—	—	—	3	5	—	17	72	14	
7	Göta artilleriregemente.....	—	—	—	2	—	37	—	—	—	—	—	—	1	12	—	28	154	7	
8	Karlsborgs artilleribataljon.....	—	—	—	2	—	4	—	—	—	—	—	—	1	2	—	6	105	—	
9	Göta ingenjörkår, 1.—4. k.....	—	—	—	5	14	11	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	194	14	
10	Göta trängkår.....	—	—	1	—	3	15	—	1	—	—	—	—	5	4	1	6	168	20	
11	Intendenturkomp. å Karlsborg...	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	9	85	2	
12	Detach. inf.-truppförband.....	—	—	—	3	6	1	—	2	—	—	—	—	5	9	6	1	190	2	
13	Krigsskolans reservoff.-kurs ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	
Summa		—	—	5	31	294	364	—	31	—	—	1	—	35	129	13	210	2	837	70

Anm. Kolumnernas nummer i denna tabell motsvara numren i rapportformulärens sjukdomsnomenklatur.

¹ Å Fristad hed.

vid arméns truppförband år 1915.

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31 a	31 b-i	32	33 a	33 b	34	35	36	37	38	39	40	41					
s j u k d o m a r									III. Zooparasit- tära sjukdomar				IV. Kroniska infek- tionssjukdomar				V. Ämnesomsättnings- och blodsjukdomar													
Pässjuka. <i>Parotitis epidemic.</i>	Kikhosta. <i>Peritussis.</i>	Influenza. <i>Influenza epidemic.</i>	Polymyelit. <i>Polymyelit anterior oculi.</i>	Akut barnförslämning. <i>Meningitis cerebrospin. epid.</i>	Epidem. hjärnhinneinflamm. <i>Meningitis cerebrospin. epid.</i>	Dröppel. <i>Gonorrhoea (med följsjukdomar).</i>	Enkelt veneriskt sär. <i>Ulcus molle. Chancre.</i>	Feber av obeständ art. <i>Febricula. Febris ephemera.</i>	Andra akuta infektions- sjukdomar.	Trikinsjukdom. <i>Trichinosis.</i>	Maskisjukdom. <i>Helminti- asis.</i>	Skabb. <i>Scabies.</i>	Andra zooparasit- tära sjuk- domar.	Lungtuberkulos. <i>Tubercu- losis pulmonum.</i>	Tuberkulos i andra organ. <i>Tuberculosis organ. cel.</i>	Trakom. <i>Trachoma.</i>	Nyförvärad syfilis. <i>Syphilis recen.</i>	Recidiverande syfilis. <i>Syphilis recidivans.</i>	Andra kroniska infektions- sjukdomar.	Blåst. <i>Ros.</i>	Blodhust. <i>Chlorosis.</i>	Skörbjugg. <i>Scorbutus.</i>	Blodfläcksjuka. <i>Morbus macul. Werthoffi.</i>	Blåresjuka. <i>Hemo- philia.</i>	Gikt. <i>Gicht.</i>	Sockerjuka. <i>Diabetes mellitus.</i>	Andra ämnesomsättnings- sjukdomar.			
135	226	20	1	47	14	107	32	1	29	612	914	1	31	263	32	824	11	5	332	2	121	30	24	15	35	1	1	1	4	2
322	317	384	358	26	158	29	4	277	516	330	173	38	145	37	64	61	14	38	1	11	2	11	2	11	2	11	2	11	2	11
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
149	4	211	109	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
277	516	330	173	149	28	37	109	8	10	1	19	4	1	1	1	1	1	1	1	1										

Truppförband		42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54a	54b	55	56	57	58	59
		VI. Kronförgiftningssjukdomar	VIII. Nervsystemets sjukdomar											IX. Ögonsjukdomar						
			VII. Sinnessjukdomar	Nervinflammation. Neuritis. Polyneuritis.	Nervsmärta. Neuralgia.	Perifer förlämnng. Parästesi. Forakg.	Fallandesot. Epilepsia.	Nervsvaghet. Neuralgicna	Ryggmärgsinflammation. Myelitis.	Hjärnhinneinflammation. Meningitis cerebri.	Hjärnbldning. Hemorrhagja cerebri.	Andra sjukdomar i nervsystemet.	Conjunctivitis phlyctenulosa.	Conjunctivitis catarrhalis.	Keratitis.	Iritis.	Panophthalmitis.	Refraktionsanomalier.	Andra ögonsjukdomar.	
		Andra kroniska förgiftningssjukdomar	Kronisk alkoholförgiftning. Alcoholicus cirrh.																	
I. arméfördelningen.																				
1	Karlskrona grenadjärreg.	2	—	—	—	7	—	2	17	—	—	—	—	16	3	4	—	—	—	3
2	Kronobergs regemente	—	—	—	—	16	—	—	20	—	—	3	16	—	—	—	—	—	—	—
3	Hallands "	—	—	5	3	20	4	7	8	1	1	4	14	4	—	—	—	1	13	—
4	Norra skånska infanterireg.	—	—	—	—	7	—	1	3	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—
5	Södra "	1	—	—	9	8	—	4	5	—	—	2	14	1	1	—	—	—	—	4
6	Skånska husarreg. I. bat.	—	1	—	—	3	2	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—
7	" " II. "	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
8	Skånska dragonregementet	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
9	Kronprinsens husarreg.	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Wendes artilleriregemente	—	—	3	1	1	—	4	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4
11	Göta ingenjörkår, 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—
12	Skånska trängkåren	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
13	Detach. inf.-truppförband	1	—	2	2	11	1	—	7	—	—	9	14	2	3	1	—	—	—	4
Summa		4	1	10	15	76	7	21	68	1	2	—	22	85	10	10	1	—	1	36
II. arméfördelningen.																				
1	Första livgrenadjärreg.	1	—	5	3	22	2	3	20	—	—	—	3	37	—	—	—	—	—	1
2	Andra "	—	—	—	—	16	2	2	1	—	—	—	2	16	—	1	—	—	—	8
3	Jönköpings regemente	1	1	1	4	7	2	—	3	—	—	3	15	—	1	—	—	—	—	2
4	Kalmar "	—	—	1	7	—	—	2	11	—	—	1	10	—	2	—	—	—	—	—
5	Inf.garnisonen i Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
6	Smålands husarregemente	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—
7	Smålands artilleriregemente	1	—	2	—	1	—	—	14	—	—	3	7	1	—	—	—	—	—	3
8	Östgöta trängkår	1	—	1	—	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Detach. inf.-truppförband	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	6	—	—	1	—	—	1	10
Summa		4	1	11	14	51	7	7	51	—	1	—	17	93	2	4	1	—	1	24
III. arméfördelningen.																				
1	Västgöta regemente	1	—	—	3	9	1	2	4	—	—	—	33	1	1	1	—	—	—	—
2	Skaraborgs "	—	—	3	—	—	—	1	3	—	—	—	22	1	2	—	—	—	—	13
3	Älvsborgs "	—	—	4	3	19	1	2	12	—	—	3	29	1	2	—	—	—	—	5
4	Bohusläns "	—	—	4	2	5	—	1	2	—	—	—	1	—	2	1	—	—	—	1
5	Off.aspirantskolan å Karlsborg	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
6	Livregementets husarer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
7	Göta artilleriregemente	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	19	—	4	4	—	—	—	4
8	Karlsborgs artilleribataljon	—	—	—	—	2	—	1	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
9	Göta ingenjörkår, 1.—4. k.	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	8	—	1	—	—	—	—	2
10	Göta trängkår	—	—	1	—	1	—	1	4	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
11	Intendenturkomp. å Karlsborg	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
12	Detach. inf.-truppförband	—	—	—	3	13	1	1	13	—	—	—	7	14	—	1	—	—	—	8
13	Krigsskolans reservoff.-kurs	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa		2	—	12	12	57	3	10	44	—	—	—	5	128	17	13	7	—	—	33

60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77 a	77 b	78	79	80	81	82	83	84		
X. Öronsjukdomar				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar										XII. Andningsorganens sjukdomar													
Inflamm. hördi hörsels. Otit. cat. diff. Furunc. ment. aud.	Katarr i mellanörat. Catarrhus cavi tympani.	Varig inflamm. i mellanörat. Otitis med. purul.	Andra öronsjukdomar.	Inflammation i hjärtat. Myocarditis. Endocarditis. Inflammation i hjärtkärlen. Pericarditis.	Organiskt hjärtfel. Vitium organicum cordis.	Hjärt hypertrofi. Hyper-trophica cordis.	Nervös hjärtsjukdom. Neurosis cordis.	Ak. svaghetstillst. hos hjärtat. Insufficiencia cord. ac.	Blödaderbräck. Variz.	Blödaderinflammation. Phlebitis. Pyrophlebitis.	Embolia.	Blodpropp. Trombosis.	Andra sjukdomar i cirkulationsorganen.	Sjukdomar i näsan och dess bihölor.	Strupkatarr. Laryngitis. Tracheitis.	Odem i struphuvudet. Oedema laryngis, glottidis.	Akut luftbrustkatarr. Bronchitis acuta.	Kronisk luftbrustkatarr. Bronchitis chronica.	Asthma. Asthma bronchiale.	Lungemfysem. Emphysema pulmonum.	Hemorrhagi pulmonum.	Kat. lunginflamm. Bronchopneumonia. Pneum. lobul.	Krupps lunginflammation. Pneumonia erysip. aye lob.	Pleuritis.	Lungfickinflammation.	Andra sjukdomar i andningsorganen.	
12	17	26	—	2	1	12	23	—	5	5	—	1	1	2	39	—	307	2	—	—	2	1	49	39	—	1	1
—	9	41	20	2	84	7	12	6	9	9	1	1	2	3	17	3	592	16	2	1	8	16	25	—	2	2	
2	2	22	54	5	31	2	10	4	7	7	—	—	1	4	61	10	56	3	1	—	12	13	11	—	4	4	
3	10	5	5	1	10	—	—	—	12	4	—	—	3	2	20	1	306	—	—	4	18	13	24	—	5	5	
2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2	10	—	50	—	—	—	1	2	3	—	6	6	
1	9	4	—	—	6	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	17	—	3	—	—	8	3	—	7	7	
—	—	3	—	—	8	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	7	5	—	8	8	
5	2	11	—	—	1	8	2	1	2	—	—	—	—	1	8	—	60	—	1	—	3	11	10	—	10	10	
1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	13	—	—	—	—	2	—	—	11	11	
3	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	12	—	86	—	—	—	—	6	1	—	12	12	
8	1	8	3	1	26	1	5	—	15	1	1	1	6	—	7	—	166	1	2	1	16	11	7	—	13	13	
37	51	198	12	4	9	195	4	61	13	71	8	3	15	16	179	14	1837	24	6	9	5	61	184	188	13		
26	—	44	—	—	1	24	1	9	8	21	—	1	2	—	4	—	249	—	1	—	—	28	20	15	—	1	
5	5	36	—	—	17	—	—	1	—	7	—	2	—	—	49	—	256	—	2	—	7	16	10	—	2	2	
5	1	56	2	—	3	—	16	4	4	3	—	1	—	3	22	1	499	1	3	2	9	37	35	—	3	3	
1	6	69	—	—	14	6	—	47	5	—	—	4	—	1	16	—	694	7	—	3	1	16	12	—	4	4	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	28	—	—	—	—	1	1	—	5	5	
1	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	85	—	—	—	—	6	4	—	6	6	
1	4	10	—	—	1	4	5	—	4	2	1	1	—	3	49	—	145	3	1	—	6	14	25	—	7	7	
1	8	2	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—	—	8	—	116	1	—	—	1	7	11	—	8	8	
7	—	7	4	1	4	—	1	—	5	—	—	1	1	1	1	—	48	—	—	1	3	—	5	—	9	9	
47	27	224	6	1	2	68	5	43	59	51	2	6	8	10	154	12	120	12	7	2	4	55	117	118	7		
15	3	27	1	2	3	—	1	1	1	6	—	—	—	5	235	1	191	1	—	—	—	26	3	19	—	1	
1	1	35	—	—	1	—	1	1	1	25	—	1	5	4	30	—	223	—	—	—	44	35	40	—	2	2	
3	6	67	—	4	2	28	1	10	6	4	—	1	1	4	53	—	586	2	1	—	9	24	39	1	—	3	
—	—	24	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	2	—	176	—	3	—	8	13	22	—	—	4	
1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	9	—	—	—	1	1	1	—	—	5	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	7	13	—	20	2	—	—	1	9	13	—	—	6	
—	—	28	1	—	7	—	1	—	—	4	—	—	—	—	1	—	134	1	1	—	1	17	28	—	—	7	
—	—	7	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	1	—	35	—	2	—	2	1	3	4	—	8	
—	2	14	—	1	—	—	1	—	—	2	1	—	—	—	12	—	75	5	—	5	5	10	11	—	—	9	
4	7	8	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	1	7	—	60	2	—	—	3	13	16	—	—	10	
1	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	27	—	1	—	—	3	—	—	—	11	
10	6	22	—	—	4	1	5	1	10	—	—	1	4	12	42	—	303	3	1	—	1	4	6	2	—	12	
—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	13	
35	26	242	2	7	3	43	2	22	11	59	1	4	10	33	400	1	1842	16	9	—	22	111	117	199	9		

		85	86	87 a	87 b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102
		XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																		
Truppförband		Inflammation i mun o. tunga. <i>Stomatitis, Glossitis.</i>	Inflammation i svalg o. magsäck. <i>Pharyngitis, Oesophagitis.</i>	Akut magskatt. <i>Gastritis acuta.</i>	Kronisk magskatt. <i>Gastritis chronica.</i>	Funktionell magsjukdom. <i>Neurosis ventriculi.</i>	Magsår. <i>Ulcus ventriculi.</i>	Utvändig av magsäcken <i>Dilatatio ventriculi.</i>	Magkatarr. <i>Enteritis.</i>	Magkatarr. <i>Gastro-enteritis.</i>	Blindarmsinflammation. <i>Appendicitis.</i>	Tarmhindet. <i>Itens, Volvulus, Intestinalis.</i>	Bräck. <i>Hernia.</i>	Förskoppning. <i>Obesipatio.</i>	Inflamm. king ändarmen. <i>Periproctitis, Fistula ani.</i>	Ändarmsprieka, kontrakt. <i>Fissura, contractura ani.</i>	Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis.</i>	Gulsot. <i>Icterus ca-larrhalis.</i>	Gallsten. <i>Cholelithiasis.</i>	Andra sjukdomar i matsmältningsorganen.
I. arméfördelningen.																				
1	Karlskrona grenadjärreg.	2	1	14	4	4	5	—	20	70	11	—	4	17	—	—	1	3	—	20
2	Kronobergs regemente	1	—	17	—	—	4	—	15	24	18	—	9	—	—	—	—	—	—	3
3	Hallands »	—	11	11	—	—	3	—	3	20	7	—	8	2	—	—	1	2	—	16
4	Norra skånska inf.-reg.	—	1	12	—	—	3	—	2	9	13	—	5	2	—	—	—	—	—	—
5	Södra »	1	6	21	—	—	4	—	14	35	7	—	19	—	—	—	—	—	—	14
6	Skånska husarreg., I. bat.	1	—	3	1	—	—	—	1	8	2	—	3	1	—	—	—	3	—	—
7	Skånska » II. »	—	—	15	—	—	—	—	—	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Skånska dragonreg.	—	—	4	—	—	1	—	—	4	5	—	1	—	—	—	—	—	—	8
9	Kronprinsens husarreg.	—	—	1	—	—	2	—	2	9	—	—	3	—	1	—	2	2	—	—
10	Wendes artillerireg.	—	—	37	—	—	3	—	9	9	3	—	7	—	1	—	—	2	1	5
11	Göta ingenjörkår, 5. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
12	Skånska trängkåren	—	—	11	1	—	1	—	1	18	1	—	2	1	1	—	1	1	—	—
13	Detach. inf.-truppförband	—	2	12	—	—	—	—	8	25	10	—	6	2	—	—	1	1	1	13
Summa		5	21	158	6	4	26	—	73	237	90	—	68	26	3	1	5	14	2	79
II. arméfördelningen.																				
1	Första livgrenadjärreg.	1	3	67	10	1	9	—	7	30	23	—	18	4	1	1	1	5	1	2
2	Andra »	2	—	23	1	—	4	—	8	46	13	—	11	4	1	—	—	2	—	1
3	Jönköpings regemente	1	26	27	4	—	5	—	2	57	10	—	5	6	—	—	—	6	—	—
4	Kalmar »	26	—	—	—	—	3	—	26	53	13	—	6	2	—	—	1	2	—	2
5	Inf.-garnisonen i Norrköping ...	1	—	4	—	—	—	—	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
6	Smålands husarregemente	—	1	3	—	—	—	—	9	15	4	—	5	—	—	—	—	—	—	—
7	Smålands artillerireg.	2	1	16	11	—	1	—	4	30	4	—	6	1	—	—	—	—	—	1
8	Östgöta trängkår	—	—	12	—	—	—	—	2	17	5	—	3	—	—	—	—	1	1	—
9	Detach. inf.-truppförband	—	—	5	—	—	1	—	1	6	4	—	1	—	—	—	—	11	—	7
Summa		33	31	157	26	1	23	—	60	257	77	—	56	17	2	1	2	27	2	13
III. arméfördelningen.																				
1	Västgöta regemente	1	4	27	—	—	2	—	13	75	10	2	7	—	1	—	—	—	—	1
2	Skaraborgs »	1	—	15	—	—	1	—	8	25	7	1	10	1	2	2	—	11	—	10
3	Älvsborgs »	3	1	74	3	1	6	—	5	41	15	—	9	—	1	—	—	5	1	2
4	Bohusläns »	—	—	17	—	—	2	—	—	4	6	1	1	—	1	—	—	6	—	—
5	Off.-aspirantskolan å Karlsborg..	—	—	3	—	—	—	—	5	17	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1
6	Livregementets husarer	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	1	—	—	—	—	1	—	—
7	Göta artilleriregemente	—	—	15	—	—	1	—	—	36	6	—	1	1	—	1	—	—	—	1
8	Karlsborgs artilleribataljon	—	1	10	1	1	—	—	—	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	2
9	Göta ingenjörkår, 1.—4. k.	—	1	27	—	—	—	—	4	37	4	—	4	7	3	—	—	2	—	5
10	Göta trängkår	—	6	2	—	—	3	1	1	1	10	—	2	—	—	—	—	—	—	1
11	Intend.-komp. å Karlsborg	—	—	6	—	1	—	—	—	3	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—
12	Detach. inf.-truppförband	—	—	43	4	—	3	—	13	87	13	—	6	—	—	—	—	4	—	7
13	Krigsskolans reservoff.-kurs	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa		5	14	239	8	3	18	1	52	332	85	4	43	10	8	3	—	29	1	30

103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129		
XIV. Urin- och könsorganens sjukdomar.												XV. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.																
Njurinflammation. Nephritis.	Njuren. Lithiasis renalis.	Äggviteurin. Albuminuria.	Katarr. inflammation i urin-blåsan. Cystitis.	Funkt. blåsinflammation. Nephrosis vesicae urin. Emureasis.	Blåskörtelinflammation. Prostat. Abcessus prostaticus.	Urinrörförträngning. Stricture urethrae.	Phimosis. Paraphimosis.	Förträngning af förhuden. Epithymitis. Orchitis.	Testikelinflammation. Epididymitis. Orchitis.	Hydro. Hamato. Pyosce.	Pungäderbräck. Varicocele.	Andra sjukdomar i urin- och könsorganen.	rem. Myitis. Rheum. musc.	Inflammation i senkskida. Tendovaginitis.	Senknuta. Ganglion.	Inflammation i slimsäck. Buritis. Hygroma.	Falsk ledställa. Scoliosis. Genu valgum. Ilex varus etc.	Ledstyvhet. Anchylosis.	Inflammation i ledgång. Synovitis. Arthralgia.	Kron. ledgångsreumatism. Rheum. artic. chron.	Corpus mobile in articulo. Ledmus. Mus articulares. Osteitis. Osteomyelitis.	Ben- o. benmärgsinflammation. Periostitis.	Behnigelinflammation. Periostitis.	Fotödem. Oedema pedis.	Marschsvulst. Sydenhamitis metatarsæ.	Periostitis fibrosæ ab exercitio.	Andra sjukdomar i rörelseorganen och bensystemet.	
1	1	2	5	—	—	1	4	2	2	—	1	2	57	5	—	5	—	1	23	2	1	1	—	2	12	13	1	
1	1	5	1	—	—	—	—	2	2	1	—	—	57	3	—	4	—	2	9	—	—	—	—	4	113	15	9	
3	—	2	—	4	—	—	—	2	3	—	1	4	30	67	2	—	—	36	2	—	—	—	3	16	79	17	6	
2	5	5	—	—	—	—	—	6	1	5	6	2	60	25	—	—	—	16	3	1	1	16	8	49	18	26		
1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	1	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—		
2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	6	2	—	—	—	2	8	—	—	—	—	—	—	—		
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	1		
3	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	1	42	1	1	1	1	3	3	4	—	—	—	—	1	—		
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	15	—	—	—	2	—	—	—	9	—	4	3	—		
1	—	2	7	—	—	—	—	4	—	—	2	1	46	31	—	2	—	2	14	1	—	12	3	11	—	11		
16	10	16	18	5	—	1	6	34	16	21	10	332	161	3	31	2	15	179	25	3	5	45	34	385	70	64		
2	—	11	1	5	1	—	1	6	2	3	—	123	67	1	9	—	5	49	20	—	—	5	1	131	17	9		
1	—	3	1	—	—	—	—	21	3	9	2	82	18	—	—	1	1	48	3	—	2	32	1	94	24	—		
1	—	12	—	—	—	—	3	3	8	2	3	15	11	—	5	—	—	27	5	1	2	2	50	39	—	1		
1	—	20	1	2	—	—	1	2	1	—	—	48	29	2	4	—	—	25	23	1	—	9	71	1	1	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	6	—	—	—	1	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	7	—	4	—	2	28	—	—	1	6	—	2	—		
1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	15	8	2	—	—	—	8	12	—	4	1	3	—	—		
—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	—	50	4	9	1	1	6	33	16	15	7	337	151	5	26	5	8	200	63	2	6	60	124	273	42	36		
2	—	5	1	1	—	—	—	1	1	1	—	99	40	1	3	1	—	15	13	—	1	1	1	41	1	10		
7	—	2	1	—	—	—	—	15	3	2	2	104	81	—	11	—	—	56	11	—	—	17	6	158	1	10		
2	1	13	1	—	—	—	—	9	—	—	1	111	105	—	14	—	—	75	5	1	—	23	5	170	15	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	39	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—		
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	5	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—		
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—		
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	22	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	—	1	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—		
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	—	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	28	—	—	—	30	7	2	—	2	—	23	6	6		
18	2	33	9	2	—	1	36	44	6	6	8	453	324	2	33	2	—	246	37	5	3	53	14	395	26	30		

		130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	XVII. Svulster. Tumorer.
		XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven.															
Truppförband		<i>Erythema multiforme et nodosum.</i>	<i>Urticaria.</i>	<i>Herpes zoster.</i>	<i>Poortia.</i>	<i>Eczema.</i>	<i>Impetigo. Ecthyma.</i>	<i>Favus.</i>	<i>Herpes tonsurans. Syphilis.</i>	<i>Nagelsvamp. Unguis incarnatus. Paronychia.</i>	<i>Bindvävsinflammation. Bullad. Phlegmon. Abscessus.</i>	<i>Böld. Furunculus. Carbunculus.</i>	<i>Rödsår. Ulcus.</i>	<i>Brand. Gangrena.</i>	<i>Andra sjukdomar i huden eller bindväven.</i>		
I. arméfördelningen.																	
1	Karlskrona grenadjärreg.	1	2	5	5	12	—	—	—	7	65	62	8	—	4	2	
2	Kronobergs regemente	—	2	2	—	5	1	—	—	3	14	54	7	1	—	—	
3	Hallands ,	5	—	6	5	21	1	—	—	5	74	84	3	—	13	7	
4	Norra skånska infanterireg.	—	2	3	—	5	2	—	1	3	10	38	4	1	2	3	
5	Södra ,	1	2	2	3	48	—	—	—	4	11	175	—	—	—	—	
6	Skånska husarreg. I. bat.	—	—	—	4	6	—	—	—	—	30	29	5	—	1	1	
7	II. ,	—	1	—	—	9	—	—	—	1	3	9	—	—	—	—	
8	Skånska dragonregementet	1	—	2	1	4	—	—	—	—	25	27	2	—	—	1	
9	Kronprinsens husarreg.	—	1	1	—	3	—	—	—	—	8	9	—	—	—	—	
10	Wendes artilleriregemente	7	2	—	2	19	1	—	—	1	21	25	1	—	3	—	
11	Göta ingenjörkår, 5. k.	—	—	—	1	1	—	—	—	—	12	6	2	—	—	—	
12	Skånska trängkåren	—	2	1	—	5	2	—	—	1	8	23	—	—	2	—	
13	Detach. inf.-truppförband	3	1	1	2	20	—	—	—	5	53	78	—	1	8	6	
	Summa	18	15	23	23	158	7	—	3	30	394	619	32	3	33	23	
II. arméfördelningen.																	
1	Första livgrenadjärreg.	—	—	3	1	22	—	—	1	11	125	263	—	—	—	3	
2	Andra ,	—	1	—	—	5	7	—	1	1	86	109	—	—	2	5	
3	Jönköpings regemente	4	2	5	3	8	3	1	2	4	10	118	—	—	3	1	
4	Kalmar ,	8	6	4	—	6	1	—	—	8	43	72	—	—	1	1	
5	Inf.-garnisonen i Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	1	—	
6	Smålands husarreg.	2	—	—	—	4	—	—	1	—	18	26	—	—	—	—	
7	Smålands artillerireg.	6	1	4	—	16	—	—	—	5	22	30	3	—	1	4	
8	Östgöta trängkår	—	—	1	—	1	—	—	—	1	14	4	1	—	—	3	
9	Detach. inf.-truppförband	—	1	—	2	2	—	—	—	2	—	37	2	—	9	1	
	Summa	20	11	17	6	64	11	1	5	32	319	664	6	—	17	18	
III. arméfördelningen.																	
1	Västgöta regemente	3	2	8	—	13	—	—	—	2	19	47	5	—	4	4	
2	Skaraborgs ,	—	2	1	3	10	—	—	1	10	66	115	1	—	17	2	
3	Älvsborgs ,	7	2	4	2	24	—	—	1	5	94	111	—	1	1	2	
4	Bohusläns ,	8	—	4	2	3	—	—	—	—	21	2	11	—	—	5	
5	Off.-aspirantskolan å Karlsborg	1	1	—	—	2	—	—	—	—	8	5	—	—	—	—	
6	Livregementets husarer	3	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	—	—	1	—	
7	Göta artilleriregemente	4	—	1	1	6	—	—	—	—	64	61	—	—	—	—	
8	Karlsborgs artilleribataljon	2	—	1	1	5	—	—	—	1	—	5	2	—	2	1	
9	Göta ingenjörkår, 1.—4. komp.	5	—	4	1	3	1	—	—	—	44	52	—	—	—	—	
10	Göta trängkår	—	—	1	1	1	—	—	—	2	2	9	—	—	1	2	
11	Intendenturkomp. å Karlsborg	—	—	—	2	—	1	—	1	—	1	3	—	—	—	—	
12	Detach. inf.-truppförband	—	1	3	—	16	1	—	1	7	40	70	4	—	8	10	
13	Krigsskolans reservoff.-kurs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
	Summa	33	8	27	13	83	3	—	4	27	371	483	23	1	34	26	

145	146	147 a	147 b	148a	148b	149	150	151a	151b	151c	152	153	154a	154b	154c	155	156	157	158	159	160	161		
XVIII. Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar.																						Summa	Observationspatienter	Sjukdom av obestämmd art
Muskelbristning. Senbristning. Sotstärkning.	Ledvrickning.	Luxation, enkel.	Luxation, komplic.	Benbrott, enkelt.	Benbrott, komplic.	Stöt och krossning. Krostär.	Sår av skarpt eller spetsigt vapen.	Skotsår, enkelt.	Skotsår, komplic.	Skotsår, inlägg.	Skotsår. Skavsår efter skidbändning o. d.	Ridsår.	Skada, orsakad av förbränning eller explosion			Kyskada	Sotstyg. Värmeislag.	Akut förgiftning.	Andra skador.	Självmord. Självmords-försök.				
													1. graden	2. graden	3. graden									
5	29	2	—	3	—	46	22	2	—	—	17	—	2	3	—	1	—	—	5	—	5	4	2 481	
23	53	—	—	3	—	22	18	2	—	—	9	—	—	2	—	3	—	—	—	—	8	16	2 840	
1	48	1	—	2	—	36	29	8	—	—	37	—	—	4	—	—	—	—	1	—	16	—	2 271	
10	30	6	—	3	—	10	18	3	1	—	38	—	1	—	—	—	1	1	1	—	16	—	1 288	
47	76	1	—	17	—	25	90	—	—	—	124	—	3	3	—	—	—	—	18	—	37	17	2 768	
—	6	—	—	5	—	39	4	—	—	—	—	3	—	2	1	1	—	—	—	—	17	—	782	
—	32	1	—	3	—	4	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	306	
—	8	—	—	5	1	57	5	1	—	—	15	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	590	
—	4	—	—	8	2	24	—	3	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	270	
3	21	1	—	9	—	73	6	—	—	—	6	—	—	—	1	1	—	—	—	1	2	—	925	
—	2	1	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	123	
—	16	—	—	—	—	30	8	1	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	558	
18	22	—	—	4	1	38	34	—	—	—	78	—	1	1	—	1	1	—	1	1	3	6	1 632	
107	847	12	—	62	4	408	252	20	1	1	328	4	9	15	2	7	8	1	27	3	55	81	16 779	
32	76	2	—	7	—	102	52	3	—	—	189	—	5	—	—	16	—	—	—	1	1	13	4 051	
20	59	1	—	4	—	47	12	3	—	—	105	—	—	—	—	4	—	—	1	—	14	—	2 668	
14	56	1	—	7	—	74	60	2	—	—	107	—	5	13	2	—	—	—	5	1	6	97	3 012	
9	59	2	—	3	—	47	29	1	—	—	39	—	—	2	—	1	—	—	1	—	2	—	3 049	
3	6	—	—	—	—	3	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	
3	12	2	—	4	—	38	6	1	—	—	2	2	—	—	—	2	—	—	4	—	—	3	608	
1	13	—	—	10	3	70	22	1	—	—	24	1	—	3	4	3	—	—	1	—	—	25	1 642	
—	19	2	—	6	2	20	6	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	800	
—	15	—	—	2	—	18	10	—	—	—	45	—	2	—	—	2	—	—	19	—	14	12	792	
82	314	10	—	43	5	419	199	15	—	—	516	3	12	18	6	28	—	—	31	2	21	172	16 777	
11	58	1	—	7	—	10	18	3	—	—	70	—	3	1	—	3	1	—	4	—	7	26	2 475	
10	66	3	1	1	1	72	23	2	—	—	64	—	5	—	2	—	—	—	2	—	5	6	3 582	
28	140	—	—	9	—	93	57	1	—	—	37	—	6	2	—	8	—	1	—	—	146	—	4 061	
—	30	1	—	3	—	27	19	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	12	—	1 384	
—	9	1	—	2	—	6	9	2	—	—	5	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	236	
—	5	—	—	—	—	12	8	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	355	
2	31	2	—	7	—	115	11	—	—	—	18	5	7	1	—	2	—	—	—	—	38	—	1 458	
1	5	—	—	—	—	7	2	—	—	—	4	—	—	2	—	2	—	—	—	—	5	—	357	
1	18	1	—	7	—	54	10	2	—	—	38	—	2	—	3	5	—	1	3	—	14	—	1 191	
1	10	—	—	2	—	21	7	—	—	—	8	1	—	3	—	1	—	—	—	—	5	—	687	
1	5	—	—	1	—	3	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	264	
23	75	—	—	3	—	81	39	1	—	—	142	1	2	2	1	2	—	—	—	—	2	2	1 921	
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	25	
78	453	9	1	42	1	502	204	11	—	—	389	7	25	11	6	26	1	2	13	—	14	258	17 941	

		I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
		I.	II. Akuta infektions-																	
Truppförband		Bildningsfel och medfödda sjukdomar	Smittkoppor, Varicella.	Valtenkoppor, Varicella.	Scharlakansfeber, Scarlatina.	Massling, Morbilli.	Rash, Rubella.	Fläcktyfus, Typhus exanthematicus.	Tarmtyfus, Febris typhoides.	Asiatisk kolera, Cholera asiatica.	Inhemsk kolera, Cholera nostras.	Rödsot, Dysenteria.	Sotkramp, Tetanus.	Ros, Erysipelas.	Sept. lymfader- o. lymfokortelliniam, Lymphangitis et lymphadenitis septica.	Sept. lymfader- o. lymfokortelliniam, Lymphangitis et lymphadenitis septica.	Sept. lymfader- o. lymfokortelliniam, Lymphangitis et lymphadenitis septica.	Sept. lymfader- o. lymfokortelliniam, Lymphangitis et lymphadenitis septica.	Sept. lymfader- o. lymfokortelliniam, Lymphangitis et lymphadenitis septica.	Sept. lymfader- o. lymfokortelliniam, Lymphangitis et lymphadenitis septica.
IV. arméfördelningen.																				
1	Svea livgarde	—	—	—	7	3	40	1	2	—	—	—	—	2	23	1	53	283	22	
2	Göta „	1	—	3	32	7	94	—	—	—	—	—	—	3	55	—	58	278	11	
3	Livregementets grenadjärer ...	1	—	—	—	45	134	—	1	—	—	—	—	3	105	1	56	727	5	
4	Södermanlands regemente.....	—	—	—	3	24	53	—	—	—	—	—	—	6	28	—	19	253	—	
5	Vaxholms grenadjärreg.	1	—	2	2	—	21	—	1	—	—	—	—	—	11	1	5	130	1	
6	Livgardet till häst	—	—	—	6	2	20	—	—	—	—	—	—	1	4	—	9	60	35	
7	Svea artilleriregemente	—	—	2	—	1	11	—	—	—	—	—	—	3	19	—	18	110	7	
8	Positionsartilleriregementet ...	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	3	19	—	11	93	9	
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. k. ...	1	—	—	15	9	14	—	—	—	—	—	—	2	2	1	18	132	2	
10	Svea „ 5. komp.	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	16	—	
11	Fälttelegrafkåren	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	1	—	11	99	1	
12	Svea trängkår	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	2	24	—	16	168	1	
13	Krigsskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	28	—	
14	Intendenturkomp. i Stockholm	—	—	—	1	3	2	—	—	—	—	—	—	—	9	—	1	15	2	
Summa		4	—	7	67	94	428	1	4	—	—	—	—	28	303	4	277	2 392	96	
V. arméfördelningen.																				
1	Upplands infanterireg.	—	—	2	38	13	74	—	—	—	—	—	—	3	26	27	40	562	77	
2	Dalregementet	—	—	—	15	30	107	—	—	—	—	—	—	10	37	1	59	468	40	
3	Västmanlands regemente	—	—	—	3	16	94	—	—	—	—	—	—	4	60	5	48	261	31	
4	Värmlands „	—	—	2	4	33	183	—	1	—	—	—	—	1	39	27	42	547	—	
5	Infanteriskjutskolan	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	
6	Livregementets dragoner	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3	8	—	3	98	1	
7	Skånska husarregts det. ¹	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	7	39	1	
8	Upplands artilleriregemente...	—	—	—	2	8	—	—	—	—	—	—	—	1	29	—	45	285	4	
9	Västmanlands trängkår	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	23	1	5	137	24	
10	Detach. inf.-truppförband	—	—	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	1	3	—	1	49	9	
Summa		—	—	6	65	105	472	—	1	—	—	—	—	23	236	61	250	2 450	187	
VI. arméfördelningen.																				
1	Hälsinge regemente	—	—	3	—	3	136	—	—	—	—	—	—	4	18	2	38	171	6	
2	Västerbottens regemente	—	—	19	—	—	80	—	3	—	—	—	—	9	19	1	21	180	22	
3	Jämtlands fältjägarreg.	—	—	3	3	103	37	—	—	—	—	—	—	10	40	—	37	400	41	
4	Västernorrlands regemente ...	—	—	—	—	2	113	—	—	—	—	—	—	3	14	—	—	435	1	
5	Norrlands dragonreg.	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—	—	—	3	33	2	3	73	3	
6	Norrlands art.-reg., I. o. II. div.	—	—	1	—	7	46	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	85	2	
7	Norrlands trängkår	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	2	8	—	6	187	—	
8	Detach. inf.-truppförband	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	44	—	
Summa		—	—	26	3	116	497	—	3	—	—	—	—	32	133	5	106	1 575	75	
Summa summarum		5	—	82	588	998	2 489	1	50	—	—	1	—	163	1 238	110	1 221	15 394	596	

¹ I Uppsala.

[illegible]

		42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54a	54b	55	56	57	58	59
		VI. Kron. förgiftningssjukdomar		VII. Sinnessjukdomar.	VIII. Nervsystemets sjukdomar									IX. Ögonsjukdomar						
		Andra kroniska förgiftningssjukdomar. <i>Alcoholismus chron.</i>			<i>Nervinfektion. Neuritis Polyneuritis.</i>	<i>Nervsmärta. Neuralgia.</i>	<i>Perifer förlämnig. Paræst. Paralyt.</i>	<i>Palladesol. Epilepsia.</i>	<i>Nervsvaghet. Nervastænia.</i>	<i>Ryggmärgsinflammation. Myelitis.</i>	<i>Hjärnblödning. Hæmor. rhagia cerebri.</i>	<i>Hjärnhinneinflammation. Meningitis cerebri.</i>	<i>Ryggmärgsinflammation. Myelitis.</i>	<i>Conjunctivitis ophthalmica.</i>	<i>Conjunctivitis phlyctenulosa.</i>	<i>Keratitis.</i>	<i>Iritis.</i>	<i>Refraktationsanomalier. Pemphigomatia.</i>	<i>Andra ögonsjukdomar.</i>	
Truppförband																				
IV. arméfördelningen.																				
1	Svea livgarde	2	—	2	4	4	—	2	14	—	—	2	3	—	—	1	—	—	2	—
2	Göta „	2	—	—	12	2	3	21	—	—	—	2	8	—	5	—	—	1	—	—
3	Livregementets grenadjärer	—	—	—	5	36	1	1	5	—	—	1	15	—	1	2	—	10	—	—
4	Södermanlands regemente	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	7	—	—	6	—	1	—	—
5	Vaxholms grenadjärregemente	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
6	Livgardet till häst	—	—	—	2	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
7	Svea artilleriregemente	3	—	—	—	2	1	3	3	—	—	1	6	1	1	—	—	2	—	—
8	Positionsartilleriregementet	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	—	—	1	—	3	1	1	6	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
10	Svea „ 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
11	Fälttelegrafkåren	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Svea trängkår	—	—	1	1	2	—	—	7	—	—	—	8	2	—	2	—	—	—	—
13	Krigsskolan	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Intendenturkomp. i Stockholm	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Summa		7	—	4	18	63	7	11	67	—	—	—	10	58	3	9	14	—	—	19
V. arméfördelningen.																				
1	Upplands infanteriregemente	—	—	—	4	5	3	—	9	—	—	5	44	—	—	—	—	2	—	—
2	Dalregementet	—	—	—	21	5	—	—	3	—	—	1	10	2	1	—	—	1	—	—
3	Västmanlands regemente	1	—	1	—	10	—	1	4	—	—	3	—	4	2	2	—	3	—	—
4	Värmlands „	—	—	2	2	25	2	—	20	—	—	1	190	1	—	2	—	17	—	—
5	Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Livregementets dragoner	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	2	14	1	—	—	—	2	—	—
7	Skånska husarregts det. i Uppsala..	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—
8	Upplands artilleriregemente	—	—	2	—	2	3	1	3	—	—	1	7	—	3	1	—	5	—	—
9	Västmanlands trängkår	—	—	—	1	—	—	—	7	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—
10	Detach. inf.-truppförband	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1
Summa		1	—	6	29	55	8	2	46	—	—	3	11	274	6	7	4	—	—	82
VI. arméfördelningen.																				
1	Hälsinge regemente	1	—	1	—	10	—	1	3	—	—	3	2	1	—	—	—	1	—	—
2	Västerbottens regemente	—	—	4	1	4	1	1	2	—	1	1	18	—	—	1	—	2	—	—
3	Jämtlands fältjägarregemente	—	—	2	—	27	1	1	1	—	2	—	1	27	3	—	—	4	—	—
4	Västernorrlands regemente	—	—	2	5	15	—	—	7	—	1	—	3	2	2	1	—	2	—	—
5	Norrlands dragonregemente	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrlands artillerireg.:te, I. o. II. div.	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—
7	Norrlands trängkår	1	—	—	5	4	—	1	3	—	—	—	2	10	—	—	—	—	—	1
8	Detach. inf.-truppförband	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Summa		3	—	9	11	60	2	4	21	—	7	1	11	72	6	1	2	—	—	10
Summa summarum		21	2	52	94	362	34	55	297	1	10	4	76	710	44	44	29	—	2	154

60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77 a	77 b	78	79	80	81	82	83	84
X. Öronsjukdomar				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar										XII. Andningsorganens sjukdomar											
Andra öronsjukdomar.				Andra sjukdomar i cirkulationsorganen.										Andra sjukdomar i andningsorganen.											
Varig inflammation i mellanörat. <i>Otitis media purulenta.</i>				Organiskt hjärtsfel. <i>Vitium organicum cordis.</i>										Akut luftstrupskatarr. <i>Bronchitis acuta.</i>											
Katarr i mellanörat. <i>Otitis catarrhus acut lymphant.</i>				Inflammation i hjärtat. <i>Myocarditis. Endocarditis.</i>										Ödem i struphuvudet. <i>Oedema laryngis, glottidis.</i>											
Inflammation, böld i hörselgången. <i>Otitis externa diff. furunculosis mast. and.</i>				Inflammation i hjärtsäcken. <i>Pericarditis.</i>										Strupkatarr. <i>Laryngitis. Tracheitis.</i>											
—	5	4	3	28	11	48	25	7	1	1	2	3	2	1	3	24	31	59	10	4	—	—	—	—	—
—	1	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								

		85	86	87 a	87 b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102
		XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																		
Truppförband		Inflamm. i svalv o. magslurpe <i>Pharyngitis. Oesophagitis.</i>	Inflammation i mun o. tunga. <i>Stomatitis. Glossitis.</i>	Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta.</i>	Kronisk magkatarr. <i>Gastritis chronica.</i>	Funktionell magsjukdom. <i>Neurosis ventriculi.</i>	Magår. <i>Ulcus ventriculi.</i>	Utvändig magå. <i>Duodeno ventriculi.</i>	Mag-tarmkatarr. <i>Gastro-enteritis.</i>	Tarmkatarr. <i>Enteritis.</i>	Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis.</i>	Tarmblinder. <i>Taruvred. Ulcus. Venerus. Invagination.</i>	Bräck. <i>Hernia.</i>	Förstopning. <i>Obstipatio.</i>	Inflamm. kring blindtarmen. <i>Periproctitis. Fistula ani.</i>	Andlarmsspricka. <i>Fissura, contractura ani.</i>	Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis.</i>	Gulsot. <i>Icterus ca. tarachis.</i>	Gallen. <i>Cholelithiasis.</i>	Andra sjukdomar i matsmältningsorganen.
IV. arméfördelningen.																				
1	Svea livgarde	1	—	48	15	1	16	—	9	—	23	—	23	—	1	—	1	10	—	—
2	Göta „	5	5	27	7	12	13	—	6	33	23	—	17	5	2	—	—	21	1	2
3	Livregementets grenadjärer ...	—	—	74	—	3	6	—	31	30	18	—	4	—	3	—	1	9	3	4
4	Södermanlands regemente	—	—	10	1	—	2	—	2	38	14	—	4	—	—	—	—	5	—	1
5	Vaxholms grenadjärreg.	1	1	34	1	—	2	—	—	12	5	—	10	—	1	—	—	1	—	—
6	Livgardet till häst	—	—	3	—	—	—	—	1	3	7	—	6	—	—	—	—	—	—	—
7	Svea artilleriregemente	—	—	25	3	1	4	—	—	8	5	1	9	—	—	—	—	2	—	1
8	Positionsartilleriregementet ...	—	—	8	2	—	—	—	—	13	1	—	3	1	—	1	—	—	—	—
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. k.	—	—	16	7	4	4	—	9	8	4	—	3	—	—	1	—	5	—	—
10	Svea „ 5. komp.	—	1	10	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
11	Fälttelegrafkåren	—	—	10	—	—	1	—	1	7	5	—	2	—	—	—	—	1	—	2
12	Svea trängkår	—	—	32	3	1	3	—	31	18	3	—	3	—	—	—	—	—	—	2
13	Krigsskolan	—	—	—	—	—	1	—	4	17	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Intendenturkomp. i Stockholm	—	—	1	—	—	1	—	1	5	2	—	2	—	—	—	—	1	—	—
Summa		7	7	298	39	22	54	—	95	192	119	1	87	6	7	2	8	55	4	12
V. arméfördelningen.																				
1	Upplands infanterireg.	1	—	92	1	—	3	—	—	62	5	—	7	2	—	—	—	4	—	2
2	Dalregementet	1	2	48	26	—	13	—	3	38	6	1	6	—	—	—	1	4	—	—
3	Västmanlands regemente	—	—	4	2	—	—	—	—	21	2	—	2	2	—	2	—	2	—	—
4	Värmlands „	1	7	42	3	—	6	—	—	215	43	—	11	—	—	—	1	5	3	2
5	Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Livregementets dragoner	—	—	24	—	—	—	—	4	—	1	—	12	1	—	—	—	1	—	9
7	Skånska husarreg:s det. Uppsala	—	—	7	—	—	—	—	2	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Upplands artilleriregemente ...	—	—	34	1	—	3	—	2	33	15	1	9	—	—	—	1	1	—	1
9	Västmanlands trängkår	—	—	15	1	—	—	—	—	37	24	—	4	—	1	—	—	4	1	1
10	Detach. inf.-truppförband	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa		3	9	266	34	—	25	—	16	412	107	2	52	5	1	2	3	21	4	15
VI. arméfördelningen.																				
1	Hälsinge regemente	—	—	5	—	—	9	—	2	4	31	—	2	—	—	—	—	1	—	—
2	Västerbottens regemente	—	7	75	—	—	3	—	—	33	20	—	8	—	—	—	1	14	—	—
3	Jämtlands fältjägarregemente	3	—	141	1	—	6	—	15	27	13	—	4	1	—	—	—	8	—	5
4	Västernorrlands regemente ...	1	1	14	2	—	6	—	10	20	35	—	15	2	1	—	1	2	—	2
5	Norrlands dragonregemente ...	1	—	8	—	—	1	—	3	5	10	—	3	—	—	—	—	2	—	—
6	Norrlands artillerir., I. o. II. div.	—	—	3	2	—	—	—	2	3	8	—	2	—	—	—	—	1	—	—
7	Norrlands trängkår	2	10	15	2	—	3	—	9	47	8	—	4	—	1	—	1	2	—	1
8	Detach. inf.-truppförband	—	—	2	1	—	1	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Summa		7	18	263	8	—	29	—	42	139	129	—	38	3	2	—	3	31	—	8
Summa summarum		60	100	1381	121	30	175	1	1338	1569	607	7	344	67	23	9	16	177	18	157

103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129				
XIV. Urin- och könsorganens sjukdomar												XV. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar																		
Njurinflammation.	Njursten.	Äggvleuin.	Katarr.	Funkti.	Blåskö-	Urinrö-	Förträng-	Testikel-	Hydro.	Vattenbräck.	Pungä-	Muskel-	Inflammation i senskida.	Senknuta.	Bursitis.	Falsk ledstäl.	Genu valgum.	Inflammation i slemhinn.	Arthritis.	Inflammation i ledgång.	Rheum.	Kronisk ledgångsreumatism.	Leidus.	Ben-o.	Beninflammation.	Folldem.	Marschsvulst.	Periostritis.	Andra sjukdomar i rörelseorganen och bensystemet.	
11	1	10	4	2	—	—	1	22	4	11	2	31	11	—	—	—	1	5	—	46	1	5	—	—	—	2	61	9	2	1
5	5	9	3	—	—	—	3	5	2	20	3	31	22	—	—	10	8	2	—	29	2	3	—	—	8	92	1	5	2	
5	6	6	1	—	—	—	3	13	1	1	3	71	80	—	—	—	2	—	—	69	6	1	—	4	4	—	7	6	4	
—	1	1	—	—	—	—	4	8	—	—	—	12	8	—	—	—	—	1	—	19	3	3	—	2	2	—	—	—	5	
—	2	2	1	—	—	—	1	—	—	1	—	8	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	6	
—	3	1	—	—	—	—	2	2	—	—	1	3	22	3	1	4	—	—	—	3	1	—	—	2	2	10	4	10	7	
—	3	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	13	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	—	—	—	—	8	
—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	24	19	—	—	—	—	—	—	16	2	—	—	3	1	9	—	—	9	
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	10	
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	
82	—	41	11	3	1	1	15	72	14	41	12	311	203	5	24	19	8	214	18	13	4	73	14	316	36	23	—	—	—	1
10	—	1	6	—	—	—	—	17	2	—	1	137	76	2	2	—	1	63	4	1	—	—	—	—	88	—	—	—	—	2
3	—	4	1	—	—	—	—	4	—	—	—	92	66	—	1	—	—	81	10	—	—	—	—	114	21	—	—	—	3	
3	—	—	—	—	—	—	1	8	1	—	1	7	32	5	9	4	—	13	2	—	—	—	—	88	7	2	—	—	4	
—	—	—	4	—	—	—	—	2	—	1	—	170	81	1	—	—	—	35	6	1	10	—	—	58	12	—	—	—	5	
—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	—	10	—	—	—	—	—	—	—	16	1	—	—	—	—	—	—	—	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	3	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	7	
2	—	3	5	1	—	—	1	1	—	—	1	64	6	—	—	—	—	—	—	18	1	—	—	3	—	—	—	—	8	
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2	14	19	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	9	
1	—	—	3	—	—	—	2	2	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	10	
20	—	9	20	1	—	—	6	36	6	5	5	515	287	4	25	5	2	244	15	2	14	49	1	358	42	10	—	—	—	—
8	—	4	—	—	—	—	5	2	1	—	—	19	2	—	—	—	—	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
4	—	3	1	1	—	—	—	8	—	—	—	17	11	—	14	—	—	26	3	—	—	—	—	—	47	—	—	—	—	2
9	—	10	3	—	—	—	—	9	—	—	1	87	38	—	2	—	—	30	6	1	10	—	—	—	41	—	—	—	—	3
17	—	5	4	—	—	—	1	7	—	4	1	23	35	—	4	3	—	39	27	3	1	3	—	—	42	—	—	—	—	4
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
2	—	13	2	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
1	—	2	2	1	—	—	3	5	—	—	—	26	14	—	1	1	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	7
2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4	—	—	—	—	—	—	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	8
44	—	37	13	3	—	1	8	32	1	5	3	189	104	—	23	4	—	120	47	4	3	35	—	130	—	12	—	—	—	—
136	12	186	75	23	2	5	77	251	59	93	45	2	137	1	230	19	162	37	33	1	203	205	29	35	315	187	1	857	216	175

		130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144
		XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven														
Truppförband		<i>Erythema multiforme et nodosum.</i>	<i>Urticaria.</i>	<i>Herpes zoster.</i>	<i>Psoriasis.</i>	<i>Exema.</i>	<i>Impetigo. Ecthyma.</i>	<i>Furur.</i>	<i>Herpes tonsurans. Sycosis.</i>	<i>Nagelrång. Unguis incarnatus. Paronychia.</i>	<i>Bindvävsinflammation. Nulnad. Phlegmone. Abscessus.</i>	<i>Böld. Furunculus. Carbunculus.</i>	<i>Rötsår. Ulcus.</i>	<i>Brand. Gangrena.</i>	<i>Andra sjukdomar i huden eller bindväven.</i>	XVII. Svulst. Tumor.
IV. arméfördelningen.																
1	Svea livgarde	4	2	2	4	9	—	—	1	8	23	10	—	—	—	6
2	Göta „	3	2	2	3	14	1	—	—	9	71	28	—	—	18	7
3	Livregementets grenadjärer	4	4	9	—	21	2	—	—	15	104	68	13	—	4	7
4	Södermanlands regemente	—	—	—	—	10	—	—	—	1	16	69	—	—	24	1
5	Vaxholms grenadjärregemente	2	—	2	3	2	2	—	—	5	16	19	2	—	—	2
6	Livgardet till häst	1	—	—	1	—	—	—	—	—	5	4	7	—	—	—
7	Svea artilleriregemente	2	1	—	—	5	1	—	—	3	28	14	—	—	1	3
8	Positionsartilleriregementet	1	1	—	1	5	—	—	—	—	5	11	—	—	2	1
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. komp.	1	—	—	1	—	—	—	—	1	14	8	—	—	4	9
10	Svea „ 5. komp.	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	4	1	1	—	—
11	Fälttelegrafkåren	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	10	1	—	1	1
12	Svea trängkår	3	—	2	1	3	—	—	—	1	62	42	—	—	2	—
13	Krigsskolan	10	—	1	1	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—	—
14	Intendenturkomp. i Stockholm	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Summa		31	10	18	15	72	7	—	1	45	367	287	24	1	57	37
V. arméfördelningen.																
1	Upplands infanteriregemente	1	1	3	—	22	—	—	—	14	97	108	—	—	3	1
2	Dalregementet	8	—	3	—	5	—	—	—	4	121	52	1	1	—	3
3	Västmanlands regemente	2	2	6	2	18	3	—	—	7	25	82	1	—	3	6
4	Värmlands „	—	2	11	5	24	2	—	—	10	77	138	—	—	17	9
5	Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Livregementets dragoner	1	1	1	—	2	—	—	—	1	4	13	—	—	—	—
7	Skånska husarreg. det., Uppsala	—	—	1	—	1	—	—	—	3	23	36	1	—	1	—
8	Upplands artilleriregemente	1	—	7	—	4	—	—	—	5	69	107	2	—	2	4
9	Västmanlands trängkår	2	1	3	—	7	—	—	—	3	5	27	—	—	2	—
10	Detach. inf.-truppförband	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—
Summa		15	7	35	7	85	5	—	—	47	421	569	5	1	28	23
VI. arméfördelningen.																
1	Hälsinge regemente	7	—	1	—	4	—	—	—	3	13	3	1	—	3	—
2	Västerbottens regemente	1	—	2	4	15	1	—	—	5	19	49	—	—	—	—
3	Jämtlands fältjägarregemente	11	2	3	1	11	—	—	1	3	100	143	3	—	2	—
4	Västernorrlands regemente	12	1	2	2	12	3	—	—	5	59	25	8	—	5	1
5	Norrlands dragonregemente	—	—	—	—	2	—	—	—	—	10	16	5	—	—	—
6	Norrlands art.-regemente, I. o. II. div.	—	—	1	—	2	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—
7	Norrlands trängkår	—	1	1	2	5	1	—	—	7	12	20	—	—	8	6
8	Detach. inf.-truppförband	1	—	—	—	4	1	—	—	1	2	4	—	—	—	1
Summa		32	4	10	9	55	7	—	6	20	216	263	17	—	18	8
Summa summarum		149	55	180	73	517	40	1	19	201	2 028	2 885	107	6	187	135

145	146	147 a	147 b	148a	148b	149	150	151a	151b	151c	152	153	154a	154b	154c	155	156	157	158	159	160	161		
XVIII. Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar																						Sjukdom av obestämd art	Observationspatienter	Summa
Muskelbristning. Senbristning. Sensträckning.	Ledvrickning.	Luxation, enkel.	Luxation, komplic.	Benbrott, enkelt.	Benbrott, komplic.	Stöt och krossning. Krossår.	Sår av skarpt eller spetsigt vapen.	Skotsår, enkelt.	Skotsår, komplic.	Skotsår, inifrån.	Skoskav. Skavsår eller skidbändning e. d.	Ridsår.	Skada, orsakad av förbränning eller explosion.			Kyskada	Solstyg. Värmeslag.	Akut förgiftning.	Andra skador.	Självmord. Självmordsförsök.				
													1. graden	2. graden	3. graden									
1	33	2		16		22	4				16		1			1			1	2		5	1 862	
11	48	3		22	7	29	36	4			4		2	3					2	1	4	49	2 218	
3	129	4		9		97	54	3	4		50		12		1							93	4 161	
	41	2		7		24	10		1		66		3						4			9	1 856	
3	19			4		26	13				2								2			35	852	
1	11	1		12		40	2	1					1	1		1			2				391	
2	20	4		5	2	35	3	1			8		3							3	1	11	705	
	7	1		1		39	1																461	
	10			3		17	7				26					2			3			18	745	
3	10			2		15	6	1					2									1	192	
1	7			2		19	2				3											4	460	
5	22			2		89	12				23				3							15	1 205	
2	14	12		4	1	16	3				3												281	
	2	1		1		2	2												2			4	131	
32	373	30		90	10	470	155	10	5		201		24	7	1	13			16	6	5	244	15 520	
26	161	2		3		151	21	4			109			7	1	6						4	3 824	
	99	4		12	2	114	23				140			6	1	8						4	3 598	
1	64	4		18		33	36	4	1		61			3	2	3		2				32	2 049	
26	240			9		80	69	2	1		62		3	1		10		1				159	5 044	
						2																	44	
5	11			4	1	19			1		5			1		5		1				30	513	
	19	1		1		70	3				8	5	1	1		2							387	
1	45	2		14		203	20	1			47	52	3	4	1	25						5	1 825	
	9					7	12				8		1	1		1							980	
	5			5		7	3	1			2					3						26	267	
59	653	13		66	3	636	187	12	3		442	57	8	24	5	63		4				260	18 531	
	9			5		10	7				5			2		2					1	46	1 161	
7	40			3		31	59	2			21					10					87	2 489		
2	113	2		5		51	32	2			94		1	7	1	18							4 382	
2	79			16		25	17	1			45					11		1	6		7	121	2 469	
4	9	2		2	1	44	11	1			5			5		5						7	654	
9	3	1	2	1		12	1	1			5	1	1			1						16	563	
5	19			1	1	35	2				10	1	2			5							889	
	5			1		2	3				3				1	1				1		19	257	
29	277	5	2	34	2	210	132	7			188	2	9	9	2	53		1	7	1	8	296	12 864	
387	2 417	79	3	337	25	2 695	1 129	75	9	1	2 064	73	87	84	22	190	4	8	94	12	103	1 311	98 412	

Tab. 10. Smittosamma könssjukdomar bland fast anställda och värnpliktiga inom armén år 1915.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
	Dröppel (gonorrhoea) med följd- sjukdomar					Enkelt veneriskt sår (ulcus molle, chancre) med följd-sjukdomar					Nyförvärd syfilis (Syphilis recens)					Recidiverande syfilis (Syphilis recidivans.)				
	Behäftade med sjuk- domen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden		Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden		Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden		Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid insättelsen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden		Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar
		Smittade utom förslagsnags- orten	Smittade inom förslagsnags- orten				Smittade utom förslagsnags- orten	Smittade inom förslagsnags- orten				Smittade utom förslagsnags- orten	Smittade inom förslagsnags- orten				Smittade utom förslagsnags- orten	Smittade inom förslagsnags- orten		
Fast anställda och värnpliktiga.																				
I. arméfördelningen	94	86	60	240	4 606	19	8	4	31	372	10	7	8	25	760	15	2	2	19	244
II. „	34	16	34	84	1 975	1	—	2	3	57	4	1	11	16	320	7	—	10	17	216
III. „	87	38	33	138	2 675	—	2	4	6	181	3	1	2	6	217	8	—	—	8	114
IV. „	104	182	36	321	5 084	8	9	5	22	382	14	27	9	50	959	5	1	—	6	47
V. „	60	56	23	189	4 021	3	2	—	5	127	6	6	3	15	354	1	—	—	1	74
VI. „	75	26	35	136	2 816	2	1	2	5	90	6	5	4	15	509	11	2	1	14	347
Bodens trupper																				
Gottlands trupper ...																				
Summa	434	404	220	1 058	21 157	33	22	17	72	1 209	43	47	37	127	3 119	47	5	18	65	1 042
Därav																				
Värnpliktiga.																				
I. arméfördelningen	94	42	47	183	.	19	4	1	24	.	10	—	6	16	.	15	1	—	16	.
II. „	32	9	30	71	.	1	—	2	3	.	4	—	9	13	.	3	—	1	4	.
III. „	67	24	28	119	.	—	—	4	4	.	3	—	2	5	.	8	—	—	8	.
IV. „	104	126	31	261	.	8	5	4	17	.	14	18	8	40	.	5	1	—	6	.
V. „	57	26	17	100	.	3	—	—	3	.	6	—	2	8	.	1	—	—	1	.
VI. „	75	16	31	122	.	2	1	1	4	.	6	2	—	8	.	11	1	1	13	.
Bodens trupper																				
Gottlands trupper ...																				
Summa	429	248	184	856	.	33	10	12	55	.	43	20	27	90	.	43	3	2	48	.

Anm. Här angivna siffror avvika en smula från de i Tab. 8 meddelade. — Sjukdagarna avse även från föregående år kvarlig-
gande sjuka. — Siffror för Bodens och Gottlands trupper meddelas ej.

Tab. 11. Dödlighet bland arméns manskap inom olika områden och efter ålder år 1915.

		D ö d s o r s a k e r																										Dödlighet i % av medel- presensstyrkan.	
		S u m m a d ö d a.																											
		99. Självmod. <i>Survivum</i> . ¹	98. Öfverskandelse. <i>Casus mortifer</i> . ¹	XVII. Svulster. <i>Tumores</i> .	89. Ak. ledgångsreumatism. <i>Polyarthrit. rheum. ac.</i>	82-83. Njursjukdom. <i>Nephritis</i> .	XII. Mätarmållningsorgs sjukd.	71. <i>Bronchopneumonia ac.</i>	69. Ak. lunginfl. <i>Pneumonia acuta</i>	V. Blodbild. orgs o. blodets sjukd.	66. Lungåfseksinfl. <i>Pleuritis</i> .	64. Blodpropp. <i>Embolia</i> .	63. Kronisk hjärtsjukdom. <i>Endocarditis. Myocarditis</i> .	60. Hjärtåfseksinfl. <i>Pericarditis</i> .	56. Öroninfl. <i>Otitis media purulenta</i> .	53. Hjärnbild. <i>Mening. pur.</i>	47. Sockerjuka. <i>Diabetes mellitus</i> .	39 b. Annan tuberkulos. <i>Tub. organismum aliorum</i> .	39 a. Lungrot. <i>Tbc. pulm.</i>	26. Akut barnföräring <i>Polio-myelitis anterior ac.</i>	25. Epidemisk hjärnfeber. <i>Mening. cerebrosp. epid.</i>	21. Nervefeber. <i>Febria typhoides</i> .	19. Influensa. <i>Influenza ep.</i>	17. Difteri. <i>Diphtheria</i> .	16. Scharlakansfeber. <i>Scarlatina</i> .	15. Mässling. <i>Morbilli</i> .	13. Ros. <i>Erysipelas</i> .	12. Varleber. <i>Septicæmia. Pyosepticæmia</i> .	
		4	5	2	1	1	3	3	18	—	—	1	2	1	—	—	1	1	2	15	3	1	1	5	1	—	—	—	
		3	4	—	1	—	1	—	18	—	3	3	1	—	3	—	—	1	—	11	1	—	—	—	—	—	—	—	
		1	1	—	—	—	2	—	21	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	
		7	1	1	—	—	1	—	11	—	6	—	—	—	7	—	—	—	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
		3	3	—	—	—	2	—	11	—	3	—	—	—	—	—	—	—	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
		2	1	—	—	—	1	—	11	—	3	—	—	—	—	—	—	—	22	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
		3	1	—	—	—	1	—	14	—	6	—	—	—	—	—	—	—	9	0	—	—	—	—	—	—	—	—	
		4	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		2	—	—	—	—	3	3	11	1	5	—	—	—	2	2	1	8	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—												

Anm. Tabellen upptager dödsfall bland arméns manskap samt befäl av manskaps grad. — Här angivna antal dödsfall avviker från det i Tab. 8 anförda på grund av olika bokföringsprinciper (särskilt beträffande våldsamma dödsorsaker).

¹ Därav 5 drunknade, varav 2 under rus, 3 värnpliktige avleda av skottskada under övning, 2 blevo sparkade av häst, 2 överkörda av järnvägsåtgång, en störtade sig vid badning på huvudet i för grunt vatten, en korporal föll av häst under övning och en påträffades hängande å gårdesgård med huvudet mot marken. — ² Självmodörarne voro: en korporal samt två v. korporaler, en konstapel och en furir sköto sig (en av olycklig kärlek och 4 av okänd orsak); 12 värnpliktige togo sig av daga, därav 6 med skjutvapen, två genom hängning, en genom dränkning, två genom skärsår med rakkniv och en lät elektrisk ström gå genom kroppen (såsom anledning uppgives kärleksgrubbel i ett fall, tungsinnighet i ett fall, fruktan för straff i ett fall, neurasteni i två fall samt var i sju fall okänd); två volontärrekryter sköto sig (den ena av kärleksbekymmer och den andra av fruktan för straff).

Tab. 12. Revaccination av manskap vid armén år 1915.

Truppförband	Antal revacci- nerade	Resultat		
		Gott	Osäkert	Intet
Karlskrona grenadjärregemente	201	30	4	167
Kronobergs regemente	680	417	—	213
Hallands regemente	748	285	123	340
Norra Skånska infanteriregementet	1 154	520	20	614
Södra Skånska infanteriregementet	1 568	620	300	648
Skånska husarregementet, I. bat.	167	37	41	89
Skånska husarregementet, II. bat.	177	95	4	78
Skånska dragonregementet	950	396	—	554
Kronprinsens husarregemente	537	259	—	278
Wendes artilleriregemente	341	173	—	168
Göta ingenjörkår, 5 komp.	25	2	2	21
Skånska trängkåren	425	237	9	179
Första livgrenadjärregementet	2 249	481	300	1 468
Andra livgrenadjärregementet	1 748	519	—	1 229
Jönköpings regemente	55	5	5	45
Kalmar regemente	771	531	163	77
Garnisonskommenderingen i Norrköping	—	—	—	—
Volontärskolan i Norrköping	—	—	—	—
Smålands husarregemente	149	97	22	30
Smålands artilleriregemente	286	68	10	208
Östgöta trängkår	456	123	10	323
Västgöta regemente	782	451	29	302
Skaraborgs regemente	1 494	755	—	739
Älvsborgs regemente	858	163	—	705
Bohusläns regemente	54	45	4	5
Volontärskolan å Karlsborg	—	—	—	—
Livregementets husarer	270	150	—	120
Göta artilleriregemente	502	175	—	327
Karlsborgs artilleribataljon	136	40	—	96
Göta ingenjörkår	346	89	130	127
Göta trängkår	286	180	45	61
Intendenturkompaniet å Karlsborg	80	27	—	53
Svea livgarde	191	50	2	139
Göta livgarde	206	82	33	91
Livregementets grenadjärer	1 269	569	53	647
Södermanlands regemente	1 144	878	10	256
Vaxholms grenadjärregemente	86	67	6	13
Livgardet till häst	181	97	—	84
Svea artilleriregemente	119	106	—	13
Positionsartilleriregementet	55	29	—	26
Svea ingenjörkår, 1.—4. och 6. komp.	355	195	68	92
„ „ 5. komp.	55	21	—	34
Fälttelegraffkåren	—	—	—	—
Svea trängkår	322	252	5	65
Krigsskolan	—	—	—	—
Upplands infanteriregemente	194	97	4	93
Dalregementet	324	319	—	5
Västmanlands regemente	98	37	1	60
Värmlands regemente	412	130	165	117
Infanteriskjutskolan å Rosersberg	—	—	—	—
Livregementets dragoner	—	—	—	—
Skånska husarregementets detaschement i Uppsala	42	12	—	30
Upplands artilleriregemente	99	36	—	63

Truppförband	Antal revacci- nerade	Resultat		
		Gott	Osäkert	Intet
Västmanlands trängkår	69	42	—	27
Hälsinge regemente	340	272	13	55
Västerbottens regemente	23	1	2	20
Jämtlands fältjägarregemente	21	14	7	—
Västernorrlands regemente	147	54	—	93
Norrlands dragonregemente	212	58	—	154
Norrlands artilleriregemente	193	63	3	127
Norrlands trängkår				
Norrbottens regemente				
Norrlands artilleriregementes detaschement i Boden				
Bodens artilleribataljon				
Bodens ingenjörkår				
Gottlands infanteriregemente				
Gottlands artillerikår				
Summa	23 602	10 441	1 593	11 568

Anm. Siffror för Bodens och Gottlands trupper meddelas ej.

Tab. 13. Å garnisonssjukhusen vårdade sjuka år 1915.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Sjukhus	Kvarliggande från föreg. år	Inkomna					Summa vårdade	Utskrivna					Kvarliggande vid årets slut	Antal underhållsdagar
		Under 21 år	21—25 år	26—40 år	Över 40 år	Summa		Dugliga till fortsatt krigstjänst	Odagliga till fortsatt krigstjänst	Överflyttade till annan sjukvårdsanstalt	Döda	Summa		
Stockholm	115	1230	2 846	705	76	4 857	4 972	4 536	204	74	44	4 858	114	71 594
Karlsborg	4	280	672	128	10	1 090	1 094	1 047	10	2	3	1 062	32	13 204
Boden														
Skövde	11	165	473	103	—	741	752	671	11	26	18	726	26	14 085
Visby														
Tillfälliga sjukhus ¹	27	812	1 089	421	—	2 322	2 349	2 210	48	39	6	2 303	46	23 133
Summa	157	2487	5 080	1 357	86	9 010	9 167	8 464	273	141	71	8 949	213	122 016

Anm. Siffror för Bodens och Visby garnisonssjukhus meddelas ej.

¹ I Norrköping och Örebro.

Tab. 14. Å garnisonssjukhusen vårdade sjukdomsfall år 1915.

Nr	Sjukdomar	1	2	3	4	5	6	7	8
		Garnisonssjukhuset i					Tillfälliga sjukhus ¹	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby			
	I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.	12	—	—	—	—	2	14	
	II. Akuta infektionsjukdomar.								
1	Smittkoppor. <i>Variola</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Vattenkoppor. <i>Varicellæ</i>	7	—	—	—	—	1	8	
3	Scharlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	5	8	—	—	—	—	13	
4	Mässling. <i>Morbilli</i>	42	34	—	127	—	47	250	
5	Rash. <i>Rubeola</i>	75	11	—	10	—	144	240	
6	Fläcktyfus. <i>Typhus exanthematicus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Tarmtyfus. <i>Febris typhoides</i>	6	—	—	27	—	2	35	
8	Asiatisk kolera. <i>Cholera asiatica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Inhemsk kolera. <i>Cholera nostras</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Rödsot. <i>Dysenteria</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Stelkramp. <i>Tetanus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Ros. <i>Erysipelas</i>	27	5	—	7	—	4	43	
13	Septisk lymfåder- o. lymfkörtelinflammation. <i>Lymphangitis et lymphadenitis septica</i> ...	64	4	—	—	—	41	109	
14	Blodförgiftning. Varfeber. <i>Septicæmia</i> . <i>Pyæmia</i>	7	—	—	3	—	2	12	
15	Akut ledgångsreumat. <i>Rheumat. artic. ac.</i>	96	21	—	24	—	54	195	
16	Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	109	231	—	26	—	216	582	
17	Difteri. <i>Diphtheria</i>	1	17	—	38	—	5	61	
18	Påssjuka. <i>Parotitis epidemica</i>	179	96	—	19	—	277	571	
19	Kikhosta. <i>Pertussis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	26	102	—	33	—	48	209	
21	Ak. barnförlamning. <i>Poliomyelitis ant. ac.</i>	1	—	—	—	—	—	1	
22	Epid. hjärnhinneinfl. <i>Mening. cerebrosp. epid.</i>	1	5	—	38	—	—	44	
23	Dröppel. <i>Gonorrhoea</i> .								
	a. <i>Urethritis gonorrhoeica</i>	595	20	—	19	—	26	660	
	b. <i>Prostatitis gonorrhoeica</i>	85	—	—	—	—	—	85	
	c. <i>Cystitis gonorrhoeica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
	d. <i>Epididymitis gonorrhoeica</i>	103	—	—	—	—	4	107	
	e. <i>Conjunctivitis gonorrhoeica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
	f. <i>Rheumatismus gonorrhoeicus</i>	4	—	—	—	—	1	5	
24	Enkelt vener. sår. <i>Ulcus molle</i> (o. följsjukd.)	83	16	—	1	—	—	100	
25	Feber av obestämd art. <i>Febric. Febr. ephem.</i>	13	—	—	11	—	84	108	
26	Andra akuta infektionssjukdomar	—	—	—	—	—	5	5	
	III. Zooparasitära sjukdomar.								
27	Trikinsjukdom. <i>Trichinosis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Masksjukdom. <i>Helminthiasis</i>	6	1	—	—	—	1	8	
29	Skabb. <i>Scabies</i>	186	10	—	14	—	18	228	
30	Andra zooparasitära sjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Denna tabell avser endast under året inträffade sjukdomsfall; rörande antalet under året insjuknade personer se Tab. 13. — Se även anm. till samma tabell.

¹ I Norrköping och Örebro.

1		2		3	4	5	6	7	8
Nr	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tillfälliga sjukhus ¹	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby			
IV. Kroniska infektionssjukdomar.									
31	Tuberkelsjukdom. <i>Tuberculosis</i> .								
	a. Lungtuberkul. <i>Tuberculosis pulmonum</i>	159	2		7			12	180
	b. Körteltub. <i>Tubercul. glandul. lymphat.</i>	20	5		—			1	26
	c. Ben- o. ledgångstub. <i>Tub. ossium et artic.</i>	9	—		—			1	10
	d. Hudtuberkulos. <i>Tuberculosis cutis</i> ...	—	—		—			—	—
	e. <i>Lupus vulgaris</i>	—	—		—			—	—
	f. Urogenitaltub. <i>Tub. urogenitalis</i>	5	—		—			—	5
	g. Hjärn- o. hjärnhinnetub. <i>Tub. cerebri. Men. tub.</i>	—	—		—			1	1
	h. Allmän tub. <i>Tub. univ. Tub. mil. ac.</i>	—	—		—			—	—
	i. Andra former av tuberkulos	6	—		—			1	7
32	Trakom. <i>Conjunctivitis trachomatosa</i>	—	—		—			—	—
33	Syfilis.								
	a. Nyförvärd. <i>Syphilis recens</i>	166	2		2			6	176
	b. Recidiverande. <i>Syphilis recidivans</i> ...	6	3		—			1	10
34	Andra kroniska infektionssjukdomar	—	—		—			—	—
V. Ämnesomsättnings- och blod-sjukdomar.									
35	Bleksot. Blodbrist. <i>Chlorosis. Anæmia</i> ...	6	—		—			3	9
36	Blodfläcksjuka. <i>Morbus macul. Werthofii.</i>	—	2		—			—	2
37	Skörbjugg. <i>Scorbutus</i>	—	—		—			—	—
38	Blödaresjuka. <i>Hæmophilia</i>	—	—		—			—	—
39	Gikt. <i>Artheritis vera sive urica</i>	4	—		—			—	4
40	Sockersjuka. <i>Diabetes mellitus</i>	8	—		—			1	9
41	Andra ämnesomsättnings- o. blodsjukdomar	7	—		—			1	8
VI. Kroniska förgiftnings-sjukdomar.									
42	Kronisk alkoholförg. <i>Alcoholismus chron.</i>	14	2		—			1	17
43	Andra kroniska förgiftningssjukdomar	—	—		—			—	—
VII. Sinnessjukdomar.									
44	Sinnessjukdom	23	—		3			4	30
VIII. Nervsystemets sjukdomar.									
45	Nervinflammation. <i>Neuritis. Polyneuritis</i>	5	—		—			2	7
46	Nervsmärta. <i>Neuralgia</i>	21	10		1			27	59
47	Perifer förlamning. <i>Paresis. Paralysis</i> ...	10	—		1			2	13
48	Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	11	2		—			3	16
49	Nervsvaghet. <i>Neurasthenia</i>	92	7		8			9	116
50	Ryggmärgsinflammation. <i>Myelitis</i>	—	—		—			1	1
51	Hjärnhinneinflamm. <i>Meningitis cerebialis.</i>	—	—		—			1	1
52	Hjärnblödning. <i>Hæmorrhagia cerebri</i>	—	—		—			—	—
53	Andra sjukdomar i nervsystemet	6	—		—			—	6

¹ I Norrköping och Örebro.

1		2	3	4	5	6	7	8
N:r	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tillfalliga sjukhus ¹	Samma sjukdomsfall
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby		
IX. Ögonsjukdomar.								
54	a. <i>Conjunctivitis catarrhalis</i>	8	1		1		5	15
	b. " <i>phlyctenulosa</i>	1	2		—		1	4
55	<i>Keratitis</i>	4	1		—		2	7
56	<i>Iritis</i>	4	—		—		4	8
57	<i>Panophthalmitis</i>	—	—		—		—	—
58	Refraktionsanomalier.							
	a. <i>Myopia</i>	1	—		—		—	1
	b. <i>Hyperopia</i>	—	—		—		—	—
	c. <i>Astigmatismus</i>	—	—		—		—	—
59	Andra ögonsjukdomar	33	2		—		10	45
X. Öronsjukdomar.								
60	Inflamm., böld i hörselgången. <i>Otitis externa diffusa. Furunculus meatus auditorii</i> ...	2	1		—		7	10
61	Katarr i mellanörat. <i>Catarrhus cavi tympani</i>	5	1		—		10	16
62	a. Varig inflammation i mellanörat. <i>Otitis media purulenta</i>	70	18		16		53	157
	b. Varig inflamm. i mellanörat m. komplik. åt omgivande delar. <i>Mastoiditis etc.</i>	23	—		—		26	49
63	Andra öronsjukdomar	3	—		—		7	10
XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.								
64	Inflammation i hjärtsäcken. <i>Pericarditis</i> ...	1	—		—		1	2
65	Inflamm. i hjärtat. <i>Myocard. Endocard.</i>	4	—		—		1	5
66	Organiskt hjärtfel. <i>Vitium organ. cord.</i> ...	59	1		1		16	77
67	Hjärtförstoring. <i>Hypertrophia cordis</i>	15	—		—		—	15
68	Nervös hjärtsjukdom. <i>Neurosis cordis</i>	11	2		—		3	16
69	Ak. svaghetstillst. hos hjärtat. <i>Insuff. cord. ac.</i>	1	—		—		7	8
70	Blodåderbräck. <i>Varix</i>	165	4		8		11	188
71	Blodåderinflammation. <i>Phlebitis. Periph.</i>	3	—		—		—	3
72	Blodpropp. <i>Thrombosis. Embolia</i>	4	—		—		—	4
73	Andra sjukdomar i cirkulationsorganen	1	—		—		4	5
XII. Andningsorganens sjukdomar.								
74	Sjukdomar i näsan och dess bihålor.....	48	1		1		10	60
75	Strupkatarr. <i>Laryngitis. Tracheitis</i>	51	10		3		9	73
76	Ödem i struphuvudet. <i>Oedema lar., glott.</i>	—	—		—		—	—
77	Luftrörskatarr. <i>Bronchitis</i> .							
	a. Akut. <i>Bronchitis acuta</i>	204	56		23		238	521
	b. Kronisk. <i>Bronchitis chronica</i>	32	3		—		—	35
78	Astma. <i>Asthma bronchiale</i>	1	—		—		2	3
79	Lungemfysem. <i>Emphysema pulmonum</i>	9	—		—		1	10
80	Lungblödning. <i>Hæmorrhagia pulmonum</i> ...	8	6		—		1	15
81	Katarral lunginflammation. <i>Bronchopneumonia. Pneumonia lobularis</i>	30	8		2		3	43
82	Krup. lunginflamm. <i>Pneum. croup. sive lob.</i>	97	17		62		37	213

¹ I Norrköping och Örebro.

N:r	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tillfalliga sjukhus ¹	Summa sjukdomsfall
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby		
83	Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i> .							
	a. Torr. <i>Pleuritis sicca sive fibrinosa</i> ...	38	4		11		12	65
	b. serös. <i>Pleuritis serosa</i>	55	15		33		17	120
	c. Varig. <i>Empyema pleurae</i>	41	—		7		8	54
84	Andra sjukdomar i andningsorganen.....	—	—		—		2	2
XIII. Matmältningsorganens sjukd.								
85	Inflammation i mun och tunga. <i>Stomatitis</i> .							
	<i>Glossitis</i>	7	1		1		—	9
86	Inflammation i svalg och matstrupe. <i>Pharyngitis</i> .							
	<i>Oesophagitis</i>	3	2		—		1	6
87	Magkatarr. <i>Gastritis</i> .							
	a. Akut. <i>Gastritis acuta</i>	53	33		16		46	148
	b. Kronisk. <i>Gastritis chronica</i>	49	2		—		5	56
88	Funktion. magsäckssjukd. <i>Neurosis ventric.</i>	91	—		—		4	95
89	Magsår. <i>Ulcus ventriculi. Ulcus duodeni</i> ..	52	—		7		13	72
90	Utvidgning av magsäcken. Sänkning av magsäcken. <i>Dilatatio ventriculi. Gastroplosis</i>	—	—		—		1	1
91	Mag-tarmkatarr. <i>Gastro-enteritis</i>	12	4		—		15	31
92	Tarmkatarr. <i>Enteritis. Colitis etc.</i>							
	a. Akut. <i>Enteritis etc. acuta</i>	21	13		4		8	46
	b. Kronisk. <i>Enteritis etc. chronica</i>	4	1		—		—	5
93	Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis</i>	95	18		5		25	143
94	Tarmhinder. Tarmvred. <i>Ileus. Volvulus. Invaginatio</i>	3	—		—		2	5
95	Bräck. <i>Hernia</i> .							
	a. Rörligt. <i>Hernia mobilis</i>	133	6		2		7	148
	b. Inklämt. <i>Hernia incarcerata</i>	—	—		—		—	—
96	Förstoppning. <i>Obstipatio</i>	6	7		—		1	14
97	Inflammation kring ändtarmen. Ändtarmsfistel. <i>Periproctitis. Fistula ani</i>	5	4		—		2	11
98	Ändtarmsspricka. Ändtarmskontraktur. <i>Fissura. Contractura ani</i>	7	—		—		—	7
99	Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	7	—		—		1	8
100	Gulsot. <i>Icterus catarrhalis</i>	17	2		7		10	36
101	Gallsten. <i>Cholelithiasis</i>	2	—		—		3	5
102	Andra sjukdomar i matmältningsorganen...	7	5		—		42	54
XIV. Urin- och könsorganens sjukd.								
103	Njurinflammation. <i>Nephritis</i> .							
	a. Akut. <i>Nephritis acuta</i>	5	—		3		3	11
	b. Kronisk. <i>Nephritis chronica</i>	25	2		—		2	29
104	Njursten. <i>Lithiasis renalis</i>	—	—		—		—	—
105	Äggviteurin. <i>Albuminuria</i>	21	—		—		8	29
106	Katarr, inflammation i urinblåsan. <i>Cystitis</i>	6	2		2		6	15
107	Funktionell blåssjukdom. <i>Neurosis vesicae urinae. Enuresis nocturna</i>	8	—		1		1	10
108	Blåskörtelinflammation. <i>Prostatitis. Abscessus prostaticae</i>	—	—		—		—	—

¹ I Norrköping och Örebro. — ² Nästan uteslutande bristfälliga tänder.

Nr	Sjukdomar	1	2	3	4	5	6	7	8
		Garnisonssjukhuset i					Tillfälliga sjukhus ¹	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby			
109	Urinrörsförträngning. <i>Stricture urethræ</i> ...	4	1		—		—	5	
110	Förträngning av förhuden. <i>Phimosis. Paraphimosis</i>	12	—		—		—	12	
111	Testikelinflamm. <i>Epididymitis. Orchitis.</i>	6	—		1		18	25	
112	Vattenbräck. Pungsvullnad. <i>Hydrocele. Hæmatocele. Pyocele</i>	17	—		—		2	19	
113	Pungåderbräck. <i>Varicocele</i>	61	1		—		4	66	
114	Andra sjukdomar i urin- och könsorganen	8	2		2		1	13	
XV. Rörelseorganens och ben-systemets sjukdomar.									
115	Muskelinflammation. Muskelreumatism.								
	a. Akut. <i>Myitis ac. Rheumat. musc. ac.</i>	69	26		11		39	145	
	b. Kronisk. <i>Myitis chr. Rheum. musc. chr.</i>	4	1		—		3	8	
116	Inflammation i senskida. <i>Tendovaginitis</i> ...	6	1		3		5	15	
117	Senknuta. <i>Ganglion</i>	6	1		—		1	8	
118	Inflammation i slem säck. <i>Bursitis. Hygroma</i>	23	—		1		4	28	
119	Falsk ledställning. <i>Scoliosis. Genu valgum. Pes varus. Hallux valgus etc.</i>	49	1		—		—	50	
120	Ledstyvhet. <i>Anchyllosis</i>	—	—		—		1	1	
121	Inflammat. i ledgång. <i>Synovitis. Arthrosis</i>	35	12		6		39	92	
122	Kronisk ledgångsreum. <i>Rheum. artic. chr.</i>	32	1		16		8	57	
123	Ledmus. <i>Mus artic. Corpus mob. in artic.</i>	19	1		—		—	20	
124	Ben- och benmärgsinflammation. <i>Osteitis. Osteomyelitis</i>	12	1		—		1	14	
125	Benhinneinflammation. <i>Periostitis</i>	19	1		1		4	25	
126	Fotödem. <i>Oedema pedis</i>	—	—		—		1	1	
127	Marschsvulst. <i>Syndesmitis metatarsæ</i>	3	1		—		10	14	
128	Ansträngningsperiostit. <i>Periostitis tibie ab exercitio</i>	—	—		—		9	9	
129	Andra sjukd. i rörelseorg. och bensystemet	30	—		—		7	37	
XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven.									
130	<i>Erythema multiforme et nodosum</i>	6	7		1		3	17	
131	<i>Urticaria</i>	1	—		—		2	3	
132	<i>Herpes zoster</i>	1	4		—		2	7	
133	<i>Psoriasis</i>	16	4		1		1	22	
134	<i>Eczema</i>	85	9		10		19	123	
135	<i>Impetigo. Ecthyma</i>	5	1		—		—	6	
136	<i>Favus</i>	—	—		—		—	—	
137	<i>Herpes tonsurans. Sycosis</i>	—	2		—		—	2	
138	Nageltrång. <i>Unguis incarnatus. Paronychia</i>	21	1		2		10	34	
139	Bindvävsinflamm. Bulnad. <i>Plegmone. Absc.</i>	92	14		2		27	135	
140	Böld. <i>Furunculus. Carbunculus</i>	24	24		3		20	71	
141	Rötsår. <i>Ulcus</i>	2	2		—		3	7	
142	Brand. <i>Gangrena</i>	—	—		—		—	—	
143	Andra sjukdomar i huden eller bindväven	14	7		—		3	24	

¹ I Norrköping och Örebro.

Nr	Sjukdomar	1	2	3	4	5	6	7	8
		Garnisonssjukhuset i					Tillfälliga sjukhus	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby			
	XVII. Svulster.								
144	Svulst. Tumor	51	1		—		3	55	
	XVIII. Genom våld el. olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar.								
145	Muskelbristning. Senbristn. Sensträckning.	1	1		—		5	7	
146	Ledvrickning	47	10		2		26	85	
147	Luxation. a. Enkel	13	—		1		6	20	
	b. Komplicerad	—	—		—		—	—	
148	Benbrott. a. Enkelt	108	8		8		10	134	
	b. Komplicerat	11	1		—		—	12	
149	Stöt och krossning. Krossår	93	15		4		21	133	
150	Sår av skarpt eller spetsigt vapen	29	11		6		12	58	
151	Skottsår. a. Enkelt. Skottsår i mjukdelarna	6	7		—		3	16	
	b. Komplicerat. Skottfraktur	—	—		—		—	—	
	c. Inträngande	—	—		—		2	2	
152	Skoskav. Skavsår efter skidbindning e. d.	6	4		1		10	21	
153	Ridsår	—	—		—		—	—	
154	Skada, orsakad av förbränning el. explosion.	—	—		—		3	3	
	a. 1. gradens förbränning	—	—		1		—	1	
	b. 2. gradens förbränning	3	—		—		—	3	
	c. 3. gradens förbränning	4	—		—		—	4	
155	Kylskada. a. 1. gradens förfrysning	1	—		—		1	2	
	b. 2. gradens förfrysning	1	2		—		—	3	
	c. 3. gradens förfrysning	1	—		—		—	1	
156	Solstyng. Värmeslag	—	—		—		—	—	
157	Akut förgiftning.								
	a. Av alkohol	1	—		—		—	1	
	b. Av narkotiska ämnen	—	—		—		—	—	
	c. Av kolos eller lysgas	—	1		—		—	1	
	d. Av metallsalter	—	—		—		—	—	
	e. Av syror eller alkalier	—	—		—		—	—	
	f. Av födoämnen	—	—		—		—	—	
	g. Av andra gifter	—	—		—		—	—	
158	Andra skador	7	2		—		—	9	
159	Själv mord. Själv mordsförsök	—	—		—		—	—	
160	Sjukdom av obestämd art	—	1		—		—	1	
161	Observationspat., simulanter, konvalescenter	273	26		23		117	439	

1 I Norrköping och Örebro.

Tab. 15. Översikt över operativt behandlade sjukdomsfall
å garnisonssjukhusen år 1915.

1	2	3 4 5		
		Utskriven		
Sjukdomar	Summa	frisk e. förb.	oförb.	död
1. I hjärnan och huvudskålen med tillhörande betäckningar	1	1	—	—
2. » ögonen och orbitalhålorna	36	36	—	—
3. » öronen med komplikationer	62	62	—	—
4. » näsan och dess bihålör	175	175	—	—
5. » ansiktet, munhållan och svalget (kåkar, spottkörtlar, läppar, tunga, gom och mandlar	92	92	—	—
6. Å halsen med larynx, trachea och oesophagus (halsdelen, ej halsryggraden)	37	36	1	—
7. I sköldkörteln, parathyreoidea och thymus	—	—	—	—
8. » thoraxväggen och mediastinum; i plevran och lungorna; i hjärtsäcken, hjärtat och de stora intrathorakala kärlen, intrathorakala delen av oesophagus	50	38	—	12
9. » bröstkörteln	2	2	—	—
10. » ryggraden och ryggmärgen	—	—	—	—
11. » levern och gallvägar	—	—	—	—
12. » pankreas	—	—	—	—
13. » mjälten	1	1	—	—
14. » magsäcken och duodenum	7	5	2	—
15. » jejunum, ileum och colon (Appendix och rektum se nr 16 och 18)	5	3	—	2
16. » appendix vermiformis med komplikationer	67	67	—	—
17. Bräck (yttre)	149	149	—	—
18. I rektum och anus	42	42	—	—
19. » bukväggen, peritoneum och bukhålan, som ej kunna hänföras till övriga avdelningar	5	4	—	1
20. » njurar och ureterer (njurkapsel, njurbäcken)	—	—	—	—
21. » urinblåsan	—	—	—	—
22. » prostata	—	—	—	—
23. » urinröret och penis	10	9	—	1
24. » testikel, bitestikel, sädessträng, sädesblåsor, skrotum	100	100	—	—
25. » bäckenet	3	3	—	—
26. » extremiteterna.				
Medfödda eller förvärvade deformiteter	13	13	—	—
Inflammatoriska processer	228	225	—	3
Nevralgier (nevrit)	—	—	—	—
Kärlesjukdomar	142	142	—	—
Traumatiska affektioner	49	49	—	—
Tumörer	139	139	—	—
Andra sjukdomar i extremiteterna	31	31	—	—
27. Mindre viktiga sjukdomar (lokalisering utan intresse): sutur vid lindriga traumer etc.; incision för furunklar, karbunklar, abscesser, lymfangiter, lymfadeniter etc.; exstirpation av mindre tumörer (såsom papillom, fibrom, lipom o. s. v.), av naevi, små cystor etc.; operation av hudtuberkulos etc.	1	1	—	—
28. Sjukdomar, som ej kunna upptagas i föregående avdelningar	—	—	—	—

An m. I denna tabell äro medtagna garnisonssjukhusen i Stockholm, Karlsborg och Skövde.

TABELLER

RÖRANDE VETERINÄRVÄSENDET

Tab. 16. Tablå över trupp-

1	2	3	4	5	6	7
D e b e t						
	Reser- vation från år 1914 kronor	1915 års anslag kronor	Extra upp- börd kronor	Extra anvis- ningar kronor	Summa kronor	Brist till år 1916 kronor
Kavalleri.						
1 Livgardet till häst	495'48	5 590'85	4 127'85	—	10 213'67	357'25
2 Livregementets dragoner	1 065'37	6 240'38	458'74	—	7 764'49	1 176'18
3 Livregementets husarer	1 148'52	5 354'10	1 721'88	—	7 662'05	562'45
4 Smålands husarregemente	2 240'53	7 787'02	823'10	—	10 850'65	—
5 Skånska husarregementet i Helsingborg	1 263'54	5 358'50	1 844'18	—	8 466'22	2 147'56
6 Skånska husarregementets avd. i Landskrona	552'40	3 726'99	798'95	—	5 078'34	942'28
7 Skånska dragonregementet	3 677'27	12 300'15	332'78	—	16 310'20	—
8 Kronprinsens husarregemente	6 698'11	6 466'87	3 653'10	—	16 808'08	—
9 Norrlands dragonregemente	4 771'24	6 578'25	172'10	—	11 521'59	—
Artilleri.						
10 Svea artilleriregemente	1 436'46	4 834'17	5 187'43	—	11 458'06	—
11 Göta artilleriregemente	4 465'65	5 942'77	2 364'56	211'20	12 984'18	—
12 Vendes artilleriregemente	7 367'21	7 230'27	4 408'44	—	19 005'92	—
13 Norrlands artilleriregemente	2 292'06	3 427'32	2 756'26	—	8 475'64	—
14 Norrlands artilleriregementes detachement i Boden	316'01	1 298'42	3 079'80	—	4 694'23	—
15 Upplands artilleriregemente	977'22	6 939'28	484'10	—	8 400'60	2 784'93
16 Smålands artilleriregemente	4 252'15	4 925'78	3 476'80	—	12 654'73	—
17 (Karlsborgs art. bat. (I.)	950'23	68'18	1 262'96	—	2 281'32	—
18 (Bodens art. bat. (II)	154'75	94'41	1 814'16	—	2 063'32	—
19 Positionsartilleriregementet	291'41	1 388'70	572'55	900'00	3 152'71	769'21
Ingenjörtrupper.						
20 Svea ingenjörkår	614'82	755'79	1 450'60	—	2 821'21	—
21 Göta ingenjörkår	874'86	807'30	1 467'37	—	3 149'53	—
22 Fälttelegrafkåren	59'69	1 351'28	50'65	—	1 461'62	—
23 Bodens ingenjörkår	21'15	113'63	535'56	—	1 233'73	—
Träng.						
24 Svea trängkår	1 720'48	542'47	1 758'96	—	4 021'91	—
25 Göta trängkår	—	766'56	2 088'57	—	2 855'13	—
26 Norrlands trängkår	764'86	754'25	2 023'44	—	3 542'55	—
27 Skånska trängkåren	531'79	656'88	1 600'04	—	2 788'71	—
28 Västmanlands trängkår	92'28	673'88	1 584'59	—	2 350'75	—
29 Östgöta trängkår	192'37	677'34	—	—	869'71	—

veterinärvårdsanslaget år 1915.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
K r e d i t				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad per häst och dag i öre										
Brist från år 1914 kr.	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1916 kronor		Naturvården	Material för skoning	Medikamenter	Förbrukning av materiel	Nyanskaffning av materiel	Underhåll av materiel	Tvätt	Transportkostn.	Diverse	Utgifter m. anl. av epizootier	Summa kostnad
—	10 570 ⁹²	10 570 ⁹²	—	236 449	1 ⁶⁰	2 ¹⁵	0 ³¹	0 ⁰⁵	0 ⁰¹	0 ¹⁰	0 ⁰¹	0 ⁰¹	0 ²³	—	4 ⁴⁷ 1
—	8 940 ⁶²	8 940 ⁶²	—	233 024	0 ⁹¹	1 ⁸²	0 ⁵⁹	0 ⁰⁴	0 ¹²	0 ¹¹	—	0 ⁰¹	0 ²³	—	3 ⁸³ 2
—	8 224 ⁵⁰	8 224 ⁵⁰	—	195 443	1 ⁴⁰	1 ⁴²	0 ⁷⁸	0 ⁰²	0 ²¹	0 ⁰²	—	0 ⁰²	0 ³⁸	—	4 ²⁰ 3
—	7 766 ⁹¹	7 766 ⁹¹	3 083 ⁷⁴	259 838	0 ⁶⁵	1 ³⁹	0 ³¹	0 ⁰⁸	0 ²⁷	0 ⁰⁴	—	0 ⁰¹	0 ²⁴	—	2 ⁹⁹ 4
—	10 613 ⁷⁸	10 613 ⁷⁸	—	217 955	1 ⁰⁰	2 ⁶³	0 ⁶¹	0 ⁰⁵	0 ²¹	0 ⁰⁹	—	0 ⁰¹	0 ²⁶	—	4 ⁸⁶ 5
—	6 020 ⁵⁷	6 020 ⁵⁷	—	122 640	0 ³⁰	3 ⁷⁰	0 ⁴⁵	0 ⁰²	0 ⁰³	0 ⁰⁷	—	0 ⁰²	0 ³¹	—	4 ⁹⁰ 6
—	10 683 ⁰⁷	10 683 ⁰⁷	5 627 ¹³	412 925	0 ⁶⁹	1 ¹¹	0 ³⁷	0 ⁰⁴	0 ¹⁵	0 ⁰⁵	—	—	0 ¹⁸	—	2 ⁵⁹ 7
—	9 987 ³²	9 987 ³²	6 820 ⁷⁶	286 906	0 ⁷⁰	2 ²⁰	0 ¹²	0 ⁰⁴	0 ¹⁸	0 ⁰³	—	0 ⁰²	0 ¹⁹	—	3 ⁴⁸ 8
—	7 131 ⁹¹	7 131 ⁹¹	4 389 ⁶⁸	219 275	0 ⁸⁸	1 ²⁸	0 ⁶⁰	0 ⁰⁶	0 ¹²	0 ⁰⁴	—	0 ⁰¹	0 ²⁶	—	3 ²⁵ 9
—	9 921 ⁹⁰	9 921 ⁹⁰	1 536 ¹⁶	265 628	0 ⁶⁸	2 ³²	0 ³⁴	0 ¹¹	0 ¹³	0 ⁰³	—	0 ⁰¹	0 ¹¹	—	3 ⁷³ 10
—	6 658 ²⁵	6 658 ²⁵	6 325 ⁹³	271 834	0 ⁴⁷	1 ²⁴	0 ⁴³	0 ⁰³	0 ⁰⁴	0 ⁰⁸	—	0 ⁰²	0 ¹⁸	—	2 ⁴⁴ 11
—	7 877 ³⁸	7 877 ³⁸	11 128 ⁵⁴	321 484	0 ⁵⁸	0 ⁹⁶	0 ⁴³	0 ⁰¹	0 ¹⁹	0 ⁰⁵	—	0 ⁰¹	0 ²²	—	2 ⁴⁵ 12
—	4 556 ⁷⁰	4 456 ⁷⁰	3 918 ⁹⁴	181 969	0 ²⁰	1 ⁵⁴	0 ³²	0 ¹¹	0 ¹¹	0 ¹¹	0 ⁰¹	0 ⁰¹	0 ⁰⁹	—	2 ⁵⁰ 13
—	2 404 ⁸⁵	2 404 ⁸⁵	2 289 ⁸⁸	91 977	0 ¹⁶	1 ⁴⁶	0 ⁵⁴	0 ⁰¹	0 ⁰⁹	0 ⁰⁴	—	0 ⁰²	0 ²⁹	—	2 ⁶¹ 14
—	11 185 ⁵³	11 185 ⁵³	—	352 266	0 ³⁵	2 ¹⁴	0 ⁴²	0 ⁰⁴	0 ⁰⁷	0 ⁰⁴	—	0 ⁰²	0 ⁰⁹	—	3 ¹⁷ 15
—	7 921 ¹⁶	7 921 ¹⁶	4 733 ⁵⁷	246 495	0 ⁶⁶	1 ⁵²	0 ⁵⁴	0 ⁰⁵	0 ¹⁸	0 ¹¹	—	—	0 ¹⁵	—	3 ²¹ 16
—	1 506 ⁶⁰	1 506 ⁶⁰	774 ⁷²	34 536	—	2 ⁴¹	1 ³³	0 ²¹	0 ⁰²	0 ⁰¹	—	0 ³⁷	0 ⁰¹	—	4 ³⁶ 17
—	757 ¹¹	757 ¹¹	1 306 ²¹	34 186	—	1 ²⁹	0 ⁷³	0 ⁰⁷	0 ⁰⁵	0 ⁰²	—	—	0 ⁰⁵	—	2 ²¹ 18
—	3 921 ⁹²	3 921 ⁹²	—	57 152	0 ⁵¹	5 ¹⁷	0 ⁶⁴	0 ⁰⁴	0 ⁰⁶	—	—	0 ⁰¹	0 ⁴³	—	6 ⁸⁶ 19
—	2 050 ²⁶	2 050 ²⁶	770 ⁹⁵	61 841	0 ⁶²	1 ⁷⁹	0 ⁶²	0 ⁰¹	—	0 ⁰¹	—	0 ⁰¹	0 ²⁵	—	3 ³¹ 20
—	1 638 ⁹⁶	1 638 ⁹⁶	1 510 ⁵⁷	60 618	0 ⁵¹	1 ³²	0 ⁶⁵	0 ⁰²	0 ⁰¹	0 ⁰²	—	0 ⁰²	0 ¹⁵	—	2 ⁷⁰ 21
—	1 378 ⁹⁰	1 378 ⁹⁰	82 ⁷²	38 771	0 ⁵³	2 ³⁷	0 ⁶¹	0 ⁰¹	0 ⁰²	0 ⁰¹	—	—	—	—	3 ⁵⁵ 22
—	334 ⁹⁹	334 ⁹⁹	898 ⁷⁴	17 162	0 ²⁰	1 ¹⁴	0 ⁴⁵	0 ⁰¹	0 ¹⁴	—	—	0 ⁰¹	—	—	1 ⁹⁵ 23
—	1 702 ¹⁰	1 702 ¹⁰	2 319 ⁸¹	60 718	0 ³⁸	1 ⁷⁷	0 ⁵⁸	0 ⁰¹	—	0 ⁰¹	—	0 ⁰²	0 ⁰³	—	2 ⁸⁰ 24
26 ²⁶	2 315 ⁴³	2 315 ⁴³	539 ⁷⁰	72 863	0 ⁴²	1 ⁹¹	0 ⁵³	0 ⁰¹	0 ¹⁰	0 ⁰⁴	—	0 ¹³	—	—	3 ¹⁴ 25
—	2 057 ⁴⁰	2 057 ⁴⁰	1 485 ¹⁵	74 518	0 ⁴²	1 ⁵²	0 ²⁵	0 ⁰⁵	0 ¹¹	0 ⁰³	—	0 ⁰²	0 ³⁶	—	2 ⁷⁶ 26
—	2 002 ⁹¹	2 002 ⁹¹	785 ⁸⁰	61 897	0 ³⁷	2 ²⁹	0 ⁴⁵	0 ⁰¹	0 ⁰⁹	—	—	—	0 ⁰²	—	3 ²³ 27
—	1 766 ²³	1 766 ²³	584 ⁵²	60 620	0 ⁸⁴	1 ⁵⁹	0 ³⁶	—	0 ⁰⁷	0 ⁰⁴	—	0 ⁰¹	—	—	2 ⁹¹ 28
—	758 ⁸⁸	758 ⁸⁸	110 ⁸³	56 416	0 ⁴⁹	0 ⁶²	0 ²⁰	0 ⁰¹	—	0 ⁰²	—	—	—	—	1 ⁸⁴ 29

Tab. 17. Sammandrag av hästsjukbesked för år 1915.

a) Från arméns truppförband.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Sjukdomar	Egna tjänste- och stambästar								Lejda hästar						Antal sjukdagar	Medeltal sjukdagar ¹
	Kvarstående från föregående år	Insjuknade	Summa	Avförda				Kvarstående till nästa år	Insjuknade	Avförda				Summa avförda		
				Tjänstbara	Ojänstbara	Döda eller dödade	Summa avförda			Tjänstbara	Sjuka vid lejnings-tidens slut	Fult ersatta	Döda eller dödade			
I. Infektionssjukdomar.																
Kvarka	8	45	53	50	—	2	52	1	36	36	—	—	—	36	1 373	16·9
Lungrota.....	5	141	146	91	—	7	98	48	49	49	—	—	—	49	2 964	15·6
Övriga sjukdomar	—	77	77	70	—	7	77	—	11	8	—	—	3	11	1 025	11·6
II. Invasions-sjukdomar.	—	16	16	16	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	35	2·2
III. Konstitution-sjukdomar.	—	—	—	—	—	—	—	—	40	36	—	—	4	40	1 020	25·5
IV. Nervsystemets sjukdomar.	1	18	19	14	1	4	19	—	7	1	—	—	6	7	644	25·7
V. Synorganens sjukdomar.	2	149	151	143	2	—	145	6	50	47	2	—	1	50	2 527	12·7
VI. Andnings-organens sjukd.																
Katarr i de övre luftvägarne	6	99	105	94	5	1	100	5	44	42	1	1	—	44	1 914	13·3
Övriga sjukdomar	2	16	18	8	3	2	13	5	22	16	1	—	5	22	675	17·7
VII. Cirkulations-organens sjukd.																
Sjukd. i hjärtat...	—	42	42	36	2	4	42	—	5	1	—	1	3	5	764	16·2
Lymfkärlesinflammation	10	373	383	355	7	5	367	16	60	51	6	—	3	60	5 567	12·8
Övriga sjukdomar	—	14	14	8	2	2	12	2	10	7	1	1	1	10	314	13·1
VIII. Digestions-organens sjukd.																
Halsinflammation.	1	55	56	52	1	—	53	3	21	20	1	—	—	21	990	13·0
Kolik	—	819	819	768	—	51	819	—	172	150	—	2	20	172	1 798	1·8
Övriga sjukdomar	1	172	173	132	4	31	167	6	51	2	30	3	16	51	2 192	9·8

¹ Räknat på samtliga under dret i varje sjukdom (el. sjukdomsgrupp) insjuknade.

TAB. 17 (FORTS.). SAMMANDRAG AV HÄSTSJUKBESKED FÖR ÅR 1915. 145

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Sjukdomar	Egna tjänste- och stambästar								Lejda hästar						Antal sjukdagar	Medeltal sjukdagar ¹
	Kvarstående från föregående år	Insjuknade	Summa	Avförda				Kvarstående till nästa år	Insjuknade	Avförda				Summa avförda		
				Tjänstbara	Otjänstbara	Döda eller dödade	Summa avförda			Tjänstbara	Sjuka vid lejningens slut	Fullt ersatta	Döda eller dödade			
IX. Urin- o. könsorganens sjukd.	—	6	6	5	1	—	6	—	13	12	—	—	1	13	261	13·7
X. Rörelseorganens sjukdomar.																
Benbrott och benspricka	13	123	136	63	6	55	124	12	28	4	—	1	23	28	3 356	22·2
Böjsene- och sen-skideinflamm. ...	42	1 271	1 313	1 204	55	10	1 269	44	84	67	11	—	6	84	39 623	29·2
Inflamm. i benhinna o. överben	9	348	357	320	11	11	342	15	31	20	1	—	10	31	9 065	23·8
Ledinflamm. och ledvrickningar ...	42	990	1 032	952	30	15	997	35	228	184	33	—	11	228	29 873	24·5
Rheumatism	—	27	27	24	2	—	26	1	3	3	—	—	—	3	361	12·0
Spätt	8	77	85	58	16	1	75	10	25	18	2	—	5	25	3 489	34·2
Ringkota	3	61	64	41	15	6	62	2	3	3	—	—	—	3	3 006	46·9
Övriga sjukdomar	10	406	416	351	40	10	401	15	71	30	8	—	33	71	11 624	24·3
XI. Hudens och underhudbindvävens sjukdomar.																
Mugg	6	232	238	233	—	1	234	4	68	47	21	—	—	68	2 812	9·3
Sår och kontusion	78	3 911	3 989	3 915	7	10	3 932	57	1 303	1 059	238	—	6	1 303	78 248	15·0
Tryckskada	15	689	704	696	—	—	696	8	675	522	153	—	—	675	13 820	10·1
Ringorm	2	202	204	198	—	—	198	6	11	7	1	3	—	11	4 833	22·2
Övriga sjukdomar	26	519	545	510	—	4	514	31	138	104	33	—	1	138	11 814	17·9
XII. Hovens sjukdomar.																
Fång	2	73	75	42	23	6	71	4	9	8	1	—	—	9	1 782	21·7
Krontramp	16	636	652	627	—	—	627	9	86	82	4	—	—	86	7 246	10·0
Spiktramp	1	178	179	174	1	1	176	3	39	35	3	—	1	39	2 679	12·3
Övriga sjukdomar	51	1 390	1 441	1 391	9	5	1 405	36	352	308	42	—	2	352	26 469	15·1
XIII. Svulster.	4	71	75	57	2	2	61	14	39	37	—	1	1	39	2 202	20·1
Summa	364	13 246	13 610	12 705	245	263	13 213	397	3 784	2 966	593	13	162	3 784	276 365	16·9

¹ Räknat på samtliga under dret i varje sjukdom (el. sjukdomsgrupp) insjuknade.

b) Från remontdepåerna.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sjukdomar	Egna tjänste- och stambästar							
	Kvarstående från föregående år	Insjuknade	Summa	Avförda				Kvarstående till nästa år
				Tjänstbara	Ojänstbara	Döda eller dödade	Summa avförda	
I. Infektionssjukdomar.								
Kvarka	—	273	273	267	—	6	273	—
Övriga sjukdomar	—	1	1	1	—	—	1	—
II. Nervsystemets sjukdomar.	—	4	4	2	—	2	4	—
III. Synorganens sjukdomar.	—	5	5	5	—	—	5	—
IV. Andningsorganens sjukdomar.	—	1	1	—	—	1	1	—
V. Cirkulationsorganens sjukdomar.	—	1	1	—	—	1	1	—
VI. Digestionsorganens sjukdomar.								
Kolik	—	26	26	26	—	—	26	—
Övriga sjukdomar.....	—	10	10	5	—	5	10	—
VII. Rörelseorganens sjukdomar.								
Benbrott	—	10	10	6	1	1	8	2
Ledinfektion och ledvrickning	—	6	6	6	—	—	6	—
Övriga sjukdomar.....	—	9	9	6	1	2	9	—
VIII. Hudens och bindvävens sjukdomar.								
Mugg	—	1	1	1	—	—	1	—
Sår och kontusion	3	255	258	251	1	—	252	6
Övriga sjukdomar.....	1	28	29	28	—	1	29	—
IX. Hovens sjukdomar.								
Spiktramp	—	2	2	2	—	—	2	—
Övriga sjukdomar.....	5	52	57	55	1	—	56	1
Summa	9	684	693	661	4	19	684	9

Tab. 18. Döda hästar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Truppförband	Orsak till döden					S u m m a	Döda hästar % av trupp- förbandets hästar.	Medelålder
	Infektionssjukdom	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i digestionsorganen	Benbrott			
Livgardet till häst	—	—	—	3	1	4	0·6	11·3
Livregementets dragoner.....	3	3	2	5	1	14	2·1	10·3
Livregementets husarer	—	—	1	2	—	3	0·4	8·4
Smålands husarregemente	2	—	—	2	—	4	0·6	7·9
Skånska husarregementet	1	1	—	1	1	4	0·4	11·0
Skånska dragonregementet.....	3	1	—	5	—	9	0·8	9·5
Kronprinsens husarregemente	—	—	—	1	—	1	0·1	18·0
Norrlands dragonregemente	—	—	—	3	1	4	0·5	13·0
Svea artilleriregemente	1	1	1	6	—	9	1·6	10·2
Göta artilleriregemente	2	1	1	4	—	8	1·9	12·0
Wendes artilleriregemente	—	—	—	2	—	2	0·3	8·0
Norrlands artilleriregemente	—	—	—	1	—	1	0·1	8·0
Upplands artilleriregemente	1	—	1	17	2	21	2·2	10·1
Smålands artilleriregemente	—	1	2	4	1	8	1·2	9·0
Gottlands artillerikår	—	—	—	1	—	1	1·1	4·0
Boden — Karlsborgs artillerireg. e.	1	2	—	4	—	7	7·5	11·0
Positionsartilleriregementet	—	—	—	2	—	2	3·2	10·6
Svea ingenjörkår	—	—	—	3	—	3	2·0	14·0
Göta ingenjörkår	—	—	1	4	—	5	3·2	10·2
Fälttelegrafkåren.....	—	—	—	—	—	—	—	—
Bodens ingenjörkår	—	—	—	1	—	1	2·1	16·0
Svea trängkår	—	—	—	1	1	2	1·1	7·5
Göta trängkår	—	—	—	2	—	2	0·9	7·0
Norrlands trängkår	—	—	1	1	—	2	1·2	9·0
Skånska trängkåren	—	—	—	—	—	—	—	—
Västmanlands trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—
Östgöta trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa eller medeltal	14	10	10	75	8	117	1·2	10·1
I varje sjukdomsgrupp döda hästar på 100 av samtliga döda hästar	11·9	8·6	8·6	64·1	6·8	100·0	—	—
Do do på 1000 av samtliga stambästar	1·2	0·9	0·9	6·4	0·7	10·1	—	—

Tab. 19. Dödade hästar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Truppförband	Orsak till dödandet							S u m m a	Dödade hästar i % av truppförbandets	Medelålder	
	Infektionsjukdom	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i nervsystemet	Senåkomma	Ledåkomma	Hovåkomma	Annan åkomma i rörelseorganen	Sår och fästel			
Livgardet till häst	1	—	4	—	2	—	4	1	12	1·8	10·1
Livregementets dragoner.....	—	1	1	—	—	1	5	—	8	1·2	11·6
Livregementets husarer	—	—	—	—	—	—	8	1	9	1·4	10·5
Smålands husarregemente	—	1	—	—	—	—	3	—	4	0·5	7·9
Skånska husarregementet	—	—	—	—	5	7	7	4	23	2·4	12·0
Skånska dragonregementet.....	1	1	—	1	1	7	12	3	26	2·3	11·1
Kronprinsens husarregemente	—	—	—	—	2	—	3	—	5	0·8	13·2
Norrlands dragonregemente	—	—	—	—	—	—	6	2	8	1·2	11·3
Svea artilleriregemente	1	—	—	—	2	—	2	1	6	1·0	14·0
Göta artilleriregemente	—	—	—	—	—	—	3	—	3	0·7	11·4
Wendes artilleriregemente	—	—	—	1	—	—	1	—	2	0·3	12·6
Norrlands artilleriregemente	—	1	1	4	5	—	2	1	14	2·1	11·8
Upplands artilleriregemente	6	2	—	1	4	1	7	—	21	2·2	12·7
Smålands artilleriregemente	1	—	—	—	5	—	5	4	15	2·4	10·1
Gottlands artillerikår	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1·1	11·0
Boden—Karlsborgs artillerireg:te.	1	—	2	—	1	—	1	—	5	5·3	10·8
Positionsartilleriregementet	—	—	—	—	—	—	2	—	2	3·2	9·0
Svea ingenjörkår	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0·6	15·0
Göta ingenjörkår	—	—	2	—	—	—	1	—	3	1·9	10·0
Fälttelegrafkåren	—	—	1	—	1	2	2	—	6	6·7	12·8
Bodens ingenjörkår	—	—	—	—	1	—	2	—	3	6·3	9·8
Svea trängkår	—	—	1	—	—	—	1	—	2	1·1	10·6
Göta trängkår	1	—	—	—	—	—	2	—	3	1·4	12·0
Norrlands trängkår	—	1	1	—	—	—	—	—	2	1·2	16·0
Skånska trängkåren	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1·1	13·0
Västmanlands trängkår	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1·3	9·0
Östgöta trängkår	—	1	—	—	—	—	1	1	3	1·9	7·8
Summa eller medeltal	12	8	13	7	29	18	85	19	191	1·9	11·3
Inom varje sjukdomsgrupp dödade hästar på 100 av samtliga dödade hästar	6·3	4·2	6·8	3·7	15·2	9·4	44·5	9·9	100·0		
D:o d:o på 1000 av samtliga stamhästar	1·1	0·7	1·1	0·6	2·5	1·5	7·3	1·6	16·4		

Tab. 20. Kasserade hästar.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Truppförband	Orsak till kassationen														S u m m a	Kasserade hästar i % av truppförbandets	Medeltal
	Sjukdom i nervsystemet	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i direktionen	Sjukdom i Allmän stelhet och slapphet	Spat	Ringkota	Annan ledkomma	Sensitidgalla	Annan senkomma	Hovkomma	Annan åkomma i rörelseorganen	Sjukdom i hud och bindväv	Sjukdom i såsom rikhet			
Livgardet till häst...	—	—	—	—	4	—	—	2	—	7	8	1	—	9	31	4.8	15.0
Livregts dragoner...	—	1	1	1	1	—	—	2	—	3	2	5	—	2	18	2.6	12.9
Livregts husarer....	—	—	—	—	11	2	2	—	—	7	4	—	1	—	27	4.1	11.8
Smålands husarreg...	—	—	—	—	6	1	3	5	—	4	—	1	1	1	22	3.0	13.4
Skånska husarreg...	—	—	—	—	10	2	8	3	—	10	3	4	3	—	43	4.6	14.0
Skånska dragonreg...	—	—	—	3	3	—	—	1	—	6	1	4	—	—	18	1.6	15.4
Kronpr:s husarreg....	—	—	—	—	2	—	1	2	1	1	1	—	1	—	9	1.3	13.1
Norrlands drag.reg...	—	—	—	—	1	4	1	3	—	5	5	11	4	1	35	5.0	13.1
Svea artillerireg.	—	—	—	—	11	1	3	1	—	7	3	—	1	1	28	4.9	13.1
Göta artillerireg.	1	—	—	—	6	4	1	1	—	1	—	—	2	—	16	3.7	12.9
Wendes artillerireg...	1	—	1	2	6	1	1	1	2	3	—	1	1	3	23	3.7	9.1
Norrlands art.reg....	—	—	—	2	8	3	1	1	—	4	1	4	—	2	26	4.0	13.3
Upplands art.reg....	—	—	—	—	30	—	1	—	—	—	1	2	—	—	34	3.6	16.0
Smålands art.reg....	—	—	2	1	4	3	—	—	—	3	3	3	1	—	20	3.2	13.3
Gottlands artillerikår	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	1	5	5.6	14.9
Boden—Karlsb. art.r.	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	5	5.3	13.5
Positionsart. reg.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	4.8	9.8
Svea ingenjörkår	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—	5	3.3	16.2
Göta ingenjörkår	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.6	8.0
Fälttelegrafkåren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1.1	15.0
Bodens ingenjörkår...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svea trängkår	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	4	2.2	10.9
Göta trängkår	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	4	1.9	8.6
Norrlands trängkår...	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1.2	13.6
Skånska trängkåren...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1.0	4.6
Västmanlands tr.-kår	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1.3	11.6
Östgöta trängkår	—	1	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	5	2.6	9.7
Summa el. medeltal	2	2	4	11	109	25	22	25	5	69	36	38	17	24	389	3.0	12.1
Inom varje sjukd.-gr. kasserade på 100 av samtl. kasser. hästar	0.5	0.5	1.1	2.8	28.0	6.5	5.7	6.5	1.3	17.7	9.2	9.7	4.3	6.2	100.0		
D:o d:o på 1000 av samtl. stambästar..	0.2	0.2	0.3	0.9	9.4	2.2	1.9	2.2	0.4	5.9	3.1	3.2	1.5	2.1	33.5		